

De invloed van stedelijke herstructurering op jongens in Kanaleneiland

Een onderzoek naar de effecten van het krachtwijkenbeleid op de buurtervaringen en het sociaalruimtelijk gedrag van jongens in Kanaleneiland.

MASTERTHESIS
URBAN GEOGRAPHY

UNIVERSITEIT UTRECHT
SOCIAAL EN CULTUREEL PLANBUREAU

15 Oktober 2017

FJ de Vries (Jeroen)
5713536

Begeleidster: Dr. K. Visser

Universiteit Utrecht

Sociaal en Cultureel Planbureau

Auteur:

Jeroen de Vries

(5713536)

f.j.devries2@students.uu.nl

Begeleid door:

Dr. K. Visser

Faculteit Geowetenschappen

Universiteit Utrecht

In samenwerking met Sociaal en Cultureel Plan Bureau

Foto omslag: Eigen foto van de auteur

Voorwoord

Oktober 2017, Rotterdam

Voor u ligt mijn thesis voor de master Stadsgeografie aan de Universiteit Utrecht, waarin een aspect van het Krachtwijkenbeleid nader wordt onderzocht. Deze thesis heeft als onderwerp wat is de invloed van de herstructurering van de Utrechtse wijk Kanaleneiland op de jongens in de wijk en wat merken zij daar zelf van. Of zoals in het in de titel van deze thesis is verwoord: wat zijn de effecten van het krachtwijkenbeleid op de buurtervaringen en het sociaalruimtelijk gedrag van jongens in Kanaleneiland. Hierbij draait het vooral om de vragen: hoe is de buurtbeleving en het sociaalruimtelijk gedrag van de jongens en hoe is dit beïnvloed door de herstructurering in de wijk. Deze vragen zijn in het stedelijk beleid en het wetenschappelijk onderzoek onderbelicht gebleven, want dit type buurtonderzoek is vaak verricht onder volwassenen. Deze thesis is vanuit het gezichtspunt van de jongens zelf geschreven en richt zich op hun ervaringen. Dit geeft een andere kijk op de wijk en maakt het beeld van de wijk completer. Dit onderzoek is verricht tijdens mijn afstudeerstage bij het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). Daarom maakt deze afstudeerthesis deel uit van het Project Burgers en Buurt van het SCP.

Het onderzoek in Kanaleneiland kwam langzamer op gang dan van te voren was ingeschat. Dit kwam onder andere door het reeds bestaande wantrouwen van de jongens tegenover onderzoekers in de wijk. Maar toen het vertrouwen uiteindelijk gewonnen was en het onderzoek goed op gang kwam, was het een leuke ervaring om in Kanaleneiland onderzoek te doen. Het heeft mij een goed beeld gegeven van de wijk. Ik heb het buurtonderzoek als interessant ervaren en het heeft mij zeker nieuwe inzichten gegeven.

Ten slotte wil ik graag mijn begeleiders bedanken. Ten eerste bedank ik mijn begeleidster van het Sociaal en Cultureel Planbureau Jeanet Kullberg voor het meedenken en de feedback tijdens het onderzoek in Kanaleneiland. Daarnaast gaat mijn dank uit naar mijn begeleidster vanuit de universiteit Kirsten Visser die mij tijdens het schrijven van deze thesis goede en duidelijke feedback heeft gegeven. Als laatste wil graag de bewoners, de organisaties en vooral de jongens in Kanaleneiland bedanken voor de verhalen en de gastvrijheid.

Ik wens u veel plezier met het lezen van deze thesis.

Jeroen de Vries

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Inhoudsopgave	3
Samenvatting:	6
Hoofdstuk 1: Introductie	8
1.1 Aanleiding.....	8
1.2 Doelstelling en vraagstelling.....	10
1.3 Onderzoekopzet & Gebiedskeuze.....	11
1.4 Relevantie.....	12
1.4.1 Maatschappelijke relevantie.....	12
1.4.2 Geografische relevantie.....	12
1.4.3 Wetenschappelijke relevantie	12
1.5 Leeswijzer	13
Hoofdstuk 2: Theoretisch Kader	14
2.1 Jongeren en de relatie met de buurt.....	14
2.1.1 Algemeen.....	14
2.1.2 Jongens en de buurt	15
2.1.3 Jongeren in het beleid	16
2.2 Buurteffecten	18
2.2.1 Wat zijn buurteffecten?.....	18
2.2.2 Waar hebben buurteffecten invloed op?	19
2.2.3 Buurtmechanismes.....	20
2.4 Sociaalruimtelijk gedrag & agency.....	22
2.5 Buurtbeleving	24
2.5.1 Fysieke domein.....	25
2.5.2 Sociaal domein.....	26
2.6 Effecten herstructurering	26
2.6.1 Gedachtes achter herstructurering	27
2.6.2 Sociale menging.....	27
2.6.3 Parallel lives	28
2.6.4 Thuis voelen.....	29
2.6.5 Gentrification.....	29
2.7 Conceptueel model.....	30

Hoofdstuk 3: Gebiedsbeschrijving Kanaleneiland	31
3.1 Geografische afbakening	31
3.2 De geschiedenis van Kanaleneiland	32
3.3 Herstructurering Kanaleneiland	33
3.3.1 Achtergrond Herstructurering	33
3.3.2 Krachtwijkenbeleid	34
3.3.3 Kanaleneiland	35
3.3.4 Fysieke ingrepen herstructurering Kanaleneiland	35
3.4 Kenmerken Kanaleneiland	37
3.4.1 Demografische kenmerken	37
3.4.2 Sociaaleconomische status	38
3.4.3 Woningvoorraad	38
3.4.4 Veiligheid en Sociale cohesie	39
3.3.5 Stigma (reputatie)	41
Hoofdstuk 4: Methodiek	42
4.1 Selectie Respondenten	42
4.1.1 Benadering Respondenten	43
4.2 Keuze voor methodes:	44
4.2.1 Kwalitatief versus Kwantitatief	44
4.2.2 Interviews	44
4.2.3 Placemapping	45
4.2.4 Observaties	46
4.3 Beperkingen onderzoek	46
Hoofdstuk 5: Resultaten jongens	49
5.1 Gebruik van de plekken door jongens in Kanaleneiland nu	49
5.1.1 Wat zijn belangrijke plekken voor jongens in Kanaleneiland	50
5.1.2 Welke plekken mijden jongens in Kanaleneiland	54
5.1.3 Afronding	56
5.2 Ervaringen van jongens in Kanaleneiland nu	57
5.2.1 Afronding	59
5.3 Veranderingen in gebruik en ervaringen	60
5.3.1 Ervaringen met de fysieke veranderingen	60
5.3.2 Ervaringen met Sociale menging	63
5.3.3 Veranderingen in Leefbaarheid	66
5.3.4 Afronding	68

Hoofdstuk 6: Resultaten professionals Kanaleneiland	70
6.1 Omschrijving van de wijk	70
6.2 Herstructurering	71
6.3 Afronding	73
Hoofdstuk 7: Conclusies & Discussie	75
7.1 Beantwoording deelvragen	75
7.2 Beantwoording hoofdvraag	79
7.3 Discussie & Aanbeveling	81
Literatuur	84
Bijlages:	98
Bijlage 4.1: Interviewmatrix respondenten	98
Bijlage 4.2: Interviewmatrix professionals	98
Bijlage 4.3: Topiclijst respondenten	99
Bijlage 4.4: Voorbeeld topiclijst respondenten en tevens professional:	102
Bijlage 4.5 Voorbeeld topiclijst professionals	104
Bijlage 4.6: Codeboom NVivo Respondenten	106
Bijlage 4.7: Codeboom NVivo professional	106
Bijlage 4.8: Plattegrond maken mindmap	107
Bijlage 4.9: Mindmaps	108
Bijlage 4.10: Verslagen veldwerk observaties	111
Bijlage 4.11: Handout	116
Bijlage 4.12: Ouderlijk consent	117

Samenvatting:

Opgroeien in een achterstandswijk is een onwenselijke situatie, omdat het tot gevolg kan hebben dat jongeren in aanraking komen met slechte buurtkenmerken, oftewel er is een mogelijkheid tot buurteffecten. Het gevolg hiervan is dat er een mogelijk negatieve invloed op het welzijn en de schoolprestaties optreedt en de jeugd deviant gedrag ontwikkelt. Het is van belang om deze onwenselijke invloeden te beperken, omdat jongeren meer gebruik van de wijk maken dan volwassenen. Zij hebben minder financiële mogelijkheden en beschikken niet over een auto om de wijk te verlaten. Zodoende vinden hun sociale activiteiten vaak in de wijk zelf plaats, waardoor ook hun sociale netwerken zich hier bevinden. Daarom is er in 2007 het *Actieplan Krachtwijken* van kracht geworden. Hierbij lag de focus in het bijzonder op jongeren en op de openbare en semiopenbare ruimte met veel aandacht voor het opwaarderen en opknappen van speelplekken, pleintjes en parken. Daarnaast werd ingezet op sociale menging en diversiteit in zowel de woningvoorraad als in de sociale klassen in de wijk. Uit onderzoek komt naar voren dat de herstructurering maar een gering effect heeft op bewoners van achterstandswijken. Dit zijn echter vaak onderzoeken die een kwantitatieve manier zijn uitgevoerd en bovendien alleen onder volwassenen. De ervaringen van jongeren zijn onderbelicht gebleven, terwijl er wel degelijk verschil is in de ervaringen en belevingen tussen volwassenen en jongeren. Jongeren kunnen niet gezien worden als mini-volwassenen. Deze afwezigheid van het beeld van jongeren in het stedelijk beleid kan tot mogelijk gevolg hebben dat er wijken ontstaan, waar de jeugd zich buitengesloten voelt. In deze thesis wordt met behulp van kwalitatief onderzoek getracht inzicht te geven in de ervaringen en belevingen van jongeren in Kanaleneiland, wat in de praktijk beperkt tot jongens, omdat zij het meest in de openbare ruimte verblijven. Gefocust wordt op de vraag wat de invloed van de herstructurering op de buurtervaringen en het sociaalruimtelijk gedrag van deze jongens is. Ook wordt nader ingegaan op de vraag hoe dit overeen komt met de ervaringen van de professionals in Kanaleneiland. Dit leidt tot de hoofdvraag en de volgende deelvragen:

Hoe is de stedelijke herstructurering van Kanaleneiland van invloed op de buurtervaringen en het sociaalruimtelijk gedrag van jongens en in hoeverre komen de ervaringen en het sociaalruimtelijk gedrag van de jongens overeen met de ervaringen van professionals?

1. Wat is er in Kanaleneiland veranderd door de herstructurering van de openbare en fysieke ruimte?
2. Van welke plekken in Kanaleneiland maken de jongens gebruik en waarom kiezen ze nu juist deze plekken?
3. Wat ervaren de jongens als positieve en negatieve plekken in Kanaleneiland en waarom?
4. Hoe ervaren de jongens de wijk Kanaleneiland en de verandering van de openbare en fysieke ruimte door de stedelijke herstructurering?
5. In hoeverre komen het gebruik en de ervaringen van de jongens overeen met de ervaringen van de professionals in Kanaleneiland?

Als onderzoeksgebied dient de Utrechtse wijk Kanaleneiland en het onderzoek vindt plaats aan de hand van kwalitatieve onderzoeksmethoden, namelijk place-mapping, observatie en interviews. De respondenten zijn 18 jongens en 13 professionals. De jongens komen uit Kanaleneiland en zijn 12 tot 28 jaar, zodat er veel verschillende invalshoeken van het opgroeien in Kanaleneiland naar voren komen. De jongens zijn op verschillende manieren benaderd. Ze zijn aangesproken op straat, via scholen (ROC en Globe college) en buurthuizen (Cultuurhuis en Huis van vrede) benaderd. De professionals zijn per mail of persoonlijk benaderd voor een interview. Bij de respondenten komt naar voren dat de buurtervaring altijd al positief is geweest vanwege de hoge verbondenheid van de mensen met de wijk. Ze voelden zich ook in hun jeugd veilig in de wijk en kenden tijdens hun jeugd iedereen. Vroeger was de negatieve pers over Kanaleneiland een versterkende factor, waardoor men in de wijk naar elkaar toegroeide en Kanaleneiland een gesloten gemeenschap werd. De

huidige verandering in buurtervaring komt vooral door de verandering van een onrustige wijk naar een meer rustige wijk. De buurtervaringen zijn door de herstructurering ten positieve veranderd. Vooral de ingrepen in de openbare ruimte en de speelplekken hebben een positieve invloed. Het beleid van de sociale menging heeft echter een verschillend effect op de respondenten. De een ervaart een gering effect of een slecht effect. Zo ontstaan er 'parallel lives' in de wijk, waardoor de jongens zich minder thuis voelen in de wijk. Maar er zijn ook respondenten die positieve effecten zien of ervaren. Ze zien thans meer diversiteit in de wijk en in hun vriendengroep en ervaren dit als een positieve verandering. Wat opvalt is dat ervaringen verschillen per leeftijdscategorie; de wijk wordt door de verschillende leeftijdsgroepen anders ervaren. Ditzelfde kan gezegd worden met betrekking tot de plekken in de wijk. Sommige jongens ervaren een bepaalde plek als fijn en positief, terwijl andere jongens deze plek juist mijden. Ook hier valt op dat er per leeftijdscategorie verschil optreedt bij de keuze voor een plek. Jonge jongens blijven in de wijk vlakbij huis en maken hier vrienden. Op latere leeftijd krijgen ze meer bewegingsvrijheid en ervaren derhalve minder invloed van de plekken en de wijk. Dit was vroeger sterker dan heden ten dage. Er komt naar voren dat het sociaalruimtelijk gedrag enigszins kan worden beïnvloed door de herstructurering. De jonge jongens voelen thans minder restricties dan vroeger om naar een bepaalde plek te gaan en voelen zich nu vrijer om door de wijk te bewegen en zodoende andere jongens te ontmoeten. Het interessante is dat de ervaringen van de jongens en de professionals redelijk overeen komen, al zien de professionals wel nog veel rumoer in de wijk, terwijl dit niet meer terugkomt bij de jongens. Ditzelfde geldt voor de buurtervaring van de wijk als rustig en dood, een beleving die niet wordt gevoeld door de professionals. Voor toekomstig beleid is het dus van belang om verschillend beleid op te stellen voor verschillende leeftijdscategorieën jongeren en er moet rekening worden gehouden met zowel de positieve als negatieve ervaringen in een wijk.

Hoofdstuk 1: **I**ntrductie

1.1 Aanleiding

In 2015 leefden er 612.000 kinderen in achterstandswijken (Visser, Bolt & Van Kempen, 2015a). Vanaf het jaar 2000 tot nu is dit getal met twintig procent gestegen (Steketee, Tierolf & Mak, 2014). Deze toename is onwenselijk, omdat opgroeien in een achterstandswijk tot gevolg kan hebben dat men in aanraking komt met slechte buurtkenmerken zoals een hoge criminaliteit, negatieve rolmodellen, negatieve peer-invloeden en de aanwezigheid van negatieve normen en waarden (Leventhal & Brooks-Gunn, 2000; Sampson, 2008; Visser, Bolt & Van Kempen, 2015b). Het gevolg hiervan is dat er een mogelijk negatieve invloed van de wijk op het welzijn en de schoolprestaties van de jeugd ontstaat (Hair, Hanson, Wolfe & Pollak, 2015; Kohen, Leventhal, Dahinten & McIntosh, 2008; Morrissey, Hutchison & Winsler, 2014; Skyes & Musterd, 2011; Snel, Hoek & Chessa, 2001). Zo komt uit de literatuur naar voren dat, als jongeren opgroeien in een achterstandswijk, dit bij hen kan leiden tot een vergroot risico op gedragsproblemen en een hogere kans om in de criminaliteit te belanden (Driessen, Duursma & Broekhuizen, 2014; Junger-Tas, Steketee, Moll & Tierolf, 2008; Schneiders et al., 2003). Om deze onwenselijke omgevingsinvloed te beperken heeft de overheid het herstructureringsbeleid ingevoerd. Dit startte met de *Nota Stedelijke Vernieuwing* (Wittebrood, Permentier & Pinkster 2011), waarin de focus ligt op deze achterstandswijken. Men sprak eerst over 170 achterstandswijken, maar dit getal werd in 2003 verlaagd tot 56 prioriteitswijken (VROM, 2003; Wittebrood et al., 2011) en werd in 2007 wederom bijgesteld. Thans worden 40 achterstandswijken met de hoogste probleemscores door de overheid tot brandhaarden bestempeld. Voor deze 40 wijken is vervolgens het *krachtwijkenbeleid* ontwikkeld met als doelstelling deze krachtwijken binnen 10 jaar om te toveren tot prachtwijken (Permentier, Kullberg & Noijs, 2013; VROM, 2007; Wittebrood et al., 2011). Dit beleid is vastgelegd in het *Actieplan Krachtwijken* (VROM, 2007). Het *krachtwijkenbeleid* wil de negatieve effecten voor de bewoners en daarmee ook voor de jongeren beperken door de leefbaarheid in deze achterstandswijken te verbeteren (VROM, 2007).

Het *Actieplan Krachtwijken* beoogde door extra aandacht en investeringen (VROM, 2007) in de afgelopen tien jaar in deze veertig wijken een markante verbetering te bereiken. Het beleid is opgedeeld in vijf thema's: wonen, werken, leren en opgroeien, integreren en veiligheid. Deze aanpak zou op wijkniveau de maatschappelijke problemen moeten verminderen en moest op individueel niveau de positie van de bewoners verbeteren (Permentier et al., 2013; VROM, 2007; Wittebrood et al., 2011). Er werd ingezet op fysieke en sociale interventies. Tegelijkertijd was het streven om een verbetering van de leefomgeving te realiseren en zodoende een verbetering van de omgevingskwaliteit te bewerkstelligen (Goldfeld et al., 2015; Visser et al., 2015a). In het *Actieplan Krachtwijken* lag de focus in het bijzonder op jongeren en op de openbare en semiopenbare ruimte met veel aandacht voor het opwaarderen en opknappen van speelplekken, pleintjes en parken. Zo zijn er speciale sociale voorzieningen voor jongeren gebouwd zoals Cruijff-courts, Kraijck-playgrounds en buurthuizen (Permentier et al., 2013; VROM, 2007; Wittebrood et al., 2011). Verder werd ingezet op sociale menging in de wijken. Het doel hiervan is dat de oude bevolking zich kan optrekken aan de nieuwe bewoners (VROM, 2007). In de eerste jaren is het beleid integraal uitgevoerd, maar de rijksmiddelen waren veel eerder opgedroogd dan de aangewezen periode van tien jaar. De gemeentes en woningcorporaties mochten zelf wel met de uitvoering van de plannen doorgaan, maar moesten dit dan wel uit eigen middelen financieren.

Het Sociaal en Cultureel Planbureau en Platform 31 hebben de afgelopen jaren diverse evaluatieonderzoeken uitgevoerd naar het krachtwijkenbeleid, de effecten ervan en de invloed van de ingrepen op de wijkbewoners (Kullberg, et al., 2015; Permentier et al., 2013; Wittebrood et al., 2011). De onderzoeken geven aan dat het beleid van sociale menging waarop was ingezet, weinig tot geen effect heeft op de bewoners (Wittebrood et

al., 2011). Het onderzoek Werk aan de Wijk (Permentier et al., 2013) stelt vast dat het veertig-wijkenbeleid op de leefbaarheid en de veiligheid nauwelijks onderscheidende effecten heeft gehad. Vooraf was hierover optimisme in die zin dat de veertig krachtwijken een positiever beeld zouden laten zien dan in de andere achterstandswijken. Dit komt ook naar voren in het promotieonderzoek van Miltenburg (2017a). Haar bevinding is dat sociale menging weinig effect heeft op de bewoners. Dit heeft ook veel aandacht gehad in de media (Hameleers, 2017; Miltenburg, 2017b; Sahadat, 2017a; Willemsen, 2017). Sociale menging wordt door sommigen zelfs bestempeld als een politiek trucje (Sahadat, 2017b). Recenter onderzoek in *Betrokken wijken* (Kullberg et al., 2015) laat echter een genuanceerd beeld zien, waarbij wel enigszins positieve effecten van het krachtwijkenbeleid naar voren komen. Zij constateren dat door het krachtwijkenbeleid het vertrouwen onder de bewoners langzamerhand is teruggewonnen. Daarnaast geven de geïnterviewde professionals unaniem aan dat de noodzaak er was voor fysieke en sociale ingegrepen in de onderzochte wijken. Deze onderzoeken zijn echter vooral onder volwassenen verricht en geven dus wel goed weer hoe het hun is vergaan (Bolt, Hooimeijer, Van Kempen & Zwanenberg , 2011). Maar het beeld van jongeren is onderbelicht gebleven, terwijl er wel degelijk verschil is in beleving van de ruimte tussen volwassenen en jongeren (Yarwood & Tyrrell, 2012). Al zijn de ervaringen van jongeren in het wetenschappelijk onderzoek en in het stedelijk beleid slecht zichtbaar, het is wel belangrijk ze mee te nemen. Jongeren worden, naarmate ze ouder worden, minder afhankelijk van hun ouders en hebben dan meer vrijheid. Ze brengen steeds meer tijd alleen of met vrienden in de wijk door en zodoende wordt in de loop van de tijd de invloed van de wijk op hen sterker. (Ananat 2011; Brooks-Gunn, Duncan, Klebanov & Sealand 1993; Wodtke, Harding & Elwert, 2011). Jongeren zijn nog op hun wijk aangewezen. Ze gaan in de wijk op zoek naar hun eigen identiteit. Ze hangen er rond en gebruiken de pleinen en speelplekken als ontmoetingsplekken. Ze vormen hier dan ook hun eigen sociale netwerken. Daardoor veroorzaken ze soms overlast en komen zo in aanraking met de wijkinstanties (Bolt et al., 2011; Harding, 2009; Sykes & Musterd, 2011; Wilson, 1987). Hun bestaande sociale activiteiten en contacten spelen zich van kinds af aan al voornamelijk in de wijk af en deze lopen op latere leeftijd ook gewoon door (Rankin & Quane, 2002; Visser, et al, 2015a).

Door het ontbreken van onderzoek naar ervaringen met de herstructurering van de openbare ruimte onder jongeren is een lacune in het wetenschappelijk onderzoek ontstaan. Hierdoor is het niet duidelijk hoe het gevoerde beleid door de jongeren zelf wordt ervaren en daarmee is ook de invloed ervan op deze groep onduidelijk. Er zijn onbeantwoorde vragen zoals: wat ervaren de jongeren zelf van het beleid in de praktijk; hoe beïnvloedt het hun dagelijkse doen en laten en hoe ervaren zij de herstructurering van de openbare en fysieke ruimte? Het ontbreken van de ervaringen van jongeren met de herstructurering is een blinde vlek in het onderzoek. Deze lacune wordt thans ingevuld door de beleidsmakers. Maar er is een verschil in perceptie tussen jongeren en volwassenen, waardoor er een kloof kan ontstaan tussen de jongeren in de herstructureringswijken en de beleidsmakers. Dit kan mogelijk tot gevolg hebben dat er wijken ontstaan, waar de jeugd zich uitgesloten voelt (Gleeson & Sipe, 2006; Laughlin & Johnson, 2011).

'Children represent a population group that is much neglected in the city planning process. Their perceptions, which are different from those of adults, are usually not incorporated in the design of cities.' (Alarasi, Martinez & Amer, 2016, p.437)

Bovenstaand citaat van Alarasi en haar collega's geeft een indicatie hoe de jeugd en daarmee ook de jongeren achtergesteld zijn in het stedelijk beleid. Hun perspectief is bij zowel academici als bij planologen onderbelicht gebleven; ze wordt maar zelden gebruikt (Alarasi et al., 2016; Bleeker & Mulderij, 1978; Churchman, 2003; Frank, 2006; Knowles-Yáñez, 2005; Simpson, 1997). Veelal hebben onderzoeken tot nu toe niet onderkend dat het sociaalruimtelijk gedrag en daarmee de ervaringen van de jeugd verschillen van die van volwassenen (Burke, 2005; Loebach & Gilliland 2010; Visser et al., 2015b).

Het is dus zeker relevant om naar jongeren, hun buurtbeleving en hun ervaringen in de buurt te kijken. Een bepaalde plek kan door volwassenen als gevaarlijk en onveilig worden ervaren, terwijl jongeren dezelfde plek als spannend en avontuurlijk zien (Emmelkamp, 2004; Visser et al., 2015a). Zodoende kan een plek in een buurt

verschillende betekenissen hebben. Dit verschil zien we als we naar de (geringe) gerapporteerde ervaringen in het wetenschappelijk onderzoek kijken. Jongeren in de achterstandswijken blijken een positievere kijk te hebben op de wijk dan volwassenen. Jongeren voelen zich wel thuis en op hun gemak ondanks de mindere sociaaleconomische status en de sociale problemen van de wijk (Koster & Mulderij, 2011; Tan & Spies, 2014; Visser et al., 2015b). Er moet dus rekening mee worden gehouden dat achterstandswijken ook positieve effecten op jongeren kunnen hebben (Aber & Nieto, 2000). Dit zal ook invloed hebben op het sociaalruimtelijk gedrag van jongeren, dat wil zeggen: welke plekken bezoeken ze en welke plekken in de wijk zullen ze mijden (Gotham, 2003; Green & Singleton, 2006; Spencer, 2001; Van Eijk, 2010; Visser et al., 2015b).

Bolt en collega's (2011) gaan in op een bepaald thema van de herstructurering, namelijk de sloop van huizen en de gedwongen verhuizingen die hierop volgen. Maar hun onderzoek gaat niet specifiek in op jongeren die in de geherstructureerde wijken blijven wonen. Het richt zich juist op degenen die verhuizen. Door Bolt en collega's wordt niet gekeken naar specifieke op jongeren gerichte ingrepen, hoe zij de herstructurering binnen de wijk ervaren en hoe dit hun beïnvloedt. Deze thesis zal juist hier de focus op leggen. Het onderzoek zal zich specifiek richten op jongeren en hun ervaringen.

1.2 Doelstelling en vraagstelling

In deze thesis wordt inzicht gegeven in de herstructurering van de openbare en fysieke ruimte en de ervaringen van jongeren met deze ingrepen. Onderzoeksgebied hiervoor is de Utrechtse wijk Kanaleneiland, waarbij wordt gekeken hoe hier de herstructurering wordt ervaren en beleefd. Verder wordt aan de hand van hun sociaalruimtelijk gedrag onderzocht of jongeren de wijk anders zijn gaan gebruiken. Waarom kiezen zij een locatie uit en wat beïnvloedt hun keuze? Dit is interessant in relatie tot de herstructurering van de openbare ruimte, omdat de beleidsmakers veel investeren in de fysieke en openbare ruimte met als doel jongeren juist naar die ene plek toe te krijgen of andersom hen van plekken te weren waar ze overlast veroorzaken. In het herstructureringsbeleid worden dit ook wel *hotspots* genoemd. De vraag is de gedachte hierachter overeenkomen met het daadwerkelijke gedrag en de ervaringen van de jongeren zelf.

Het doel van deze thesis is de invloed van de herstructurering op jongeren te onderzoeken, dit zal wel beperkt blijven tot jongens. Uit onderzoek blijkt namelijk dat jongens 'playgrounds' in de wijk meer frequent gebruiken dan meiden. Daarnaast ervaren meiden in hun dagelijks leven meer beperkingen in hun bewegingsvrijheid. Zij blijven derhalve meer binnen (Karsten, 2003; Moore, 1990). Ook blijken jongens en meiden verschillende activiteiten te ondernemen. Meiden spreken vaker binnen af en de activiteiten die zij ondernemen spelen zich vaker in de stad af. Als meiden sporten, dan zijn zij bij sportclubs aangesloten of spelen in een sporthal (Karsten, 2003). Het blijkt dat jongens het meest in de openbare ruimte verblijven en zodoende meest meekrijgen en beïnvloed worden door de herstructurering.

De thesis zal zich op welke betekenis jongens aan de wijk geven en hoe deze buurtervaring en -beleving hun sociaalruimtelijke gedrag beïnvloedt. Daarna wordt in de context van de herstructurering gekeken hoe jongens de wijk ervaren en hoe deze voor hen verandert. Ten slotte wordt een koppeling gemaakt tussen de ervaringen, zoals verwacht door de professionals, en de daadwerkelijke ervaringen van de jongens zelf. Deze thesis wil een bijdrage leveren aan het zichtbaar maken van het perspectief van jongens in het stedelijk beleid evenals het zichtbaar maken van de ervaringen van jongens met de herstructurering in de praktijk.

Er is gekozen voor een brede leeftijdsgroep om zo verschillende invalshoeken van diverse leeftijdsgroepen mee te nemen. Als onderzoeksgebied dient de Utrechtse wijk Kanaleneiland gekozen, omdat de vernieuwingsstrategie zich hier vooral richt op jongeren en het verbeteren van de sociale cohesie, op de leefbaarheid en de fysieke kwaliteit van de wijk. In de wijk Kanaleneiland zijn verschillende fysieke en sociale ingrepen gedaan. Op sommige plekken zijn ze nog in uitvoering, terwijl elders de werkzaamheden al zijn afgerond. Dit heeft als voordeel dat een goed onderscheid kan worden gemaakt tussen nieuwe, opgewaardeerde en plekken in de oude staat. Zodoende kan het verschil in gebruik en in ervaring tussen deze

plekken worden opgemerkt. (Kullberg et al., 2015; Permentier et al., 2013; VROM, 2007; Wittebrood et al., 2011).

In de wijk Kanaleneiland wordt een beleid gevoerd dat een nadere uitwerking is van het *Actieplan Krachtwijken*. Dit beleid heeft als doel de leefbaarheid en de kwaliteit van de wijk te verbeteren oftewel men streeft naar opwaardering van de (fysieke) omgevingskwaliteit. De ingrepen zullen dus vooral gericht zijn op het opwaarderen van bestaande speelplekken en de aanleg van nieuwe ontmoetingsplekken. Denk hierbij aan Cruiff-courts, Kraijck-playgrounds, parken en groenstroken (Kullberg, et al., 2015; Permentier et al., 2013; VROM, 2007; Wittebrood et al., 2011; Van Beveren, 2014). Uit de introductie en doelstelling volgt de hoofdvraag voor het onderzoek met de daarbij horende deelvragen:

Hoe is de stedelijke herstructurering van Kanaleneiland van invloed op de buurtervaringen en het sociaalruimtelijk gedrag van jongens en in hoeverre komen de ervaringen en het sociaalruimtelijk gedrag van de jongens overeen met de ervaringen van de professional?

Deelvragen:

1. Wat is er in Kanaleneiland veranderd door de herstructurering van de openbare en fysieke ruimte?
2. Van welke plekken in Kanaleneiland maken de jongens gebruik en waarom kiezen ze nu juist deze plekken?
3. Wat ervaren de jongens als positieve en negatieve plekken in Kanaleneiland en waarom?
4. Hoe ervaren de jongens de wijk Kanaleneiland en de verandering van de openbare en fysieke ruimte door de stedelijke herstructurering?
5. In hoeverre komen het gebruik en de ervaringen van de jongens overeen met de ervaringen van de professional in Kanaleneiland?

Het doel van de hoofdvraag is om in deze thesis de ervaringen en beleving van de jongens in relatie tot de herstructurering van de openbare ruimte in de wijk zichtbaar te maken: hoe ervaren en gebruiken jongens de nieuwe en opgewaardeerde plekken; wat voor betekenis geven ze hieraan en hoe werkt de herstructurering van de openbare ruimte door op de jongens zelf en op hun sociaalruimtelijk gedrag. Dit houdt in: luisteren naar de jongens, hen begrijpen en kijken vanuit hun gezichtspunt. Hun perspectief staat centraal. Het onderzoek wordt verricht onder jongens van 12 tot 28 jaar.

1.3 Onderzoeksopzet & Gebiedskeuze

Het onderzoek heeft een exploratief karakter en is op zoek naar de ervaringen van jongens. Het gaat erom naar de jongens te luisteren en hen te begrijpen en daarom is gekozen voor een kwalitatieve benadering. Er wordt gebruik gemaakt van verschillende kwalitatieve onderzoeksmethodes die elkaar aanvullen. Als onderzoeksopzet is gekozen voor de vorm van een casestudy, waarbij de wijk Kanaleneiland als onderzoeksgebied dient.

De jongens zijn op verschillende plekken benaderd om zo de kans op heterogeniteit te vergroten. Dit is gebeurd via school (ROC, Globe College), het Cultuurhuis, het Huis van Vrede en door in Kanaleneiland zelf op jongens af te stappen.

In dit onderzoek worden verschillende methodes gebruikt: interviews, observeren en place mapping. Door deze opzet wordt vanuit de jongens zelf naar de wijk gekeken en komen hun eigen ervaringen en hun eigen buurtbeleving naar voren. Het is interessant te zien of op de nieuw gecreëerde of opgewaardeerde plekken in de wijk sociale activiteiten en interactie plaatsvinden en hoe dit door de jongens wordt ervaren, of dat dit alles op de oude of juist op nieuw ontdekte plekken gebeurt.

Als onderzoeksgebied is voor de Utrechtse wijk Kanaleneiland gekozen. Het is een vroeg naoorlogse, ruim opgezette wijk met veelal portiekflats in stempelbouw en veel groen. Kanaleneiland is een van de veertig wijken in het *Actieplan Krachtwijken* (VROM, 2007). In de wijk zijn diverse opgewaardeerde en nieuw ontwikkelde ontmoetingsplekken voor jongeren gecreëerd, zoals Cruijff-courts, Kraijcek-playgrounds en parken (Berenschot, 2011; Gemeente Utrecht, 2010). Op andere plekken in Kanaleneiland zijn er nog ontmoetingsplekken die in de oude staat verkeren. Dit maakt van Kanaleneiland een goede en interessante case voor deze thesis.

1.4 Relevantie

1.4.1 Maatschappelijke relevantie

Zoals eerder aangehaald is opgroeien in een achterstandswijk een onwenselijke zaak. Het kan een negatieve invloed hebben op de schoolprestaties en het welzijn van de jongeren (Hair et al., 2015; Kohen et al., 2008; Morrissey et al., 2014; Snel et al., 2001; Skyes & Musterd, 2011). Daarnaast hebben zij een vergrote kans op gedragsproblemen en een hogere kans om in de criminaliteit te belanden (Driessen et al., 2014; Schneiders et al., 2003; Junger-Tas et al., 2008). Daarbij komt dat het aantal jongeren dat opgroeit in een achterstandswijk, toeneemt (Steketee et al., 2014). Dit is voor zowel voor de jongeren als voor de maatschappij een slechte ontwikkeling, want dit leidt tot diverse maatschappelijke problemen, zoals de jongerenoverlast en het onveiligheidsgevoel in Kanaleneiland (Gemeente Utrecht, 2016).

Echter, zoals reeds in de aanleiding is behandeld, ontbreekt er een beeld van jongeren in het stedelijke beleid. Als gevolg hiervan voelen sommige jongeren zich uitgesloten (Gleeson & Sipe, 2006; Laughlin & Johnson, 2011). Verder is er onvoldoende inzicht in de manier waarop de herstructurering wordt ervaren door de jongeren zelf. Komen de verwachtingen van de beleidsmakers wel overeen met de ervaringen van de jongeren in de praktijk? Kortom heeft de herstructurering het gewenste effect? Het is relevant om zicht te krijgen op de positieve en negatieve effecten op jongeren, omdat in de toekomst waarschijnlijk in nog meer wijken een herstructurering van de fysieke en openbare ruimte zal plaatsvinden.

Jongeren hebben een andere beleving van de wijk dan volwassenen. De herstructurering kan door jongeren dus anders worden ervaren dan door volwassenen. Het zal de jongeren mogelijk anders beïnvloeden, omdat zij anders gebruik maken van de wijk en hun sociaalruimtelijk gedrag anders is. Deze thesis wil een bijdrage leveren aan het zichtbaar maken van het perspectief van jongeren en kan zodoende nieuwe inzichten geven hoe het beleid op hen doorwerkt.

1.4.2 Geografische relevantie

Het onderzoek in deze thesis wordt uitgevoerd op lokaal wijkniveau, waarbij Kanaleneiland het onderzoeksgebied is. Deze Utrechtse wijk is een wijk uit het programma *Actieplan Krachtwijken*. Hierin zitten in totaal veertig wijken met de hoogste probleemscores (VROM, 2007). Dit onderzoek kan als input dienen bij onderzoek naar ervaringen van jongeren in de andere wijken uit het Actieplan en kan zodoende opnieuw uitgevoerd worden in de andere krachtwijken.

1.4.3 Wetenschappelijke relevantie

Er zijn in Nederland veel onderzoeken gedaan naar de effecten van de herstructurering (Bolt et al., 2011; Bolt & Torrance, 2005; Kleinans, 2005; Van Beckhoven & Van Kempen, 2003; Van Bergeijk, Kokx, Bolt & Van Kempen, 2008). Deze thesis wil een bijdrage leveren op enkele gaten opvullen. Dit onderzoek wil daarom een bijdrage leveren aan het wetenschappelijk inzicht in de relatie tussen herstructurering van de fysieke en openbare ruimte en het de ervaringen van de jongeren hiervan en hoe dit de jongeren beïnvloed in het sociaalruimtelijk gedrag.

Veel onderzoek naar herstructurering is verricht aan de hand van vragenlijsten. Het is echter moeilijk om hiermee achter de diepere motivaties en achterliggende redenen voor gedragingen en keuzes te komen (Bolt et al., 2011). Om dit wel te bereiken, zal dit onderzoek met kwalitatieve methodes als interviews, observaties en mindmaps werken. Er wordt gekeken vanuit het perspectief van de jongeren en hun ervaringen in Kanaleneiland in relatie tot de herstructurering van de wijk. Deze benaderingswijze kan nieuwe wetenschappelijke inzichten opleveren over de ervaringen van jongeren en de gevolgen ervan voor hun gedrag en zo een bijdrage leveren aan het zichtbaar maken van het perspectief van jongeren in de wetenschappelijke literatuur.

De invloeden van een wijk op de bewoners worden in de wetenschap aangeduid als buurteffecten. Deze spelen bij de herstructurering een belangrijke rol, want het doel van de herstructurering is om de negatieve invloed van de buurteffecten in de achterstandswijk te beperken. In de wetenschappelijke literatuur wordt geen eenduidig antwoord gegeven op de vraag hoe deze buurteffecten werken. Wel is duidelijk dat door hun persoonlijke eigenschappen, door hun keuzes en door hun sociaalruimtelijk gedrag de buurtkenmerken voor elke individuele jongere anders zijn. Zodoende gaat iedereen er anders mee om (Anderson, 2000; Nieuwenhuis, 2015; Visser et al., 2015a). Het onderzoek in deze thesis is verricht vanuit het gezichtspunt van de jongeren zelf en heeft zich in de praktijk beperkt tot jongens, omdat zij het meest in de openbare ruimte verblijven. Het doel is om door deze werkwijze inzichten te verwerven in de *heterogeniteit* van de buurteffecten en de invloed van *agency*. Deze thesis wil hiermee ook een bijdrage leveren aan de wetenschappelijke discussie over buurteffecten.

1.5 Leeswijzer

In dit eerste hoofdstuk bevatte een inleiding op het onderwerp en is de aanleiding voor het onderzoek gegeven. Dit heeft geleid tot de probleemstelling, de deelvragen en de hoofdvraag. Vervolgens is de maatschappelijke, geografische en wetenschappelijke relevantie van het onderzoek besproken.

In Hoofdstuk 2 komt de bestaande literatuur met betrekking tot het onderzoek aan bod. Er zal ingegaan worden op jongens in een achterstandswijk en de bijbehorende theorie en concepten. Daarnaast worden de verschillende buurteffecten en buurtmechanismes, de buurtervaringen en het sociaal ruimtelijk gedrag behandeld. Als laatste zal worden ingegaan op de concepten en mechanismen die een rol kunnen spelen bij de herstructurering en wordt het wonen in een herstructureringswijk behandeld. Vervolgens wordt in Hoofdstuk 3 ingegaan op de gekozen gebiedsafbakening, de onderbouwing ervan en de eigenschappen van het gebied. In Hoofdstuk 4 zal worden ingegaan op de onderzoeksmethodes, worden deze nader toegelicht en wordt de selectieprocedure en benadering van de participanten beschreven.

Hoofdstuk 5 omvat de onderzoeksresultaten van de jongens in de vorm van citaten aangevuld met de mindmaps. Verdeeld over verschillende thema's worden de resultaten in dit hoofdstuk geanalyseerd. In Hoofdstuk 6 zal worden ingegaan op de onderzoeksresultaten van de professionals. Vervolgens leidt deze analyse in Hoofdstuk 7 tot het beantwoorden van de deelvragen en de hoofdvraag. Hiernaast bevat dit hoofdstuk ook een discussie.

Hoofdstuk 2: **T**heoretisch Kader

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de relevante literatuur voor het onderzoek. Het onderzoek richt zich op meerdere aandachtspunten, waarvan de belangrijkste de buurtervaringen en sociaalruimtelijk gedrag van jongens in een achterstandswijk zijn en hoe dit wordt beïnvloed door de herstructurering. Dit behelst vragen als: wat voor invloed heeft de buurt op de jongens, oftewel buurteffecten en buurtmechanisme en hoe deze worden beïnvloed; wat zijn de achterliggende processen hiervan en ten slotte hoe beïnvloedt de herstructurering in Kanaleneiland deze buurtinvloeden.

2.1 Jongeren en de relatie met de buurt

2.1.1 Algemeen

In dit onderzoek staan jongeren centraal. Hoe ervaren zij de openbare ruimte in de buurt en dus ook, hoe ervaren zij hun relatie met de buurt, wat kan verschillen met dat van volwassenen (Travlou, Owens, Thompson & Maxwell, 2008; Visser et al., 2015b). De relatie van bewoners met hun directe omgeving is een thema waar wetenschappers veel aandacht voor hebben. Zo hebben stadsgeografen en sociologen veel studies hiernaar verricht. Als er over dit soort onderzoek onder jongeren wordt gesproken dan valt dit in de regel onder *Children's Geographies*: het beschrijven en analyseren van ruimtegebruik door de jeugd (Ansell, 2009; Bolt et al., 2011; Holloway & Valentine, 2000). In Nederland hebben Bleeker & Mulderij (1978) in de jaren zeventig al belangrijk onderzoek gedaan naar de leefwereld van jongeren. Zij onderschreven toen al het gebrek aan kwalitatief onderzoek verricht vanuit het perspectief van de jeugd naar hun beleving van het stedelijk beleid:

'Er wordt te weinig vanuit het kind gedacht en met kinderen zelf gewerkt. Het zijn vaak volwassenen die vertellen wat kinderen vinden.' (Bleeker & Mulderij, 1978, p. 43)

Dit euvel is in loop van de tijd niet verholpen. In oudere studies komt naar voren dat de jongeren in het Groot Britannië en de Verenigde Staten in de openbare ruimte onzichtbaar zijn. Er werd geen rekening gehouden met hun behoeftes en benodigdheden (Matthews, 1995; Matthews, Limb & Percy-Smith, 1998; Travlou et al., 2008; White, 1993). Travlou en collega's (2008) geven echter wel aan dat er de afgelopen tijd meer aandacht voor het onderwerp is gekomen. Onderzoek laat zien dat de Nederlandse situatie eenzelfde beeld geeft (Karsten, 2002, 2003; Karsten & Van Vliet, 2006). Om hen meer zichtbaar te maken in het beleid zullen jongeren in de ontwerpfase al meer als specifieke groep moeten worden behandeld. Uit de literatuur blijkt namelijk dat men jongeren niet als miniatuurvolwassen kan zien, want er is verschil in beleving en in ruimtegebruik tussen jongeren en volwassenen (Valentine, 1996; Yarwood & Tyrrell, 2012). Daarnaast zijn jongeren vatbaarder voor de invloeden van de wijk, omdat ze middenin een socialiseringsproces zitten, waarbij ze op zoek zijn naar hun eigen identiteit (Harding, 2009).

Ter onderbouwing van de stelling dat jongeren de buurt anders beleven dan volwassenen, zijn in de literatuur diverse argumenten aangevoerd. (Bolt et al., 2011; Visser et al., 2015a). Ten eerste hebben jongeren een beperktere vrijheid dan volwassenen. Ze hebben minder te besteden en kunnen zodoende minder gebruik maken van het openbaar vervoer. Ook beschikken ze nog niet over een rijbewijs met als gevolg dat ze de buurt moeilijker kunnen verlaten (Karsten, 2005; Rankin & Quane, 2002). Hier komt nog bij dat ouders ook beperkingen aan hun kinderen kunnen opleggen, bijvoorbeeld om in de buurt niet op een bepaalde plek te komen of om vlakbij huis te blijven (Karsten, 1998; Valentine, 1997). Door het verschil in beleving kan een park voor volwassenen een doorgangspek zijn, terwijl hetzelfde park voor jongeren een ontmoetingsplek is (Visser et al., 2015a). Tevens kunnen bepaalde plekken in de buurt voor jongeren bedreigend voelen, terwijl volwassenen ze als neutraal of veilig ervaren. Denk hierbij aan de aanwezigheid van een bepaalde groep jongeren die bedreigend is voor andere jongeren, maar dit niet is voor volwassenen (Bolt et al., 2011). Hierbij

moet echter wel de kanttekening worden geplaatst dat dit tussen jongeren onderling ook kan verschillen, bijvoorbeeld door leeftijd of geslacht (Karsten, 2003). Met het oog hierop hebben onderzoekers en beleidsmakers voorgesteld om jongeren meer bij het ontwerpproces te betrekken en dit proces ook vanuit het oogpunt van jongeren te onderzoeken (Chawla, 2002; Clark & Uzzell, 2006; Matthews, 1995; Malone, 1999).

Samengevat komt het erop neer dat jongeren meer aan de buurt gebonden zijn dan volwassenen. De buurt is voor hen een belangrijkere plek, want anders dan bij volwassenen bevinden hun sociale netwerken zich voornamelijk in de buurt en ook hun sociale activiteiten spelen zich hier af (Rankin & Quane, 2002; Visser, et al., 2015a). De geringe aandacht voor jongeren bij buurtonderzoek naar wat bewoners willen, wat ze nodig hebben en hoe dit eruit moet zien in de ruimtelijke omgeving, heeft tot gevolg dat bij het opstellen van beleid vooral volwassenen beslissingen nemen vanuit hun veronderstelling hoe jongeren denken, en dit beleid vervolgens uitvoeren (Bolt et al., 2011). Zo'n beleid kan leiden tot plekken waar jongeren zich niet thuis voelen en die ze dientengevolge links laten liggen (Brett, Moore & Provenzo, 1993; Haywood, Rothenberg & Beasley, 1974). Bij onderzoek waar wel aandacht is voor jongeren, gaat deze aandacht echter het meeste uit naar jonge kinderen en richt men zich weinig op de jongeren. Men kan niet stellen dat kinderen in de literatuur ontbreken, maar wel dat literatuur voornamelijk is gericht op jonge kinderen (Travlou, 2008).

Bij de relatie van jongeren met de buurt moeten een paar kanttekeningen worden geplaatst. Jongeren zijn natuurlijk niet altijd gebonden aan de buurt. In deze tijd van ICT, smartphones, WhatsApp en andere sociale media neemt de betekenis van fysieke contacten en activiteiten af. Jongeren kunnen via de digitale wereld makkelijker contacten leggen buiten de buurt, de stad en zelfs buiten het land. Zij kunnen zodoende sociale en geografische grenzen overschrijden (Ruckenstein, 2013; Visser et al, 2015a). Hoe ouder ze worden, des te meer ontmoetingsplekken hebben jongeren buiten de buurt. Ze zitten vaak buiten de buurt op school en ondernemen steeds meer buiten de buurt zonder hun ouders, denk hierbij aan uitgaan en winkelen (Ainsworth, 2002; Visser et al., 2015a). Een belangrijke vraag is of deze vriendengroepen online en offline uit dezelfde mensen bestaan, of dat ze totaal verschillende werelden vormen (Davis, 2010; Madge & O'Connor, 2006; Reich, Subrahmanyam & Espinoza, 2012). Bij jongeren met een etnische achtergrond zien we een versterkende factor, het zogenaamde transnationalisme (Visser et al., 2015a) Dit houdt in dat het voor jongeren met een migratieachtergrond door de ontwikkeling van de ICT, smartphones en sociale media gemakkelijk contact kunnen onderhouden met het land van herkomst. Zij zijn zodoende fysiek minder met de buurt verbonden met als gevolg dat ze ook minder in de buurt verblijven (Van Amersfoort, 2001).

Daarbij komt dat de precieze relatie tussen de jongeren en de buurt afhangt van meerdere factoren (Bolt et al, 2011). Denk aan het verschil in sociale klasse, etnische afkomst, het verschil in voorzieningen en in type buurten (Hüttenmoser, 1995; Valentine, 1997). Dit alles heeft invloed op de relatie van jongeren met de buurt. Uit de literatuur blijkt echter niet dat de offline vrienden vervangen worden door online vrienden (Van Kempen & Wissink, 2014). Daarbij stellen Bolt en collega's (2011) dat het erop lijkt dat de ICT en het transnationalisme het belang van de buurt niet geheel ondergraven. Small en Newman (2001) wijzen erop dat de buurt een belangrijke rol speelt bij de socialisatie van jongeren, enerzijds door de gerichtheid van jongeren op de buurt en anderzijds doordat zij op deze leeftijd een grotere ontvankelijkheid hebben voor invloed van anderen dan in een latere levensfase.

2.1.2 Jongens en de buurt

In deze thesis zal gericht gekeken worden naar jongens. Er bestaat veel onderzoek naar 'gendered' gebruik van de openbare ruimte. Hieruit blijkt dat vrouwen hier zijn ondervetegenwoordigd en zich er vaak bedreigd voelen (Franck & Paxson, 1989; Gardner, 1995; Green & Singleto, 2006; Karsten, 2003; Koskela & Pain, 2000; Madge, 1997). Jongens gebruiken de openbare plekken in de buurt om zich te ontplooien met activiteiten als voetbal, terwijl meiden vaker binnen zitten of naar de stad gaan (Karsten, 2003). Een verschil is ook dat jongens vaker in grote groepen spelen, terwijl meiden vaker met z'n tweeën of drieën zijn. Hierdoor worden de playgrounds dan ook gedomineerd door jongens (Karsten, 2003). Dit kan intimiderend zijn voor de meiden, die

dan maar liever thuis blijven. Jongens ervaren weinig beperkingen als ze zich door de wijk bewegen. Meiden voelen zich daarentegen sneller onveilig in de wijk of op een specifieke plek (Green & Singleto, 2006). Als meiden buitenactiviteiten doen zoals sport, dan gebeurt dit vaker bij een club of in een sporthal en minder vaak op de speelplekken in de wijk (Karsten, 2003). Jongens zullen dus mogelijk een grotere invloed van de buurt ervaren. Dit wordt ondersteund door onderzoek naar buurteffecten van Damm en Dustman (2014). Zij vonden dat jongens een grotere kans hebben om gewelddadig gedrag te vertonen, maar vonden geen bewijs voor een effect op meisjes. Dit kan worden teruggeleid naar de traditionele genderrollen, waarbij ervan wordt uitgegaan dat het niet meisjesachtig is om in de buurt te ravotten of te sporten (Karsten, 2003). Dit speelt nog steeds een rol in de huidige maatschappij, zie bijvoorbeeld de recente reclamecampagne van SIRE *'Laat jongens weer jongens zijn'* (2017), waarin ouders worden aangemoedigd om jongens meer vrijheid te geven om hun omgeving te ontdekken en te onderzoeken.

Een versterkende factor is hierbij de etnische afkomst. Karsten (2003) vindt in haar onderzoek over 'playgrounds' in Amsterdam dat vooral Turkse en Marokkaanse meiden weinig op de speelplekken komen ten opzichte van jongens met dezelfde achtergrond:

'Turkish and Moroccan Amsterdam girls, in particular, were underrepresented compared with their male peers of the same ethnicity. Boys outnumbered girls not only in frequency of participation but also in duration of time and in the size of the network and territory they controlled.' (Karsten, 2003, p. 470)

Dit zal te maken hebben met de culturele regels. Als ernaar gevraagd werd, kwam in het onderzoek van Karsten (2003) naar voren dat de meiden niet op de speelplekken kwamen, omdat ze vonden dat ze te oud waren om op een speelplek te spelen of dat het van hun ouders niet mocht. In Kanaleneiland heeft 57% van bewoners een niet-westerse migratieachtergrond. Daarvan is het merendeel Marokkaans (36,9%) (Buurtmonitor Utrecht, 2017). Als gevolg hiervan zijn op de speelplekken in Kanaleneiland vooral jongens te vinden. Het onderzoek in deze thesis richt zich vanwege deze argumenten op de jongens in de wijk.

2.1.3 Jongeren in het beleid

In de wetenschappelijke literatuur vindt men het van belang dat de jeugd een centrale rol speelt bij het ontwikkelen van steden om zodoende kindvriendelijke steden te creëren, oftewel *childfriendly cities* (Hart, 1987, 1992; Horelli, 1998; Ward, 1978). Dit is in 1989 ook door de Verenigde Naties (de VN) onderkend tijdens de Conferentie van de Rechten van het Kind. Hier was naast aandacht voor het welzijn en de bescherming van het kind ook aandacht voor het luisteren naar kinderen en voor het recht dat kinderen zich mogen uitspreken (Horelli, 1998; Nordström, 2010; UNICEF, 2004). Samenvattend: er moet naar kinderen geluisterd worden en er dient de mogelijkheid te worden geboden om zich te kunnen uitspreken. In het onderzoek in deze thesis krijgen jongens de mogelijkheid zich uit te spreken over hun wijk Kanaleneiland, hoe deze door hen wordt ervaren en hoe ze de herstructurering van de wijk ervaren.

Ten gevolge van de Conferentie van de Rechten van het Kind werd in 1990 het *child friendly cities initiative* opgestart, dat door UNICEF wordt ondersteund. Dit initiatief moedigt overheden aan om beslissingen te nemen in het belang van het kind met inachtneming van de rechten van het kind (UNICEF, 2004) en biedt ondersteuning bij plannen om de jeugd een stem te geven in het stedelijk beleid (Broberg, Kyttä & Fagerholm, 2013; Riggio, 2002). Deze speciale focus op kinderen wordt met acht redenen onderbouwd in het door UNICEF opgestelde rapport *'Building child friendly cities a framework for action'* (2004). Het komt erop neer dat kinderen individuele mensen zijn, die hun leven in afhankelijkheid beginnen, maar met behulp van hun ouders opgroeien tot een onafhankelijk persoon. Jongeren zijn al meer onafhankelijk van hun ouders en moeten als gelijken van volwassenen worden gezien; ze zijn niet het product van de ouders en geen volwassenen in wording. Een actieve deelname van jongeren is cruciaal bij het stedelijk ontwikkelingsproces. Als jongeren door de beleidsmakers worden verwaarloosd, dan zullen er negatieve gevolgen zijn die hoge kosten met zich

meebrengen voor de gemeenschap. De negatieve effecten, zoals armoede, slechte huisvesting en milieuvervuiling zullen jongeren harder raken vanwege het identiteitsvormingsproces waar zij nog middenin zitten, alsmede vanwege de gebondenheid aan de buurt, zoals in de vorige paragraaf is besproken. Maar omdat jongeren zelf nog geen stemrecht hebben en niet zijn vertegenwoordigd in de traditionele planningsstructuren, hebben zij weinig invloed. Dus zonder speciale constructies hebben jongeren geen zeggenschap over beslissingen en ontwerpen die op hen gericht zijn en die een grote impact op hun leven zullen hebben. Dit geeft het belang aan van onderzoek naar de ervaring en beleving van jongeren in de buurt vooral in een context van herstructurering, die ook voor hen is bedoeld.

Deze gedachte heeft invloed op het onderzoek en het ontwerp voor *childfriendly cities* (Horelli, 1998; Nordström, 2010) en omvat verschillende thema's, zoals veiligheid, groenvoorziening, mobiliteit en de integratie van de jeugd in het beleid van stedelijke ontwikkeling. (Broberg et al., 2013; Freeman & Tanter, 2011). In een vergelijkend onderzoek van Liza Horelli (1998) in Finland, Zwitserland en Frankrijk wordt beschreven wat een *childfriendly cities* inhoudt.

'Environmental child-friendliness is a community product developed from local structures beyond the individual level. It comprises a network of places with meaningful activities, where young and old can experience a sense of belonging whether individually or collectively. The participation of children and youth in the shaping of their settings plays a central role in the creation of child friendly environments.'
(Horelli 1998, p. 225)

Door de breedte van het onderwerp *childfriendly cities* zijn er veel theorieën vanuit veel verschillende inhoudelijke en bestuurlijke perspectieven ontwikkeld, zoals: economisch (Harvey, 2000), psychisch (Bachelard, 1964), ruimtelijk omgeving (Lynch, 1984), bestuurlijk (Douglass & Friedmann 1998), communicatief (Booher & Innes, 2002) en plaatselijk politiek (Harcourt & Escobar, 2002). Vanuit al deze perspectieven is geprobeerd om *childfriendly cities* te bewerkstelligen. Door deze veelheid aan invalshoeken is er echter geen eenduidige theoretische vertaling gemaakt van *childfriendly cities*. Enerzijds kijken de onderzoekers alleen naar de directe omgeving van de kinderen en missen ze andere factoren die een rol spelen in de stad zoals de sociale factor. Anderzijds is er weinig aandacht voor het onderwerp van *childfriendly cities* onder de planologen en beleidsmakers. In hun benadering ontbreekt het perspectief van kinderen zelf (Horelli, 2007). Uit de literatuur komen zeven verschillende zogenaemde *realms* naar voren (Francis & Lorenzo, 2002; Malone & Hartung, 2010). Vanuit deze *realms* is er aandacht voor de vraag hoe kinderen bij het ontwerpproces kunnen worden betrokken. Dit begint in de jaren zeventig met *'kinderen als planners'* (Francis & Lorenzo, 2002; Malone & Hartung, 2010), dus kinderen als beste ontwerpers van hun omgeving (Moore 1990, 1993; Nicholson 1971) tot aan *'kinderen als volwassenen'* (Lansdown, 2001), waarbij organisaties verplicht werden om kinderen een stem te geven in het proces en er eigenlijk minivolwassenen gecreëerd werden (Francis & Lorenzo, 2002; Malone & Hartung, 2010). Deze ontwikkelingen hebben ertoe geleid dat door de ervaringen van jonge kinderen en hun percepties van de openbare ruimte een gemeenschappelijk thema is ontstaan in het landschapontwerp (Lynch & Banerjee, 1977; Owens, 1988; Woolley, Dunn, Spencer, Short & Rowley, 1999) en in de children's geography (Holloway & Valentine, 2000; Matthews, 1995; Valentine, 1996, 1997).

Uit onderzoek blijkt dat de belangrijkste kaders voor het creëren van een child-friendly omgeving een cultuur van gevoelige participatieve planning en bestuur is (Horelli, 2007). Dus om jongeren een goede omgeving te bieden dienen ze ook zichtbaar te zijn in het ontwerpproces om zo mee te kunnen denken over de te bouwen omgeving of de herstructurering van een buurt (Horelli, 2007). Dit wordt ook gepromoot door UNICEF (2004), want zo geef je jongeren het gevoel dat er naar hen geluisterd wordt en dat de overheid openstaat voor hun ideeën. Het onderzoek in deze thesis is daarom gericht op jongeren om deze lacune te helpen opvullen en hun ervaringen met de buurt naar voren te brengen.

Er zijn diverse goede voorbeelden dat kinderen worden betrokken bij het ontwerpproces, zoals in de Verenigde Staten *sustainable community village homes*, Davis, California uit de laat-zeventiger jaren (Francis,

1988). Direct aan het begin van de ontwerpfase werden de kinderen erbij gevraagd. Zo moesten ze hun favoriete speelplaatsen tekenen en als aanvulling hierop ook foto's maken (Francis, 1988; Francis & Lorenzo, 2002). Daarnaast werden er workshops gegeven waar met de ouders gediscussieerd werd en de kinderen hun plannen presenteerden. Door deze samenwerking van ouders en kinderen werden ontwerpverschillen direct blootgelegd en opgelost (Francis, 1988). Deze vorm van participeren is het meest aangeslagen in de Scandinavische landen en in Italië, waar het verst is doorgevoerd. In veel Italiaanse steden is er een vorm van participatie van kinderen in het stedelijk ontwerpproces (Francis & Lorenzo, 2002). Een voorbeeld hiervan is de stad Empoli, waar een nieuwe stadsuitbreiding was gepland. Hiervoor werden enquêtes gehouden op alle scholen in de stad. Daarnaast werden er ontwerp-workshops gehouden op vier basisscholen en op vier middelbare scholen in achtergestelde buurten. Dit diende als katalysator voor de inbreng van volwassenen. Aan de hand van de resultaten werden verschillende aanpassingen aan het originele plan gedaan. Zo werden minder gebouwen gesloopt en werd er meer ruimte vrijgemaakt om bredere stoepen mogelijk te maken. Daarnaast zijn van de meeste straten kindvriendelijke straten gemaakt (Francis & Lorenzo, 2002).

2.2 Buurteffecten

In dit onderzoek spelen buurteffecten een achterliggende rol. Daarom is het noodzakelijk om het begrip buurteffect te begrijpen. Hierna wordt er dieper op ingegaan.

2.2.1 Wat zijn buurteffecten?

In de wetenschap is al lange tijd interesse in de invloed van de buurt op zijn bewoners oftewel het buurteffect. Dit gaat al terug tot de eerste decennia van de vorige eeuw (Bolt et al., 2011; Shaw & McKay, 1942). Achter het buurteffect gaat de gedachte schuil dat een buurt de bewoners mogelijkheden, middelen en keuzes biedt om hun leven vorm te geven, maar dat er ook risico's zijn. Dit buurteffect verschilt van buurt tot buurt, denk hierbij aan sociale contacten en sociale cohesie (Bokland & Van Eijk, 2010; Bolt & Torrance, 2005; Van Beckhoven & Van Kempen, 2003) en het aanwezige, of afwezige sociaal kapitaal (Kleinhans, Priemus & Engbersen, 2007; Van der Zwaard, 2005). Dit totaalaanbod heeft dus invloed op de bewoners en kan zo gezien worden als een buurteffect. (Bolt et al, 2011; Manley & Ham, 2010; Pinkster, 2014). De buurteffecten zullen bij volwassenen minder sterk zijn, omdat zij meer vrijheid hebben om de buurt te verlaten en zo aan deze effecten kunnen ontsnappen. Kleine kinderen komen nog niet direct in aanraking met sommige buurtkenmerken, want hun ouders vangen deze op en geven ze in mindere mate door via hun gedrag en de opvoeding (Aber, Gephart, Brooks-Gunn, Connell, & Spencer, 1997; Ananat, 2011; Wodtke et al., 2011). Daarentegen zijn jongeren veel vatbaarder voor invloeden uit de directe omgeving, omdat ze middenin het socialiseringsproces zitten en op zoek zijn naar hun eigen identiteit (Harding, 2009).

Dat de jongeren daadwerkelijk meer gebruik maken van de buurt komt in verscheidene onderzoeken naar voren (Jencks & Mayer, 1990; Leventhal & Brooks-Gunn, 2000). Hierdoor wordt de gedachte versterkt dat jongeren in achtergestelde buurten meer nadelige effecten van hun buurt ervaren dan jongeren uit overige buurten. Zo blijkt uit meerdere onderzoeken dat jongeren in achtergestelde buurten slechter presteren (Andersson, 2004; Kauppinen, 2007; Kintrea, St.Clair & Houston, 2011; Nieuwenhuis., Hooimeijer, Van Dorsselaer & Vollebergh 2013; Sykes & Musterd, 2011; White & Green, 2011). De gedachte dat opgroeien in een achterstandswijk een slechte invloed heeft op de jeugd, leeft al langer in de sociale wetenschappen (Leventhal & Brooks-Gunn, 2000).

Diverse overzichtsstudies hebben bestaande onderzoeken vergeleken, waarbij gemeten werd hoe belangrijk de buurt en de effecten ervan op de jeugd zijn (Ainsworth, 2002; Ellen & Turner, 1997; Brooks-Gunn et al., 1993; Jencks & Mayer, 1990; Leventhal & Brooks-Gunn, 2000; Rankin & Quane, 2002). Deze onderzoeken hebben meestal dezelfde conclusie en wel dat er een mogelijk effect op de jeugd is. Kortom de buurt heeft invloed op de jeugd, echter speelt hierbij wel een rol voor de individuele kenmerken van de jongeren zelf. Er komt echter

geen eenduidig beeld naar voren welke individuele kenmerken dit zijn. De conclusies hierover lopen erg uiteen (Bolt et al., 2011).

Opgemerkt moet worden dat de onderzoeken vaak in de Verenigde Staten zijn uitgevoerd, waardoor de Nederlandse situatie onderbelicht blijft. Het verschil in buurteffecten tussen Nederland en Verenigde Staten is echter aanzienlijk. De situatie van de achterstandswijken in de Verenigde Staten is namelijk veel slechter dan in Nederland vanwege de grotere segregatie en het verschil in voorzieningen niveau in achterstandswijken, in Nederlandse vele malen beter is (Bolt et al., 2011; Visser et al., 2015a). Gerritsen & Reininga (2011) beargumenteren dat dit de oorzaak kan zijn, waarom buurteffecten in Nederland nauwelijks worden gevonden. Onderzoekers kunnen op twee manieren naar uitkomsten kijken. Enerzijds kan men de conclusie trekken dat de buurt niet van belang is, anderzijds dat het ondanks de mogelijk geringe invloed van de buurt op de bewoners toch van belang is om naar de buurt te kijken en wel speciaal als het om jongeren gaat (Bolt et al., 2011; Visser et al., 2015a).

2.2.2 Waar hebben buurteffecten invloed op?

Tegenwoordig wordt bij onderzoek naar buurteffecten de invloed van de buurt met een breed scala van sociale uitkomsten in verband gebracht (Visser et al., 2015a). De belangrijkste zijn onderwijs, gezondheid en criminaliteit. De resultaten van onderzoek naar buurteffecten en onderwijs zijn erg uiteenlopend. Zo vinden Crowe en South (2003) dat in een slechte buurt jongeren tussen de veertien en negentien jaar een vergrote kans hebben vroegtijdig de school te verlaten, terwijl andere studies geen effecten vinden (Plotnick & Hoffman, 1999; Weinhardt, 2014). Controleert men op andere factoren zoals individuele kenmerken, dan vindt men slechts een heel klein of niet-significant verschil (Duncan, Boisjoly & Mullan Harris, 2001; Solon, Page & Duncan, 2000). Als er specifiek naar de Nederlandse situatie wordt gekeken, dan valt op dat de buurt niet sterk bepalend is voor de onderwijsprestaties (Visser et al., 2015a). In het onderzoek van Herweijer (2008) naar verschillen tussen achterstandswijken en overige wijken in de vier grote steden werd in bepaalde achterstandswijken van twee van de vier grote steden een verhoogd risico op schooluitval gevonden (Herweijer, 2008). Ook vinden Skykes en Kuyper (2009) maar een klein effect van de sociaaleconomische achterstand van een buurt op de schoolprestaties. In lijn met andere onderzoeken waren individuele kenmerken en schoolkenmerken veel belangrijker dan de buurtkenmerken. In Nederland is maar een klein effect van achterstandswijken op de schoolprestaties geconstateerd. Dit effect moet daarom niet overschat worden en kan niet worden los gezien van andere persoonlijke kenmerken van jongeren (Nieuwenhuis, 2015).

In het onderzoek naar de gezondheidstoestand wordt onderscheid gemaakt tussen mentale- en fysieke gezondheid. De *mentale gezondheid* van jongeren kan indirect beïnvloed worden door de indirecte gevolgen van de sociaaleconomische achterstand binnen een buurt (Visser et al., 2015a). Dit heeft betrekking op werkloosheid, uitzichtloosheid, sociale uitsluiting (Leventhal & Brooks-Gunn, 2000) en onveiligheid (Aneshensel & Sucoff, 1996). De fysieke staat van de buurt speelt hierbij ook een rol, zoals een vervuilde of slecht onderhouden omgeving (Godfeld et al., 2015; Leventhal & Brooks-Gunn, 2003). Verschillende studies tonen aan dat sociaaleconomische achterstand in de buurt leidt tot een grotere kans op gedragsproblemen bij jongeren (Beyers, Bates, Pettit & Dodge, 2003; Schaefer-McDaniel, 2007; West & Sweeting, 2004). Dit kan een negatief effect hebben op andere sociale uitkomsten, zoals de schoolresultaten (Hagan & Foster, 2001; Lord & Mahoney, 2007). In de Nederlandse context vonden Schneiders en collega's (2003) ook een effect van de sociaaleconomische status van de buurt op de mentale gezondheid van jongeren. Met betrekking tot de fysieke gezondheid komt naar voren dat buurteffecten een klein maar significant effect kunnen hebben op gezondheidsuitkomsten, zoals astma, en obesitas (Santiago et al., 2014).

Bij onderzoek naar buurteffecten en *criminaliteit* wordt veelal onderzoek naar delinquentie gedaan. Dit gebeurt aan de hand van de *sociale desorganisatietheorie*. Hierbij wordt gesteld dat het criminaliteitsniveau hoger wordt naarmate het niveau van sociale controle lager is (Visser et al., 2015a). Jongeren in een achterstandswijk hebben dus een grotere kans om gewelddadig gedrag te vertonen (Rotger & Glaster, 2015; Santiago et al.,

2014). Dit geldt vooral voor jongens. Zo vonden bijvoorbeeld Damm en Dustman (2014) geen effect voor meisjes. In Nederland staat jeugdcriminaliteit hoog op de agenda, maar er is weinig aandacht voor de manier waarop de buurt hier invloed op heeft. Het onderzoek dat wel is uitgevoerd, is niet eenduidig. Er zijn onderzoeken die aangegeven dat de buurt hier direct invloed heeft. Dan komt naar voren dat de buurt de voornaamste plaats is, waar het gedrag van de jeugd delinquent wordt gevormd (Driessen et al., 2014; Junger-Tas et al., 2008). Weijters en collega's (2007; 2009) stellen echter dat de stad een belangrijkere context is dan de buurt waar de jongeren wonen. In de mate van jeugd delinquentie verschillen de buurten in een stad maar weinig van elkaar en zij vinden dat onderzoekers te weinig rekening houden met het stadsniveau.

Bij de besproken invloed van buurteffecten op de sociale uitkomsten moeten wel een paar kanttekeningen worden geplaatst. De studies hiernaar zijn uitgevoerd middels kwantitatief onderzoek. Met deze methode blijven de buurt en de processen binnen de buurt achterwege, terwijl die processen zich wel degelijk daar afspelen (Bolt et al., 2011; Visser et al., 2015a). Daarnaast is het moeilijk te onderscheiden of het gaat om een buurteffect of juist om een selectie-effect. Dat wil zeggen dat mensen met een laag inkomen geen keuze hebben en zodoende in dezelfde buurten terecht komen, want zij kunnen simpelweg geen betere huisvesting betalen (Gerritsen & Reininga, 2011; Van Ham, 2012). Dit zijn vaak ook de mensen met de meeste problemen en dit maakt onderzoek naar buurteffecten extra ingewikkeld. Het is moeilijk te onderscheiden of iets oorzaak of gevolg is. Komen de waargenomen verbanden door de buurt of juist door het selectie-effect (Gerritsen & Reininga, 2011; Van Ham, 2012; Visser et al., 2015a). Middels kwalitatief onderzoek wordt geprobeerd om deze kanttekeningen te ondergraven en achter meer buurtmechanismen te komen en zo een antwoord te vinden op de vraag hoe een buurteffect ontstaat. Hierop zal in de volgende paragraaf dieper worden ingegaan.

2.2.3 Buurtmechanismen

In deze paragraaf wordt dieper worden ingegaan op de buurtmechanismen, George Galster (2012) vat de verschillende onderzoeken over buurtmechanismen samen en identificeert vier categorieën: *social-interactive mechanisms*, *environmental mechanisms*, *geographical mechanisms* en *institutional mechanisms*. Binnen deze categorieën worden er vijftien mogelijke buurtmechanismen genoemd. De belangrijkste mechanismen voor het onderzoek in deze thesis worden hierna besproken.

Als eerste spelen de voor jongeren de *sociaal-interactieve mechanismen* een rol. Dit heeft betrekking op de sociale desorganisatie in een buurt. Dit mechanisme heeft een relatie met de *theorieën van sociale desorganisatie* (Morenoff, Sampson & Raudenbush, 2001; Sampson & Groves, 1989; Sampson, Raudenbush & Earls, 1997). Zo wordt gesteld dat de woonomgeving de jongeren negatief beïnvloedt als er in de buurt een zwakke sociale cohesie bestaat. Sampson en collega's (1997) stellen dat er in rijkere buurten sprake is van een hogere sociale cohesie, gedeelde waarden, aanwezigheid van sociale controle en binding met de buurt. In probleemwijken is door de diversiteit van de lage inkomensklasse (afkomst, jong en oud, traditioneel en nieuwe bewoners) de vorming van gedeelde waarden en normen een stuk lastiger. Ook in de Nederlandse achterstandswijken is er vaak een gebrek aan vertrouwen, gedeelde ervaringen en verwachtingen (Kleinhans & Bolt, 2014).

Onder dit mechanisme vallen ook de lokale *sociale netwerken* (Galster, 2012). Deze netwerken geven jongeren mogelijkheden, kansen en waardevolle informatie. Maar in achterstandswijken hebben zij een grote kans op sociale contacten en netwerken van hetzelfde niveau van met name een laag inkomensniveau. Deze beperkte diversiteit onthoudt jongeren waardevolle informatie en dit schaadt hen derhalve ten opzichte van jongeren van dezelfde leeftijd in de rijkere buurten (Andersson, Musterd, Galster & Kauppinen, 2005; Kauppinen, 2004; Kohen, Brooks-Gunn, Leventhal & Hertzman, 2002; Musterd & Andersson, 2005). In het verlengde hiervan ligt het mechanisme van *reproductie van waarden en normen* (Galster, 2012). Als er binnen het sociale netwerk of in de buurt een grote groep deviant gedrag vertoont, dan wordt dit vanwege het reproductiemechanisme normaal gevonden en eventueel overgenomen. Mayer & Jencks, (1989) beargumenteren dat jongeren die opgroeien in achterstandswijken, een grotere kans hebben om normafwijkend gedrag te gaan vertonen dan

jongeren elders. Dit kan veroorzaakt worden door het gebrek aan goede rolmodellen in de buurt, de invloed van leeftijdsgenoten (Bolt et al, 2011), of door de manier waarop de sociale organisatie in een buurt is opgebouwd. Een ander aspect waarmee rekening moet worden gehouden, is de rol van de peers (De Jong, 2007; Steinberg & Monahan, 2007). Aangetoond is dat peers in een buurt een slechte invloed kunnen hebben op schooluitkomsten (Darling & Steinberg, 1997), op probleemgedrag (Dubow, Edwards & Ippolito, 1997; Simons, Johnson, Beaman, Conger & Whitbeck, 1996), op drugs- en alcoholgebruik en op crimineel gedrag (Case & Katz, 1991).

Bovengenoemde mechanismes kunnen in een achterstandswijk leiden tot een andere cultuur bijvoorbeeld straatcultuur. Elijah Anderson (2000) en Stewart en Simons (2010) onderschrijven dit. Zij beschrijven hoe in de Verenigde Staten straatcultuur ontstaat door afwijzing, achterstand, racisme en gebrek aan economische kansen. Daardoor ontstaat in de buurt een gevoel van machteloosheid en cynisme ten opzichte van de maatschappij, waardoor men als groep de conventionele normen en waarden verwerpt en eigen normen en waarden gaat hanteren. Dit is in mindere mate ook te zien in Nederland in wijken waar de straatcultuur afwijkt van de thuiscultuur (omgang) en de schoolcultuur (waarde). In het proefschrift Kapot Moeilijk (De Jong, 2007) wordt beschreven hoe de straatcultuur een sterke invloed heeft op de normen en waarden van jongeren en op hun sociale uitkomsten.

Kijken we naar de *environmental mechanisms* van Galster dan is vooral de (*fysieke*) *omgevingskwaliteit* belangrijk. Denk hierbij aan de kwaliteit van de openbare ruimte, de kwaliteit van de bebouwde omgeving en de institutionele context, dat wil zeggen de aan- of afwezigheid van verschillende winkels (bars, winkels, drankwinkels) en de kwaliteit van de lokale diensten (Goldfeld et al., 2015; Visser et al., 2015a; Wandersman & Nation, 1998). Er zijn meerdere onderzoeken gedaan naar de relatie tussen de omgevingskwaliteit en de fysieke buitenactiviteiten van jongeren (Christian et al., 2015; De Vries et al., 2005; Ding, Sallis, Kerr, Lee & Rosenberg, 2011; Schrijvers & Schoemaker, 2008; Wendel-Vos, Blokstra, Zwakhals, Wijga, & Tjihuis, 2005) en naar de relatie tussen de omgevingskwaliteit en gezondheid, zoals obesitas (Bolen & Hecht, 2003; Casey et al., 2012; De Vet, De Ridder & De Wit, 2011; Kipke et al., 2007). In deze onderzoeken draait het vooral om de fysieke omgeving, waarbij vooral gekeken werd naar de ruimtelijke planning en de sociale gevolgen hiervan. Verder is er ook aandacht voor de vormgeving van de (fysieke) omgeving. Goldfeld en collega's (2015) geven hiervan een overzicht. In de loop der jaren zijn er diverse typen modellen ontwikkeld voor onderzoek van de (fysieke) omgeving:

- *Neighbourhood as site model* refereert aan de buurt en zijn gebouwde omgeving. Denk hierbij aan huizen, parken en straten.
- *Neighbourhood disorder models* refereren aan het verval van de buurt als resultaat van achterstallig onderhoud van de gebouwde omgeving, waardoor er sneller criminaliteit ontstaat. Dit proces heeft ook een relatie met de *broken window theory*.
- *Environment stress models* gaan uit van geluidsoverlast, overbevolking, luchtvervuiling, hoge dichtheid en hoge gebouwen.
- *Routine activities models* refereren aan het gebruik door bewoners van de buurt en de toegang tot onder andere scholing en openbaar vervoer.

Met bovenstaande modellen kan worden onderzocht hoe de relatie tussen jongeren en de fysieke omgeving is. Door deze relatie beter te begrijpen kan in de toekomst door onderzoekers en beleidsmakers een betere fysieke omgeving voor jongeren gecreëerd worden (Goldfeld et al., 2015). Uit onderzoek van Goldfeld en collega's (2010) blijkt dat er vijf belangrijke sub domeinen zijn voor het meten van de fysieke omgevingskwaliteit, namelijk:

- *Physical characteristics of buildings*: het meten van de fysieke eigenschappen van de gebouwen in de buurt. Dit betreft onder andere de kwaliteit en het onderhoud van de gebouwen. In het

verlengde hiervan ligt de dichtheid van de buurt en de verhouding van laag- en hoogbouw. Dit heeft ook een verband met de gebruikte stedenbouw en architectuur.

- *Building and housing ownership*: het meten van het eigen-huizenbezit. In Nederland spreken we over de ratio tussen koop, sociale huur en particuliere huur.
- *Park, leisure facility, and other community assets*: het meten van de publieke ruimte in de buurt. Dit houdt onder andere in de kwaliteit, het onderhoud en de kwantiteit van de publieke plaatsen.
- *Proximity and accessibility of services and transport*: het meten van de bereikbaarheid van de belangrijke plekken in een buurt middels het openbaar vervoer en hoe loop- en fietsvriendelijk de buurt is.
- *Crime*: het meten van de criminaliteit in de buurt en de mate van vandalisme.

De *geographical mechanisms* refereren aan aspecten die invloed hebben op de kansen van de bewoners vanwege de ligging van de buurt. Deze mechanismes ontstaan niet binnen de buurt maar buiten de buurt om (Galser, 2012). Het belangrijkste aspect is de ruimtelijke context van de wijk ten opzichte van de stad en tevens spelen de toegankelijkheid van het openbaar vervoer, werkgelegenheid en openbare diensten een rol (Galster, 2012). Uit Amerikaans onderzoek komt naar voren dat de ruimtelijke mismatch belangrijk kan zijn bij (het gebrek aan) kansen die de bewoners van een bepaalde buurt ervaren (Kain, 1992). althans in de grotere steden. De ruimtelijke mismatch wordt in Europa meestal niet als een belangrijk probleem gezien, misschien door de lagere niveaus van etnische en inkomensegregatie, en een uitgebreider openbaar vervoer (Gobillon, Selod & Zenou., 2007). Niettemin komt bij onderzoek toch naar voren dat het bijvoorbeeld in Frankrijk wel een rol speelt (Dujardin & Goffette-Nagot 2007; Gobillon Magnac & Selod, 2011). In Nederland blijkt de buurtreputatie een significant verband te hebben met sociaaleconomische karakteristieken, terwijl dit bij de fysieke en functionele kenmerken van minder belang was (Permentier, Bolt & Van Ham, 2007)

Als laatste spelen de *institutionele mechanismes* een rol, dat wil zeggen het niveau van de voorzieningen in de buurt. Hierbij gaat het niet om de kwantiteit, maar om de kwaliteit van de voorzieningen (Visser et al., 2015a). Het gebrek aan (goede) voorzieningen betekent niet alleen dat jongeren in arme buurten minder van de voorzieningen gebruik kunnen maken (kwantiteit), maar dat ook de kwaliteit vaak slechter is. De ene buurt biedt betere voorzieningen zoals scholen, buurthuizen en bibliotheken dan de andere buurt. Dit kan invloed hebben op de ontwikkelingsmogelijkheden van kinderen en jongeren (Bolt et al., 2011; Mayer & Jencks, 1989). In de achterstandswijken in de Verenigde Staten en in Groot Brittannië is deze *institutionele context*, en wel voornamelijk de kwaliteit van de school, de oorzaak van het meeste probleemgedrag van de jongeren in achterstandswijken (Midouhas, Kuang & Flouri, 2014; Putnam, 2015). Deze invloed is in Nederland kleiner dan in bijvoorbeeld Verenigde Staten of het Verenigd Koninkrijk. Dit komt door factoren als de uitgebreide welvaartstaat, de investeringen in achterstandswijken en het feit dat de financiering centraal is geregeld (Visser et al., 2015a). Maar in de afgelopen jaren is er een terugtrekkende beweging vanuit de overheid te zien en zijn er bezuinigingen geweest op het wijkenbeleid. Het is de vraag hoe dit de buurten beïnvloedt. Het kan leiden tot negatieve effecten op de voorzieningen in de buurt, zoals het verdwijnen van buurthuizen (Visser et al, 2015a).

In de context van Groot Brittannië en de Verenigde Staten zijn de scholen in de achterstandswijken van slechtere kwaliteit dan die in de betere wijken (Jencks & Mayer, 1990; Putnam, 2015). In Nederland is het verschil tussen de scholen onderling minder groot. Scholen in achterstandswijken zijn vaak van goede kwaliteit (Visser et al., 2015a). Wel is er in achterstandswijken een relatief grote groep kinderen in achterstandssituaties (Visser, 2015a). Dit speelt dan op school naast de institutionele context, doordat jongeren veel tijd op school doorbrengen. De school is dus voor jongeren een belangrijke ontmoetingsplek (Karsten, 2007; Leventhal & Brooks-Gunn, 2000; Skyes & Musterd, 2011). Voor Nederland vinden Sykes en Musterd (2011) in hun onderzoek zowel invloed van de school als van de buurt op de onderwijsuitkomsten van jongeren. De invloed van de buurt wordt echter kleiner als de schooluitkomsten worden meegenomen.

2.4 Sociaalruimtelijk gedrag & agency

In de wetenschappelijke literatuur groeit de gedachte dat de buurtmechanismes complexer zijn dan eerst werd aangenomen (Visser et al., 2015a). Zo komt naar voren dat een belangrijk aspect in de blackbox van de buurt de jongeren zelf zijn. De buurt zal niet op alle jongeren dezelfde invloed uitoefenen. De kritiek is dat dit niet wordt meegenomen in het traditionele buurteffecten onderzoek (Lupton, 2003). De jongeren hebben zelf invloed op hoe de buurt hen beïnvloedt. Visser en collega's stellen dat *het gaat om de vraag wanneer, waar, waarom en op wie de buurt invloed heeft* (Visser et al., 2015a p. 24). Dit alles heeft te maken met de heterogeniteit van het buurteffect. Daarnaast is laatste decennia pas onderkend dat de jongeren hierin zelf een rol spelen middels hun eigen onafhankelijke handelen en keuzes. Dit wordt omschreven als *agency* (Holloway, 2014; Holloway & Valentine, 2000; Horton & Kraftl, 2006). In het verlengde hiervan ligt het sociaalruimtelijk *gedrag*, dat wil zeggen hoe jongeren zich door de buurt bewegen. De traditionele buurteffectstudies richten zich maar weinig op hoe jongeren zelf omgaan met het opgroeien in een achterstandswijk (Visser et al., 2015a). Kortom de buurtmechanismes hebben niet voor iedereen dezelfde uitkomsten; elke bewoner kan er anders op reageren. Er is sprake van een heterogeniteit van buurteffecten (Visser et al., 2015a). Welke buurteffecten mogelijk invloed hebben en in welke mate, zal per individuele bewoner verschillen, denk bijvoorbeeld aan de sociale netwerken van de bewoner. Die kunnen een positieve of negatieve bijdrage leveren aan eende schoolcarrière, zoals hulp bij huiswerk (Bolt et al., 2011).

Sociaalruimtelijk gedrag wil zeggen hoe jongeren zich door de buurt bewegen. Jongeren vormen op verschillende plaatsen vriendschappen, kunnen zelf kiezen waar zij hun activiteiten uitvoeren en welke regels ze hierbij hanteren (Emmelkamp, 2004; Valentine 1996). Jongeren die in dezelfde buurt wonen, kunnen door hun sociaalruimtelijk gedrag in contact komen met verschillende personen, plaatsen en activiteiten, wat weer invloed heeft op hun persoonlijke buurtervaring (Harding et al., 2010). In andere woorden: jongeren kunnen door hun eigen keuzes of die van hun ouders bepalen met wie ze in contact komen, hoeveel tijd ze met anderen doorbrengen en waar dit gebeurt (Sharkey, 2006). In de moderne tijd is *sociaalruimtelijk gedrag* van groot belang geworden. Door de modernisering en individualisering is er een grote diversiteit in leefstijlen van jongeren en is er een groter aanbod van activiteiten dan vroeger (Holloway & Valentine, 2000). Dit heeft weer geleid tot een grote variatie in het sociaalruimtelijk gedrag van jongeren (Loebach & Gilliland, 2016; Villanueva et al., 2012). Door hun *sociaalruimtelijk gedrag* worden jongeren niet alleen beïnvloed door de buurt, maar kunnen zij deze ook beïnvloeden, transformeren en verbeteren (Gotham, 2003). Jongeren kunnen dus door hun keuzes en handelen beïnvloeden met wie ze hun tijd doorbrengen en zodoende bepalen ze ook zelf in welke mate ze in contact komen met de buurtkenmerken en de mogelijke buurteffecten (Sharkey, 2006; Visser et al., 2015a). Dit kan gezien worden als de effectenheterogeniteit van de buurteffecten onder jongeren in een en dezelfde buurt (Harding et al., 2010).

Uit het voorgaande blijkt dat het van belang is om het gedrag van jongeren te begrijpen. Dit gedrag verschilt van persoon tot persoon. Deze constatering wordt ondersteund door recent onderzoek, waarin wordt aangetoond hoe belangrijk het is de persoonlijkheid te begrijpen om te kunnen achterhalen of de buurt invloed heeft op het gedrag van jongeren (Nieuwenhuis, 2015). Sociaalruimtelijk gedrag komt naar voren als een vorm van *agency*. Als het gaat om persoonlijke kenmerken van de jongeren en hoe deze hun keuzes en handelen beïnvloeden, dan spreken we over *agency* (Anderson, 2000, Visser et al., 2015a). Het houdt in dat jongeren onafhankelijk handelen en eigen keuzes maken. De keuzes die ze maken worden door hun eigen persoonlijke kenmerken beïnvloed. Deze gedachte krijgt pas de laatste tijd aandacht in het wetenschappelijke onderzoek (Anderson, 2000; Nieuwenhuis, Hooimeijer & Meeus, 2015). Dat jongeren hun eigen leven kunnen beheren, komt voort uit de wetenschap van *Children's Geographies* (Holloway, 2014; Holloway & Valentine, 2000; Horton & Kraftl, 2006). Al wonen jongeren in dezelfde buurt, door *agency* kunnen dezelfde buurtkenmerken verschillende uitkomsten opleveren (Visser et al, 2015a). Jongeren komen elkaar tegen op plekken die ze zelf kiezen zoals voetbalveldjes en pleintjes. Ze vormen hier vriendschappen en creëren zo hun eigen levenslijn en hun eigen regels (Emmelkamp, 2004; Visser et al., 2015a). Kortom jongeren gaan verschillend om met het opgroeien in dezelfde buurt (Anderson, 2000). *Agency* komt echter in de traditionele buurteffectenstudies niet

vaak aan bod. De onderzoeken richten zich maar weinig op het opgroeien van jongeren in achterstandswijken en hoe de jongeren hiermee wordt omgegaan.

Het sociaalruimtelijk gedrag wordt beïnvloed door de buurt. Individuele jongeren treffen beslissingen op het gebied van werk, school, gedrag en deze beslissingen worden beïnvloed door de *'spatial opportunity structure'* van de buurt, dat wil zeggen wat wel en niet in de buurt aanwezig is (Galster & Sharkey, 2017). Deze structuur kan hun huidige kansen alsmede hun kansen op latere leeftijd beperken. Hierbij speelt ook de aanwezig en keuzes van jongeren voor *structured of unstructured* activiteiten in de wijk een rol. *Structured activities* worden geassocieerd met zowel korte als lange termijn indicatoren van positieve ontwikkeling van jongeren (Barber, Eccles & Stone, 2001, 2005; Eccles & Gootman, 2002; Larson, 2000), verder wordt ook geleerd aan vele andere positieve aspecten zoals de fysieke gezondheid, educatieve aspiraties, en arbeidsmogelijkheden (Barber et al., 2001; Marsh & Kleitman, 2002; Scales, Benson, Leffert & Blyth, 2000). Maar door hun eigen keuzes kunnen de jongeren die structuren beïnvloeden en creëren zodoende zelf hun eigen *'path-dependent trajectories'*. Dit resulteert vervolgens in het ontstaan van *'spatial opportunity structures'*. In dit verband spreken Holloway en Valentine (2000) van *'many childhoods'*. Kortom de jongeren kunnen dus zelf hun pad bepalen, maar zijn wel afhankelijk van en worden beïnvloed door de structuren die aanwezig zijn in de buurt, waar ze wonen.

Als gekeken wordt naar jongeren en agency in achterstandswijken dan zien we dat jongeren inventieve en veerkrachtige manieren ontwikkelen om om te gaan met de achterstand van de wijk (MacDonald, Shildrick, Webster & Simpson, 2005). Dit kan invloed hebben op hoe jongeren de buurt ervaren en op eventuele buurteffecten. Zo komt naar voren dat jongeren met een hoge mate van veerkracht en zelfcontrole geen effect ondervinden op hun schoolprestaties en op hun arbeidsperspectief, terwijl bij minder veerkrachtige jongeren wel een effect wordt gevonden (Visser et al., 2015a; Nieuwenhuis, 2015). Agency van jongeren betekent ook dat jongeren kunnen bijdragen aan de leefbaarheid van de buurt (Visser et al., 2015a). Jongeren worden niet alleen beïnvloed door de buurt, maar zij kunnen ook de buurt veranderen. Het is een wederkerig proces. Dit zien we in Utrecht, waar enkele voorbeelden zijn gebundeld in het rapport *'Meedoen in de krachtwijken'* (2008). Neem het bijvoorbeeld het project *Van en Voor Jongeren*. Op een bepaald moment kwam Kanaleneiland vooral negatief in het nieuws. Dit had een negatief effect op de jongeren daar. Zij wilden dit omdraaien en organiseerden activiteiten in de wijk (buurtefeesten, workshops, voetbaltoernooien). Hiermee wilden ze een bijdragen leveren aan de veiligheid in de buurt en aan de communicatie tussen de verschillende bewoners om zo de negatieve spiraal te doorbreken (Visser et al., 2015a). Kortom de jongere kan door zijn keuzes zelf zijn weg bepalen. Het ligt aan zijn persoonlijkheid hoe hij met de buurt omgaat. Aan de andere kant wordt zijn gedrag beïnvloed door het sociaal en cultureel kapitaal dat onderdeel is van de lokale context oftewel van de buurt (Forrest & Kearns, 2001).

2.5 Buurtbeleving

Bij buurtkenmerken wordt vaak gekeken naar objectieve kenmerken als inkomen, etnische samenstelling, of overlastcijfers. Maar voor de bewoners gaat het vooral om de buurtervaring en hoe zij de buurt gebruiken, oftewel hun buurtbeleving (Visser et al., 2015a). Hierbij speelt mee hoelang men al in de buurt woont en hoeveel tijd men in de buurt doorbrengt (Sharkey & Faber, 2014). De buurtervaring wordt echter vaak niet meegenomen in het onderzoek (Visser et al., 2015a), terwijl uit de literatuur blijkt dat individuele en contextuele kenmerken de buurtbeleving beïnvloeden (Spencer, 2001). Er is dus geen een-op-een relatie tussen objectieve buurtkenmerken en de beleving van de buurt (Lynch & Barnerjee, 1977).

De meervoudige betekenissen van de buurt en de plekken in de buurt worden in de studies naar buurteffecten vaak over het hoofd gezien. Dit maakt dat de studies een negatief beeld geven, zo stelt ook Sampson en collega's (2002) *'the so-called neighborhood-effects literature was ultimately pessimistic'* (p. 443) Maar de positieve ervaringen van jongeren moeten wel worden meegenomen in de studies naar achterstandswijken en het verklaren van de sociale uitkomsten van jongeren. Aber en Nieto (2000) vinden dat er breder moet worden

gekeken en stellen de *'pluralistic neighbourhood theory'* voor. Hierbij kijkt men vanuit het perspectief van de bewoners niet alleen naar de negatieve aspecten en uitkomsten, maar ook naar de positieve kenmerken en uitkomsten van de buurt. Dit geeft een completer beeld van de buurt. In de studie van Visser en collega's (2015b) blijkt dat jongeren geen tekort aan instrumentele en emotionele hulp ervaren. Daarentegen voelt een meerderheid van de jongeren zich positief verbonden met hun buurt, omdat hier hun behoefte aan onderscheidingsvermogen, continuïteit, eigenwaarde en zelfredzaamheid wordt vervuld.

Dit bevestigt het verschil in beleving tussen de verschillende leeftijdsgroepen. Dit is ook te zien in achterstandswijken. Jongeren blijken positiever over dezelfde buurt te denken dan de andere buurtbewoners. Een mogelijke verklaring is dat zij meer activiteiten en sociale netwerken in de buurt hebben. Uit onderzoek in de Utrechtse wijk Overvecht komt dit ook naar voren. Jongeren ervaren Overvecht als gezellig en voelen zich thuis in de buurt (Koster & Mulderij, 2011). Visser en collega's (2015b) onderschrijven dit. Ondanks dat de jongeren zich goed bewust waren van de problemen, was in de studie de meerderheid toch positief over hun buurt. Wel moet in het achterhoofd worden gehouden dat het mogelijk is, dat jongeren weinig ervaring hebben met andere buurten en dus geen vergelijkingsmateriaal hebben.

De buurt kan door de jongeren als een als een betekenisvolle plaats worden gezien (Van Eijk, 2010). Of een buurt als een goede of een slechte buurt wordt ervaren en of bepaalde plekken veilig of onveilig voelen, kan invloed hebben op het sociaalruimtelijk gedrag van jongeren en op de sociale contacten die ze vormen (Green & Singleton, 2006; Gotham, 2003). Ook in het onderzoek van Visser en collega's (2015b) is dit terug te zien. Als jongeren een plek wilden bezoeken, was het van groot belang of ze deze plek veilig vonden, al was dit in de onderzochte buurt in Chicago van meer belang dan in Feijenoord in Rotterdam. Visser en collega's (2015b) stellen dat het alleen mogelijk is om een compleet beeld van buurteffecten op jongeren te schetsen, wanneer er bewust wordt gekeken naar de betekenis die jongeren geven aan bepaalde plekken en hoe dit van invloed is op hun sociaalruimtelijk gedrag en op hun sociale netwerken.

Als we kijken hoe buurtbeleving wordt gevormd en hoe deze kan veranderen, dan komt uit de literatuur zowel een sociale als een fysieke context naar voren. Dit wordt omschreven als de *'sense of place'* (Brandenburg & Arroll, 1995; Relph, 1976; Sack, 1997; Tuan 1977). Een plek omvat zowel de fysieke omgeving als de menselijke ervaringen en interpretaties (Stedman, 2003). Er ontstaat een betrokkenheid van de bewoner met de fysieke omgeving (Moore & Graefe, 1994). De bewoner kan tevreden zijn met de omgeving, maar er niet aan gehecht zijn of andersom (Stedman 2003). Dit geeft aan dat voor een goede *'sense of place'* zowel de sociale als de fysieke context in orde moet zijn.

2.5.1 Fysieke domein

Uit literatuur over de *'sense of place'* komt naar voren dat onderzoek hiernaar de afgelopen jaren vooral gericht is geweest op het sociale domein. Het fysieke domein is onderbelicht gebleven (Stedman, 2003). De gebouwde omgeving komt echter niet uit de lucht vallen. Het fysieke domein geeft grenzen, kansen en mogelijkheden aan de bewoners, waar zij hun sociale interactie en activiteiten kunnen ontplooiën (Stedman, 2003). Kortom, het fysieke domein stelt de bewoners in staat bepaalde behoeftes te vervullen (Shumaker & Taylor, 1983).

In de literatuur bestaan verschillende modellen hoe de fysieke omgeving bewoners beïnvloedt. Bij het *direct model* heeft de fysieke omgeving een directe relatie met de *'sense of place'*. De gedachte is dat de fysieke omgeving de ervaring op een plek beïnvloedt (Rudzitis, 1993). Bewoners worden aangetrokken door bepaalde plekken vanwege de uitstekende fysieke omgeving en voorzieningen (Shumaker & Taylor, 1983). Deze fysieke aspecten ervaren zij met hun zintuigen zoals kleur, textuur en kwaliteit van de gebouwen. Dit geeft direct een relatie met de plek (Ryden, 1993). Een meer genuanceerd model is het *meaning mediated model*. De fysieke omgeving geeft de plek niet direct een *'sense of place'* maar beïnvloedt de symbolische betekenissen die de plek heeft, wat weer effect heeft op de *'sense of place'* (Stedman, 2003). Dit heeft vervolgens invloed op de

buurtbeleving en de ervaringen van de bewoners die op een bepaalde plek hun sociale interactie en activiteiten ondernemen. Zo heeft dichtheid van de bebouwde omgeving dus een indirect effect op de *'sense of place'*. Als het laatste is er het *experimental model* gaat ervan uit dat eerdere ervaringen en belevingen in een bepaalde omgeving zijn gekoppeld aan die fysieke omgeving. Dit model roept de vraag op hoe de bewoners omgaan met een veranderde fysieke omgeving. Dit zal voor hen een andere *'sense of place'* oproepen dan zij op grond van hun eerdere ervaringen en belevingen verwachten. De vraag is of patronen van interactie kunnen worden veranderd door een nieuwe fysieke omgeving of dat de fysieke omgeving en de sociale interactie en activiteiten twee onafhankelijke factoren zijn (Stedman, 2003).

Het fysieke domein speelt zodoende een directe of indirecte rol bij het vormen van een *'sense of place'* door de bewoners van een buurt. De *'sense of place'* kan door aspecten van de fysieke ruimte ervaringen beïnvloeden en een betekenis geven aan een plek. Deze ervaringen en betekenissen kunnen de *'sense of place'* ondersteunen en op hun beurt de buurttevredenheid beïnvloeden (Stedman, 2013).

2.5.2 Sociaal domein

Het sociale domein van de *'sense of place'* houdt in hoe de bewoners aan plekken betekenis geven door de activiteiten en interacties die zij op een bepaalde plek hebben. Zodoende ontstaat verbondenheid met een plek die vervolgens betekenis krijgt (Greider & Garkovich, 1994; Williams & Stewart, 1998). Zo omschrijft Tuan (1977) een plek als een centrum van betekenissen van personen. Verder stelt Ryden (1993) dat *'sense of place'* ontstaat door de betekenissen die de bewoners aan hun omgeving geven en door de manier hoe men daar leeft. Kortom de *'sense of place'* wordt niet alleen bepaald door de fysieke omgeving, maar mede door de interpretaties die de bewoners eraan geven (Stedman, 2003; Tuan, 1977).

De *'sense of place'* kan worden gezien worden als een sociaal construct (Hufford, 1992). Zo stelt Tuan (1977) dat *"What begins as undifferentiated space becomes place when we endow it with value"* (p. 6). Ze stellen dat een plek pas betekenis krijgt als de bewoners deze aan een plek toekennen door hun ervaringen, interacties en activiteiten. Greider en Garkovich (1994) stellen dat de gebouwde omgeving hierin een geringe rol speelt. In essentie geven bewoners betekenis aan die fysieke omgeving, die hun sociale en culturele ervaringen weerspiegelt. Op deze manier is het mogelijk dat aan één plek meerdere betekenissen zijn toegekend. Dit weerspiegelt de uniekheid en de variaties in ervaringen die diverse jongeren op een bepaalde plek hebben (Eisenhauer, Krannich & Blahna, 2000).

Kyle en Chick (2007) hebben het sociale domein als een product van de interactieve processen in de fysieke omgeving, waarbij zowel de sociale wereld als de fysieke omgeving van het individu betrokken zijn. De sociale interacties geven de plekken betekenis. Dit is dus gebonden aan een bepaalde plaats, maar de betekenis is grotendeels onafhankelijk van de fysieke attributen (Kyle en Chick, 2007). De ervaringen worden significanter als het ervaringen met familie en goede vrienden zijn. Het belang van deze relaties en ervaringen zijn ingebed in de ruimtelijke context.

Bij het onderzoek in deze thesis staat het fysieke domein van de *'sense of place'* meer op de voorgrond, omdat in deze thesis de focus ligt op de veranderingen in de buurt en hoe jongeren hierdoor worden beïnvloed. Maar het sociale domein speelt wel degelijk een rol. De jongeren hebben activiteiten en vormen vriendschappen op fysieke plekken in de wijk en geven zodoende betekenis aan bepaalde plekken (Kyle & Chick, 2007). Maar door de veranderingen door de herstructurering kan een plek thans verschillende betekenissen hebben (Eisenhauer et al., 2000). Hier raakt het fysieke aan het sociale domein.

2.6 Effecten herstructurering

Een van de doelen die achter de herstructurering van achterstandswijken ligt, is het beperken van het eventuele negatieve effect van de buurt op de bewoners. De kern van deze aanpak is het bewerkstelligen van een sociale mix van bewoners en het diversifiëren van de huizenvoorraad (Andersen, 2002; Musterd et al.,

2003). Dit houdt in slopen en opwaarderen van de bestaande sociale huurhuizen en daarnaast het toevoegen van particuliere huur- en koopwoningen. Dit resulteert in een grotere variatie van woningtypen, kwaliteit en prijzen (Kleinhans, 2004). De veronderstellingen zijn dat zo een betere woningvoorraad ontstaat met een gediversifieerde bewonersverdeling; dat het een betere reputatie voor de buurt creëert; dat er minder sociale uitsluiting zal zijn; dat er meer sociale cohesie zal ontstaan; dat de bewonersparticipatie zal toenemen; dat er in de buurt rolmodellen gaan functioneren en dat een grotere steun voor de buurtvoorzieningen zal ontstaan (Tunstall, 2003). In de literatuur zien we dat herstructurering op fysieke kenmerken een positief effect heeft. Herstructurering levert een hogere kwaliteit woningen op en verhoogt de leefbaarheid in de wijk (Atkinson & Kintrea, 2000; Beekman, Scott & Lyons, 2001; Helleman & Wassenberg, 2004; Jupp, Sainsbury & Akers-Douglas, 1999; Kleinhans, Veldboer & Duyvendak, 2000; Pawson, Kirk & McIntosh, 2000; Van Beckhoven & Van Kempen, 2003). Hierna zal dieper op de gedachten achter dit beleid worden ingegaan, alsmede op de gevolgen van de herstructurering.

2.6.1 Gedachten achter herstructurering

De herstructurering is in de jaren '90 voortgekomen uit de gedachte dat diversiteit in de wijk qua woningvoorraad en sociale klasse een voorwaarde was voor een sterkere sociale structuur en een beter sociaal klimaat (Kleinhans et al., 2000; Kleinhans, 2003; Van Kempen & Priemus, 1999). De beleidsmakers zetten erop in de variatie in de wijk te verbeteren en de aantrekkelijkheid van de woningen te vergroten om zodoende de positie van de wijk op de woningmarkt te versterken (Van Kempen & Priemus, 1999; Veldboer, Kleinhans & Duyvendak, 2002; VROM, 1997).

Naast het idee om door de herstructurering de middenklasse te kunnen aantrekken, is er een proces dat men met deze aanpak wilde tegengaan. Dit is de eenzijdige uitstroom van de middenklasse uit de achterstandswijk, oftewel de selectieve migratie van middenklassehuishoudens (Van Kempen & Priemus, 2002; VROM, 2000; VROM-raad, 2006). Dit proces is een gevolg van het eenzijdige aanbod van sociale huurwoningen in de achterstandswijken. Als huishoudens in inkomen stijgen, dan gaan ze andere eisen stellen aan hun huisvesting. Ze hebben nu ook meer keuzemogelijkheden, maar de gewenste woningen ontbreken echter in de achterstandswijken. Dit leidt tot een uitstroom uit deze wijken. Dit kan ernstige gevolgen hebben voor een wijk, denk bijvoorbeeld aan een concentratie van armoede waardoor er geen economische basis in de wijk is (Kleinhans, 2003). Maar door de focus op het aantrekken en het behouden van de middenklasse komt een dilemma naar voren. De huishoudens met een laag inkomen wiens huizen worden gesloopt, moeten gedwongen verhuizen. Daarnaast kunnen niet alle huishoudens de huur van de opgewaardeerde sociale huurwoningen betalen en zodoende moeten ook zij verhuizen. Dit is niet wenselijk vanuit het oogpunt van de herstructurering. In een evaluatiestudie van Kleinhans & Kuythoff (2002) over de gedwongen verhuizingen bij de herstructureringsprojecten komt naar voren dat de uitkomsten van lokale evaluaties meestal positief zijn. De helft van de gedwongen verhuisde huishoudens hebben naar tevredenheid en passend bij hun voorkeuren een nieuwe woning betrokken. De belangrijkste reden voor deze uitkomst is de hogere kwaliteit van de huisvesting. Dit kan in hetzelfde gebied zijn, maar ook in een andere wijk (Kleinhans, 2003).

2.6.2 Sociale menging

Bovengenoemde beleid wordt sociale menging genoemd. Hierbij wordt ingezet op diversiteit in sociale klasse als voorwaarde voor een sterkere sociale structuur en sociaal klimaat en dient de middenklasse als rolmodel. Het doel is dat door nieuw ontstane sociale contacten en netwerken tussen de oude en nieuwe bewoners de lagere klasse in de wijk meer sociaal kapitaal krijgt. (Kleinhans et al., 2000; Van Kempen & Priemus 1999). Van der Graaf en Veldboer (2009) beschrijven drie belangrijkste elementen van dit beleid:

1. Sociale gelijkheid; het welzijn van minder bevoorrechte groepen in de buurt verbeteren.
2. Sociale efficiënte; de sociale kosten voor de samenleving zoals misdaad, hinder en afwijkend gedrag verminderen.

3. Verbetering van de buurt door woningvoorraden en faciliteiten in de buurt te verbeteren.

Sociale menging wordt gezien als een inclusieve strategie, waarbij de achtergestelde bewoners moeten profiteren van de komst van de middenklasse. Volgens Van der Graaf en Veldboer (2009) geloven de beleidsmakers in Nederland in *'een middenklassebelasting'*. Dit houdt in dat de middenklasse een verplichting voelt om de sociaal kwetsbare burens te helpen. Dit is gestoeld op de gedachte die door Wilson (1987) naar voren is gebracht. Deze gedachte komt erop neer dat de lagere klasse beperkte toegang heeft tot de arbeidsmarkt en het onderwijs en daarnaast het juiste soort maatschappelijk kapitaal mist. Door een concentratie van de lagere klasse wordt de opwaartse mobiliteit verminderd. Als men mensen uit de middenklasse aan de wijk toevoegt, zouden de bewoners toegang krijgen tot de benodigde informatie en hierdoor vaardigheden kunnen ontwikkelen om de sociale ladder te beklimmen (Van der Graaf & Veldboer, 2009).

Naast de middenklasse wordt bij sociale menging ook ingezet op de creatieve klasse (artiesten, ondernemers, studenten). Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de creatieve bewoners eventueel geïnteresseerd zijn in het leven in een achterstandswijk vanwege de goedkope huur. Men neemt ook aan dat de creatieve bewoners in ruil voor een kleine verdienste bereid zijn de helpende hand te bieden aan de kansarme bewoners (Van der Graaf & Veldboer, 2009). Deze gedachte is onder andere gebaseerd op het boek *Cities and The Creative Class* van Florida (2005) die stelt dat creativiteit, stedelijke renaissance, tolerantie en altruïsme hand in hand gaan.

2.6.3 Parallel lives

De gedachte achter de sociale mix die men met de herstructurering tracht te bewerkstelligen is, dat de verschillende bewoners elkaar door onderlinge contacten en met hun sociaal kapitaal kunnen helpen (Kleinmans, 2003). Maar uit de wetenschappelijke literatuur blijkt dat er weinig contact is tussen de nieuwe en de oude buurtbewoners (Goodchild & Cole, 2001; Kleinmans, 2003). De middenklasse en de sociale huurders leven in verschillende sociale werelden. Dit komt onder andere doordat huizenbezitters meer weg zijn van huis en minder gebruik maken van de buurtvoorzieningen, dus het onderlinge contact is gelimiteerd. Als specifiek naar Nederland wordt gekeken dan zien we hetzelfde patroon (Kleinmans et al., 2000; Van Beckhoven & Van Kempen, 2003).

Als de nieuwe middenklasse bewoners in de geherstructureerde wijken sociale contacten opdoen, dan is dit bijna uitsluitend met bewoners in hun eigen flatgebouw; er is een sterke interne oriëntatie (Kleinmans et al., 2000). Om deze vorming van parallelle levens in een buurt tegen te gaan stellen Beekman en collega's (2001) dat zich veel meer sociale contacten en netwerken tussen de huizenbezitters en de huurders vormen als het percentage huizenbezitters organisch groeit. Als er bijvoorbeeld opeens een grote groep nieuwe bewoners zich in de buurt vestigt, dan beperkt zich dat meestal tot één bepaalde plek. Hier wonen de nieuwelingen dan samen, waardoor zij eerder onderling sociale contacten en netwerken onderhouden (Van Beckhoven & van Kempen, 2003). Dit kan ondervangen worden door organisch verloop in de buurt te bewerkstelligen, waardoor de nieuwelingen wel meer contact moeten leggen met de oude bewoners. Daarnaast zien we een positieve ontwikkeling in de sociale contacten tussen huizenbezitters en huurders als beide groepen geïntegreerd in een gezamenlijk flatgebouw wonen in plaats van allebei in een apart gebouw (Knox, Alcock, Roderick & Iles, 2002).

Kortom door de verschillen in hun sociale leven zijn er in het algemeen weinig sociale contacten tussen huizenbezitters en huurders. Dit ligt echter niet alleen aan het type woning, maar ook aan andere onderliggende factoren, zoals een verschil in leefstijl, en in sociaaleconomische kenmerken, zoals inkomen, leeftijd, samenstelling van een huishouden en genoten onderwijs (Kleinmans, 2003). Onderzoek geeft aan dat door de herstructurering de nieuwe en oude bewoners parallel naast elkaar leven *'people in the neighbourhoods seem to live alongside each other, not together'* (Van Beckhoven & Van Kempen, 2003, p. 871). Bewoners gaan graag om met mensen van eenzelfde achtergrond. Als laatste speelt ook de lay out van de

buurt mee. Door de wijkopbouw kan het zijn dat koophuizen en huurwoningen van elkaar zijn gescheiden, waardoor de sociale contacten tussen huizenbezitters en huurders tegenvallen (Kleinhans, 2003).

2.6.4 Thuis voelen

De herstructurering en de nieuw ontstane sociale mix in de buurt kan een effect hebben op hoe de oude bewoners zich voelen. De huidige buurtbeleving kan verschillen met die van vroeger en het is dan ook de vraag of de oude bewoners zich nog wel thuis voelen in de buurt. Door de herstructurering en de nieuwe koophuizen ontstaat een verschil in sociaaleconomische achtergronden binnen de buurt. Ook zijn er in de nieuwe situatie verschillen ontstaan in levensstijl, waarden en houding (Bridge, 2002; Van Beckhoven & Van Kempen, 2003). De verhoogde blootstelling aan andere leefstijlen en het ontbreken van een gezamenlijke leefstijl kan leiden tot spanningen in de buurt (Beekman et al., 2001; Kleinhans, 2003).

Er zijn genoeg voorbeelden van gemengde wijken waar sociale conflicten en racisme zijn ontstaan door de instroom van bewoners met andere leefstijlen (Bolt, Burgers & Van Kempen, 1998; Van Kempen & Priemus, 2002). De oude bewoners kunnen door al die nieuwe bewoners een verandering in de vertrouwde buurtbeleving van vroeger ervaren (Kleinhans, 2003). Dit kan echter worden ondervangen door het algemene onderhoud van de wijk en van de flatgebouwen op te voeren. Als dit onderhoud goed is en er gerenoveerd wordt, dan staan de bewoners positief tegenover het idee van de sociale mix. Ze zijn dan tolerant tegenover het samenleven met andere groepen en de spanning in de buurt blijft laag (Jupp et al., 1999; Groves, Middleton, Murie & Broughton, 2003; Martin & Watkinson, 2003). Dit is ook terug te zien bij het bepalen van de buurttevredenheid in buurten. Uit onderzoek blijkt dat de sociale mix minder belangrijk is dan de kwaliteit en het onderhoud van de omgeving (Beekman et al., 2001; Kennett & Forrest, 2003).

Een andere factor die meespeelt bij het buurtgevoel van de oude bewoners, is de sloop van flatgebouwen en de nieuwbouw van koopwoningen. Dit houdt vaak in dat een deel van de oude bewoners verplicht moet verhuizen (Kleinhans, 2003). De motivatie hiervoor was behalve het idee van de sociale mix ook dat men vond dat de dichtheid in veel van de herstructureringswijken te hoog was. Sloop en nieuwbouw werden ingezet als een verdunningsstrategie (Kleinhans, 2003). Dit beleid verandert de buurtsamenstelling en de buurt fysieke kenmerken. Hiertegen hebben bewoners dan ook geageerd (Kleinhans et al., 2000), want ten gevolge van zo'n beleid zien de oude bewoners hun buurt veranderen en is het zeer wel mogelijk dat zij zich er steeds minder thuis gaan voelen.

2.6.5 Gentrification

Een andere effect waar sociale menging mee in verband wordt gebracht, is gentrificatie. Dit wordt gezien als een stedelijke strategie (Smith, 2002; Van der Graaf & Veldboer, 2009), waarbij de overheid samen met woningbouwcoöperaties particuliere ontwikkelaars verleidt om te investeren in de herstructureringswijken. Zij bouwen voor de middenklasse, met als gevolg dat steeds vaker de oude bewoners verplicht moeten verhuizen (Kleinhans, 2003; Van Kempen & Priemus, 1999; Uitermark, Duyvendak, & Kleinhans, 2007). Het streven van de beleidsmakers is om een nieuwe sociale orde te creëren om zo grip op de wijk te krijgen. De gentrificatie is niet het uiteindelijke doel maar een middel, waardoor de beleidsmakers de achterstandswijken onder controle willen krijgen (Uitermark et al., 2007). Kortom door de middenklasse naar de benadeelde wijken te lokken kan de overheid deze wijken beheersen.

In de literatuur wordt dit omschreven als state-led gentrificatie (Uitermark et al., 2007; Van der Graaf & Veldboer, 2009). Dit houdt in dat de overheid de wijk laat gentrificeren door verhuur en verkoop van woningen aan de middenklasse te bevorderen. Dit is een middel van overheidsorganisaties en -partners om middels de middenklasse achterstandswijken te verbeteren en te beheersen. Deze state-led gentrificatie is vooral ingezet om de leefbaarheid in deze wijken te verbeteren (Uitermark et al., 2007). Voor woningcorporaties is de leefbaarheid in de wijk als een graadmeter voor misdaad, vandalisme en overlast. Hoe beter de leefbaarheid hoe minder misdaad, vandalisme en overlast en dit geeft aan dat er een hoge sociale orde heerst. De

beleidsmakers zien de aanpak van state-led gentrificatie als een manier om de leefbaarheid in achterstandswijken te bevorderen (Uitermarkt et al., 2007).

2.7 Conceptueel model

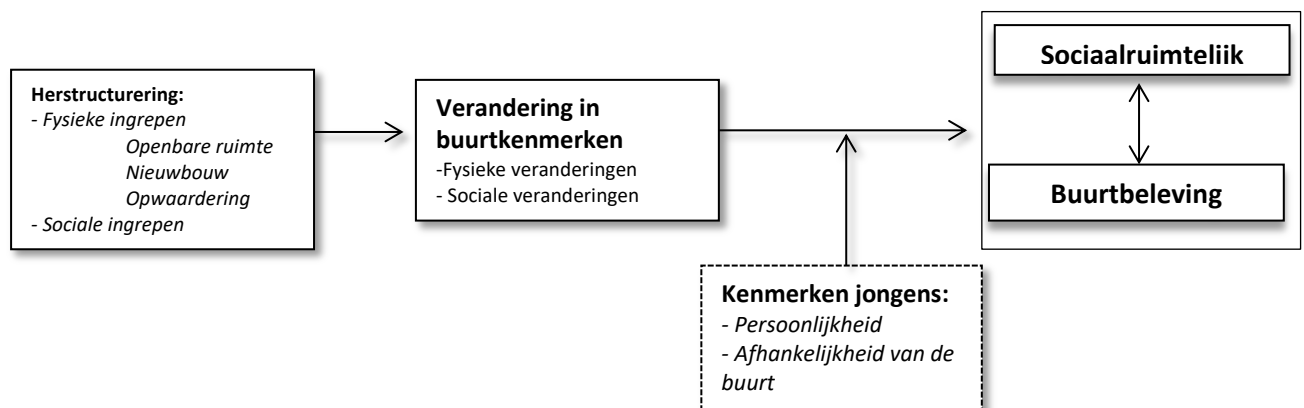
Uit de uiteengezette theorie komt een conceptueel model naar voren. Dit bestaat uit de voor het onderzoek belangrijke begrippen en aspecten, zoals deze in de literatuur naar voren komen. Onderstaand conceptueel model is gebaseerd op het model van Visser en collega's (2015a).

Buurtbeleving en sociaalruimtelijk gedrag: Voor het onderzoek zijn we geïnteresseerd in de effecten van herstructurering op het sociaalruimtelijk gedrag en de buurtbeleving. Deze twee concepten kunnen niet los van elkaar worden gezien. Het sociaalruimtelijk gedrag van jongens beïnvloedt hoe zij de buurt ervaren, maar ook andersom beïnvloedt de buurtervaring welke plekken ze bezoeken. De relatie tussen herstructurering en buurtbeleving en sociaalruimtelijk gedrag is daarnaast afhankelijk van de persoonlijke kenmerken van jongeren.

Herstructurering. Een van de belangrijkste aspecten voor het onderzoek is de herstructurering. Dit omvat zowel de fysieke ingrepen van nieuwbouw in de wijk, als de opwaardering van de huurhuizen als de ingrepen in de openbare ruimte. Daarnaast spelen ook de sociale ingrepen zoals sociale menging een rol. Door deze ingrepen verandert de wijk. Dit betekent dat de *buurtkenmerken* van de wijk veranderen, dat wil zeggen de (fysieke) omgevingskwaliteit verandert. Maar ook de sociale kenmerken veranderen door de herstructurering, bijvoorbeeld de bevolkingssamenstelling.

Kenmerken jongens: De individuele kenmerken van jongens beïnvloeden de manier waarop zij de buurteffecten ervaren. Dit is afhankelijk van de persoonlijke eigenschappen van de individuele jongens en van de mate waarin de jongere afhankelijkheid is van de buurt.

Dit leidt tot het volgende conceptueel model:

Hoofdstuk 3: Gebiedsbeschrijving Kanaleneiland

De Utrechtse wijk Kanaleneiland is voor deze thesis als onderzoeksgebied gekozen. Kanaleneiland maakt deel uit van Utrecht Zuidwest en telt in 2017 15.978 inwoners. Hiermee heeft deze subwijk het een na hoogste inwonertal van de stad (Buurtmonitor Utrecht, 2017). In dit hoofdstuk zal dieper op de geografische afbakening en de kenmerken van Kanaleneiland worden ingegaan, alsmede op de ingrepen die voortvloeien uit het herstructureringsbeleid voor dit gebied.

3.1 Geografische afbakening

Op Figuur 3.1 is aangegeven waar Kanaleneiland in Utrecht is gesitueerd, in licht rood is wijk zuidwest aangegeven en in donker rood te wijk sub-wijk Kanaleneiland. Op Figuur 3.2 is meer ingezoomd op Kanaleneiland zelf en hoe de wijk is opgedeeld in verschillende delen. Kanaleneiland beslaat een langgerekt gebied dat is ingesloten tussen het Amsterdam-Rijnkanaal en het Merwedekanaal. Hieraan dankt de wijk ook zijn naam (Urban Fabric / Steenhuis stedenbouw/landschap, 2006). Verder wordt de wijk in het noorden begrensd door de Weg der Verenigde Naties, aan de oostkant door de Beneluxlaan en in het zuidoosten door de Europalaan. De wijk ligt ten westen van de Utrechtse binnenstad en heeft hiermee een goede verbinding dankzij de tramlijn die over de gehele lengte langs Kanaleneiland loopt. In de loop van de tijd is de positie van Kanaleneiland in de stad Utrecht veranderd. De wijk ligt tegenwoordig centraler in de stad onder andere door de ontwikkeling van de wijk Leidsche Rijn en de Prins Clausbrug over het Amsterdam-Rijnkanaal, die Kanaleneiland en Leidsche Rijn verbindt.

Figuur 3.1: Ligging Kanaleneiland Utrecht

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek / Topografische Dienst Kadaster, 2008

Figuur 3.2: Kanaleneiland Noord & Zuid

Bron: bewerking auteur

De subwijk Kanaleneiland is opgedeeld in de buurten Kanaleneiland-Noord, Kanaleneiland-Zuid en het bedrijventerrein Kanaleneiland-Zuid (Figuur 3.2) (Buurtmonitor Utrecht, 2017). Door de respondenten (jongens) en de professionals uit het onderzoek wordt echter ook gesproken over Kanaleneiland-Midden. Dit is de plek waar het Johan Cruijff-court is gesitueerd, alsmede de nieuwe speeltuin en de buurtcentra van het Cultuurhuis en Jongerenwerk Utrecht.

3.2 De geschiedenis van Kanaleneiland

Kanaleneiland is ontworpen in de periode na de Tweede Wereldoorlog. Door de verwoestingen in de oorlog en de snelle bevolkingsgroei daarna werd de grote woningnood destijds als '*volksvijand nummer een*' gezien (Gemeente Utrecht, 2010; Urban Fabric/Steenhuis stedenbouw/landschap, 2006). Er was dus een grote behoefte aan woningen en nieuwe wijken. Om in Utrecht het hoofd te bieden aan dit woningtekort werd besloten tot een grootschalige stadsuitbreiding resulterend in een structuurplan waar onder andere Kanaleneiland, Hoograven en Overvecht deel van uitmaakten (Gemeente Utrecht, 2013).

In 1957 heeft stedenbouwkundige C.M. van der Stad het ontwerp voor Kanaleneiland gemaakt. Hiervoor werd uitgegaan van de modernistische CIAM-gedachte, in Nederland ook wel het '*nieuwe bouwen*' genoemd. Dit hield in: functiescheiding, herhaling (stempelbouw) en massale bouwmethodes. Het *nieuwe bouwen* was destijds erg populair en werd kenmerkend voor de naoorlogse jaren vanwege de bouwsnelheid, maar ook vanwege het geloof in de toekomst dat deze stijl belichaamde. De moderne industriële bouwmethodes en de opkomst van de auto waren leidend bij het ontwerp voor Kanaleneiland (Urban Fabric / Steenhuis stedenbouw/landschap, 2006). De wijk is door hoofdverkeerswegen opgedeeld in verschillende buurten; het doorgaand verkeer is zoveel mogelijk om Kanaleneiland heen geleid. Dit leidde er echter wel toe dat de wegen als barrière gingen functioneren ten gevolge waarvan de verschillende buurten weinig met elkaar gemeen hebben. Aan de hoofdwegen bevinden zich de wijkvoorzieningen zoals het winkelcentrum, de scholen, en de kerken (Utrecht NOW & Urban Fabric Steenhuis stedenbouw/ landschap, 2006). Het plan voor Kanaleneiland omvatte huisvesting voor ongeveer 30.000 bewoners in 7.350 woningen en is officieel voltooid in 1971 (Gemeente Utrecht, 2010). Stempelbouw werd destijds niet als monotoon gezien, maar als harmonische samenhang en dit paste volgens de ontwerpers goed bij de locatie van Kanaleneiland.

Het westen samengenomen met het noorden van Kanaleneiland kan worden gekarakteriseerd als een '*stempelstad*'. Dit deel van de wijk bestaat voornamelijk uit stempelbouw met acht vergelijkbare stempelpatronen, maar met onderling verschillende bouwsystemen en een verschillende architectuur. De stempels bestaan voornamelijk uit kenmerkende langwerpige vier lagen hoge portiekflatjes en eengezinswoningen rond een binnenstraat (Urban Fabric / Steenhuis stedenbouw/landschap, 2006). In tegenstelling hiermee is het oosten van Kanaleneiland juist opgebouwd als een tuinstad met veel laagbouw en parken. Deze groene zone dient als buffer naar het bedrijventerrein ernaast. Het noorden van Kanaleneiland heeft een transparant en plantsoenachtig karakter, waarmee de schaalverandering dient te worden opgevangen ten opzichte van de aangrenzende wijken (Utrecht NOW & Urban Fabric Steenhuis stedenbouw/ landschap, 2006).

Tijdens de bouw in de jaren zestig was men erg lovend over de wijk. Men was trots op het ideaal dat gerealiseerd werd: goede en betaalbare woningen voor diverse doelgroepen (Gemeente Utrecht, 2009). Ook door de toekomstige bewoners werd reikhalzend uitgekeken naar de nieuwe wijk. Het ideaalbeeld van een ruim opgezette groene moderne wijk met ruime moderne woningen was voor hen een hele verbetering. Kanaleneiland werd gezien als het begin van een nieuw tijdperk, waarin alles beter zou gaan. De eerste bewoners waren veelal jonge gezinnen. Zij waren gelukkig met een eigen huis (Gemeente Utrecht, 2009).

De wijk beleefde na de oplevering een korte bloeiperiode, maar vanaf midden jaren zeventig, begin jaren tachtig daalde de populariteit van Kanaleneiland. Dit kwam onder meer door grote maatschappelijke veranderingen die de wijk doorgemaakte zoals de instroom van een homogene groep nieuwe bewoners (Gemeente Utrecht, 2013) en de uitstroom van gevestigde bewoners naar opkomende groeikernen als Nieuwegein, Houten en Almere. Dit had tot gevolg dat de sociale stijgers uit Kanaleneiland verhuisden en er voornamelijk kapitaalarme bewoners overbleven. De populariteit van Kanaleneiland nam flink af toen de vooroorlogse wijken werden opgeknapt en aan de rand van Utrecht de wijk Lunetten werd gebouwd. De waardering van Kanaleneiland nam gestaag af en de uittocht van bewoners ging door, niet omdat Kanaleneiland zo slecht was, maar omdat de andere wijken beter waren en meer te bieden hadden (Gemeente

Utrecht, 2010). Tijdens de crisis van de jaren tachtig zette de teloorgang van Kanaleneiland echt in. Door de bezuinigingen was er een toename van achterstallig onderhoud aan woningen, namen de hoeveelheid en de kwaliteit van de voorzieningen af en nam de verwaarlozing van de openbare ruimte toe. De wijk was wel populair bij gastarbeiders vanwege de goedkope en grote woningen (Gemeente Utrecht, 2009b).

Door deze ontwikkelingen nam in de jaren negentig de problematiek in de wijk verder toe. Door de homogene woningvoorraad en de lage huurprijzen werd de bevolkingssamenstelling steeds eenzijdiger. Deze demografische verandering had tot gevolg dat in sociaaleconomisch opzicht Kanaleneiland binnen Utrecht een zeer zwakke subwijk werd. Dit zette de leefbaarheid en de veiligheid van de wijk verder onder druk. De werkloosheid was twee keer zo hoog als gemiddeld in Utrecht. Er was veel jongerenoverlast en een hoge jeugdcriminaliteit. (Gemeente Utrecht, 2013). In plaats van de aanvankelijke bewondering kreeg Kanaleneiland nu een negatief imago en kwam het vaak negatief in het nieuws (Barends, 2009; Kruijff, 2007). Om deze ontwikkeling tegen te gaan werd begonnen met de herstructurering van de wijk en, zoals onderstaand citaat weergeeft, leidde het bij de gemeente tot een focus die erop gericht was het slechte imago van de wijk weg te nemen:

'In 2007 zijn er rellen geweest in Kanaleneiland. Dit was de harde kern jongeren. Ze hebben de wijk redelijk verziekt. Het was niet een grote groep, ongeveer tachtig of misschien iets minder. Een groep jongeren met daaromheen groep van tweehonderd jongeren die meeliepen. Toen was Kanaleneiland wel echt op het dieptepunt. Het was ook landelijk nieuws; 't NOS-journaal was gekomen...Maar eigenlijk is dat een belangrijk moment geweest, want toen heeft de raad (gemeenteraad Utrecht) gezegd van: College kom met een aanpak en kom met een nog betere regie'. (professional, 001)

3.3 Herstructurering Kanaleneiland

Eerst zal worden ingegaan op het nationale herstructureringsbeleid. Daarna wordt gekeken naar Kanaleneiland en wat er in de wijk aan herstructurering is uitgevoerd. Nederland heeft een lange traditie van stedelijk vernieuwingsbeleid. Dit bestaat al sinds de jaren vijftig en heeft zich in de loop van de tijd ontwikkeld tot het integrale wijkenbeleid van de jaren tachtig (Bolt et al., 2011). Om het huidige beleid te begrijpen is het van belang om te kijken naar de achtergrond van de stedelijke vernieuwing en het wijkenbeleid door de jaren heen.

3.3.1 Achtergrond Herstructurering

In het herstructureringsbeleid zijn twee tradities te onderscheiden namelijk het stedelijke vernieuwingsbeleid en integrale wijkenbeleid. Daarbij kan het stedelijk vernieuwingsbeleid in drie periodes van ongeveer tien jaar worden opgedeeld, namelijk de jaren vijftig, zestig en zeventig. Elke periode heeft zijn eigen tijdgeest en door deze verschillen heeft het beleid in elke periode een andere achterliggende gedachte (Boer, 2001; Murie, Knorr-Siedow & Van Kempen, 2003). In jaren zeventig kwam er een switch naar een meer integrale wijkenaanpak; dit kan worden samengevat als het wijkenbeleid. Midden jaren tachtig werd duidelijk dat de stadsvernieuwing onvoldoende hielp om de sociale achterstanden van de bewoners op te lossen. Daarom was er behoefte aan een gebiedsgerichte aanpak voor de zwakke plekken in de steden de zogenoemde 'achterstandswijken' om daar de sociale achterstand te verminderen (Bolt et al., 2011). Voor het ruimtelijke beleid betekende dit dat de nadruk kwam te liggen op het vergroten van het woningaanbod voor hogere inkomensgroepen en het versterken van de concurrentiepositie van de steden als motoren voor economische groei, oftewel *stedelijke revitalisering*. Hiervoor werd er verschillend ruimtelijk beleid gevoerd: het *probleemcumulatiegebiedenbeleid* (PCG), *grotestedenbeleid* (GSB), en de *Nota Stedelijke Vernieuwing* (Wittebrood, Permentier & Pinkster 2011).

Door ontwikkelingen als werkloosheid, gebrek aan leef kwaliteit, wegtrekken van de middeninkomens en de hiervoor in de plaats komende allochtone gezinnen met lage inkomens ontstond er angst voor een toename van de sociale en ruimtelijke tweedeling in de samenleving (Bolt et al., 2011). Dit zag men met name ontstaan in de vroeg naoorlogse wijken uit de jaren 1950-1975. Ter bestrijding deze tendens werd vooral ingezet op

grootschalige herstructurering van de sociale woningvoorraad. Men richtte zich op het behouden of aantrekken van hogere inkomensgroepen om zodoende sociale menging te bewerkstelligen. Het ging erom te voorkomen dat er concentratiebuurten zouden ontstaan met alleen maar arme huishoudens.

'Voor een gezonde toekomst van de stad is een gedifferentieerde samenstelling van de bevolking en woningvoorraad noodzakelijk.' (VROM, 1997, p. 79)

Dit betekende dat er in de vroeg naoorlogse wijken een sloopopgave was van zo'n driehonderdduizend huizen tot 2009 (VROM, 2000). Daarnaast verlegde men de focus van sociale huur naar de groeiende vraag naar koopwoningen, waardoor de huurcoöperaties 500.000 huizen moesten verkopen (Bolt et al., 2011). Maar al in 2003 werd duidelijk dat deze opgave te complex was en werden er 56 wijken aangewezen waar de herstructurering versneld moest worden uitgevoerd (VROM, 2004). Door ontwikkelingen in de samenleving en het verhoogde maatschappelijk onbehagen werd bij het aantreden van kabinet Balkende I de sociale menging weer centraal gesteld (Bolt et al., 2011). Dit leidde tot een nieuwe aanpak, namelijk *het krachtwijkenbeleid*.

3.3.2 Krachtwijkenbeleid

In 2006 wordt in een brief aan de Tweede Kamer door de toenmalige minister van VROM erop gewezen dat er honderdveertig wijken zijn, waar een cumulatie van sociaaleconomische achterstanden en problemen bestaat. Hiervan zouden veertig wijken zich in de gevarenzone bevinden (Bolt et al., 2011). In 2007 werd door het kabinet Balkende IV het *Actieplan Krachtwijken* gepresenteerd. Dit plan is ontwikkeld door de toenmalige minister Vogelaar. De veertig wijken met de hoogste probleemscores (VROM, 2007) werden hierin betiteld als aandachtswijken, maar werden in de volksmond al snel bekend als de vogelaarwijken. Deze aandachtswijken moesten krachtwijken worden. Bovendien beoogde het *Actieplan Krachtwijken* van de krachtwijk binnen tien jaar een prachtwijk te maken. De problemen in de veertig wijken zijn erg uiteenlopend en worden in het plan beschreven als:

'schooluitval, een verloederde en eenzijdige woon- en leefomgeving met weinig mogelijkheden voor sociale contacten, hoge (jeugd)werkloosheid, een gebrekkige inburgering van nieuwkomers en achterblijvende emancipatie van vooral niet-westerse vrouwen, weinig werkgelegenheid in de buurt, ontoereikende jeugdzorg, gezondheidsachterstanden, criminaliteit en gevoelens van onveiligheid en het ontbreken van relevante sociale netwerken en contacten.' (VROM, 2007, p. 3)

In het actieplan wordt ervan uitgegaan dat wonen in een van de veertig probleemwijken een negatief effect heeft op de bewoners; met andere woorden zij ervaren een negatief buurteffect (Bolt et al., 2011). Er wordt duidelijk gekozen voor een integrale wijkaanpak op vijf thema's namelijk: wonen, werken, leren, opgroeien, integreren en veiligheid (VROM, 2007). Daarnaast gaat het *grotestedenbeleid* in 2010 door als het *stedenbeleid* met als doel de maatschappelijke achterstand van de grote steden terug te dringen naar het landelijk gemiddelde. De achterliggende gedachte is dat een vitale stad betere kansen biedt aan bewoners om de sociale ladder te beklimmen om zo de tweedeling in de samenleving tegen te gaan (VROM, 2008).

In de kabinetten Rutte wordt minder op de aandachtswijken gefocust. Rutte I heeft formeel geen afstand genomen van het krachtwijkenbeleid, maar vindt dat er minder exclusief naar de veertig wijken moet worden gekeken. Daarnaast zijn er geen extra financiële middelen meer beschikbaar voor de wijkaanpak en wordt deze vooral overgelaten aan de lokale partners (Bolt et al., 2011). Het investeringsbudget stedelijke vernieuwing is eveneens afgeschaft. Dat betekent dat er minder wordt geïnvesteerd in de aandachtswijken.

Het is opvallend dat de beleidsmakers bij het stedelijk beleid sinds de wederopbouw bij de wijkaanpak veelal inzetten op sociale menging. Er is door de jaren heen veel aandacht voor de aanpak van achterstandswijken en men streeft ernaar dit beleid via integrale methodes uit te voeren. De afgelopen jaren is echter door het beleid van de kabinetten Rutte de aandacht hiervoor verslapt.

3.3.3 Kanaleneiland

Eind jaren negentig zagen de gemeente en de corporaties in dat Kanaleneiland niet meer voldeed aan de eisen van de tijd. Dit was het startsein voor een grootschalige wijkverbetering (Gemeente Utrecht, 2013). Deze pogingen konden echter niet voorkomen dat in 2007 Kanaleneiland is bestempeld tot een van de veertig meest problematische wijken in Nederland en werd opgenomen in het krachtwijkenbeleid van de landelijke overheid. Vanuit een visie van grootschalige wijkverbetering in combinatie met het *Actieplan Krachtwijken* is het wijkactieplan '*Kanaleneiland Leert*' (Gemeente Utrecht, 2007) ontwikkeld. Op basis hiervan zijn nu drie grote gebiedsplannen voor Kanaleneiland in uitvoering, namelijk Noord, Zuid en centrum (Gemeente Utrecht, 2013). In de praktijk is het plan voor het centrum, het meest zichtbaar, want de uitvoering hiervan is het verst gevorderd. De aanpak van Kanaleneiland-Zuid '*Vooruit Kanaleneiland-Zuid*' (Gemeente Utrecht, 2010) is in 2012 gestart; de aanpak '*Kansrijk Kanaleneiland-Noord*' startte in 2013. Maar beide aanpakken hebben door de financiële crisis wel vertraging opgelopen, zoals blijkt uit de *Wijkambities 2014-2018* (Gemeente Utrecht, 2013). De verschillende herstructureringsplannen lopen door tot 2020.

Ten gevolge van de aanwijzing van Kanaleneiland als krachtwijk heeft de gemeente Utrecht in samenwerking met diverse partners een wijkactieplan opgesteld (Gemeente Utrecht, 2007). In reactie op de lage waardering van de bewoners zijn plannen opgesteld, die gericht zijn op de levensterreinen: wonen, werken, leren, integreren en samenleven, veiligheid en gezondheid. Omdat maar liefst eenderde van de inwoners jonger is dan zeventien jaar, komen kinderen en jongeren prominent in de plannen naar voren, vooral daar waar het gaat om de sociale agenda (leren, schooluitval tegengaan, opvoeding, tegengaan van overlast door jongeren), economie (scholing, stageplaatsen, werktoeleiding). In de fysieke vernieuwingsagenda komen jongeren vooral aan bod als het gaat om het verbeteren van de publieke ruimte in de wijk en het creëren van voorzieningen zoals playgrounds en andere recreatief te gebruiken plekken.

De herstructurering van de wijk maakt deel uit van de plannen die in 2007 in uitvoering zijn gegaan. Reeds opgeleverd zijn het Hart van Noord, de Rijnbaan, het winkelcentrum Vasco da Gamalaan en Park Transwijk. In voorbereiding zijn het Centrumgebied en Mesos Oudenrijn. In het proces van woningaanpassing en -vervanging is volgens plan intensief met de bewoners gecommuniceerd om zo een 'warme overdracht' naar een volgend woonadres met aandacht voor eventuele problemen binnen het gezin mogelijk te maken.

Veiligheid was in de plannen een belangrijk issue, omdat in 2006 de cijfers zich dramatisch ontwikkeld hadden. De toename van het aantal jongeren speelde daarin een rol, maar er was ook een groep jonger dan vijftien jaar die in toenemende mate overlast gaf en zich intimiderend gedroeg. Verder waren autokraken en woninginbraken veelvoorkomende vergrijpen. Om hierin verbetering te brengen zijn twee sporen bewandeld namelijk ten eerst het terugdringen van de criminaliteit en overlast gevend gedrag onder de harde kern met dwang en drang en het tweede spoor het versterken van de sociale samenhang in de wijk. Dit alles werd in meetbare doelen geformuleerd. Voor het versterken van de sociale samenhang en om onveiligheidsgevoelens te verminderen zijn allerlei (culturele en ontmoetings-) activiteiten voor bewoners georganiseerd en is er veel ruimte gegeven aan bewonersinitiatieven. Tijdens de herstructurering is ingezet op twee aanpakken: de fysieke vernieuwing en de sociale ambities. .

3.3.4 Fysieke ingrepen herstructurering Kanaleneiland

Voor Kanaleneiland Noord zijn in 2008 met de bewoners plannen besproken over onderhoud, renovatie en de vervanging van woningen in de periode 2010-2016 (Gemeente Utrecht, 2010). Verbreden van het woningaanbod tot de hogere prijsklassen en koopwoningen maakten deel uit van dit plan, net als het afremmen van de toewijzing van huurwoningen aan grote gezinnen.

Tijdens de inspraakbijeenkomsten waren er veel reacties op de plannen voor de buitenruimte. In het zogenaamde Midden- en Zuidkwadrant binnen Kanaleneiland-Noord is vooral daaraan gewerkt. De focus lag op

de binnenpleinen; dit zijn de ruimtes tussen de flats. De alternatieve inrichting hiervan zou samen met de bewoners door de beide woningcorporaties Mitros en Portaal worden aangepakt. Om deze herinrichting beter in de wijk te laten landen is samenwerking gezocht met Doenja Dienstverlening om zo een goede en passende speelplekken te bewerkstelligen.

'Veel binnenplaatsen zijn opgeknapt en daar krijg je weer plekken voor de kleine kinderen. Ook wel leuk. Laatst was ik in Kanaleneiland-Noord Noord achter het oude Rijnziekenhuis bij het Rijnbaancomplex. Daar wordt ook vernieuwd en toen werd ook een plan van voor een binnenplaats besproken. Toen hadden de ontwerpers een plan voor speelvoorzieningen, maar zeiden de bewoners en de kinderen dat ze andere wilden. De ontwerpers hielden vast aan het ontwerp, maar de projectleiders zeiden: nee wij gaan doen wat de kinderen willen, want dan gaan de kinderen het veel meer gebruiken.' (professional 001)

'In Zuid bijvoorbeeld bij de pleinherinrichting waar Doenja bij betrokken wordt en dat zij met de kinderen gaan spelen... Als we zo'n bijeenkomst hebben, dat we dan spelenderwijs dingen horen van de kinderen over de herinrichting.' (professional 001)

Daarnaast is er in Kanaleneiland veel ruimte gemaakt voor sport en spel in de middenstrook van het Peltplantsoen. Hiernaast is er veel geïnvesteerd in de strook langs het Amsterdam-Rijnkanaal. Op deze plek, waar eerst veel overlast was, is een parkzone ontwikkeld.

'De Arkzone, dat is de hele zone langs het kanaal, is helemaal opnieuw ingericht en daar hebben we ook opgehaald, wat wil men nou aan speel- en sportvoorzieningen. Dat kwam ook uit op voetbal. Er zijn veel plekken gecreëerd ook in de openbare ruimte en dat zie je daar best wel.' (professional 001)

Voor de verbetering van Kanaleneiland-Zuid werd in de jaren 2009 en 2010 een inspraakprocedure georganiseerd door gemeente, corporaties en welzijnsorganisatie Doenja. De aanpak van het Marco Poloplantsoen werd toegejuicht. De aanpak van de woningen wordt over een lange periode gespreid. Sinds 2006 is er in het Marco Poloplantsoen een Kraijcek-playground, maar dat was niet toereikend voor de hoeveelheid jeugd en er waren dan ook regelmatig conflicten. Daarom is er nog een Cruyff-court naast geplaatst.

De plannen zijn verdeeld in fasen, waarbij de uitvoering in het Noorderkwadrant zou plaatsvinden tussen 2010 en 2016 in drie deels overlappende fasen van vier, drie en vier jaar. De as van Kanaleneiland werd volgens de plannen tussen 2009 en 2014 aangepast en andere herinrichtingswerken vonden plaats tussen 2008 en 2011. Verbeteringen in het middenkwadrant werden tussen 2008 en 2011 uitgevoerd. De economische crisis zorgde voor vertraging in de uitvoering van de plannen.

'Het heeft wel effect gehad dat we een aantal jaar later waren. Het droogde wat op in de mogelijkheden van de financiële stroom. Het is niet zo dat wij niks kunnen doen. Als extern investeert dan gaat dat ook allemaal door. Maar het hele wijkactieplan ging niet zo structureel door (...). We hebben wel de plannen bij moeten stellen.' (professional 001)

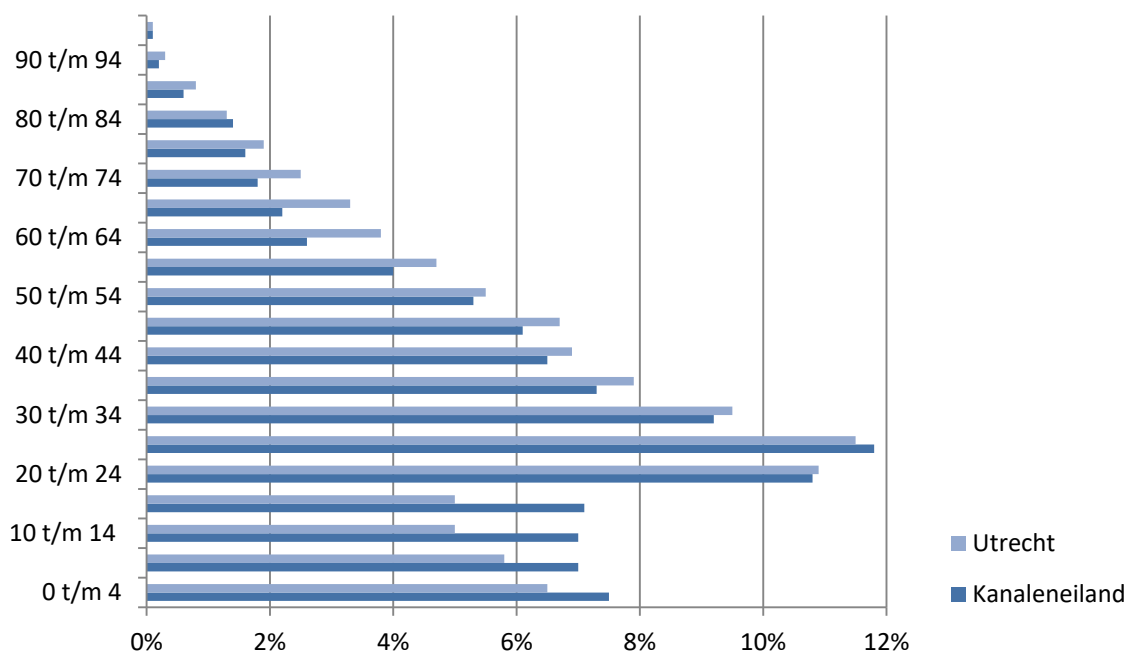
Dat wreekte zich in klachten over verwaarloosde wooncomplexen (Gemeente Utrecht, 2013). Ze zouden eerst gesloopt worden, maar door de aangepaste plannen werden ze gerenoveerd. De oorspronkelijke bewoners was echter al meegedeeld, dat ze moesten verhuizen.

3.4 Kenmerken Kanaleneiland

3.4.1 Demografische kenmerken

Per 1 januari 2017 wonen er in Kanaleneiland circa 15.978 inwoners. Hiervan zijn 48,4% vrouw en 51,6% man (Buurtmonitor Utrecht, 2017). Kanaleneiland is een relatief jonge wijk vergeleken met de rest van Utrecht, 42,4% is jonger dan 24 jaar. De leeftijdsgroep van 0 tot 17 jaar is oververtegenwoordigd in Kanaleneiland (Figuur 3.3).

Figuur 3.3: Leeftijdverdeling van de bewoners Kanaleneiland en Utrecht in percentages, 2017

Bron: Buurtmonitor Utrecht, 2017

Er zijn in Kanaleneiland relatief veel mensen met een migratieachtergrond. In 2017 was dit 75,5% van de bewoners tegenover 24,5% autochtone bewoners. Kanaleneiland heeft hiermee het hoogste percentage bewoners met een migratieachtergrond van alle Utrechtse subwijken. Als men de gehele stad bekijkt, dan is het verschil ook aanzienlijk, want van alle bewoners heeft 33,8% een migratieachtergrond (Buurtmonitor Utrecht, 2017). Hierbij moet overigens worden vermeld dat over een autochtoon gesproken wordt, wanneer beide ouders in Nederland geboren zijn. Mensen met een migratieachtergrond worden gekarakteriseerd op basis van het eigen geboorteland of het geboorteland van één van hun ouders (Buurtmonitor Utrecht, 2017). Als gekeken wordt naar de etnische verdeling dan valt op dat de grootste groep met 36,9% een Marokkaanse achtergrond heeft. Daarna komen de bewoners van Nederlandse afkomst met 24,5% en de derde groep bestaat uit mensen met een Turkse achtergrond met 16,1% (Tabel 3.1) (Buurtmonitor Utrecht, 2017).

Tabel 3.1: Etniciteit Kanalen en Utrecht in percentages

Bewoner afkomst:	Kanaleneiland:	Utrecht:
Autochtonen	24,5%	66,2%
Marokkanen	36,9%	8,8%
Surinamers/Antillianen	2,9%	3,1%
Turken	16,1%	4,0%
Overig niet-westers	10,7%	6,7%
Overig westers	8,8%	11,2%

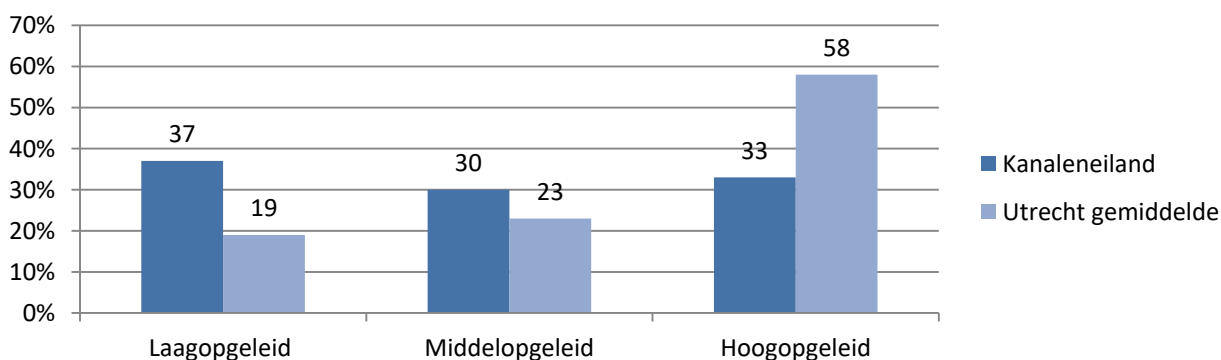
Bron: Buurtmonitor Utrecht, 2017

3.4.2 Sociaaleconomische status

De sociaaleconomische status zegt iets over de plek waar de bewoners zich bevinden op de maatschappelijke ladder. Om inzicht hierin te krijgen wordt gekeken naar de hoogte van het inkomen en het opleidingsniveau. Uit de Buurtmonitor Utrecht (2017) komt naar voren dat er in 2017 in Kanaleneiland een grote groep huishoudens is die moet rondkomen van een laag inkomen (19,4%). Dit percentage is tweemaal zo hoog als het gemiddelde van de stad Utrecht (9,2%).

Het gemiddeld besteedbaar inkomen is in Kanaleneiland het laagst van heel Utrecht: € 25.000 tegenover bijna € 34.000 gemiddeld. Verder is het werkloosheidspercentage in Kanaleneiland met 13,9% hoger en ook ligt het percentage bewoners dat leeft van een uitkering hoger dan in de rest van Utrecht (12,5% tegenover 5,2%). Deze percentages bevestigen het beeld dat in Kanaleneiland een grote groep mensen met een lage sociaaleconomische status woont. Dit is ook terug te zien bij het aantal huishoudens dat niet kan rondkomen: 15% tegenover 9% gemiddeld in geheel Utrecht. Dit beeld wordt ondersteund door de verdeling de percentages qua opleidingsniveau, zoals te zien is in Figuur 3.4. Deze wijkt ook behoorlijk af van het Utrechtse gemiddelde. De grootste groep in Kanaleneiland zijn bewoners die laag zijn opgeleid met een percentage van 37%. Dit percentage ligt bijna tweemaal zo hoog als het gemiddelde voor Utrecht met 19%. Als gekeken wordt naar het percentage hoogopgeleiden dan valt op dat het gemiddelde in Utrecht bijna twee keer zo hoog is als in Kanaleneiland (58% tegenover 33%) (Buurtmonitor Utrecht, 2017).

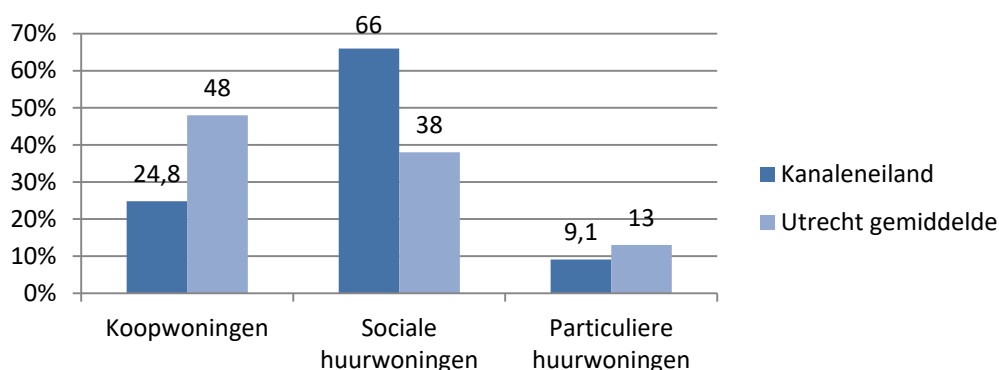
Figuur 3.4: Opleidingsniveau van de bewoners in percentages, 2017

Bron: Buurtmonitor Utrecht, 2017

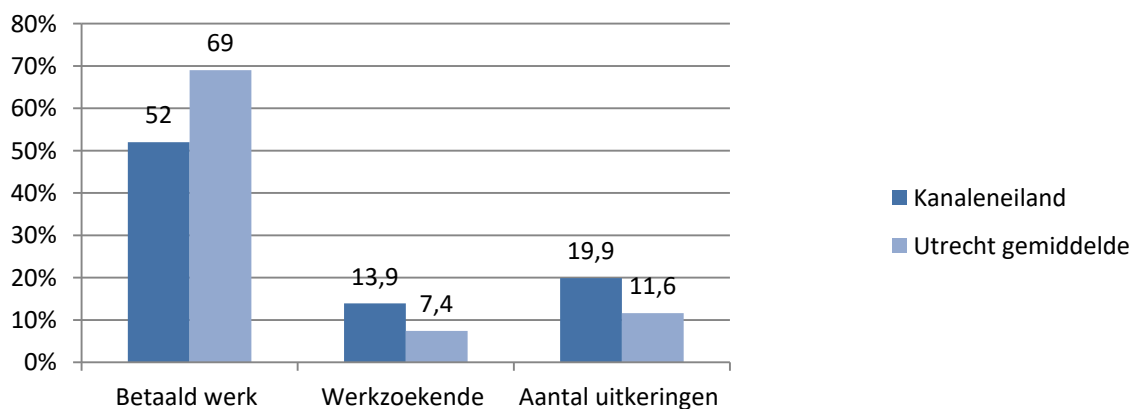
3.4.3 Woningvoorraad

Het hoge aandeel van bewoners met een lage sociaaleconomische status is ook terug te zien in de woningvoorraad in Kanaleneiland, zie Figuur 3.5. Het merendeel (66%) bestaat uit sociale huurwoningen (Buurtmonitor Utrecht, 2017). Dit is bijna twee keer zo hoog als het gemiddelde in Utrecht. Daarnaast is het percentage koopwoningen lager dan in de rest van Utrecht. Dit geldt ook voor de particuliere verhuur. Omdat huishoudens onder een bepaald inkomen in aanmerking komen voor sociale huurwoningen is het aannemelijk dat veel huishoudens met lage inkomens in de sociale huurhuizen wonen. Dit betekent dat er in Kanaleneiland waarschijnlijk sprake is van een eenzijdige bevolkingssamenstelling (Gemeente Utrecht, 2007).

Figuur 3.5: Woningvoorraad Kanaleneiland en Utrecht in percentages

Bron: Buurtmonitor Utrecht, 2017

Het gevolg is dat de hogere inkomens zullen wegtrekken uit Kanaleneiland, omdat het woningaanbod niet aantrekkelijk voor hen is. De gemeente vindt dit is een onwenselijke situatie (Gemeente Utrecht, 2007) en streeft daarom in de toekomst naar een betere verdeling van huur- en koopwoningen. In de herstructureringsplannen schrijft de gemeente te streven naar een verhouding van 60% koopwoningen en 40% huurwoningen. Door een gevarieerder woningaanbod wil men de bevolkingssamenstelling in Kanaleneiland veranderen.

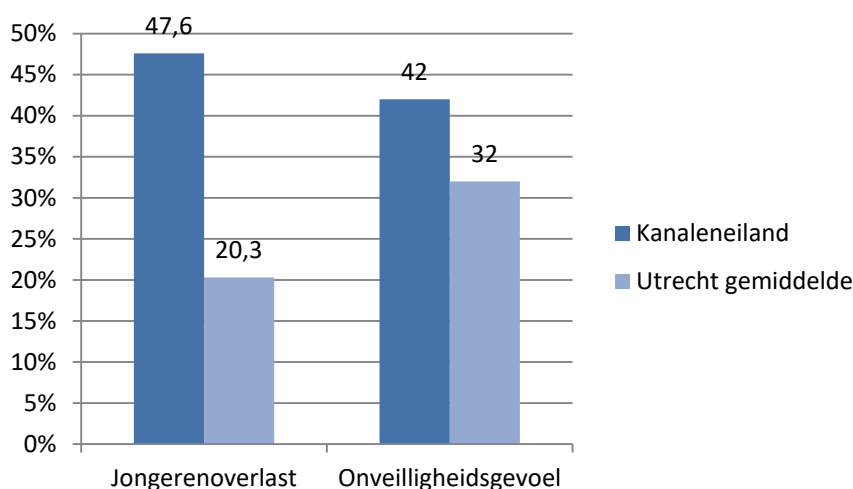
Figuur 3.6: Werkverhouding Kanaleneiland en Utrecht in percentages

Bron: Buurtmonitor Utrecht, 2017

In Figuur 3.6 worden de huishoudens met werk in Kanaleneiland vergeleken met het gemiddelde in Utrecht. Iets meer dan de helft van de huishoudens in Kanaleneiland heeft betaald werk (52%). Dit ligt lager dan het gemiddelde in Utrecht (69%).

3.4.4 Veiligheid en Sociale cohesie

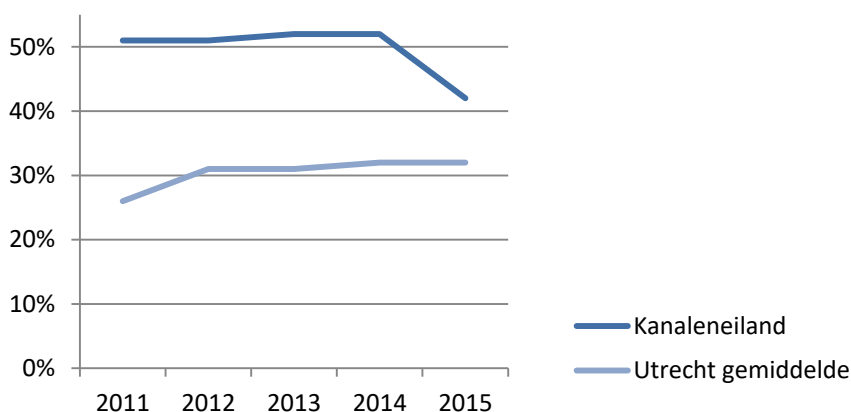
Een van de redenen dat Kanaleneiland zowel vroeger als nu als een slechte (achterstands)wijk wordt gezien, is het grote gevoel van onveiligheid in de wijk en de jongerenoverlast. 42% van de bewoners geeft aan zich in de wijk wel eens onveilig te voelen. Dit percentage is hoger dan in de rest van Utrecht (32%). Daarnaast ervaren de bewoners ook veel overlast van jongeren. Dit percentage van 47,6% is hoger dan het gemiddelde in Utrecht (20,3%). Naast dit gevoel nemen de bedreigingen en mishandelingen, na een daling in 2014, weer licht toe (Buurtmonitor Utrecht, 2017).

Figuur 3.7: Veiligheid Kanaleneiland en Utrecht in percentages

Bron: Buurtmonitor Utrecht, 2017

Het is opvallend dat de bewoners in de Buurtmonitor van 2017 aangeven, dat de gemeente onvoldoende optreedt tegen jongerenoverlast, inbraken, vervuiling van de openbare ruimte, geluidsoverlast en drank- en drugsoverlast. Zij geven de gemeente in 2015 een 5,7 voor hun optreden, waar het Utrechts gemiddelde 7.1 is. Maar dit rapportcijfer was in 2010 nog een 4.9 en is dus wel gestegen. Een reden hiervoor kan de herstructurering zijn, die de afgelopen jaren erg heeft ingezet op veiligheid en het tegengaan van jongerenoverlast en daar daadwerkelijk in heeft geïnvesteerd.

Door de opzet van Kanaleneiland biedt de wijk de mogelijkheid tot veel ontmoetingsplekken en speelplekken voor jongeren. In 2007 ervoer 64% van de bewoners overlast van jongeren en voelde ongeveer de helft (49%) zich onveilig in de wijk (Gemeente Utrecht, 2007). Het gevoerde beleid van de afgelopen jaren is ingezet aan de hand van het *Actieplan Krachtwijken*. Een belangrijk doel hiervan was om in Kanaleneiland de jongerenoverlast terug te dringen en zodoende is het beleid veelal gericht op de jongeren in de wijk. Dit heeft in de loop van de jaren geleid tot een daling van het onveiligheidsgevoel (Figuur 3.6). De ervaren jongerenoverlast is afgenomen tot 40% in 2015. Dit is echter nog steeds aanzienlijk hoger dan in de rest van Utrecht (20%) (Gemeente Utrecht, 2016). Ook is de streefwaarde van 37%, zoals deze is vastgesteld in het beleid voor Kanaleneiland, niet gehaald (Gemeente Utrecht, 2016; Gemeente Utrecht, 2007). Hetzelfde geldt voor de buurtonveiligheid. In 2015 is dit 43% tegen de streefwaarde van 38% (Wijkwijzer, 2016). Overlast is subjectief en dus kunnen er wel degelijk positieve ontwikkelingen zijn die niet tot uiting komen in de cijfers.

Figuur 3.6 : Onveiligheidsgevoel Kanaleneiland en Utrecht door jaren heen in percentages

Bron: Buurtmonitor Utrecht, 2017

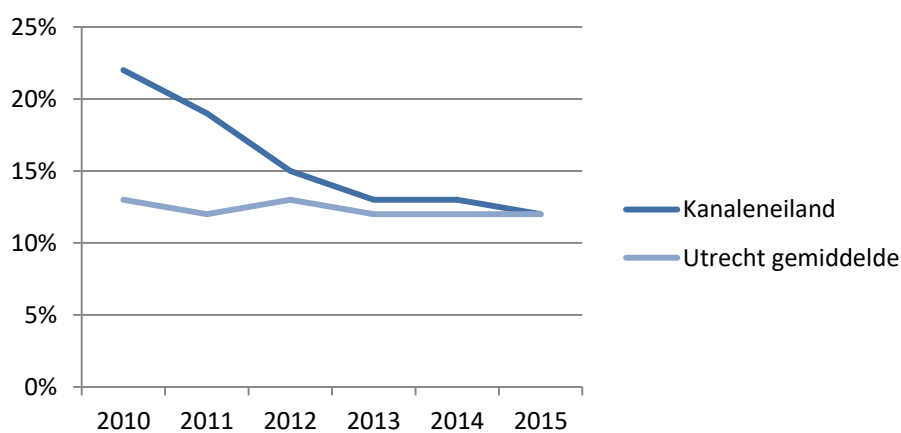
In Kanaleneiland vinden de bewoners dat ze weinig sociaal contact hebben met andere wijkbewoners; 19% geeft dit aan tegenover 8% in heel Utrecht. Daarnaast geven de bewoners een onvoldoende aan de sociale cohesie (5,3) in de wijk. Eenzede van de bewoners geeft aan dat ze zich in een sociaal isolement voelen leven. Maar meer dan eenderde van de bewoners (38%) is juist actief bezig om de leefbaarheid en de veiligheid in de wijk te verbeteren.

Vanuit de herstructurering is veel moeite gedaan om plekken te creëren voor jong en oud, waar mensen bij elkaar kunnen komen om zo de bewoners bij de wijk te betrekken. De Huiskamer Hart van Noord, het buurthuis in Kanaleneiland-Zuid, het Cultuurhuis en speeltuin Anasi bieden mogelijkheden voor zowel jongeren als volwassenen om elkaar te ontmoeten en samen activiteiten te organiseren. Doenja Dienstverlening is een maatschappelijke organisatie die zorgt voor mogelijkheden voor bewoners om hun eigen initiatieven van de grond te krijgen (Doenja, 2017).

3.3.5. Stigma (reputatie)

Zoals hiervoor besproken is het met Kanaleneiland na een korte bloeiperiode bergafwaarts gegaan. In de jaren '90 en '00 werd de problematiek in Kanaleneiland groter vanwege de homogene woningvoorraad en lage huurprijzen. Hierdoor werd de bevolkingssamenstelling in de wijk steeds eenzijdiger. De meerderheid had een lage sociaaleconomische status, de werkloosheid in de wijk lag twee keer zo hoog als het Utrechts gemiddelde en de jeugdcriminaliteit bleef stijgen (Eikelenboom & Pas, 2009). Als gevolg hiervan kwam de wijk in de jaren '90 en '00 vaak negatief in de media. Dit kwam vooral door de problemen met de jeugd in Kanaleneiland-Noord (Barends, 2009). Door deze negatieve berichtgeving kreeg de wijk een slechte reputatie. Dit werd versterkt door het benoemen van de wijk tot 'vogelaarwijk' en de toetreding tot het veertig-wijkenbeleid, kortom Kanaleneiland werd destijd gezien als een van de veertig slechtst scorende wijken in Nederland. Kanaleneiland werd landelijk bestempeld tot probleemwijk en de focus kwam steeds meer te liggen op Kanaleneiland als achterstandswijk. De aandacht in de landelijke media heeft dit beeld mogelijk verstrekt. Afgelopen jaren is geprobeerd om het imago van Kanaleneiland te verbeteren. Het zit ook verweven in het krachtwijkenbeleid van de gemeente (Gemeente Utrecht, 2009). Dit heeft een positieve uitwerking op het beeld van de wijk gehad. Dit is terug te zien in het percentage dat zich onveilig voelt in de wijk. Dit percentage is de laatste jaren gedaald (Figuur 3.6), Daarnaast is te zien dat de bewoners van de wijk geen negatief toekomstbeeld over Kanaleneiland meer hebben. De afgelopen jaren is dit percentage in Kanaleneiland flink is gedaald (Figuur 3.7), dit houdt in dat de bewoners positiever denken over hoe de wijk zich in de toekomst zal ontwikkelen.

Figuur 3.7 :Bewoners met negatief toekomstbeeld Kanaleneiland en Utrecht in percentages

Bron: Buurtmonitor Utrecht, 2017

Hoofdstuk 4: Methodiek

Om de onderzoeksvraag en deelvragen te beantwoorden zijn er verschillende kwalitatieve onderzoeksmethodes gebruikt. Allereerst worden er interviews afgenomen om achter de verhalen, de beleving en de ervaringen van de jongens in Kanaleneiland te komen. Door deze interviews kan nieuwe, onbekende informatie naar voren komen. Tijdens het interviewgesprek wordt de methode van place mapping gebruikt (Travlou et al, 2008) in de vorm van een door de respondent te maken mindmap van Kanaleneiland. Dit geeft de onderzoeker een beeld van de plekken in Kanaleneiland die voor de jongens belangrijk zijn op een positieve of op een negatieve manier (Travlou et al., 2008). Voor het onderzoek zijn in totaal 18 jongens en 13 professionals geïnterviewd. In dit hoofdstuk worden eerst de respondenten van het onderzoek behandeld. Daarna zal dieper worden ingegaan op de verschillende methodes die tijdens het onderzoek zijn gebruikt. Als laatste komen de beperkingen van het onderzoek aan bod.

Door het gecombineerde gebruik van de methodes place mapping, interview en observatie wil deze thesis een bijdrage te leveren aan het zichtbaar maken van jongens in de wetenschappelijke literatuur en in het beleidsperspectief en zo bijdragen aan inclusieve ontwerpprocessen zoals beschreven in onderstaand citaat van Travlou en collega's.

'The challenge for the researchers is to find ways of presenting the findings that are meaningful to others as well as to the participants and that best convey the richness of the data collected orally through the medium of the map. Such research can be an important step in developing a vocabulary with which to discuss inclusive planning and design of the public realm – a realm that includes young people and that can respect their place in society.' (Travlou et al., 2008 p. 324)

4.1 Selectie Respondenten

Voor het onderzoek zijn achttien jongens in de leeftijd tussen twaalf en achtentwintig jaar geïnterviewd. Deze ruime marge is gekozen om de verschillende invalshoeken van de jongens mee te kunnen nemen. Door de deelname van oudere jongens kan er goed worden teruggekeken op het Kanaleneiland van vroeger.

1. De jonge jongens onder de achttien jaar zijn nog aan het opgroeien in Kanaleneiland. Hun leefwereld is de huidige wijk. Zodoende kunnen zij een goed beeld schetsen van de wijk op dit moment, dat wil zeggen de plekken waar zij nu naar toe gaan en waarom.
2. De jongens boven de achttien jaar zijn al ouder en kunnen al terugblikken op hun jeugd. Hoe was het om tijdens hun jeugd op te opgroeien in Kanaleneiland, hoe was de wijk toentertijd en wat is het verschil met de huidige wijk. Welke plekken zijn veranderd of verdwenen? Zij kunnen goed aangeven welke plekken vroeger belangrijk voor hun waren en hoe dit verschilt met de huidige wijk.
3. De derde groep jongens zijn de jongens die zijn opgegroeid in Kanaleneiland, maar nu al in organisaties en stichtingen zitten binnen Kanaleneiland. Dit maakt van deze jongens professionals voor het onderzoek. Dit heeft wel als beperking dat het interview ook over hun werk in de wijk gaat en niet volledig over de wijk van hun jeugd en het opgroeien daarin. Het voordeel is dat zij een goed beeld kunnen geven van de wijk, omdat ze zelf intensief met Kanaleneiland bezig zijn.

De verschillende groepen kunnen een goed totaalbeeld schetsen van de wijk en van de specifieke plekken van nu en van vroeger. Naast de groep jongens is er ook een groep van dertien professionals geïnterviewd. Dit is gedaan om de context van Kanaleneiland te begrijpen. De professionals hebben hetzij een connectie met jongens in de wijk of met de wijk zelf. Dit zijn mensen van de gemeente, buurthuizen en scholen in Kanaleneiland. Zij geven een inkijkje in de wijze waarop volgens hen de wijk is veranderd en hoe deze verandering de jongens beïnvloedt. Zij spelen in het onderzoek een ondersteunende rol; de focus ligt vooral op

de geïnterviewde jongens zelf. Er zijn van deze jongens en de professionals overzichtsmatrixen gemaakt met informatie en achtergronden (Bijlage 4.1. en 4.2). Het onderzoek heeft niet tot doel een representatief beeld te geven van de wijk Kanaleneiland, maar om de diversiteit oftewel de heterogeniteit tussen de jongens beschrijven.

4.1.1 Benadering Respondenten

Het streven was zoveel mogelijk jongens van verschillende achtergronden bij het onderzoek te betrekken om zo de heterogeniteit van de buurtinvloed op de jongens in Kanaleneiland te onderzoeken. Er is daarom geprobeerd op zoveel mogelijk plekken in Kanaleneiland contact te zoeken. Verder is er tijdens het onderzoek ingezet op het sneeuwbaaleffect. Dit houdt in dat de jongens die geïnterviewd worden, gevraagd wordt naar andere jongens die ze in de wijk kennen en die mee zouden willen doen.

Tijdens het onderzoek zijn de respondenten daarom op verschillende plekken benaderd. Zo is de onderzoeker de straat op gegaan en actief op jongens afgestapt met de vraag of ze mee wilden werken aan het onderzoek. Ook heeft de onderzoeker met verschillende sportactiviteiten in de wijk meegelopen waar jongens aan meededen. Daarnaast hebben verschillende organisaties en scholen aan het onderzoek meegewerkt. Hier mocht de onderzoeker jongens ter plekke benaderen voor een interview. Deze organisaties waren twee buurthuizen: het Cultuurhuis en het Huis van Vrede. Hier mocht de onderzoeker rondlopen en deelnemen aan verschillende activiteiten, waarbij jongens konden worden benaderd. Verder heeft een middelbare school (Globe College) zelf een selectie gemaakt van jongens die in aanmerking kwamen voor het onderzoek. Bij het ROC (Marco Pololaan) mocht de onderzoeker de jongens zelf aanspreken binnen de school. Deze verschillende benaderingswijzen hebben ervoor gezorgd dat een verscheidenheid aan jongens, dat wil zeggen verschillende leeftijden en met verschillende achtergronden, in het onderzoek zijn vertegenwoordigd.

Met betrekking tot de professionals is van te voren bekeken welke personen van de gemeente, de politie en andere organisaties te maken hebben met of verantwoordelijk zijn voor Kanaleneiland. Zij zijn daarna via e-mail benaderd of zij wilden meewerken aan het onderzoek. Hiernaast heeft de onderzoeker zijn ogen en oren opgehouden of er tijdens de interviews of in het contact met de organisaties belangrijke professionals naar voren kwamen. Deze zijn vervolgens persoonlijk of per mail gevraagd of ze wilden meewerken aan het onderzoek.

Als er gekeken wordt naar de respondenten dan valt op dat het merendeel namelijk twaalf van de achttien respondenten een Marokkaanse achtergrond heeft. Daarnaast zijn er twee respondenten met een Surinaamse achtergrond. De andere vier respondenten hebben een verschillende achtergrond zoals is terug te zien in Tabel 4.1.

Tabel: 4.1: Achtergrond respondenten

Migratie achtergrond	Absolute aantallen (totaal 18)
Marokkaans	12
Surinaams	2
Turks	1
Bosnisch	1
Bulgaars	1
Filipijns/Nederlands	1

De leeftijden van de respondenten lopen uiteen van 12 tot 28 jaar. Meest voorkomend zijn respondenten van 15 jaar oud, namelijk 5 jongens respondent. Meer dan de helft van de geïnterviewde respondenten is 16 jaar of jonger namelijk 10 jongens respondent. Er zijn 7 respondenten ouder dan 18 jaar. Eén respondent is 17 jaar. Tabel 4.2 zijn de respondenten gegroepeerd in leeftijdsklasse van drie jaar. Dit geeft de spreiding van de respondenten in het onderzoek goed weer.

Tabel 4.2: Leeftijd respondenten

Leeftijd (klasse van 3)	Absolute getallen
12-14	4
15-17	7
18-20	1
21-23	2
23+	4

4.2 Keuze voor methodes:

4.2.1 Kwalitatief versus Kwantitatief

Gekozen is voor kwalitatief onderzoek om zo meer inzicht te krijgen in het sociaalruimtelijk gedrag van de jongens en hoe de wijk en de herstructurering het handelingsvermogen van de jongens beïnvloeden. Interviews en mindmaps lenen zich goed voor het verkrijgen van meer inzicht. De interviews geven de mogelijkheid naar meningen en ervaringen te vragen en diepgang te ontwikkelen, omdat er doorgevraagd kan worden (Boeije, Hart & Hox, 2009). Doordat de respondenten hun eigen antwoorden kunnen formuleren, wordt vermeden dat zij slechts vooraf vastgestelde categorieën invullen (Bryman, 2012). De mindmaps helpen om goed zicht te krijgen op de plekken in de stedelijke omgeving die de respondenten kiezen of welke ze juist mijden. Mindmaps vertellen zodoende het visuele verhaal van de ervaringen en bewegingen van de respondenten door de wijk (Travlou et al., 2008).

Door de keuze voor kwalitatief onderzoek kan de betekeniswereld achter interacties, ervaringen, gedragingen, gevoelens en processen worden onderzocht. Door tijdens de interviews door te vragen kan er meer diepgang in het onderzoek gebracht worden (Boeije et al., 2009), want zo komen onderliggende redenen en ervaringen vaker bloot te liggen. Bij kwantitatief onderzoek gaat het meer om gestructureerde methoden van dataverzameling (Boeije et al., 2009) en om het opsporen van verbanden tussen de diverse kenmerken (Boeije et al., 2009). Kwalitatief onderzoek is daarentegen veel flexibeler en gaat over de beschrijving van personen en situaties (Boeije et al., 2009) en is dus meer geschikt om achter de ervaringen van de respondenten te komen.

4.2.2 Interviews

Tijdens het onderzoek is gekozen voor *semigestructureerde interviews*. Tijdens de interviews met de jongens en de professionals wordt gewerkt met een topiclijst die als leidraad dient. Hier kan echter wel van worden afgeweken als tijdens het interview interessante verhalen naar voren komen (Boeije et al., 2009). Tijdens het onderzoek zijn verschillende topiclijsten gebruikt. Voor de jongens is gebruik gemaakt van de topiclijst in Bijlage 4.3. De meeste interviews waren een-op-een. Hiervan is op een bepaald moment afgeweken namelijk bij de interviews op het Globe College. Hiervoor is gekozen, omdat hier meerdere jongens in een korte tijdspanne moesten worden geïnterviewd. Daarom is ervoor gekozen om de jongens op te delen en te interviewen in kleine groepjes van twee of drie respondenten. Er zijn aparte topiclijsten opgesteld bij de respondenten die zijn opgegroeid en al werkzaam zijn als een professional in buurt een voorbeeld in bijlage 4.4. Dit geldt ook voor de professionals afhankelijk van de persoon is er een topiclijst opgesteld een voorbeeld in bijlage 4.5. Met behulp van de smartphone zijn de interviews opgenomen en vervolgens op een beveiligde schijf opgeslagen. De interviews zijn zo snel mogelijk getranscribeerd, zodat het verhaal de interviewer nog vers in het geheugen lag. Zodoende konden de moeilijk verstaanbare stukken gemakkelijk worden teruggehaald en was het mogelijk om er snel en goed duiding aan te geven (Bryman, 2012). Er is voor gekozen om de interviews woordelijk te transcriberen. Deze transcripties zijn verwerkt en geanalyseerd in het computerprogramma Nvivo. De codeboom van de respondenten (jongens) en van de professionals zijn bij deze thesis gevoegd (Bijlages 4.6. & 4.7.).

In de *semigestructureerde interviews* ligt de focus op de ervaringen en het gedrag van de jongens op specifieke plekken aan de hand van locaties die op de mindmap van de respondent. Naar voren kwamen. Daarnaast is er tijdens de interviews nader ingegaan op de veranderingen van de buitenruimte en de ervaringen van de respondent hiermee. Bij de *place mapping* ligt de focus meer op de locatie en minder op de ervaringen van de respondenten.

4.2.3 Placemapping

Bij *placemapping* kunnen de respondenten zelf aangeven wat zij belangrijk en relevant vinden in hun dagelijks leven, zodat hun stem rechtstreeks gehoord wordt (Perkins, 2007). *Placemapping* heeft het voordeel dat de onderzoeker kaartmateriaal en opgenomen gesprekken kan verzamelen gebaseerd op de ervaringen van respondenten zelf met de wijk. Daarnaast moedigt het de respondenten aan op een actieve en creatieve manier mee te doen aan het onderzoek. Het geeft hen het gevoel dat zij controle hebben over het interview, want het gaat over de plekken die zij inbrengen (Travlou et al., 2008).

De afgelopen jaren zijn er diverse onderzoeken gedaan die de methode *placemapping* hebben gebruikt om de ervaringen van kinderen en jongeren met hun omgeving in beeld te brengen (Alarasi et al., 2016; Lee, & Abbott, 2009; Visser et al., 2014; Wridt, 2010). Kaarten zijn een sterk visueel middel voor het weergeven van informatie (Christensen, Mygind & Bentsen, 2015). Vooral bij onderzoek met jongeren en kinderen naar hun leefomgeving is place mapping een bewezen en zeer nuttig instrument (Travlou et al, 2008). In de literatuur worden verschillende methodes van placemapping gebruikt, uiteenlopend van een door kinderen getekende woonomgeving (Alarasi et al., 2016; Lynch & Banerjee, 1977; Morrow, 2001; Young & Barrett, 2001) tot een combinatie van mindmaps met fotografie van de wijk (Lee & Abbott, 2009; Orellana, 1999; Tunstall, Tapsell & House, 2004; Nic Gabhainn, & Sixsmith, 2006; Visser, 2014). In dit onderzoek is ervoor gekozen om de respondenten te vragen om *mindmaps* van hun wijk te maken door op een plattegrond van Kanaleneiland de voor hen belangrijke plekken en routes weer te geven. Gekozen is voor een plattegrond met straatnamen om de respondenten houvast te bieden. Er is niet voor gekozen om de respondent op een geheel leeg vel zelf de wijk te laten tekenen, omdat dit vaak een selectieve weergave wordt. Niet iedereen kent de wijk helemaal uit zijn hoofd en hierdoor zou men belangrijke informatie achterwege kunnen laten (Hart, 2013; Travlou et al., 2008). Een tweede argument om met een bestaande plattegrond te werken, is om hiermee het bezwaar te ondervangen dat respondenten zich vanwege schaamte over hun tekenkwaliteiten terughoudend zouden opstellen. Het zelfbewustzijn van jongens op deze leeftijd zou ook een barrière kunnen vormen om iets op papier te zetten. Uit onderzoek blijkt dat jongeren vanaf ongeveer elf jaar plattegronden kunnen begrijpen en zich hierop kunnen oriënteren (Sobel, 1998). Voor dit onderzoek is het daarom het beste om te kiezen voor een plattegrond als achtergrond bij het maken van een mindmap.

De plattegrond die gebruikt werd om de mindmap te maken, is bijgevoegd als Bijlage 4.8. Deze plattegrond is uitgeprint op A3-formaat. De respondenten is vervolgens gevraagd om op de plattegrond aan te geven waar men woont. Deze woonplek wordt op de uiteindelijke kaart ruim weergegeven, zodat deze niet te herleiden is tot een specifieke respondent en vertrouwelijkheid en anonimiteit gewaarborgd blijven. Daarna is aan de respondenten gevraagd om de voor hen belangrijke plekken op de plattegrond in te tekenen. Zij zijn gevraagd naar welke plekken ze toe gaan, of juist mijden. Als laatste is gevraagd om aan te geven waar voor hun gevoel de afgelopen tijd veel is veranderd in de buitenruimte. Om de diverse kaarten goed te kunnen analyseren en te kunnen vergelijken zijn de mindmaps van de respondenten aan het eind van het onderzoek gedigitaliseerd. Dit is gedaan met Adobe Illustrator om zo een sterk gevisualiseerd beeld te krijgen van alle plekken in Kanaleneiland die door de respondenten zijn aangegeven. De uiteindelijke mindmaps zijn als bijlages aan deze thesis toegevoegd (Bijlage 4.9).

De *mindmaps* geven inzicht in de plekken en de routes in Kanaleneiland die de respondenten belangrijk vinden. Dit kunnen ook plekken zijn die zij juist mijden. De toegevoegde waarde voor het onderzoek is dat het de leefwereld van de respondenten in Kanaleneiland in kaart brengt (Travlou et al, 2008). Tijdens het interview

wordt bij deze plekken stilgestaan. Zo wordt bijvoorbeeld gevraagd waarom ze naar een bepaalde plek gaan en wat de reden hiervoor is. Vervolgens wordt gevraagd naar de ervaring op een bepaalde plek, waarbij er langer en dieper kan worden doorgevraagd.

4.2.4 Observaties

Als laatste wordt gebruik gemaakt van *observaties*. Hierdoor maakt de onderzoeker zich de wijk eigen en kan hij tijdens het interview inspelen op de verhalen van de respondent. De onderzoeker weet immers over welke plek en welke omgeving de respondent praat. Door de observaties kan de onderzoeker ook de belangrijke plekken van respondenten nader bekijken en beoordelen. Dit heeft als voordeel dat de onderzoeker hierover specifieke vragen kan stellen in de interviews.

De observatiemethode is tijdens het onderzoek op verschillende momenten toegepast. Vooraf aan de interviews heeft de onderzoeker de wijk geobserveerd om te begrijpen hoe deze werkt. Wat zijn de drukke plekken in de wijk en welke plekken zouden voor de respondenten belangrijk kunnen zijn. De onderzoeker leert als het ware de wijk kennen om later in de interviews de verhalen van de respondenten over de wijk beter te kunnen begrijpen. Tijdens deze observaties is ook gekeken naar de locatie van de nieuwbouw en waar de nieuwe speelplekken zijn gesitueerd om zo zicht te krijgen op de uitvoering van de herstructurering.

Vanwege twee redenen liepen tijdens het onderzoek de observaties door. Ten eerste was het mogelijk dat er door de interviews of mindmaps van respondenten nieuwe plekken in beeld kwamen die niet op het netvlies van de onderzoeker stonden. De leefwereld van de respondenten zou anders kunnen zijn dan de verwachtingen van de onderzoeker. Daarnaast was het mogelijk dat het verblijf in de wijk en het directe contact met de jongens reacties opleverden die als interessante observaties opgenomen zouden kunnen worden in het onderzoek. Hoe de jongens reageren op verzoeken om interviews zegt bijvoorbeeld iets over hoe de wijk tegen onderzoek aankijkt. De verslagen van de observaties zijn bijgevoegd in Bijlage 4.10.

Middels deze drie methodes wordt de vraag behandeld wat voor de respondenten het belang van bepaalde plekken in Kanaleneiland is. Daarnaast is het doel om erachter te komen of de fysieke ingrepen invloed hebben gehad op het sociaalruimtelijke gedrag van de respondenten en wat de rol van agency, omgevingskwaliteit en buurtbeleving hierin is. Met andere woorden: hebben de fysieke ingrepen inderdaad geleid tot het beoogde effect van een betere omgevingskwaliteit, waardoor er ook andere interacties, ontmoetingen, observaties en activiteiten ontstaan. Alle genoemde methodes zullen bij het beantwoorden van de verschillende deelvragen worden ingezet.

4.3 Beperkingen onderzoek

Bij dit onderzoek moet rekening worden gehouden met de beperkingen die optreden bij kwalitatief onderzoek. De implicatie van kwalitatief onderzoek is dat de subjectiviteit van de onderzoeker altijd een rol zal spelen. Het verzamelen en interpreteren van de informatie (interviews) betreft persoonlijke interactie. In het geval van interviews speelt de verdere sociale context een rol. Zo kan er sprake zijn van bepaalde maatschappelijke normen, sociaal-wenselijke antwoorden en de positie van de onderzoeker, die de aard van de gesprekken kan beïnvloeden. Er is dus nauwelijks scheiding tussen onderzoek, de onderzoeker en de maatschappij (Boeije et al., 2009). De kwalitatief onderzoeker erkent dit probleem en probeert hier zo goed mogelijk mee om te gaan middels kritische zelfreflectie (Boeije et al., 2009).

Naast de normale beperkingen van kwalitatief onderzoek traden in de loop van het onderzoek extra problemen op. Al vanaf het begin liepen de onderzoekers bij de dataverzameling in Kanaleneiland ertegenaan dat de jongens erg terughoudend waren om hun medewerking te verlenen. Beoogde respondenten wilden vaak een vergoeding. Als de vraag of een jongen mee wilde werken, was gesteld en het onderzoek was uitgelegd, dan was hun vraag vaak *'wat krijg ik ervoor'* (veldwerk, 11-05-2017). Na overleg met het SCP (Sociaal en Cultureel Planbureau) kon de respondenten tien euro als vergoeding worden geboden. Hiernaast werd geprobeerd mer

ruchtbaarheid aan het onderzoek te geven door verschillende handouts (Bijlage 4.11) te maken en deze op te hangen en neer te leggen bij verschillende organisaties. Het aanbieden van een vergoeding had wel als gevaar dat jongens alleen maar voor de vergoeding mee zouden doen en verder niets zouden vertellen. Ook zou het vriendengroepen kunnen aansporen om allemaal mee te werken voor een snel verdiend zakcentje. Het gevaar hiervan was dat de onderzoeker veel dezelfde verhalen zou kunnen horen en zo de resultaten van het onderzoek in gevaar gebracht zou kunnen worden. Bewaking van de kwaliteit en de betrouwbaarheid was dus nodig (Boeije et al., 2009). Dit is onderkend en er is tijdens het onderzoek goed op gelet. De vergoeding heeft uiteindelijk nog wel een paar jongens over de streep getrokken. Vermeldenswaardig is dat er een specifiek afhaakmoment was, namelijk als (een van) de ouders van de jongens onder de zestien jaar een ouderlijk consent (Bijlage 4.12) moest ondertekenen. Dit heeft het onderzoek enigszins bemoeilijkt.

Om heterogeniteit en diversiteit in het onderzoek te bevorderen, is er gedurende het onderzoek zoveel mogelijk samengewerkt met buurthuizen, scholen en organisaties. Het was niet altijd even gemakkelijk om de jongens in Kanaleneiland te bereiken, want verschillende organisaties die belangrijk zijn voor deze jongens, wilden niet meewerken aan het onderzoek. Het Jongerenwerk Utrecht (Jou) heeft niet meegewerkt, omdat zij overvraagd worden met onderzoekvoorstellen en men de jongens wil beschermen. Dit werd ondersteund door de politievertegenwoordiger die is geïnterviewd: *'inderdaad er komen verschillende aanvragen, verschillende studenten –weet ik het allemaal niet— ze willen allemaal onderzoeken doen. Elke keer willen ze in gesprek met de jongeren. discussie is wel eens gedaan bij ons van help je daar ook echt de jongeren mee?'* (professional 010). Daarnaast wilde de middelbare school UniC (havo-vwo) niet meewerken, omdat zij het te druk hadden met andere zaken. Bovendien vond men zich door de ligging in Transwijk buiten het onderzoeksgebied liggen. Hierdoor heeft dit onderzoek de beperking dat jongens die bij Jongerenwerk Utrecht (Jou) en op het UniC zitten, niet via deze organisaties benaderd konden worden.

Een andere beperking bij het verzamelen van data in Kanaleneiland was dat jongens in de wijk over het algemeen erg wantrouwend en afhoudend zijn met betrekking tot onderzoeken. Dit heeft twee oorzaken. Ten eerste worden er veel onderzoeksaanvragen gedaan. Denk aan de hiervoor vermelde weigering van Jou (Jongerenwerk Utrecht) om mee te werken. Ook bij de jongens zelf heerst wantrouwen als ze op straat werden aangesproken. Op de vraag om mee te werken aan het onderzoek gaven verschillende jongens aan *'als ik meewerk dan halen jullie onze hangplek weg'* (veldwerk, 23-05-2017). Dit wantrouwen richtte zich niet op de onderzoeker zelf, maar wat er met het onderzoek zou kunnen gebeuren *'We vertrouwen op zich jou wel, maar niet wat ermee gedaan wordt'* (veldwerk, 23-05-2017). Dit speelt bij de oudere jongens vaker, omdat zij aangegeven dat vroeger slecht is omgegaan met de anonimiteit in onderzoeken. Daarnaast vinden oudere jongens dat in de wijk *'alles positief is, alles beter dan vroeger'* *'vroeger stolen de duiven nog. Wij vinden alles goed overal positief over'* (cynisch) (veldwerk 8-05-2017) en vinden ze dat je voor onderzoek ergens anders moet zijn *'Waarom ga je hier hangen, zeker over criminaliteit. Je moet niet in Kanaleneiland zijn. Ga Transwijk'* (veldwerk, 08-05-2017). Deze houding van de oudere jongens in de wijk heeft invloed op de jongere jongens die wel mee wilden werken, maar die na gesproken te hebben met de ouderen, toch afhaken.

Dit speelt niet alleen bij de jongens. Ook bij de professionals is deze terughoudendheid te horen. Zo had iemand slechte ervaringen met onderzoek *'ik heb zelf jongeren aangeleverd die daarna boos op mij waren, omdat het niet 't resultaat krijgt wat ze verwachten, of het interview kostte teveel tijd. Daardoor was de relatie met jongeren weg die zorgvuldig is opgebouwd.'* (veldwerk, 11-05-2017). Om dit wantrouwen bij de jongens te ondervangen is besloten dat de onderzoeker veel de straat op zou gaan, zodat zij hem als iemand van de wijk gingen zien. Daarnaast is er veel tijd in buurthuizen en scholen doorgebracht om het vertrouwen binnen deze organisaties te winnen. Dit gaf als beperking dat er in het onderzoek meerdere respondenten van hetzelfde buurthuis en dezelfde school terugkomen. Hierdoor kan de betreffende plek in het onderzoek belangrijker lijken dan dat de plek in werkelijkheid is voor de wijk. Daarnaast waren er meerdere respondenten van dezelfde school en opleiding. Door deze aanpak heeft het onderzoek een etnografische kant (Boeije et al., 2009). Dit kan tot de beperking leiden dat de onderzoeker teveel een wordt met de wijk en niet meer objectief

en neutraal naar de wijk kan kijken (Boeije et al., 2009). Hiervan moest de onderzoeker zich tijdens het onderzoek goed bewust van zijn. Alertheid hierop heeft bij het onderzoek wel geholpen. Aan het eind van de dataverzameling werd de onderzoeker door verschillende bewoners herkend en toen wilden jongens, die eerst geen interesse hadden, wel meedoen.

Het onderzoek vond plaats tijdens de maand van de ramadan. Dit is een punt van aandacht, omdat de dynamiek binnen de wijk tijdens deze periode verschilt met de rest van het jaar. Zo is er in de avond meer overlast. Dit kwam naar voren uit verschillende gesprekken met professionals *'Op de een of andere manier neemt met de ramadan de spanning in de wijk toch toe. Ik snap het nog steeds niet, want het staat volgens mij haaks op waar het hele ramadangebeuren voor staat. (...). Als je de hele dag niet gegeten hebt, niet gerookt en niet gedronken hebt, dat je dan prikkelbaar gaat zijn, maar de reacties zijn eigenlijk buiten proportie (...) meestal begin van de avond, tot het eten. Als het dan etenstijd is, dan is het heel stil op straat... daarna kan er ook nog wel wat gebeuren, maar in het algemeen is het vanaf een uur of drie, vier tot negen, half tien, etenstijd.* (professional, 010). Dit kan de interviews met de jongens hebben beïnvloed met betrekking tot het gevoel van overlast en veiligheid in de wijk. Het is mogelijk dat het gevoel van spanning binnen de wijk het onderzoek heeft beïnvloed. Derhalve moet in het onderzoek hier zeker rekening mee worden gehouden.

Als laatste moeten er paar beperkingen worden behandeld die zich bij het veldwerk voordeden als eerste bij de mindmaps. Acht van de elf respondenten die mindmaps gemaakt hebben, wonen in Kanaleneiland-Noord. Dit kan invloed hebben op het onderzoek, omdat het gevaar bestaat dat plekken in Kanaleneiland-Noord op de mindmaps belangrijker lijken, dan ze daadwerkelijk zijn. Daarnaast is er een verschil in dynamiek tussen Kanaleneiland-Noord en -Zuid. Dit heeft de onderzoeker bij de observaties van de sportactiviteiten ervaren. Dit verschil in dynamiek wordt ook onderschreven door de buurtcoach van Kanaleneiland. Bij de respondenten die in Zuid wonen valt op dat ze wel naar plekken in Kanaleneiland-Noord trekken, maar andersom gebeurt dat niet. De respondenten geven aan dat de verschillende plekken eigenlijk niet goed mengen.

'Kanaleneiland is een soort van verdeeld. Je hebt Noord, Zuid en dit is midden. Het mixt niet heel vaak met elkaar hoor. Je hebt echt gewoon jongens die in Zuid wonen, die hangen gewoon in Zuid. De jongens die in Noord wonen, hangen ook in Noord. Dat is gewoon zo, dat is mijn plekje, noem maar op.' (Respondent 017, 20+ jr.)

'Saai, Zuid is saai. Ook iedereen van daar komt hier naar toe'. (respondent 002, 14 jr.)

Daarnaast mocht de onderzoeker tijdens het veldwerk op een plek, namelijk het Cultuurhuis, rondlopen en interviews afnemen. De respondenten die hier geïnterviewd zijn, zullen het Cultuurhuis als een belangrijke plek zien. Dit kan tot gevolg hebben dat deze plek in de mindmap belangrijker lijkt dan het in werkelijkheid in de wijk is. Als laatste komt er bij de oudere jongens en de professionals een plek naar voren die bij de andere respondenten niet genoemd wordt, namelijk Magreb 90.

'Het sportpark, hier zit ook de bekende voetbalclub Magreb gevestigd. Denk dat het wel een van de belangrijkste plekken was voor vele jongeren. Ze kunnen hier sporten, hoewel ze tegenwoordig wel meer op andere plekken zitten, maar het is gelukkig nog wel aanwezig.' (respondent 004, 22 jr.)

Deze voetbalclub ligt net buiten het onderzoeksgebied en is in eerste instanties dan ook niet meegenomen in het onderzoek. Magreb 90 bleek echter een belangrijke plek van vroeger te zijn. De oudere jongens geven allemaal aan dat dit een belangrijke plek voor Kanaleneiland was.

Hoofdstuk 5: Resultaten jongens

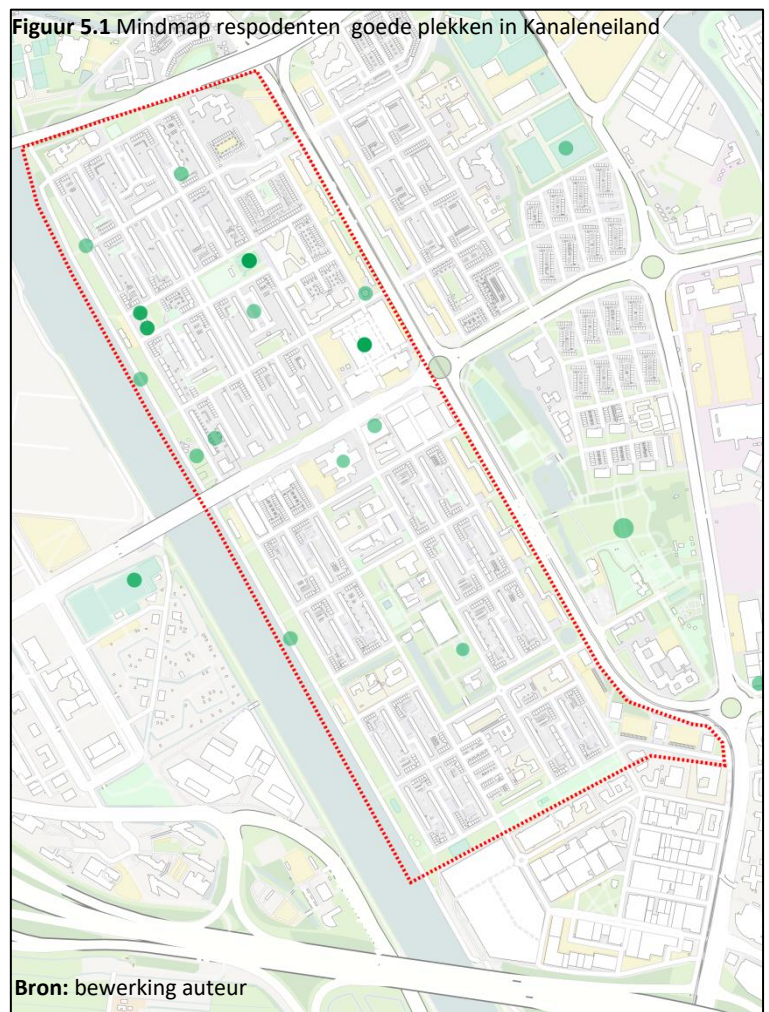
Uit de literatuurstudie zijn belangrijke begrippen naar voren gekomen die kunnen helpen de onderbelichte stem van jongens te laten horen. Tijdens de interviews met de jongens moeten deze thema's dan ook worden behandeld. Ze gaan er vooral over hoe zij Kanaleneiland gebruiken, beleven en ervaren en hoe de herstructurering hierin een rol speelt. Jongeren kunnen niet gezien worden als minivolwassenen. Hun wijkervaring verschilt derhalve van die van de volwassenen. (Travlou et al., 2008 ; Valentine, 1996 ; Visser et al., 2015b ; Yarwood & Tyrrell, 2012). Hierbij spelen onder andere het sociaalruimtelijk gedrag en agency, buurtbeleving (sense of place) en sociale menging een rol. Het is voor het onderzoek van belang om erachter te komen hoe jongens de wijk gebruiken, ervaren en beleven. Als kern van het onderzoek komen deze thema's dan ook terug in alle deelvragen van het onderzoek:

1. Wat is er in Kanaleneiland veranderd door de herstructurering van de openbare en fysieke ruimte?,
2. Van welke plekken in Kanaleneiland maken de jongens gebruik en waarom kiezen ze nu juist deze plekken?
3. Wat ervaren de jongens als positieve en negatieve plekken in Kanaleneiland en waarom?
4. Hoe ervaren de jongens de wijk Kanaleneiland en de verandering van de openbare en fysieke ruimte door de stedelijke herstructurering?
5. In hoeverre komen het gebruik en de ervaringen van de jongens overeen met de ervaringen van de professionals in Kanaleneiland?

Uit de resultaten van de interviews met de respondenten komen verschillende thema's naar voren, die in dit hoofdstuk worden behandeld. Dit zijn het gebruik van de wijk, de ervaringen van jongens in Kanaleneiland nu, veranderingen in gebruik en ervaringen al dan niet door de herstructurering.

5.1 Gebruik van de plekken door jongens in Kanaleneiland nu

Het gebruik van de plekken in Kanaleneiland door de jongens komt terug bij verschillende onderzoeksvragen. Het is voor het onderzoek namelijk van belang om te weten hoe jongens de plekken gebruiken en waarom ze juist deze plekken kiezen (onderzoeksvraag 2). Daarnaast is het relevant om te weten of jongens positief zijn over een plek, want dan gaan ze er naar toe, of juist negatief want dan mijden ze deze plek (onderzoeksvraag 3). Visser en collega's (2015a) stellen dat het alleen mogelijk is om een compleet beeld van bijvoorbeeld buurtinvloeden op jongens te schetsen, wanneer er bewust wordt gekeken naar de betekenis die respondenten geven aan bepaalde plekken en hoe dit van invloed is op hun sociaalruimtelijk gedrag en hun sociale netwerken.

Het is daarom belangrijk om de plekken in de wijk nader te bekijken en te bestuderen hoe ze worden gebruikt. Er zal eerst worden ingegaan op de belangrijke plekken van Kanaleneiland. Daarna wordt er gekeken naar de plekken die respondenten mijden en als negatief zien.

5.1.1 Wat zijn belangrijke plekken voor jongens in Kanaleneiland

Tijdens het interview is aan de hand van een mindmap of rechtstreeks aan de respondenten gevraagd naar hun belangrijkste plekken in Kanaleneiland. De antwoorden zijn verwerkt in een digitale mindmap (Figuur 5.1). Wat opvalt is dat er verschillende plekken zijn die vaker door de respondenten zijn genoemd namelijk: het tennispark met het Johan Cruijff-court in Noord (7x), het winkelcentrum (5x), het Cultuurhuis (4x), buurthuis stichting JoU (3x) en Magreb 90 (2x). Wat opvalt, is dat drie van deze plekken zich in de centrale as van Kanaleneiland-Noord bevinden. In figuur 5.1 zijn deze plekken donkerder groen dan de plekken die minder genoemd zijn, verder worden deze plekken kort uiteengelegd in Box 5.1.

Box 5.1: Plekken in Kanaleneiland

Tennispark, Johan Cruijff-court in Noord:

In het centrum van Noord is een grote speelplek gecreëerd. Hier is samengewerkt om een Krajicek-playground aan te leggen met daarnaast een Johan Cruijff-court en aangrenzend een speeltuin. Het is een van de belangrijkste plekken in de wijk. Zowel positieve als in negatieve zin.

Winkelcentrum Nova (ook wel winkelcentrum Kanaleneiland genoemd):

Dit is voor de bewoners het middelpunt in de wijk. Iedereen doet hier zijn boodschappen. Daarnaast is het een plek waar de jongens elkaar ontmoeten en na iets gekocht te hebben, blijven hangen. Dit leide voeger tot problemen, maar door optreden van de politie en een samscholingsverbod is het probleem de laatste tijd minder geworden.

Het Cultuurhuis:

Een buurthuis aan de Rooseveltlaan, vroeger ook wel het Rozeneiland genoemd. Het Cultuurhuis richt zich op jongeren en het helpt hen om hun talent te ontwikkelen. Je bent er alleen welkom, als je serieus aan de slag gaat; het is geen hang-out. De talenten waar men zich op richt, zijn cultureel van aard, zoals muziek, dans en rap. Ze geven workshops, hebben oefenruimtes en hebben professionele instrumenten. (<http://cultuurhuis Kanaleneiland.nl/>)

Buurthuis stichting JoU:

Aan de andere kant in hetzelfde gebouw als als het Cultuurhuis bevindt zich het buurthuis van Stichting JoU (Jongerenwerk Utrecht). Ze richten zich voornamelijk op de probleemjongeren in de wijk. JoU wil deze jongeren op weg helpen en hun een plek geven. Ze bieden de een manier om hun tijd te besteden en te werken aan hun toekomst. Ze bieden jongeren een veilige plek, waar ze contacten kunnen leggen en coaching kunnen krijgen. (<https://www.jou-utrecht.nl/over-jou>)

Magreb 90:

Deze Marokkaanse voetbalclub had vroeger een grote aantrekkingskracht op de jongens in Kanaleneiland. Het was toen een van de weinige plekken waar gevoetbald kon worden. Ze geven op hun site aan dat ze ook naast het veld belangrijk willen zijn door ook een maatschappelijke rol in de wijk te spelen. (www.magreb90.nl/vereniging/)

Bron: foto's auteur

Naar voren komt dat het winkelcentrum, het tennispark en de buurthuizen (Cultuurhuis, stichting JoU) voor de respondenten de belangrijkste plekken in Kanaleneiland zijn. Het tennispark wordt door de respondenten als een plek gezien waar het druk is en waar het gebeurt in de wijk. De andere plekken worden als rustig of leeg ervaren.

'Plekken zijn best leeg, alleen het tennispark is best druk.' (respondent 003, 12 jr.)

'Iedereen komt daar, is de enige plek waar iedereen samenkomt.' (respondent 002, 14 jr.)

Het is interessant dat de ene respondent aangeeft het liefst naar een drukke plek te gaan, omdat er altijd iets is te doen, zoals het tennispark, terwijl de ander liever naar een rustige plek gaat om te kunnen praten met vrienden, bijvoorbeeld in de Kanaalzone (Ark-zone) de groenzone naast het Amsterdam-Rijnkanaal (zie figuur 5.2).

'Het is avontuur, er is altijd iets te beleven bij 't tennispark. En elke dag anders, maar wel op dezelfde plek.' (respondent 002, 14 jr.)

'Ja omdat het een rustige plek, zijn niet zoveel mensen. Dan kunnen we meer onszelf zijn' (Kanaal groenzone). (respondent 003 12 jr.)

Figuur 5.2: Ark-zone (Kanaalzone)

Bron: Foto's auteur

Het bovenstaande geeft aan hoe de persoonlijkheid van de respondenten een rol speelt bij hun keuzes en handelen en hoe ze door de wijk bewegen. In de literatuur spreekt men dan over de rol van *agency* (Holloway, 2014; Holloway & Valentine, 2000; Horton & Kraftl, 2006). *Agency* wil zeggen hoe hun persoonlijkheid het bewegen van jongeren door de wijk beïnvloedt en zodoende hun *sociaalruimtelijk gedrag* mede bepaalt (Anderson, 2000; Nieuwenhuis et al., 2015).

Het verschil in sociaalruimtelijk gedrag is te zien aan de verschillende ontmoetingsplaatsen die door de respondenten in de wijk worden aangegeven. Ten eerste komt naar voren dat het tennispark en het winkelcentrum door sommige respondenten als een ontmoetingsplaats worden gezien. Maar daarnaast zien juist de oudere respondenten de Rijnbaan (figuur 5.3) en de Vasco da Gamalaan (figuur 5.4) als belangrijke hang- en ontmoetingsplekken. Wat hierbij opvalt dat dit allebei kleine winkelcentra zijn waar ze meestal na winkelen blijven rondhangen en ontmoeten hun vrienden.

'Omdat ja, kom daar en ben daar nooit alleen. Als je alleen naar het winkelcentrum, tennispark of cultuurhuis gaat dan kom je altijd wel anderen tegen. Je ontmoet er vrienden en familieleden.' (respondent 008, 14 jr.)

'Bij de Rijnbaan daar staan ze altijd. Hoeft niet persé overlast te zorgen, dat is gewoon hun plek om een beetje tijd te doden. Sommigen gaan in de auto even een jointje roken. En je hebt een paar plekjes waar ze met auto's bij elkaar komen. Je hebt er eentje in Zuid bij de Vasco Da Gamalaan, dat is weer een andere hangplek. Je hebt dus meerdere hangplekken, maar de grootste zijn echt de Rijnbaan en de Vasco da Gamalaan' (respondent 017, 20+ jr.)

Figuur 5.3: Rijnbaan

Bron: Foto's auteur

Figuur 5.4: Vasco da Gamalaan

Dit geeft ook aan dat door de verschillende leeftijden van de respondenten de keuze van plekken onderling kan verschillen (Karsten, 2003). Verder komt naar voren dat de respondenten van te voren niet perse op een bepaalde plek afspreken, maar elkaar 'tegenkomen' op bijvoorbeeld het tennispark. Dit geeft aan dat tijdens het opgroeien de sociale netwerken en sociale activiteiten van de respondenten zich in de wijk bevinden, iets wat door de literatuur wordt ondersteund (Rankin & Quane, 2002; Visser et al., 2015a).

'In die tijd was het gewoon. Je gaat naar buiten en je ziet wel wie er allemaal aanwezig zijn en ga je gewoon voetballen en dat was het dan wel. Iedereen op die plekken kennen elkaar wel via via of basisschool of wat dan ook.' (respondent 004, 22 jr.)

'Spreek ook weinig af in de wijk en ga naar het tennispark en kom daar mensen tegen. Als ik wil voetballen dan ga ik daarheen. Spreken niet speciaal af.' (respondent 010, 15jr.)

Wat naar voren komt, is dat de plekken de respondenten de mogelijkheid bieden om iets te gaan doen. Zo kun je op het tennispark voetballen, in het winkelcentrum kun je eten en drinken te kopen. Op een andere manier geldt dit ook voor de buurthuizen van stichting JoU en Het Cultuurhuis. Daar kunnen de respondenten met bijvoorbeeld muziek aan de slag; de buurthuizen bieden hun een podium en instrumenten aan. Daarnaast biedt Jou aan respondenten de mogelijkheid om te spelen op Playstations. In andere woorden, de plekken bieden de respondenten de benodigdheden om met een bepaalde activiteit aan de slag te gaan, zodat ze niet uit verveling op straat hangen en overlast veroorzaken. Dit is ook terug te zien in de literatuur over structured versus unstructured activities, gestuctred activiteits worden geassocieerd met zowel korte als lange termijn indicatoren van positieve ontwikkeling van jongeren (Barber et al., 2001,2005; Eccles & Gootman, 2002; Larson, 2000).

'We waren op Cruiff en dan waren we het voetbal wel beetje zat en dan was het ja wat gaan we nu doen. Dan was de wijk dood niks te doen en dan ging je rondje lopen langs de Rooseveltlaan en dan gaan paar jongens een beetje chaos doen en mensen irriteren en komt door een beetje vervelen (...)op Cultuurhuis, soms ben ik daar met vrienden en gaan we daar dingen opnemen zoals rapstukjes en clip. Ze hebben voorzieningen en connecties met andere bedrijven en mensen.' (respondent 001, 17 jr.)

Op de mindmap (Figuur 5.1) is te zien dat verschillende plekken tussen de flats liggen. Dit zijn de binnenplaatsen met speeltuinen (zie voor voorbeelden figuur 5.5). Deze plekken tussen de flatgebouwen worden vooral genoemd door de jonge jongens (12-14 jaar) en door de oudere jongens als ze wordt gevraagd

naar de plekken waar ze vroeger speelden. Als respondenten gevraagd wordt waarom ze daar tussen de huizen spelen, dan is het antwoord dat het dichtbij huis (flat) is. Sommige jongens geven aan dat hun ouders niet wilden dat ze verder weg gingen, omdat ze de wijk niet veilig vonden. Anderen bleven dichtbij huis, omdat hun moeder ze dan gemakkelijk kon roepen als het eten klaar was of ze mochten niet uit het zicht raken. De interviews ondersteunen bevindingen in de literatuur dat ouders in achterstandswijken hun kinderen beperkingen opleggen (Karsten, 1998; Valentine, 1997) om ze met hun gedrag en opvoeding tegen slechte buurtinvloeden te beschermen (Aber et al., 1997; Ananat, 2011; Wodtke et al., 2011).

'Kijk, ik was best wel jong toen ik hier kwam. In de flat kende je alle jongens dus je bleef altijd wel in de buurt. Dus we bleven wel een beetje hier omheen hangen. Je had hier een parkeerplaats en daar waren rond de middag geen auto's. Waren dan, was je daar aan het voetballen. Want in de jongere jaren mocht ik niet van me moeder niet uit het oog. Moest altijd in de buurt blijven, want wie weet waar je heen kon gaan. Je bent jong en je weet niet de gevaren niet op de weg. Je kijkt niet netjes uit op de weg maar rent achter de bal aan en als je in het oog bent dan kunnen ze je roepen als het eten klaar was en je ging naar binnen.' (respondent 005, 21 jr.)

Figuur 5.5: Voorbeelden speelplekken op de binnenplaatsen in Kanaleneiland

Bron: Foto's auteur

Daarnaast geven respondenten ook aan dat ze op de speelplekken de andere kinderen van de flats ontmoeten en vriendschappen vormen, wat wordt versterkt als ze daarna naar dezelfde school gaan. Deze eerste stappen met het aangaan van vriendschappen kan worden gezien als de start van hun sociale activiteit en kan hun toekomst beïnvloeden. Dit sociale proces wordt beïnvloed door de (fysieke) omgevingskwaliteit en kansen die deze omgeving biedt. (Anderson, 2000; Emmelkamp, 2004; Visser et al., 2015a).

'We waren altijd buiten en we gingen steeds tikkertje of zo spelen en dan werden we echt goed. Toen kwamen onze ouders bij elkaar en gingen ze praten en ja zo zijn we begonnen met vrienden. En als er wat is gaan de ouders met elkaar praten. Zo gaat het. Zodat we geen ruzie kregen. Je kwam daarna toevallig op dezelfde school toen werd het echt close.' (respondent 007, 16 jr.)

'Op een gegeven moment leer je dan je vrienden kennen. Jongens die in dezelfde straat woonden. Je creëert een goede band met elkaar en speelden we dagelijks op een voetbalveldje. Tenminste het was geen voetbalveldje. We noemden het 'achteren'. Dat was voor iedereen herkenbaar. Het was eigenlijk het hoekje om bij ons in de straat en je had daar van die garageboxen aan beide kanten. (...) Dus op gegeven moment begonnen we daar te spelen en dat ging jaren door. Op een gegeven moment heb je gewoon hele goede vrienden.' (respondent 016, 24 jr.)

Het is goed waar te nemen dat er verschil is in de keuzevoor bepaalde plekken als we kijken naar de verschillende leeftijden. Uit de antwoorden van de respondenten blijkt dat op jongere leeftijd (12-14 jaar) vooral de directe omgeving met de speeltuinen en de grote speelplekken (tussen de flats, tennispark) het belangrijkst zijn. Op oudere leeftijd (15-17 jaar) wordt de afstand tot thuis groter. Dan worden vooral die plekken in de wijk belangrijk die de respondenten de mogelijkheden bieden om hun interesse uit te leven zoals

sporten of muziek maken, of het zijn plekken die hun de mogelijkheid bieden om iets te kopen of vrienden te ontmoeten (tennispark, winkelcentrum, buurthuis). Deze jongens verblijven echter ook vaker buiten de wijk; ze gaan bijvoorbeeld naar de stad. Dit wordt ondersteund door de literatuur die aangeeft dat hoe ouder kinderen worden hoe meer vrijheid ze ervaren om verder weg te gaan (Ananat 2011; Brooks-Gunn et al., 1993; Wodtke et al., 2011).

'Kijk, ik was best wel jong toen ik hier kwam en dan heb je daar de flatgebouwen en in de flat kende je alle jongens van, dus je bleef altijd wel in de buurt. Je hebt dat wel voetbalveldjes tussen de flats. Dus we bleven wel een beetje hier om heen hangen. Natuurlijk toen we ouder werden gingen wel naar het winkelcentrum toe.' (respondent 005, 21 jr.)

'Het verschuift meer naar de stad meer met mensen van school om en trek meer met hun op en minder in de buurt.' (respondent 001, 17 jr.)

Daarnaast is een splitsing in de groep respondenten waarneembaar. Als respondenten aangeven meer met school of werk bezig te zijn, dan wordt de wijk minder belangrijk. Als de jongens school minder belangrijk vinden, dan gaan ze in de wijk rondhangen. Dit verschil ontstaat rond de overgang van de basisschool naar de middelbare school.

'Kinderen met beter school gaan achter school aan. Komen minder naar buiten toe. Jongens uit mijn laan deden vroeger allemaal onzin mee, zijn eentje gameverslaafd, eentje is er oud geworden, eentje is achter school aan. Met hun ga ik nu niet meer om. Nog maar een iemand uit de laan (...) We kregen allemaal bij allemaal laag een paar maar hoog en die zie dan ook minder. Die gaan meer achter school aan.' (respondent 003, 12 jr.)

'Maar hoe ouder je werd hoe minder je buiten ging spelen (...) Ik moest meer met school bezig. Hoe ouder je wordt hoe meer je naar school, stage en andere dingen. Als je van school of van stage daarna naar huis gaat, ben je al moe en heb je geen zin meer om naar buiten gaan.' (respondent 006, 20 jr.)

5.1.2 Welke plekken mijden jongens in Kanaleneiland

Voor het onderzoek is het ook van belang om de vraag te stellen of respondenten bepaalde plekken mijden en waarom. Dit geeft inzicht in de manier waarop ze de wijk beleven. Voelen de jongens zich overal veilig of juist niet; mijden ze daarom plekken en waardoor komt dit. Analooq aan de vraag naar de plekken die ze wel gebruiken, is aan de respondenten gevraagd of ze plekken mijden in de wijk en waarom. Dit is verwerkt in een digitale mindmap (Figuur 5.5). Allereerst moet worden opgemerkt dat veel respondenten zelf aangegeven geen plekken te mijden in de wijk. Zij zeggen dat ze zich veilig voelen in de wijk. Ze zijn er opgegroeid, kennen iedereen en voelen zich daarom op alle plekken veilig.

'Nee, ik voel me superveilig in mijn eigen wijk. Je ziet je vrienden en mensen in de wijk ook als broers dus heb geen reden om plekken te mijden in de wijk.' (respondent 010, 15 jr.)

'Ik voelde me overal veilig in Utrecht en vooral in Kanaleneiland, mijn eigen buurt. Je kent iedereen.' (respondent 005, 21 jr.)

Dit komt is ook terug bij onderzoek in Overvecht, waar de jongeren de wijk gezellig vinden en zich thuis voelen (Koster & Mulderij, 2011). Visser en collega's (2015b) stellen dat als jongeren een plek willen bezoeken het van belang is of ze deze plek veilig vinden. Respondenten geven aan dat ze zich veilig in de wijk voelen en zullen dus minder reden hebben om plekken in de wijk te mijden.

Om er toch achter te komen of er misschien minder veilige plekken in de wijk zijn, is aan de respondenten gevraagd waar een jongen van buiten, of de onderzoeker, zich in de wijk niet op zijn gemak zou kunnen voelen. Er werden toch wel een paar plekken genoemd, waarvan men vond dat jongens van buiten die zouden moeten

mijden. Dit geeft dus aan dat de respondenten zich wel degelijk bewust zijn van de problemen in de wijk, maar dat zij desondanks positief over de wijk blijven, onder andere omdat ze er al lang wonen. Dit komt overeen met de bevindingen uit eerder onderzoek van Visser en collega's (2015b).

'Nee, niet echt. Ik voel me veilig in de wijk. Dit komt, omdat ben opgegroeid, ken iedereen en de plekken. Het voel me er thuis. Voor mensen buiten de buurt zijn er wel plekken op te noemen waar ze zich wel, plekken waar ze zich niet op het gemak kunnen voelen. (...), kruispunt bij Marco Pololaan. Ze kijken je dan beetje verkeerd aan. Misschien voel je dan geïntimideerd.' (respondent 001, 17 jr.)

Maar het merendeel van de respondenten geeft aan dat iedereen welkom is in Kanaleneiland en als je je normaal gedraagt, er zich geen problemen voordoen. In Kanaleneiland hoef je dus geen plekken te mijden. Wel zien we dat respondenten op sommige plekken extra op hun hoede zijn om geen ruzie uit te lokken en ook wel weten met welke jongens in de wijk je geen problemen moet krijgen. Ook geven ze aan dat, je niet met een attitude door de wijk moet lopen, omdat dan andere jongens hier boos om kunnen worden. Dit geldt zowel voor jongens van buiten de wijk als voor jongens uit Kanaleneiland zelf.

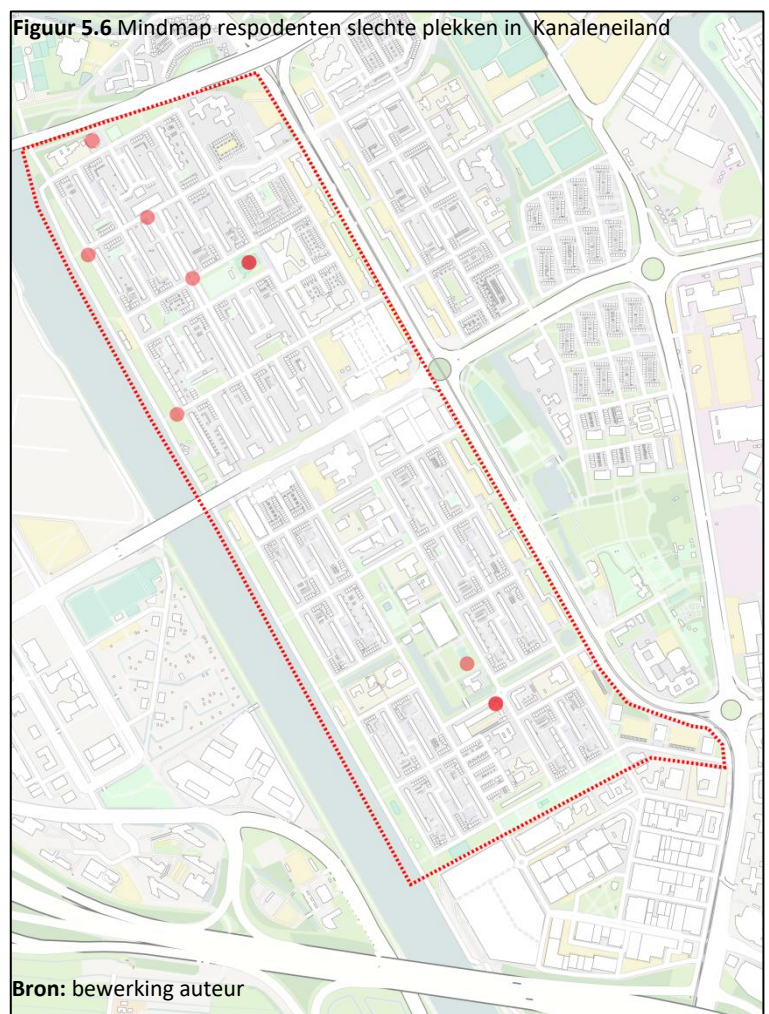
'Veel jongeren gezellig, maar stel je voor, je stoort hun of zo, of je doet iets slecht, of iets wat ze niet gewend zijn. Dan gaan ze daar gelijk op in. Maar stel je voor, je bent chill tegen hun, doen ze ook chill terug. Stel je voor, je ziet dat ze agressief zijn of zo, dan kan je beter niet contact zoeken'

(I): 'Maar je bent dus wel een beetje op je hoede altijd zeg maar?'(R): *'Ja dat wel, je ziet ook gelijk aan hun gezicht of ze blij zijn of dat ze boos zijn.'* (respondent 008, 14 jr.)

'Als ze van buiten komen en ze proberen mee te doen en mee te praten en stoer te doen, gaat het soms wel beetje mis.' (respondent 001, 17 jr.)

Als gekeken wordt naar de plekken die door de respondenten worden gemeden (Figuur 5.6), dan komt naar voren dat het tennispark (2x), de Vasco da Gamalaan (2x) en de Rijnbaan (2x) het vaakst genoemd worden. Interessant is dat deze plekken ook naar voren komen bij de plekken die door de respondenten als goede plekken van de wijk gezien worden (zie hiervoor Figuur 5.1). Hier zien we dat één plek voor de respondenten meerdere betekenissen heeft en dat hier een variatie aan ervaringen bestaat (Eisenhauer et al., 2000). Op deze manier is het dus mogelijk dat één plek meerdere betekenissen en ervaringen omvat (Bolt et al., 2011; Visser et al., 2015a). Dit komt overeen met de literatuur, namelijk de theorie van Aber en Nieto (2000), de zogenaamde plurastic theory

Er is dus geen een-op-een relatie is tussen fysieke buurtkenmerken en de beleving van de buurt (Lynch & Barnerjee, 1977). De persoonlijke kenmerken van de respondenten beïnvloeden

namelijk hoe onafhankelijk ze handelen, welke keuzes ze maken en bepalen zodoende hun sociaalruimtelijk gedrag (Anderson, 2000; Nieuwenhuis et al., 2015). Dit heeft weer invloed op hun persoonlijke buurtervaring (Harding et al., 2010). Zoals beschreven in de vorige paragraaf, vindt de ene respondent de drukte en de spanning op het tennispark fijn, terwijl een andere respondent aangeeft de plek daarom te mijden of deze onprettig te vinden.

'(I): 'Mijdt je ook plekken?' (R): 'Ja hier bij het tennispark, want daar verzamelen ze allemaal.'
(respondent 008, 14 jr.)

'Hier (tennispark) daar gebeurde meer het irriteren. (...) dan ga ze duwen en dan zeggen ze dingen en dan schelden ze ook uit. (...) Ik loop als het gebeurt, gelijk naar huis.' (respondent 009, 13 jr.)

Verder komt naar voren dat er volgens de respondenten een verschil in beleving bestaat van dezelfde plekken overdag, 's avonds en 's nachts. Overdag zijn de plekken waar ze heengaan veilig, maar ze merken rond vijf, zes uur een omslag en dat de plekken daarna onveilig worden. De meeste respondenten geven aan dat ze hier geen goed gevoel bij hebben en dan weggaan.

'Ik wist wel waar ze stonden en dat was vooral ook 's avonds en dan ging ik gewoon huis en had geen last van.' (respondent 006, 20 jr.)

'Overdag is het wel ok rustig enzo. Maar 's nachts gebeuren er wel dingen die niet mogen.'
(respondent 008, 14 jr.)

Net als in vorige paragraaf komt naar voren dat de ouders van de respondenten hen restricties opleggen om het gevaar in de wijk te ondervangen. Dit houdt in dat ze op tijd naar huis moeten komen of niet ver weg van huis mogen gaan.

'We waren buiten aan het spelen en moest ik naar binnen van mijn moeder, terwijl iedereen nog buiten aan het spelen waren. Dan was het acht uur geweest of zo, negen uur. Voor mijn moeder is dat dan genoeg geweest.' (respondent 018, 20+ jr.)

'Vroeger was het gevaarlijker. Mocht ik alleen in de buurt van mijn huis.' (respondent 002, 14 jr.)

Als laatste komt naar voren dat op bepaalde momenten de spanningen in de wijk erger worden dan normaal. Er komen twee momenten duidelijk naar voren: de periode van de ramadan en de jaarwisseling. Tijdens de ramadan is er meer overlast en onrust in de wijk. Dit leidt ertoe dat een respondent door zijn vader verboden wordt naar een bepaalde moskee te gaan, omdat hier een groep jongens na het gebed overlast veroorzaakt.

'Sinds de begin van de ramadan is er overlast. Zijn er politieauto's bekogeld, ramen ingegooid. Maar me vader zei dat in de avond iedereen gaat naar de moskee toe en daar komen ook kinderen. Overdag en in de avond en dan hebben ze niks te doen en gaan ze dingen kapot gooien en stelen. Van mijn vader mag ik niet meer naar de moskee toe, omdat die denkt dat ik ook mee ga doen met die dingen.'
(respondent 003, 12 jr.)

5.1.3 Afronding

Als gekeken wordt naar het gebruik van de plekken in Kanaleneiland, dan valt vooral op dat er plekken zijn die door respondenten zowel als een belangrijke plek worden gezien maar tegelijkertijd door andere respondenten als een slechte plek wordt ervaren die zij dan ook mijden. Dit geeft weer dat één plek meerdere betekenissen kan hebben. Dit wordt door de wetenschappelijke literatuur onderschreven (Bolt et al., 2011; Visser et al., 2015a). Eisenhauer en collega's (2000) noemt dit de uniekheid en variaties in ervaringen van mensen op een bepaalde plek. Er is dus geen een-op-een relatie tussen fysieke buurtkenmerken en de beleving van de buurt (Lynch & Barnerjee, 1977). Agency van de individuele jongens speelt hierbij een belangrijke rol. (Holloway,

2014; Holloway & Valentine, 2000; Horton & Kraftl, 2006) Dit houdt in dat de persoonlijke kenmerken van de jongens beïnvloeden hoe onafhankelijk ze handelen en welke keuzes ze maken. Agency bepaalt zodoende hun sociaalruimtelijk gedrag (Anderson, 2000). Bij deze keuzes speelt een rol hoe een plek wordt gezien. Of een plek veilig wordt gevonden, speelt een rol bij de beslissing of jongens hier heen zullen gaan, stellen Visser en collega's (2015a) en zodoende speelt veiligheid een rol bij sociaalruimtelijk gedrag. Door de respondenten wordt aangegeven dat ze zich in Kanaleneiland thuis en veilig voelen, terwijl ze zich wel degelijk bewust zijn van de problemen in de wijk. Dit komt ook overeen met de literatuur (Koster & Mulderij, 2011; Visser et al., 2015b). Bovengenoemde aspecten geven de pluraliteit aan van hoe de jongens de wijk gebruiken en dat dit zowel positief als negatief kan uitpakken. Er moet dus breder gekeken worden. Dit komt ook terug in de plurastische theory van Aber en Nieto (2000).

De verscheidenheid in het gebruik van de wijk zien we ook terug als we de verschillende leeftijdsgroepen in ogenschouw nemen. De jonge respondenten blijven dichtbij huis en hebben hier ook hun belangrijke plekken. De oudere groep geeft aan alleen nog gebruik te maken van die plekken in de wijk die hun de mogelijkheid biedt om hun interesse of behoefte te verwezenlijken zoals sport of winkelen en daarnaast meer buiten de wijk te verblijven. Ze gaan bijvoorbeeld naar de stad. Gesteld kan worden dat hoe ouder de jongens worden, hoe meer ze de vrijheid hebben om verder weg te gaan (Ananat, 2011; Brooks-Gunn et al., 1993; Wodtke et al., 2011). Een aspect hierbij is de rol van hun ouders. Als ze jonger zijn, spelen ouders een grotere rol. Zoals ook uit de literatuur blijkt, zijn door de opgelegde restricties de respondenten in hun jonge jaren in hun vrijheid beperkt (Karsten, 1998; Valentine, 1997). De ouders doen dit waarschijnlijk om met hun gedrag en opvoeding de jonge kinderen tegen de slechte buurtinvloeden te beschermen (Aber et al., 1997; Ananat, 2011; Wodtke et al., 2011). Dit heeft invloed op de zogeheten start van hun eigen levenslijn (Anderson, 2000; Emmelkamp, 2004; Visser et al., 2015a). Ze vormen hun vriendschappen nu in de directe omgeving op de binnenplaatsen van de flats waar ze wonen.

5.2 Ervaringen van jongens in Kanaleneiland nu

Naast de manier waarop respondenten de plekken in Kanaleneiland gebruiken, is het ook van belang om de ervaringen en de buurtbeleving (*sense of place*) van de respondenten voor de wijk als geheel en op deze specifieke plekken te onderzoeken. Deze ervaringen en belevingen liggen in het verlengde van het gebruik van de plekken. Als de respondent een plek gebruikt, doet hij hier ervaringen op. Het gaat derhalve niet alleen om de ervaringen en belevingen op de openbare plekken in Kanaleneiland, maar ook om de buurtbeleving als geheel. Dit heeft zowel een fysieke als een sociale kant (Brandenburg & Arroll, 1995; Relph, 1976; Sack, 1997; Tuan, 1977) en dit wordt beïnvloed door de individuele en contextuele kenmerken van een persoon (Spencer, 2001). Deze buurtbeleving zal invloed hebben op hoeveel tijd die een respondent in de wijk zelf doorbrengt (Sharkey & Faber, 2014). Als de buurtbeleving goed is, zal de respondent waarschijnlijk meer tijd doorbrengen in de wijk en en dit geldt ook andersom. Het levert een bijdrage aan de beantwoording op twee onderzoeksvragen die specifiek ingaan op de ervaringen. Dit zijn de onderzoeksvraag 3: wat ervaren de jongens als positieve en negatieve plekken in Kanaleneiland en waarom? en vraag 5 In hoeverre komen het gebruik en de ervaringen van de jongens overeen met de ervaringen van de professionals in Kanaleneiland?

Voor het onderzoek is het belangrijk om achter te komen wat het belang van de wijk voor de respondenten is. Wat betekent Kanaleneiland voor deze jongens. Dit is van belang omdat een wijk kan worden gezien als een betekenisvolle plaats (Van Eijk, 2010). Een goede of slechte buurtbeleving, of plekken die als veilig of onveilig worden ervaren, kunnen invloed hebben op het sociaalruimtelijk gedrag van de respondenten en de sociale contacten die ze vormen (Green & Singleton, 2006; Gotham, 2003). Om erachter te komen wat voor betekenis Kanaleneiland voor hen heeft, is aan de respondenten gevraagd hoe ze Kanaleneiland zouden omschrijven. Verder is gevraagd hoe hun verbondenheid met de wijk is en of ze trots op Kanaleneiland zijn. Dit geeft een beeld van de betekenis van Kanaleneiland voor de respondenten.

Aan alle respondenten is een omschrijving van Kanaleneiland gevraagd. Naar voren komt dat zij Kanaleneiland positief typeren. De wijk wordt voornamelijk omschreven als een *goede diverse multiculturele wijk waar iedereen welkom is en iedereen met elkaar omgaat*. Wat daarnaast opvalt, is dat er onder de respondenten een hoge mate van verbondenheid met Kanaleneiland bestaat. Dit komt vooral vanwege de goede jeugd die de jongens hier hebben gehad, waardoor ze iedereen in de wijk kennen en zich zodoende ermee verbonden voelen.

'Je bent er geboren je kent iedereen. Als je naar buiten gaat groet je alle vrienden en anderen (...)als je opgegroeid bent is het extra gezellig. Hoeft niet te kijken of je ze vertrouwt of dat ze jou vertrouwen, omdat ze je al van kleins af aan kennen.' (respondent, 008, 14 jr.)

'Nergens zo leuk als hier, voel me hier thuis. (...)Hier ken ik iedereen, ben hier opgegroeid.' (respondent 002, 14 jr.)

Er is een grote verbondenheid met de wijk, mede omdat de respondenten er al van jongs af aan wonen en er veel tijd door hebben gebracht. Dit komt overeen met de wetenschappelijke literatuur hierover (Sharkey & Faber, 2014). Deze verbondenheid kan versterkt zijn doordat de wijk behoorlijk groot is. De respondenten geven aan dat de ze niet de wijk uit hoefden, want ze hadden alles in de wijk.

'Ja, er was zoveel te doen en in andere wijken minder te doen dan in Kanaleneiland ook omdat het zo groot is en dat zoveel mensen wonen. Ik bedoel, er is altijd wel wat te doen.' (respondent 004, 22 jr.)

'Alles was op zich dichtbij. Je had een Albert Heijn in de buurt. Ik vond het wel een hele leuke wijk.' (respondent 016, 24 jr.)

Bovenstaande kan gezien worden als het fysieke domein van de buurtbeleving van de respondenten. De wijk geeft hen voldoende mogelijkheden om hun sociale interactie en activiteiten te ontplooiën (Stedman, 2003). Kortom de fysieke omgeving van de wijk stelt de respondenten in staat om hun behoeftes te vervullen (Shumaker & Taylor, 1983). Op bepaalde plekken hebben ze hun activiteiten en vormen ze vriendschappen. Zodoende geven de jongens betekenis aan deze fysieke plekken (Kyle & Chick, 2007), die hiermee ook een sociale plek wordt van menselijke ervaringen en interpretaties (Stedman, 2003). Gesteld kan worden dat de fysieke omgeving van Kanaleneiland de mogelijkheid geeft voor sociale interactieve processen in de fysieke omgeving, waarbij betekenis aan de plek wordt gegeven en deze voor het individu zowel in zijn sociale wereld en als in de fysieke omgeving een rol speelt (Kyle & Chick, 2007).

Opvallend is dat deze verbondenheid ook bij de oudere respondenten is gebleven of zelfs is toegenomen. Zij willen vaak in de wijk blijven en er een huis kopen of huren. Er ontstaan ook relaties en huwelijken in Kanaleneiland, ondanks dat deze oudere respondenten meer vrijheid ervaren en zij in hun beweging niet tot de wijk beperkt zijn (Visser et al, 2015a). Ook de respondenten die in loop van de tijd zijn vertrokken uit Kanaleneiland, geven aan dat ze toch een gevoel van verbondenheid houden met de wijk.

'Nog steeds voel me nog wel verbonden met wijk, ben nu wel verhuisd naar andere wijk, maar de jongens van de wijk spreek ik nog steeds en zie ik nog steeds' (respondent, 004, 22 jr.)

'Mensen voelen zich heel erg (extreem) dan ergens anders verbonden aan de wijk. Omdat iedereen familie is. Je merkt het ook aan dat mensen uit de wijk met elkaar trouwen.' (respondent 015, 28 jr.)

Bij sommige oudere respondenten komt naar voren, dat deze verbondenheid een verantwoordelijkheidsgevoel oproept en dat deze soms wordt omgezet in een vorm van directe betrokkenheid bij de wijk. Dit heeft het ertoe geleid dat ze zich inzetten voor bestaande organisaties of dat ze zelf een stichting hebben opgericht. De kanttekening moet wel worden geplaatst dat in dit onderzoek vooral respondenten zijn geïnterviewd die betrokken zijn bij de wijk.

'Het zo maar te zeggen in de wijk. De politie vroeg om hulp. Het was toen een klein groepje vrienden, allemaal uit de wijk, die dachten van...'hé we moeten verantwoordelijk zijn, we moeten er iets aan doen' (...) Zo is het eigenlijk een beetje gegaan.' (Respondent 017, 20+ jr.)

'Ik denk dat dat zeg maar echt basisprincipe is waardoor het eigenlijk is begonnen. Dat iedereen zo iets had van, het was toen anno 2006 bijna 2007, dat iedereen zo iets had van ja .. de hele wijk wordt superslecht en negatief in het daglicht gezet (...) onze groep die had: wij willen dat onze kinderen gewoon veilig kunnen opgroeien. Laten we wat gaan doen. Ik denk dat dat en soort van beweegreden was van onze groep.' (respondent 018, 20 +jr.)

Ten slotte valt op dat de negatieve berichtgeving en het stigma van probleemwijk dat op de wijk is komen te liggen, een versterkende rol speelt bij de verbondenheid met de wijk. De respondenten kunnen zich niet vinden in deze negatieve berichtgeving en hebben Kanaleneiland niet als een probleemwijk ervaren. Dit heeft ervoor gezorgd dat de wijk een gesloten gemeenschap werd.

'Kanaleneiland is een hele gesloten omgeving. Is misschien, wat ooit een wijkagent tegen mij zei, hij zei...'is de meest gesloten gemeenschap van Utrecht'...Wat daar gebeurt blijft er ook echt tussen. Dat merk ik ook echt aan mezelf. Ik heb bijna geen vrienden, of zal ik het zo zeggen. Ik heb bijna geen vrienden buiten Kanaleneiland.(...) Dus je zoekt elkaar op, ook op de universiteit zoek je elkaar op... "je komt uit Kanaleneiland? Oh leuk!"...Je gaat elkaar opzoeken, je gaat met elkaar om. Waarom? Om dat diegene, je begrijpt elkaar, je weet waar je vandaan komt.' (respondent 015, 28 jr.)

'In Kanaleneiland zijn heel positieve mensen, maar als er iets gebeurt dan is er gelijk media als er maar iets is gerookt of een overval. Dan komen ze gelijk, maar ze komen niet filmen als er goede dingen gebeuren.' (respondent 008, 14 jr.)

Het merendeel van de respondenten voelt zich positief verbonden met Kanaleneiland. Maar de positieve ervaringen van de bewoners worden niet gezien door de buitenwereld (media). Hier moet wel de kanttekening bij worden geplaatst dat dit vooral vroeger het geval was. Tegenwoordig is er minder negatieve pers. In het Dit wetenschappelijk onderzoek zie je ook terug dat het onderzoek ook negatief insteek heeft. Zo stelt Sampson (2002). Het onderzoek naar de buurtkenmerken is vrij negatief, terwijl er ook moet worden gekeken naar de positieve aspecten.

5.2.1 Afronding

De respondenten ervaren Kanaleneiland als een *goede diverse multiculturele wijk waar iedereen welkom is en iedereen met elkaar omgaat*. Daarnaast is er een hoge mate van verbondenheid met de wijk onder andere vanwege een goede jeugd die ze hier hebben gehad. Dit komt overeen met de wetenschappelijke literatuur hierover (Sharkey & Faber, 2014). Kanaleneiland kan worden gezien als een betekenisvolle plaats voor de respondenten (Van Eijk, 2010). Deze goede buurtervaringen kunnen invloed hebben op hun sociaalruimtelijk gedrag en de sociale contacten die ze vormen (Green & Singleton, 2006; Gotham, 2003). Een opvallend gegeven, is dat deze verbondenheid bij de oudere respondenten is gebleven of zelfs is toegenomen, ondanks de grotere vrijheid om (verder) weg te kunnen gaan (Ananat 2011; Brooks-Gunn et al., 1993; Wodtke et al., 2011). Het roept bij sommige respondenten zelfs een verantwoordelijkheidsgevoel op.

Wat opvalt is dat dit wordt versterkt door de grootte van de wijk. De respondentengeven aan hierdoor niet uit de wijk weg te hoeven voor hun sociale interactie en activiteiten. Dit is van invloed op de buurtbeleving van de respondenten. Hier komt het fysieke domein en sociale domein van de buurtbeleving naar voren. De wijk als geheel kan als het fysieke domein worden gezien, waar de respondenten hun sociale interactie en activiteiten kunnen ontplooiën (Stedman, 2003). Kortom de fysieke omgeving van de wijk stelt hen in staat hun behoeftes te vervullen (Shumaker & Taylor, 1983). De respondenten hebben hun activiteiten en vormen vriendschappen op deze fysieke plekken en geven zodoende betekenis aan de plek (Kyle & Chick, 2007). De fysieke omgeving

van Kanaleneiland biedt de mogelijkheid voor sociale interactieve processen, waardoor een bepaalde plek voor de respondent betekenis krijgt. Gesteld kan worden dat zowel het individu, als zijn sociale wereld, als de fysieke omgeving een rol speelt (Kyle & Chick, 2007).

5.3 Veranderingen in gebruik en ervaringen

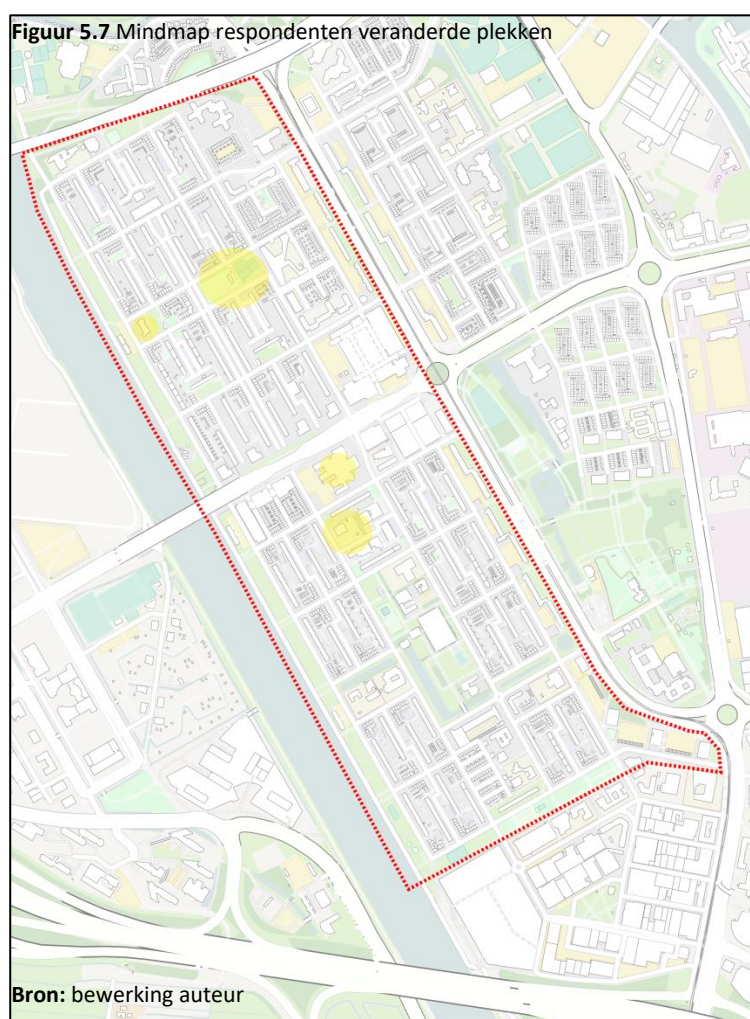
Het is voor het onderzoek van belang hoe het gebruik en de ervaringen al dan niet door de herstructurering in de loop van de tijd zijn veranderd. Het doel van de herstructurering was om het eventuele negatieve effect van de buurt ook voor de jongens te beperken. De kern van deze aanpak was om een sociale mix van bewoners te bewerkstelligen en de huizenvoorraad te diversifiëren (Andersen, 2002; Musterd et al., 2003). Er wordt nader ingegaan op het gebruik en de beleving van vroeger, hoe deze ervaringen in de loop van de tijd veranderd zijn en wat hiervan de oorzaak is. Heeft de herstructurering invloed hierop of zijn ook andere factoren van belang? Hoe ervaren de respondenten de verbeterde plekken in de wijk? Beïnvloedt dit hun sociaalruimtelijk gedrag? Zien ze verschillen in de bevolkingssamenstelling?

Naast de plekken en de ervaringen in de wijk is de herstructurering van belang. Hoe zien de respondenten de herstructurering in de wijk terug en wat vinden ze ervan? Heeft het een positieve of negatieve impact op de wijk en wat voor invloed heeft het op hen persoonlijk en op hun gedragingen in de wijk? Door deze ervaringen centraal te stellen, levert deze paragraaf een bijdrage aan het beantwoorden van de deelvraag: Hoe ervaren de jongens de wijk Kanaleneiland en de verandering van de openbare en fysieke ruimte door de stedelijke herstructurering? Daarnaast zal er wordt gekeken hoe de ervaringen zijn veranderd om een bijdrage te leveren aan de beantwoording van de vraag wat de jongens als positieve en negatieve plekken in Kanaleneiland ervaren en waarom. Als laatste zal worden besproken of het gebruik van de plekken is veranderd. Dit levert een bijdrage aan beantwoording van de deelvraag van welke plekken in Kanaleneiland de jongens gebruik maken en waarom ze juist voor bepaalde plekken kiezen.

5.3.1 Ervaringen met de fysieke veranderingen

Om erachter te komen wat de respondenten hebben meegekregen van de herstructurering in Kanaleneiland is hier rechtstreeks naar gevraagd (al dan niet met een mindmap). Welke plekken hebben zij zien veranderen? Dit is verwerkt in een mindmap (Figuur 5.7). Aan de respondenten is gevraagd hoe zij de plekken in de wijk in de loop van de tijd door de herstructurering hebben zien veranderen en of dit hun keuze voor bepaalde plekken heeft veranderd. Daarnaast is er aan de oudere respondenten gevraagd of bepaalde plekken waar ze vroeger speelden of rondhingen, zijn verdwenen of veranderd en wat ze hiervan vinden.

Opvallend is dat zowel de jonge groep (12-14 jaar) als de middengroep (15-17 jaar) de meeste veranderingen zien in Kanaleneiland-Noord bij het tennispark en de Roosevelddlaan bij de buurthuizen van Cultuurhuis en stichting JoU. Daarnaast zien ze

op bestaande plekken weinig veranderingen, behalve sloop, renovatie en nieuwbouw.

'Ja hier tennispark, vroeger was er geen Cruijff-court en zo en toen ik 5, 6 jaar was weet ik nog dat het helemaal leeg was. De speeltuin was er nog niet. Stonden alleen een paar speeltoestellen. Ze verbouwen ook veel. (...) Vroeger was leeg, kwam er toen ook niet, was klein. Weet alleen dat er een paar speeltoestellen waren.' (respondent 002, 14 jr.)

'Veel veranderd, vroeger had je geen Cruijffcourt. Dat is veranderd, wat nog meer (...) dat is het enige wat echt veranderd is. Voor rest wordt er vrij weinig gedaan. Meeste wat ze verandert zijn huizen. Flats die ze slopen en nieuwe huizen die ze bouwen om beetje studentachtige te maken, dat eigenlijk.' (respondent 001, 17 jr.)

Als de oudere respondenten (18-28 jaar) gevraagd wordt om te kijken naar de plekken van vroeger en hoe deze zijn veranderd, dan komt juist naar voren dat zij veel veranderingen zien in Kanaleneiland-Zuid bij het oude schoolplein en het grasveld, waar ook een Cruijff-court is gerealiseerd (zie figuur 5.8).

'De enige plek die niet meer bestaat is hier, waar de nieuwbouwflats allemaal zitten. Was vroeger een heel groot grasveld. En een sporthal, die bestaat ook niet meer. Oude basisschool. Dat zat allemaal hier op dit stukje (Kanaleneiland-Zuid), maar dat bestaat niet meer.' (respondent, 016, 24 jr.)

Zij geven aan het enigszins jammer te vinden dat het openbare schoolplein bij de oude basisschool de Kaleidoskoop is veranderd. Het was een populaire hangplek voor de jongens en het was toen net zo populair

Figuur 5.8: Krajicek-playground/Johan Cruijff court Kanaleneiland-zuid

Bron: Foto auteur

als het Cruijff-court nu. Al geven ze aan het een beetje jammer te vinden, toch zien de respondenten het wel als een positieve verandering, omdat er vroeger op deze plek ook overlast was en het door de herstructurering rustiger is geworden in de wijk en ook op deze plek. Het geeft aan dat volgens de respondenten de fysieke veranderingen een positieve invloed hebben op de wijk. Dit kan worden gezien als een verbetering van de omgevingskwaliteit hetgeen overeenkomt met wat er in de wetenschappelijke literatuur over is geschreven (Atkinson & Kintrea, 2000; Beekman et al., 2001; Jupp et al., 1999; Pawson et al., 2000).

'Het belangrijkste denk ik, is het schoolplein, waar nu is veranderd. In de buurt heb je de Kaleidoskoop en daarnaast heb je de speciale school. Vroeger had je hier een schoolplein die open was voor iedereen en waar je kon spelen en daar gingen al de jongens 'n beetje staan en praten. Dat was eigenlijk Cruijff nummer 2 waar iedereen was.' (respondent 001, 17 jr.)

'Wat voor mij leuk was, is hier aangrenzend aan dit gebouw was een basisschool. Die bestaat helaas niet meer. Dus ik heb dat niet meer. Dat is het enige iets waarvan ik dacht van hee wat leuk. Dat is toch wel je basisschool, maar ja je hebt een paar hangplekjes. Aan de andere kant, leuk, maar niet echt voor mij persoonlijk niet iets speciaals.' (respondent 017, 20+ jr.)

Verder komt bij de respondenten naar voren dat er op het oude schoolplein slechte dingen gebeurden. Door de veranderingen hangen de jongens, die daar hun plek hadden, echter nu op andere plekken rond, waar ze meer overlast veroorzaken dan dat ze eerst deden op het grote plein.

'Ik denk niet dat het heel goed is, want toen hingen ze minder bij het winkelcentrum zelf. Maar nu staan ze daar wel meer en daar komen ook andere mensen die boodschappen komen doen andere mensen van buiten de buurt en vroeger waren ze op pleintje hun ding doen en zag dat het wel beetje gescheiden was en krijg je de confrontatie minder snel. Daar zijn wel veel dingen gebeurd en is wel jammer dat dit nu weg is.' (respondent 001, 17 jr.)

Het is opvallend dat de jonge respondenten vooral kleine dingen opvallen aan de veranderingen van de openbare ruimte, zoals nieuwe banken, waterpunten en nieuwe hekken. Hieruit kan worden opgemaakt dat zij de plekken zoals het tennispark op dit moment als normaal zien. Die kleine veranderingen hebben wel invloed op de plekken waar de respondenten heengaan. Zo kunnen ze door het waterpunt er langer blijven spelen.

'Zijn bijvoorbeeld bij het tennispark zijn er water dingen gekomen, is een positieve verandering (...) er komen meer kinderen die het waterpunt gebruiken, er komen meer kinderen naar het plein toe.' (respondent 003, 12 jr.)

'De Johan Cruijffveldjes is veranderd en soms wel eens de buizen vervangen maar voor rest geen verbouwing.' (respondent 007, 16 jr.)

Bij de respondenten komt dus naar voren dat het sociaalruimtelijk gedrag kan veranderen door de herstructurering van de openbare ruimte. Dit is bijvoorbeeld te zien bij het tennispark, dat de respondenten eerst links lieten liggen, terwijl het thans door de herstructurering de drukste en populairste plek onder de jongens is.

De fysieke herstructurering van Kanaleneiland heeft ook invloed op het beeld van de wijk. Het heeft de wijk een andere uitstraling gegeven. Respondenten geven aan dat de wijk vroeger meer verpauperd was en dat dit ook een slecht beeld gaf. Ze vinden dat door de renovatie de wijk er beter en moderner uit gaat zien (zie voorbeelden in figuur 5.9).

'Ik vind het dat de oude gebouwen die ze toen hadden in die tijd, zijn allemaal mooi gerenoveerd wordt, steeds moderner. Je ziet dat steeds beter wordt.' (respondent 004, 22 jr.)

'Gewoon deuren waren ingetrapt door het arrestatieteam en dat bleef dan zo voor een week. Oude flats maar dat is nog steeds nog wel, het werd nooit onderhouden, nooit geschilderd. Kogelgaten nog van incidenten veel dingen, nu zijn ze die flats aan het slopen. Vroeger deden ze er nooit echt wat aan. Nu de laatste twee jaar echt gebeurt er wat mee.' (...) Het is nu kindvriendelijker dan vroeger, dat is denk ik het beste. Het is beter om op te groeien in Kanaleneiland op dit moment dan toen.' (respondent 001, 17 jr.)

Figuur 5.9 Voorbeelden nieuwe moderne gebouwen in Kanaleneiland

Bron: foto auteur

De veranderingen in het beeld van de wijk komt onder andere door de verbetering in de (fysieke) omgevingskwaliteit. Denk hierbij aan de kwaliteit van de openbare ruimte en de kwaliteit van de bebouwde omgeving. Dit heeft een positieve invloed op de fysieke buitenactiviteiten van jongeren (Christian et al., 2015; De Vries et al., 2005; Ding et al., 2011; Schrijvers & Schoemaker, 2008; Wendel, 2005). Het heeft invloed op de *physical characteristics of buildings* (Goldfeld et al., 2015). De fysieke eigenschappen van de gebouwen in de wijk zijn volgens de respondenten in positieve zin veranderd. Dit geldt ook voor de kwaliteit en het onderhoud en de architectuur van de gebouwen in Kanaleneiland. Dit heeft ook invloed op de *sense of place*. De verandering in de (fysieke) omgevingskwaliteit kan namelijk direct de ervaringen op een plek beïnvloeden (Rudzitis, 1993) of beïnvloedt indirect de symbolische betekenissen die de plek heeft (Stedman, 2003). Zo kunnen meerdere betekenissen ontstaan naast of in samenhang met eerdere ervaringen en belevingen in Kanaleneiland van voor de herstructurering (Stedman, 2003).

5.3.2 Ervaringen met Sociale menging

Bij de herstructurering is erg ingezet op de sociale menging van de wijk om zo meer autochtonen en mensen uit de middenklasse naar Kanaleneiland te krijgen. Het bevorderen van de diversiteit in de wijk zowel wat betreft woningvoorraad als sociale klasse werd gezien als een voorwaarde voor een sterkere sociale structuur en een sterker sociaal klimaat (Kleinhans, 2003; Kleinhans et al., 2000; Van Kempen & Priemus, 1999). Dit was volgens de beleidsmakers de manier om sociale segregatie tegen te gaan en de sociale samenhang te verbeteren (Kleinhans, 2003). Vroeger was de samenstelling van de bevolking in Kanaleneiland erg eenzijdig en bestond ze voornamelijk uit allochtonen. Dit eenzijdige beeld komt ook naar voren bij de oudere respondenten.

'Ik heb op een basisschool gezeten tot groep acht. Ik heb nog nooit met een autochtone leerling in de klas gezeten. Bij mij waren het echt alleen maar Marokkanen en Turken met wie ik in de klas heb gezeten. En dan nog met Surinamers. Maar voor mij was het nieuw toen ik op de middelbare school terecht kwam en in aanraking kwam met autochtonen.' (respondent 015, 28 jr.)

De inzet op sociale mix en diversifiëring van de huizenvoorraad hield voor Kanaleneiland in dat in de wijk sociale huurhuizen werden gesloopt en opgewaardeerd en dat er particuliere huur- en koopwoningen aan het woningbestand werden toegevoegd (Andersen, 2002; Musterd et al., 2003). Wat opvalt, is dat de respondenten wel iets van de sociale menging hebben meegekregen. Interessant is dat ze hier verschillende ervaringen mee hebben. Zo zien ze dat er binnen flatgebouwen weinig menging plaatsvindt. Dit geven Kleinhans en collega's (2000) in hun onderzoek ook aan. Als nieuwe huizenbezitters in de geherstructureerde wijken al sociale contacten opdoen, dan is dit bijna uitsluitend met bewoners in hun eigen flatgebouw, waar de bewonersgroep dan ook nog vaak bestaat uit mensen met eenzelfde achtergrond. Daarnaast valt op dat de nieuwe bewoners meer binnen blijven. De respondenten zien de nieuwe bewoners wel, maar voornamelijk als ze hun vuilnis buiten zetten of even boodschappen doen.

'Kijk in mijn straat waar ik woon is een woonblok letterlijk 't oude blok. Waar ik woon, zijn allemaal allochtonen en precies ernaast is er een nieuw blok met autochtonen.' (respondent 015, 28 jr.)

'De nieuwe mensen blijven vooral binnen in de flats. Ik zie ze niet meer buiten alleen. Maar zie ze wel eens als ze naar container weggoeien ofzo, maar daarna gaan ze weer gelijk naar binnen.' (respondent 009, 13 jr.)

Het is een teken dat de oude bewoners en de nieuwe bewoners eigenlijk een apart leven leiden en dus langs elkaar heen leven, oftewel parallel lives leiden (Goodchild & Cole, 2001; Kleinhans 2003). Ze leven in verschillende sociale werelden en er is een sterke interne oriëntatie. Er is dus weinig onderling contact (Kleinhans et al., 2000; Van Beckhoven & van Kempen, 2003). Maar de respondenten geven wel aan dat ze een positief beeld hebben van de sociale menging en dat het een goede invloed heeft op de wijk.

'Het gaat wel zeker de positieve kant op, want je merkt dat er heel veel flats of vernietigd zijn, dus opnieuw gebouwd zijn, of gerenoveerd. Al die mensen die daar in hebben gewoond, die zijn vaak naar andere wijken, nieuwbouwwijken gestuurd. En in plaats daarvan komen er weer nieuwe soort gezinnen, nieuwe inkomens. Je hebt nu ook koophuizen van een bepaalde middenklasse. Je merkt nu wel dat er heel veel mix ontstaat. (...) Eigenlijk alle soorten mensen om het zo maar te zeggen. Die lopen nu ook in de wijk. Dus je merkt dat het nu wat multicultureler wordt dan alleen Marokkaans. Dat is wel mooi om te zien. In de nieuwbouw komen nieuwe mensen, anderen gaan weg, komen nieuwe gezichten. Ja, dat ververst zich en dan op een positieve manier. Ik denk zeker dat dat als positief kan worden gezien.' (respondent 017, 20 + jr.)

Volgens de respondenten worden de nieuwe bewoners in de wijk zonder problemen verwelkomd. Maar ondanks dat de nieuwelingen al een tijdje in de wijk wonen, is er op hun woonplekken nog geen sociale menging te zien. Zo wordt naar voren gebracht dat de nieuwe bewoners de wijk nog aan het ontdekken zijn of dat ze zich toch niet welkom voelen.

'Het is een beetje hoe een persoon zich opstelt. Als iemand zich open opstelt, dan is er geen probleem (...) naar mensen toegaat dan wordt je met open armen ontvangen en is er geen probleem.' (respondent 005, 21 jr.)

'Je ziet inderdaad wel dat er meer een mix is. Dat is wel toegenomen, maar niet dat je zegt dat het helemaal veranderd is. Terwijl de wijk wel voor een groot deel is veranderd. Je ziet nog steeds dezelfde groep jongeren daar komen, misschien die nieuwelingen zijn nog aan het ontdekken en hebben misschien nog wel een jaar nodig om daar te komen en daar welkom te voelen. Want als je je niet welkom voelt, ga je maar voor de deur spelen.' (respondent 016, 24 jr.)

Het is interessant om te zien dat de sociale menging op verschillende leeftijden een andere uitwerking heeft. Zo komt naar voren dat respondenten in de middengroep in hun vriendengroepen minder van de menging in de wijk meekrijgen, terwijl de jonge groep respondenten aangeeft wel meer Nederlandse vrienden te hebben. Hier vindt dus sociale menging plaats. Dit valt ook op als een oudere respondent uitlegt hoe hij dit opmerkt bij zijn kleinere broertje.

'Ik zie niet veel Nederlandse jongeren in Kanaleneiland, wel de kant van het winkelcentrum maar niet middenin Kanaleneiland. In paar straten zie je wel paar studenten ook omdat ze daar een flat maken.' (respondent 008, 14 jr.)

'(Bij) mijn broertje merk ik het al. Hij maakt best wel snel vrienden met de leeftijdsgenootjes in de straat en dan kom ik hem tegen en vraag ik wie die jongen is en hoe die heet en dan ken ik hem niet. En vraag ik wie zijn broer is, maar die ken ik dan ook niet en dan woont die net twee jaar in de buurt. (...)maar normaal ken ik iedereen in de buurt. Maar nu zie ik dat mijn broertje andere mensen kent die ik niet meer ken.' (respondent 001, 17 jr.)

Bovenstaande citaten geven aan dat de jongere generatie in de wijk wel een verandering in vriendengroep ervaart. Dit verschilt van het onderzoek wat de afgelopen jaren is verricht onder volwassenen (Kullberg et al., 2015; Miltenburg, 2017a; Permentier et al., 2013; Wittebrood et al., 2011) Dit verschil kan betrekking hebben op het feit dat de sociale netwerken van jongeren en hun activiteiten zich afspelen in de wijk en zij dus meer invloed ervaren van de herstructurering (Bolt et al., 2011; Harding, 2009, Sykes & Musterd, 2011; Visser et al., 2015a). De respondenten geven echter aan dat het nog niet te zeggen is hoe deze sociale menging invloed zal hebben, omdat de nieuwe bewoners nog bezig zijn met het ontdekken van de wijk.

'Kijk mensen die er nu komen wonen hebben geen kinderen, zijn starters. Zijn meestal mensen die net afgestudeerd zijn net 2 à 3 jaar. Zijn allemaal stelletjes die er komen wonen, je ziet bijna geen kinderen.'

Dus je kan er weinig over zeggen. Maar denk dat in de loop der jaren zie ik dat wel veranderen.'
(respondent 015, 28 jr.)

Naast deze positieve geluiden worden ook negatieve effecten van sociale menging genoemd. Door de renovatie en nieuwbouw van flats ten behoeve van die sociale menging hebben er gedwongen verhuizingen plaatsgevonden van families die met plezier in de wijk woonden. Dit wordt in de literatuur beschreven als een gevolg van de stedelijke strategie van sociale menging en wel state-led gentrificatie genoemd (Uitermarkt et al., 2007; Van der Graaf & Veldboer 2009) .

'Gezinnen die ik heb gekend, de laatste tijd dat ik heb gewoond die werden allemaal verplaatst. Die werden aangewezen op woningen buiten de wijk. Maar ik ken ook mensen die zeiden, ik voel me goed hier, ik ken hier iedereen, voel me hier veilig en nu moet ik gewoon weg. En die hebben gewoon pech gehad, want ze moesten gewoon weg. Werd nooit een oplossing gezocht als die mensen zeggen ik voel me goed hier. Dan hadden ze maar pech.' (respondent 005, 21 jr.)

'Mijn neefje woonde daar bij de Mohammedaan. Werd gesloopt en daarom moest hij verhuizen. Tegen hun zin, want ze hadden het gewoon fijn.' (respondent 007, 16 jr.)

Hiermee geven de respondenten aan dat families negatieve gevolgen van de herstructurering en het beleid van sociale menging hebben ondervonden. Dat tast het volgens de respondenten ook het gevoel van de wijk aan en ze voelen zich er nu minder thuis.

'Verspreid naar andere wijken zodat het meer verdeeld is. Overal in de meeste gevallen kom je weer terug in een appartementje in een andere wijk wat allemaal nadelen met zich mee brengt. Je komt in een nieuwe wijk, verder van je werk als je al werk hebt, de kinderen die zien er tegenop want alle vriendjes blijven achter, maar jij moet weer weg. Het brengt alleen maar nadelen met zich mee in plaats dat ze nieuwbouw bouwen en bijvoorbeeld een loting maken en er kunnen zoveel nieuwe bewoners in, dat gebeurt heel weinig.' (respondent 005, 21 jr.)

'Iedereen groette elkaar en ging met elkaar om en als ik bijvoorbeeld ging verhuizen dan maakte niet uit wie er langs kwam. (Die) legde zijn tas neer en ging helpen met verhuizen en nu zegt diegene kan ik er langs. Dat is het verschil en dat is minder aan de wijk. (...) als jij zeg kan ik er langs of kan je weg dan kan je niet verwachten van mij dat ik daarna nog iets voor jou ga doen. Het is echt hoe ieder persoon zich opstelt.' (respondent 005, 21 jr.)

Er ontstaan door de nieuwe bewonerssamenstelling verschillen in sociaaleconomische achtergrond binnen de wijk. Ook zijn er in de nieuwe situatie verschillen ontstaan in levensstijl, waarden en houding (Bridge, 2002; Van Beckhoven & Van Kempen, 2003). De verhoogde blootstelling aan andere leefstijlen en het ontbreken van een gezamenlijke leefstijl kan leiden tot meer afstand tussen de bewoners (Beekman et al., 2001; Kleinhans, 2003). Respondenten geven aan dat door de herstructurering de wijk ten opzichte van vroeger niet meer dezelfde is.

'Het heeft voor- en nadelen. Zoals gezegd nieuwbouw trekt nieuwe mensen aan, middenklasse mensen. Hier waren de mensen zoals ik het heeft meegemaakt die het heel moeilijk hadden en nu komen er middenklasse mensen die goede banen hebben. Het heeft een vooruitgang, het trekt andere mensen aan en de wijk wordt nieuwer. Het is een toplocatie Kanaleneiland. Je kan alle kanten op. Het is alleen jammer dat de wijk niet meer is zoals vroeger.' (respondent 005, 21 jr.)

'Er kwamen meer studenten wonen, we waren daar niet echt blij mee als wijk zijnde. We hadden het er weleens over. Dan heb je bijvoorbeeld een vriend die vertrekt. En dan komt er een luidruchtige student voor terug. Daar was je niet blij mee. (...). Dus het werd op een gegeven moment wel minder. Je ziet ook dat het gewoon achteruit ging met de straat. Minder onderhoud. Volgens mij hadden de woningbouwverenigingen zoiets van: we gaan toch slopen, we doen wat minder onderhoud. Die

laatste twee, drie jaar zag je gewoon wel dat het achteruit ging. En koopwoningen, ook bijvoorbeeld op de Rooseveltlaan, heel veel mensen vertrokken. Je werd er niet vrolijk van.' (respondent 016, 24 jr.)

Door de respondenten wordt aangegeven dat er door de nieuwe bewoners een verandering optreedt in het vertrouwde beeld van de wijk. Dit komt overeen met de wetenschappelijke literatuur (Kleinmans, 2003). Door de binnenkomst van bewoners met andere sociaaleconomische achtergronden ontstaat een nieuwe situatie met verschillen in waarden en houdingen (Bridge, 2002; Van Beckhoven & Van Kempen, 2003). Verder komt naar voren dat de respondenten door de sociale menging ook een verandering zien doordat naast de middenklasse ook de creatieve klasse, in dit geval de studenten, in de wijk komt wonen.

5.3.3 Veranderingen in Leefbaarheid

Door de herstructurering is er de afgelopen tijd is er veel veranderd aan zowel de fysieke als aan de sociale kant van de wijk. Dit beïnvloedt de leefbaarheid van de wijk en daarmee ook de ervaringen van de respondenten in de wijk en hiermee ook de buurtbeleving. In de literatuur wordt beschreven dat de buurtbeleving gevormd wordt door een sociaal en een fysiek aspect (Brandenburg & Arroll, 1995; Relph, 1976; Sack, 1997; Stedman, 2003; Tuan, 1977). Door de veranderingen in de wijk kan de buurtbeleving ook veranderd zijn. Naar voren komt dat de ervaringen in de wijk vroeger anders waren. De respondenten vertellen dat ze wel degelijk mee hebben gekregen dat de wijk in slechte staat was. Er was meer overlast en er waren vooral veel gevechten. Het is echter interessant dat de respondenten desondanks aangeven dat ze Kanaleneiland als positief ervoeren.

'Elke dag was er wel wat, om de raarste dingen maakte ze al ruzie. Ze konden al voor een potlood ruzie maken. Ze gingen gelijk vechten, niet praten maar gelijk vechten.' (respondent 007, 16 jr.)

'Ik vond het wel een hele leuke wijk. En tegelijkertijd was het natuurlijk wel, in de jaren dat ik er opgroeide, toen ik 12 of 10 jaar was, was het best wel rumoerig in de wijk.' (respondent 016, 24 jr.)

Uit de interviews komt naar voren dat de respondenten de criminaliteit en de overlast uit het verleden wel degelijk hebben meegekregen. Zo hebben ze de politieachtervolgingen vanaf een afstandje of vanuit hun huis gezien. De respondenten geven aan dat ze het spannend vonden en er dagen over konden praten, terwijl volwassenen het alleen zagen als overlast. Dit is een voorbeeld dat een en dezelfde gebeurtenis door de jongens anders ervaren kan worden dan door volwassenen (Bolt et al., 2011).

'Je had bijvoorbeeld ook achtervolgingen. Dat vonden wij als jonge jongens geweldig. Bijvoorbeeld een jonge jongen die op een motorscooter reed en dan reed er een politiemotor achter hem aan en hij kon hem niet pakken! Daar konden wij dagen over praten.' (respondent 016, 24 jr.)

'Vroeger toen was ik nog wel klein, maar deden ze wel ergere dingen. Daar voor bij de weg, daar waren ze met snelle scooters. Gingen ze politie bellen. Iemand wordt hier mishandeld kom snel en dan gingen ze stenen gooien op die ruit van politieauto en gingen ze weg rijden en dan weer de andere en dan de andere wegrennen en dan ging de politie steeds opnieuw achter ze aan. Gingen spel spelen met de politie.' (respondent 008, 14 jr.)

Het is duidelijk dat de respondenten een positieve kijk hebben op Kanaleneiland ondanks de sociale problemen en de criminaliteit die ze wel degelijk meekregen. Dit komt overeen met de wetenschappelijke literatuur (Koster en Mulderij, 2011; Tan & Spiess, 2014; Visser et al., 2015b). Het grootste verschil tussen vroeger en nu is dat de respondenten een duidelijk waarneembaar verschil in drukte ervaren. Veel respondenten vermelden dat het in de loop van de jaren rustiger is geworden in de wijk. Dit houdt in dat zich vroeger meer mensen op de plekken ophielden en dat er meer gebeurde.

'De buurt was misschien iets minder en minder rustig, maar je had geen echte slechte ervaringen.' (respondent 001, 17 jr.)

'Elke dag was er wel politie in de laan, was 't wel druk, maar nu is het wel rustig en dood wel in de buurt. Niemand is bijna meer buiten.' (respondent 007, 16 jr.)

Interessant is dat dit door de respondenten zowel als een positieve, maar ook als een negatieve ontwikkeling wordt gezien. Het positieve is dat er minder overlast is en Kanaleneiland veiliger is dan vroeger. Maar de respondenten geven ook aan dat dit de beleving aantast en dat het als doods wordt ervaren; de 'salsa' verdwijnt uit Kanaleneiland. Er zijn minder oudere jongens in de wijk aanwezig. Respondenten geven aan dit komt, doordat de drukke jongens naar andere plekken of steden zijn getrokken. Daarnaast heeft het volgens de respondenten te maken met een generatiewisseling.

'Nu lijkt het wel een beetje of de salsa van Kanaleneiland een beetje weg is. Dat er minder...hoe moet je dat zeggen, dat er meer ouderen zijn. Vroeger was het na etenstijd, zag je gewoon oudere mensen rondlopen en was een soort van druk en gezellig, maar nu is dat niet meer zo en zie je dat het leeg is en alleen maar oudere mensen.' (respondent 008, 14 jr.)

'Ik denk dat een groot deel van de jongens van toen, die 'smaakmakers' van toen, ik denk dat die al volwassen zijn geworden. Die zijn nu in een huisje-boompje-beestje fase. Ik denk dat dat op zich wel een rol speelt.' (respondent 016, 24 jr.)

De respondenten geven aan dat de jongens die de overlast veroorzaakten in een volgende levensfase zijn beland. Het hangen in de wijk is over nu ze een vrouw, een baan en kinderen hebben. Dit kan van invloed zijn geweest op de nieuwe generatie, doordat zij minder contact hebben met de oude slechte 'smaakmakers' van de buurt. Ze hebben dus geen slechte rolmodellen en hebben een betere sociale organisatie (Bolt et al, 2011). Daarnaast wordt erop gewezen dat de nieuwe generatie het simpelweg beter heeft dan de oudere generatie, waardoor ze minder snel worden verleid door het snelle geld van de criminaliteit.

'De afgelopen jaren, jongens zijn ook volwassen geworden, hebben kinderen, vrouw en huis. Die zijn niet meer te vinden op straat, hebben een switch gemaakt. Gaat nu nog om een klein aantal. Gaat zoals eerder zei om fases. Ene heeft deze eerder dan de andere. Ik heb de fase nu al omdat meer op school ga richten en niet teveel in de buurt ga en ook focus op sport. Een heeft deze fase op zijn vijntwintigste en de andere op zeventien. Nieuwe generatie is ook heel anders ingesteld. Zie je ook. Ouders hebben iets meer geld, jongeren hebben zelf wat meer en zullen denk ook minder de criminaliteit ingaan.' (respondent 001, 17 jr.)

'Wij leefden allemaal van heel weinig, dus we hadden geen luxe dingen. We moesten het doen met een kapotte bal of iets in de richting zal ik zo zeggen. Iedereen begreep elkaar wel. Schoenen die ik kreeg waren eerst van mijn broer geweest en daarna kreeg ik ze, dus weet je, zo ging het en dat gold voor iedereen in de wijk.(...) Maar de generatie van nu hebben meestal twee kinderen en de ouders hebben een betere baan, dus hebben ze wat geld. (...) De ene krijgt weer een Playstation. Dat is beetje het verschil van toen ik opgroeide. Wij hadden eigenlijk geen luxe dingen.' (respondent 015, 28 jr.)

Hiernaast wordt door de respondenten gesignaleerd dat Kanaleneiland met de ontwikkeling van de brug en de tramlijn meer aansluiting heeft gekregen met de rest van Utrecht. Deze verbetering van de bereikbaarheid heeft een positieve invloed op de (fysieke) omgevingskwaliteit van de wijk. Het is hierbij van belang hoe de bereikbaarheid met het openbaar vervoer van de belangrijke plekken is en hoe loop- en fietsvriendelijk de wijk is (Goldfeld et al., 2015). Als gevolg van de recente ingrepen is de gunstige ligging, die er altijd al was, nu voor iedereen duidelijk. Zo zijn er nu goede ontsluitingswegen. Je bent binnen vijf minuten in het centrum van de stad. Dit zorgt ook voor meer aantrekkingskracht op mensen van buiten de wijk.

'De locatie van Kanaleneiland zelf ligt echt ideaal naast de stad. Het is echt vijf minuten verwijderd met de fiets ben je zo hup aan begin van stads Oude Gracht, dus het is wel een ideale plek om te wonen. Nu

ze het helemaal aan het verbouwen zijn en het netjes aan het maken zijn, moet ik toegeven dat het nu ook veel meer mensen aantrekt, 't trekt nu ook veel studenten aan (respondent 004, 22 jr.)

Door deze veranderingen in het beeld van Kanaleneiland is de reputatie van de wijk ook verbeterd. Waar de respondenten aangeven dat er vroeger bijna geen mensen van buiten in de wijk te zien waren en dat vroeger nieuwe bewoners wantrouwend werden bekeken, is dit tegenwoordig veel minder. Waar eerst een wij-zijgevoel heerste, is deze situatie nu zeker verbeterd. De respondenten geven aan dat de herstructurering hierbij een rol heeft gespeeld.

'Toen wij zestien waren, was het heel raar om een Nederlands meisje op de fiets tegen te komen. Die was er gewoon niet, heel simpel. Als je haar zag dan was het van: wat is dit, ben je verdwaald? Je had ze niet. Terwijl nu zijn er veel studenten en je ziet ze overal. Dus ja, men went eraan.' (respondent 017, 20+ jr.)

'Je had destijds ook andere gedachtes dan je nu hebt. Nu maakt het niet uit wie er hier komt wonen. Als het maar een goede buur is. Een aanwinst voor de buurt. Toen dacht je daar anders over. Toen dacht je meer in wij en zij.' (respondent 016, 24 jr.)

5.3.4 Afronding

Naar voren komt dat de herstructurering op verschillende leeftijden op verschillende plekken anders ervaren wordt. Zowel de jonge groep respondenten (12-14 jaar) als de middengroep (15-17 jaar) zien de meeste veranderingen in Kanaleneiland-Noord bij het tennispark en de Rooseveltlaan. Daarnaast zien ze op bestaande plekken weinig veranderingen, behalve sloop, renovatie en nieuwbouw. Bij de oudere respondenten (18-28 jaar) komt naar voren dat zij vooral refereren aan plekken in Kanaleneiland-Zuid, het oude openbare schoolplein en de sportvelden. Er is vooral ingezet op de verbetering van de (fysieke) omgevingskwaliteit en sociale menging. De respondenten zien een positieve verandering door de fysieke veranderingen in de wijk, wat ook terug komt in de wetenschappelijke literatuur (Atkinson & Kintrea, 2000; Beekman et al., 2001; Jupp et al., 1999; Pawson et al., 2000). Het is opvallend dat naast de grote veranderingen op plekken zoals het tennispark, juist de kleine veranderingen invloed hebben op de ervaringen en het gedrag van de jongens zoals een extra waterpunt bij het Johan Cruijff-veldje, waardoor ze langer kunnen blijven en meer jongens daarnaar toe trekken.

Het beleid van sociale menging heeft op de wijk verschillende invloeden, positieve maar ook negatieve. Enerzijds geven de respondenten aan niet veel mee te krijgen van de sociale menging. Ze zien de nieuwe bewoners alleen als ze even buiten zijn, maar leven verder apart van elkaar. Er is weinig onderling contact. Zodoende ontstaan er parallel lives (Goodchild & Cole, 2001; Kleinhans 2003; Kleinhans et al., 2000; Van Beckhoven & Van Kempen, 2003). Daarnaast geven de respondenten aan dat door sociale menging sommige van hun vrienden uit de wijk moesten vertrekken. Deze gedwongen verhuizingen komen ook terug in de wetenschappelijke literatuur (Uitermarkt et al., 2007; Van der Graaf & Veldboer 2009). Door deze veranderingen voelen deze jongens zich thans minder thuis in de wijk. Dit kan komen door de ontstane verschillen in sociaaleconomische achtergrond, maar ook zijn er in de nieuwe situatie verschillen ontstaan in levensstijl, waarden en houding. Dit kan er vervolgens toe leiden dat er meer afstand ontstaat tussen de bewoners (Bridge, 2002; Beekman et al., 2001; Kleinhans, 2003; Van Beckhoven & Van Kempen, 2003). Anderzijds geven de respondenten aan dat er een positieve invloed is van de sociale menging op Kanaleneiland. Ze merken dat er een mix ontstaat en dat er in hun vriendengroep meer diversiteit is gekomen. Hier valt weer op dat dit verschilt per leeftijdsgroep. Hoe jonger de respondent, hoe meer zij merken van de sociale menging in hun vriendengroep. Dit gaat in tegen de bevindingen van de volwassenen, waar geen of een gering effect werd gevonden (Kullberg et al., 2015; Miltenburg, 2017a; Permentier et al., 2013; Wittebrood et al., 2011). Een verklaring hiervoor kan zijn dat de sociale netwerken en activiteiten van jongens zich afspelen in

de wijk en zij dus een meer directe invloed van de herstructurering ervaren (Bolt et al., 2011; Harding, 2009, Sykes & Musterd, 2011; Visser et al, 2015a).

Door de veranderingen in Kanaleneiland, al dan niet door de herstructurering, zijn de ervaringen in de wijk en zodoende de beleving veranderd. Opvallend is dat de respondenten de overlast van vroeger wel hebben meegekregen, maar dit vooral spannend vonden, terwijl de volwassenen het als bedreigend en als overlast ervoeren. Dit geeft aan hoe de wijk op verschillende manieren wordt ervaren (Bolt et al., 2011). Het grootste verschil in ervaringen tussen vroeger en nu is de drukte in de wijk. Dit vinden de respondenten zowel positief als negatief. De een geeft aan dat hij dit fijn vindt en minder overlast ervaart, de ander vindt het saai en doods in de wijk. Naast de herstructurering zijn er ook andere factoren voor deze verandering aan te wijzen. Deze komen vooral voort uit een generatiewisseling. De 'smaakmakers' zijn nu volwassen en hebben een vrouw en kinderen of zijn uit de wijk vertrokken. Daarnaast heeft de nieuwe generatie het financieel iets beter, waardoor de verleiding om de criminaliteit in te gaan kleiner is. De herstructurering zou hier een onderliggende rol bij gespeeld kunnen hebben door de verbetering van de (fysieke) omgevingskwaliteit. In een vervallen wijk met achterstallig onderhoud van de gebouwde omgeving ontstaat sneller criminaliteit. De renovatie en nieuwbouw hebben dit mogelijk (deels) ondervangen (Goldfeld et al., 2015).

De renovatie en nieuwbouw hebben een positieve invloed de wijk en dit heeft weer een positieve invloed op de fysieke buitenactiviteiten van de jongens (Christian et al., 2015; De Vries et al., 2005; Ding et al., 2011; Schrijvers & Schoemaker, 2008; Wendel, 2005). Deze veranderingen hebben ook een positieve invloed op de *sense of place* van de bewoners . De directe fysieke veranderingen kunnen indirect de symbolische betekenissen die een plek heeft veranderen (Stedman, 2003).

Hoofdstuk 6: Resultaten professionals Kanaleneiland

Het onderzoek dient om erachter te komen of de ervaringen van de jongens overeen komen met datgene wat de professionals denken over de ervaring van deze jongens met de herstructurering en wat hun gedachten zijn over de invloed van de herstructurering op hen. Er kan namelijk verschil zijn tussen de buurtervaring van volwassenen en de buurtervaring van de jongens (Travlou et al., 2008; Visser et al., 2015b). Daarnaast beleven en gebruiken volwassenen de buurt anders dan jongeren (Valentine, 1996; Yarwood & Tyrrell, 2012). Het kan zijn dat het herstructureringsbeleid door de jongens in Kanaleneiland anders wordt ervaren dan door de professionals. Het beleid is vooral ontwikkeld door volwassenen vanuit veronderstellingen over hoe jongeren denken, beslissingen nemen. Eenmaal opgesteld is het beleid vervolgens ook door volwassenen uitgevoerd (Bolt et al., 2011). Dit kan leiden tot plekken waar jongeren zich niet thuis voelen en ze dientengevolge links laten liggen (Brett et al., 1993; Hayward et al., 1974). Dit hoofdstuk gaat in op de vijfde deelvraag: In hoeverre komen het gebruik en de ervaringen van de jongens overeen met de ervaringen van de professionals in Kanaleneiland?

6.1 Omschrijving van de wijk

Net als aan de jongens is er ook aan de professionals een omschrijving van de wijk gevraagd om zo te zien wat hun beeld is. De professionals zien Kanaleneiland als een multiculturele wijk met potentie, met daarbij de aantekening dat ze het nog wel een rumoerige wijk met verscheidene problemen vinden.

'Ja het is gewoon een reurige wijk. Er wordt te hard gereden, maar er lopen ook veel mensen op straat. Het heeft wel iets gezelligs als je erdoorheen loopt dat je denkt...'nou ik ben in ieder geval niet alleen.'
(professional 003)

'Ik vind Kanaleneiland vanuit mijn perspectief een wijk met potentie en een wijk in ontwikkeling. Zo zou ik het willen omschrijven. Ik zie hele mooie initiatieven, onder andere het Krachtstation (...) Maar we zijn er nog niet... de politie heeft nog steeds zijn handen vol in deze wijk.(...) Er zijn echt initiatieven om mensen samen te brengen en er iets van te maken. Dat vind ik een mooi gegeven. En tegelijkertijd, ik ben niet gek, ik loop door de wijk voor een boodschapje, ik rij er met de auto doorheen en ik zie echt wel dat er ongein is: jongens, het ziet er intimiderend uit; weggebruik, als je niet oppast, rijden ze tegen je aan. Er is hier wel wat gaande natuurlijk, nog steeds.' (professional, 009)

Waar de jongens de wijk voornamelijk als positief ervaren, vinden de professionals toch dat naast de positieve veranderingen die in gang zijn gezet, de wijk nog steeds rumoerig is en de problemen nog niet over zijn. Dit geeft aan dat de wijk door de professionals anders wordt ervaren dan door de jongens zelf. Dit verschil in ervaring komt ook terug in de wetenschappelijke literatuur (Bolt et al., 2011; Visser et al., 2015a). Bij de jongere respondenten komt juist naar voren dat er zoveel rumoer weg is dat de wijk niet alleen als rustig, maar soms zelfs als dood wordt ervaren. Dit wordt niet herkend door de professionals, maar ze kunnen zich wel voorstellen wat de jongens bedoelen.

'Rustiger kan ik me iets van voorstellen. Allochtonen hebben dat vaak dat grotere gezinnen en dat je daar nu eenpersoons/tweepersoons huishoudens in plaats van krijgt. Maar we zijn ook bezig om, in Kanaleneiland-Centrum bijvoorbeeld komen er ook 800 woningen bij, extra, dus het is ook toevoegen van een programma en ik ben nu ook met allemaal plannen bezig, waar er bij komt in plaats van af. Er kan wel verdunning zijn met woningen. Ik herken het niet zo. Kan me voorstellen dat het even wat rustiger wordt, maar ik denk dat er nog wel drukkeres periodes gaan komen in de zin van reuring. (...) Dat is altijd spannend, want teveel op een kluitje kan overlast geven, maar in de stad zijn de leukste

plekken zijn de drukke plekken, dus iedereen wil daar wel gezien worden (...). De levendigheid in Kanaleneiland kan ik me voorstellen dat daar nog meer mee zal kunnen en willen.’ (professional, 001)

De professionals geven aan dat de potentie die men voor de wijk ziet, te maken heeft met de positieve veranderingen van de afgelopen jaren. Men refereert hierbij aan de herstructurering, aan de gunstige ligging van Kanaleneiland dichtbij het centrum en het Amsterdam-Rijnkanaal en aan de bewoners, die als veerkrachtig en innovatief worden omschreven. Deze veerkracht van jongeren komt ook naar voren in de recente wetenschappelijke literatuur (Nieuwenhuis, 2015; Visser et al., 2015a).

‘Een multiculturele wijk met voornamelijk Marokkanen, met veel voorzieningen, heel veel kansen, veel veerkracht. Veerkracht die buitenstaanderspubliek niet in beeld hebben. Er kan heel veel. Heel veel potentie, zowel de ligging als de mensen. Heel veel verschillen. Op die manier.’ (professional 011)

‘Wat ik ieder geval heel mooi vind, dat zie je al jaren, dat het echt de goede kant op gaat en ik vind het ‘n heel interessante vernieuwde wijk met veel potentie ook met de ligging dichtbij de stad en bij het Amsterdam-Rijnkanaal. Er gebeurt heel veel in de omgeving. Hoe noem je dat, een wijk met grote potentie voor de toekomst.’ (professional 001)

De verandering van Kanaleneiland is in de afgelopen jaren volgens de professionals erg groot geweest. Verschillende professionals geven aan dat vroeger de situatie veel slechter was. Zo vertelde een professional dat een oud-collega vertelde dat de wijk niet meer te vergelijken is met de wijk van een paar jaar geleden *‘heb ik ook van collega gehoord. Die heeft hier een tijd gezeten, is toen weggeweest en kwam even terug en zei ook dat het niet te vergelijken was’* (professional, 004). Dit komt ook naar voren in andere interviews met professionals. Zo geeft een professional aan dat toen hij in de wijk begon, er een heel ander beeld was van Kanaleneiland, dat *‘het een hele grote enclave van allochtone bewoners (was) met grote problematiek met veel bestaande flats, maar nog nauwelijks iets gedaan, geen niks nieuwbouw’* (professional, 001). Deze verandering heeft ertoe geleid dat het huidige toekomstbeeld voor Kanaleneiland niet meer negatief maar positief is.

‘Het toekomstbeeld is nu niet negatiever dan het stedelijk gemiddelde, terwijl het tien jaar geleden een stuk negatiever was. Toen vergelijkbaar was met Overvecht wat nog steeds een toekomstbeeld relatief slecht is (...). Je moet het over de jaren zien. Als trend vind ik wel, dat het allemaal wel wat positiever is geworden.’ Professional, 002)

6.2 Herstructurering

Met betrekking tot de herstructurering van Kanaleneiland komen er in de interviews met de professionals een aantal zaken naar voren. De insteek van de herstructurering was vooral gericht op fysieke ingrepen in de wijk. De focus hierbij lag op de binnenplaatsen tussen de flats, de openbare ruimte en de Ark-zone (Kanaalzone).

‘Jeugd en veiligheid is het thema. Bij die jeugd is het van belang dat je veel ruimte creëert waar ze positief bezig kunnen zijn (...) Maar ook in de openbare ruimte, de jeugd wou heel veel voetballen dus Cruiff-court en Krajicek-playground, de bewaakte speeltuin (...) Er kunnen 2000 kinderen gebruik van maken. We hebben de speeltuin verplaatst, omdat de speeltuin in Kanaleneiland een veel belangrijker rol kan vervullen. De Arkzone, dat is de hele zone langs het kanaal, helemaal opnieuw ingericht.

‘De binnenpleinen die waren ook verpauperd en sleet enzovoort en werd gekoppeld aan de woningen die de coöperaties deden. Daar lag de focus op. (...) Nu nog steeds gaande, in Noord is het net gedaan, nog een klein stukje. Midden wordt ook nu aangepakt en Zuid zijn we nog steeds bezig en missen we nog middelen om het echt af te maken.’ (professional 001)

Het interessante is dat de veranderingen van de plekken vanwege de herstructurering door de jongens als positief worden ervaren. Zij geven aan een verbetering te zien in de openbare ruimte. Daarnaast vertelden de

jongens dat ze uit verveling slechte dingen gaan doen. Dit kan tegengegaan worden door, zoals een professional zegt, plekken te creëren, waar jongens positief bezig kunnen zijn. Dit kan gezien worden als zorgen gestuctred activiteits die in literatuur naar voren komen als een positieve invloed op de ontwikkeling van jongeren (Barber et al., 2005; Barber et al., 2001; Eccles & Gootman, 2002; Larson, 2000). De professionals geven aan dat de herstructurering een positieve invloed heeft op de jongens.

'Positief denk dat ze minder hangen of minder met andere dingen bezig zijn. Ik zie ook veel spelen. Denk het ook dat doordat we die voorzieningen op die plekken konden doen dat kleine kinderen ook in de omgeving kunnen blijven en de ouderen iets verder kunnen en dat het veilig blijft. Denk dat er allerlei positieve effecten zijn. (professional 001)

Het tweede element waar bij de herstructurering van Kanaleneiland op werd ingezet, is sociale menging. Het doel was om een gediversifieerde wijk te ontwikkelen, zowel in bevolkingssamenstelling als in huizenaanbod. De gedachte hierachter is dat met de diversiteit wat betreft woningvoorraad en sociale klasse, een sterkere sociale structuur en een sterker sociaal klimaat in de wijk ontstaat (Kleinhans, 2003; Kleinhans et al., 2000; Van Kempen & Priemus, 1999). Sociale menging wordt ingezet om sociale segregatie tegen te gaan en om de sociale samenhang te verbeteren (Kleinhans, 2003). Er werd verondersteld dat de nieuwe middenklasse huishoudens een positief effect als rolmodellen voor de toenmalige bewoners zouden hebben.

'Het is eigenlijk en-en. We willen een gediversifieerde wijk. Is het meest kansrijk voor de toekomst, zo kijken wij er tegenaan. Multicultureel diversifieerde wijk dat is volgens mij het meest duurzaam in zijn vorm. Daar proberen we zoveel diversiteit te krijgen, doelgroepen, woongroepen, het mengen van al die dingen, zodat de mensen echt iets met elkaar gaan krijgen. Daar geloof ik in.' (professional 001)

De ervaringen van de professionals zijn verschillend. Zo ziet de een een positieve ontwikkeling en vindt dat er nu meer verschillende bewoners in de wijk zijn, waardoor men zich aan elkaar kan optrekken, denk hierbij aan nieuwe bewoners als studenten. Andere professionals zien geen menging plaatsvinden.

'Het leuke is, als het een mix is, dan trekt dat. Dat heeft zijn invloed op, dan komt er voor het eerst een horecagelegenheid. En dan zie je dat er andere winkels in het winkelcentrum komen. En dat trekt misschien ook wel andere bezoekers aan. Dus dat heeft wel absoluut z'n invloed op van alles.' (professional 003)

'Nee er is helemaal geen menging. (...) Wordt heel positief over geschreven. Helaas. Het zou mooi zijn, het kan wel. Kijk, hier proberen we het een beetje te doen, maar op die manier gaat het niet. Het gaat sowieso niet vanzelf.' (professional 011)

In de interviews komt naar voren dat sociale menging niet vanzelf gaat. De ervaringen van de respondenten hiermee zijn in grote lijnen dezelfde. De jongens geven aan dat de nieuwe bewoners vooral binnen zitten en de professionals zeggen dat het thans nog niet zo goed lukt. Dit bevestigt wat uit diverse onderzoeken naar voren komt, namelijk dat er weinig onderling contact is tussen nieuwe en oude bewoners (Kleinhans et al., 2000; Van Beckhoven & Van Kempen, 2003). Dit komt onder andere door een sterk interne oriëntatie (Kleinhans et al., 2000). Bij de herstructurering in Kanaleneiland wordt geprobeerd dit te ondervangen. Zo is meer ingezet op de doorstroming van bewoners in de wijk en op kluswoningen, waardoor oude en nieuwe bewoners in dezelfde rij meer met elkaar in contact komen.

'De woningen die we nu renoveren en die worden verkocht, dat ook mensen van binnen de wijk de woningen kopen dus die doorstromen. De mix is heel boeiend, je krijg een mix van mensen die in de wijk doorstromen en mensen van buiten en dan hoop je dat groepen meer met elkaar te maken krijgen. (...) Als je dat meer spikkelt zeg maar, kluswoningen verkocht en stel daar komen mensen in van buiten en een paar van de wijk zelf, dan woont het in een rijtje bij elkaar en dan zal er wel wat ontstaan. Dat is

belangrijk. Een van die dingen die in de naoorlogse wijken wat nog niet heel erg goed lukt, is de nieuwkomers en de oude bewoners mengen.’ (professional 001)

Er is daarom ingezet op een systematische en integrale aanpak. Deze aanpak die in loop van de tijd is ontwikkeld, speelt thans een belangrijke rol. Dit geldt voor de sociale en fysieke aanpakken, maar het geldt ook voor de samenwerking van de gemeente met woningcorporaties, ontwikkelaars en beleggers. Dit is ook terug te zien bij de politie en JoU(jongerenwerk Utrecht) en andere welstandsorganisaties. De professionals geven aan dat deze aanpak tot de beste resultaten leidt.

‘Je zou kunnen zeggen heel vroeger, heb ik het over begin van de twintiger jaren, was er nog veel individuele plannen. Er kwam er de wens om wel zeg maar een soort van visie te hebben op de toekomst van Kanaleneiland ook met de context van die herstructurering. (...) Maar je zou kunnen zeggen dat het even heeft geduurd voordat eigenlijk gezamenlijk goed aan werkte. Er is op gegeven moment de Ruimtelijke Visie Kanaleneiland opgesteld. Dat is de basis geweest.’ (professional , 001)

‘Nu, sinds wij nog een nadrukkelijker visie hebben, sinds wij nog nadrukkelijker vertrouwd samenwerken, bijvoorbeeld hebben lange tijd samengewerkt met de coöperaties in ‘t team voor de krachtwijk, daar heb je elkaar goed leren kennen. Daar leer je wat je aan elkaar hebt, had, dus ja je weet elkaar goed te vinden. Dan heb je zelf ook wel een programma, maar je zoekt met elkaar wel naar de oplossing.’ (professional, 001)

Dit komt overheen met de ervaringen van de respondenten. Zij zien dat de gemeente en organisaties in de wijk bezig zijn en daarom ontstaat vertrouwen in het beleid. Ze willen geen rotzooi uithalen omdat de gemeente zich voor hen inzet, waardoor deze hun respect verdient. Ze hebben meer het gevoel dat er naar hun wordt geluisterd en minder over hen wordt beslist.

Door de herstructurering moet er een positieve verandering van het fysieke en het sociale domein van Kanaleneiland op gang worden gebracht. Beide domeinen zijn een belangrijke factor in de buurtbeleving (*sense of place*) van de respondenten. Er wordt geprobeerd om door middel van de herstructurering een omgeving te bieden waarin de jongens veilig kunnen bewegen en hun sociale interactie en activiteiten kunnen ontplooiën (Stedman, 2003).

‘Ja precies, de combinatie van fysiek en sociaal is belangrijk. Als je alleen maar sociaal hebt, dan red je het niet. Als je alleen fysiek hebt dan ook niet. Maar juist in de combinatie zie je dat het heel belangrijk, dat de wijk ook letterlijk verbetert en mooier wordt.’ (professional, 002)

‘Ik denk meer in een integrale aanpak. Je ontkomt niet aan het een als je ‘t andere doet(...). Als we niet de veiligheid hadden aangepakt met de harde kern jongeren, dan had de herstructurering ook geen zin gehad.’ (professional, 001).

De veranderingen worden door de professionals als positief ervaren, bij de jongens komt een meer diffuus beeld naar voren. Zij geven aan dat door de fysieke ingrepen plekken zijn veranderd en dat door de sociale ingrepen de samenstelling in de wijk is veranderd en er minder oudere jongens zijn die overlast veroorzaken.. Dit wordt door de jongens verschillend ervaren. Waar de ene jongen aangeeft op een bepaalde plek minder te worden lastig gevallen of uitgescholden, ervaart een ander juist dat door de verandering deze de plek rustiger wordt en vindt dit maar dood. Dit laatste wordt door de professionals niet onderkend.

6.3 Afronding

Als de professionals gevraagd worden naar een omschrijving van Kanaleneiland valt op, dat deze minder positief is dan die van de jongens. Zij gaan meer in op het rumoer en de problemen in de wijk, terwijl dit bij de jongens niet naar voren komt. Dit komt overeen met de literatuur over het verschil in buurtbeleving tussen

jongeren en volwassenen (Bolt et al., 2011; Visser et al., 2015a). Dit verschil is ook terug te zien als de professionals zich niet herkennen in het gevoel van de jongens dat de wijk als doods wordt ervaren. Naast het rumoer komt de potentie van de wijk naar voren en de veerkracht van de bewoners. Deze veerkracht wordt ook gesignaleerd in recent onderzoek (Nieuwenhuis, 2015; Visser et al., 2015a).

Het is opvallend dat de door de professionals gekozen focus op het tennispark, de Arkzone en de binnenplaatsen tussen de flatgebouwen, overeenkomt met datgene wat de jongens als belangrijke plekken in de wijk zien. Daarnaast zien de jongens op deze plekken positieve veranderingen. Naast de verbetering van de (fysieke) omgevingskwaliteit is ingezet op de sociale menging met de gedachte dat met de diversifiëring van de wijk in woningen en in sociale klasse een sterkere sociale structuur en een sterker sociaal klimaat ontstaat (Kleinmans et al., 2000; Kleinmans, 2003; Van Kempen & Priemus 1999). Het valt op dat ook bij de professionals verschillende ervaringen zijn met sociale menging. De ene professional geeft aan nog geen enkele menging te zien, terwijl de ander wel degelijk menging ziet in de wijk. Wat wel opvalt is dat de professionals vinden dat sociale menging niet vanzelf gaat. Uit de literatuur komt naar voren dat er een sterke interne oriëntatie is (Kleinmans et al., 2000). In eerste instantie werd dit in Kanaleneiland versterkt doordat de nieuwe bewoners veelal bij elkaar in dezelfde flats kwamen te wonen. Dit is later geprobeerd te ondervangen door in dezelfde rij huizen doorstromers vanuit de wijk en nieuwe bewoners van buiten te huisvesten om zo meer onderling contact te bevorderen.

Door de professionals wordt aangegeven dat de herstructurering zowel een fysieke als een sociale aanpak nodig heeft. Dan is het mogelijk om veranderingen aan te brengen in het fysieke en het sociale domein van de wijk. Met de herstructurering in het fysieke domein wordt geprobeerd een omgeving te bieden waar de jongens veilig hun sociale interactie en activiteiten kunnen ontplooiën (Stedman, 2003). Het sociale domein wordt gezien als een verzameling van interactieve processen in de fysieke omgeving (Kyle & Chick, 2007). Deze domeinen hebben invloed op de buurtbeleving van jongens in de wijk, door de herstructurering wordt geprobeerd dit positief te beïnvloeden.

Als laatste komt naar voren dat door de economische crisis een verandering in de plannen is ontstaan. In het begin van de crisis werden de plannen uitgesteld, waardoor er wantrouwen in de wijk ontstond en het vertrouwen in het beleid verdween. Door de achterdocht ontstonden complottheorieën en het is interessant om te zien hoe dit in de loop van de tijd is veranderd en het vertrouwen weer is teruggekomen. Hier zijn twee belangrijke componenten voor. Ten eerste zijn de plannen gewijzigd, waardoor er meer flats bleven staan en meer bewoners in de wijk konden blijven wonen of konden doorstromen. De tweede component is het systematische en integrale beleid. Dit geldt voor alle (deel)aanpakken in de wijk. Hierbij wordt samengewerkt tussen gemeente, woningcorporaties, ontwikkelaars, beleggers en daarnaast de buurtorganisaties, de politie en welstandsorganisaties zoals het jongerenwerk. Deze integrale aanpak heeft het vertrouwen van de bewoners bevorderd en de herstructurering goed laten landen in de wijk. Dit komt ook naar voren in eerder genoemd onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau (Kullberg et al., 2015).

Hoofdstuk 7: Conclusies & Discussie

Het onderzoek in deze thesis wil een bijdrage leveren aan het begrijpen van de invloed van de herstructurering op jongeren in achterstandswijken en is specifiek gericht op jongens, omdat deze meer gebruik maken van openbare ruimte in de wijk (Visser et al., 2015a). Het opgroeien in een achterstandswijk is volgens de beleidsmakers een onwenselijke zaak. Echter het aantal jongeren dat opgroeit in een achterstandswijk neemt toe (Steketee et al., 2014). Hier opgroeien kan een negatieve invloed hebben op verschillende aspecten, bijvoorbeeld het welzijn van de jongeren en een hogere kans om in de criminaliteit te belanden (Driessen et al., 2014; Hair et al., 2015; Junger-Tas et al., 2008; Kohen et al., 2008; Morrissey et al., 2014; Schneiders et al., 2003; Snel et al., 2001; Skyes & Musterd, 2011). In Nederland is veel onderzoek gedaan naar achterstandswijken en de effecten van de herstructurering. Dit onderzoek is echter vooral verricht onder volwassenen (Bolt et al., 2011; Bolt & Torrance, 2005; Kleinhans, 2005; Van Beckhoven & Van Kempen, 2003; Van Bergeijk et al., 2008). De jongeren zelf en hoe zij dit ervaren en hoe de herstructurering hen beïnvloedt, is onderbelicht gebleven in het wetenschappelijke onderzoek.

Er is dus onvoldoende inzicht in hoe de herstructurering wordt ervaren door de jongeren zelf. Daarnaast is het van belang om te kijken hoe hun verwachtingen overeen komen met die van de beleidsmakers. Als deze niet overeenkomen, kan het leiden tot plekken waar de jongeren zich niet thuis voelen, omdat de volwassen beleidsmakers verkeerde veronderstellingen hebben over de manier waarop jongeren de achterstandswijk ervaren. Dit kan komen omdat jongeren een andere beleving van de wijk hebben dan volwassenen (Visser et al., 2015a). Ook de herstructurering kan door jongeren anders worden ervaren dan door ouderen. Deze thesis richt zich op jongens en wil een bijdrage leveren aan het zichtbaar maken van het perspectief van jongens, wil zichtbaar maken hoe het herstructureringsbeleid door de jongens zelf wordt ervaren en wil nader onderzoeken of dit beleid de ervaringen en het sociaalruimtelijk gedrag van jongens beïnvloedt. Als laatste zal worden vergeleken hoe de professionals het herstructureringsbeleid ervaren met hoe zij denken dat jongens het ervaren.

Er is onderzoek gedaan vanuit het perspectief van de jongens en hun ervaringen in Kanaleneiland in relatie tot de herstructurering van de wijk en hoe deze hun buurtbeleving en sociaalruimtelijk gedrag beïnvloedt. Door interviews, mindmaps en observaties is een beeld naar voren gekomen hoe de jongens de buurt ervaren, beleven en hoe dit alles is veranderd door de herstructurering. Bij de analyse van de resultaten zijn in het vorige hoofdstuk verschillende belangrijke thema's naar voren gekomen, die een bijdrage leveren aan het beantwoorden van de deelvragen en daarmee van de hoofdvraag van het onderzoek. In dit hoofdstuk worden deze deelvragen alsmede de hoofdvraag beantwoord, gevolgd door de discussie.

7.1 Beantwoording deelvragen

Voor het beantwoorden van de hoofdvraag is het van belang om erachter te komen hoe de jongens de buurt gebruiken, ervaren, beleven en hoe dit veranderd is door de stedelijke herstructurering. Hiervoor zijn verschillende deelvragen opgesteld. Met deelvraag 2 en 3 wordt onderzocht hoe de respondenten Kanaleneiland gebruiken en ervaren; dit geeft inzicht in hun sociaalruimtelijk gedrag en welke elementen hierbij een rol spelen. Vervolgens wordt bij deelvraag 4 ingegaan op de ervaring van de respondenten met de herstructurering en wat hierdoor volgens hen veranderd is. Als laatste wordt ingegaan op de vraag of en hoe de ervaringen van jongens en professionals overeen komen. Met deze informatie uit de antwoorden op de deelvragen, kan de hoofdvraag beantwoord worden: Wat is de invloed van de herstructurering op de buurtervaring en het sociaalruimtelijk gedrag van de jongens en in hoeverre komt dit overeen met de ervaringen van de professionals?

Wat is er in Kanaleneiland veranderd door de herstructurering van de openbare en fysieke ruimte?

Door de herstructurering is er in de openbare en fysieke ruimte van Kanaleneiland behoorlijk wat veranderd. De focus van de herstructurering was gericht op fysieke en sociale ingrepen (Gemeente Utrecht, 2007). Bij de fysieke ingrepen lag de focus op de binnenplaatsen, de Arkzone (Kanaalzone) en de speel- en sportgelegenheden. De sociale ingrepen waren bij de jeugd vooral gericht op het ontwikkelen van vreedzame scholen (Gemeente Utrecht, 2007) en op sociale menging, waarbij de verschillende bewoners elkaar middels onderling contact en het uitwisselen van sociaal kapitaal konden helpen (Kleinhans, 2003).

De grootste verandering die de jongens merken, zijn de fysieke veranderingen bij de flats en de openbare plekken. Waar het eerst een verpauperde wijk was, is de kwaliteit van Kanaleneiland in de loop van de tijd verhoogd door renovatie, nieuwbouw van woningen en verbeteringen in de openbare ruimte. Dit werd doorgetrokken naar een verbetering van de bereikbaarheid van de wijk. Door de toevoeging van de tramlijn en de Nelson Mandelabrug komt de goede ligging van Kanaleneiland ten opzichte van het centrum meer naar voren. Deze veranderingen kunnen worden gezien worden als een verbetering van de (fysieke) omgevingskwaliteit. Deze verbetering had onder andere tot doel een nieuwe groep bewoners aan te trekken namelijk de middenklasse. Hierbij werd ingezet op sociale menging. Dit heeft een verandering gebracht in de buurtervaringen en buurtbeleving van de jongens in de wijk.

Van welke plekken in Kanaleneiland maken de jongens gebruik en waarom kiezen ze nu juist deze plekken ?

Het valt op dat de voor de jongens belangrijke plekken vooral aan de centrale as liggen. In Kanaleneiland-Noord zijn dit de twee buurthuizen (Cultuurhuis, buurthuis Stichting JoU) alsmede het centraal gelegen tennispark. Wat aan deze plekken opvalt, is dat de populariteit per leeftijd verschilt. In hun jonge jaren blijven de respondenten vooral in de buurt van de ouderlijke woning. Daar leren ze anderen kennen en vormen hier hun eerste vriendschappen. Dit heeft tot gevolg dat door de jonge jongens de wijk als een ontmoetingsplek wordt gezien. In de daarop volgende jaren wordt de buurt minder belangrijk en bewegen ze zich steeds verder van huis. Daarnaast gaat de school een grotere rol spelen en wordt het belang van de wijk overgenomen door de school. Ze ontmoeten hier de nieuwe vrienden met wie ze omgaan en afspreken. Dit komt ook overeen met de literatuur (Karsten, 2007; Leventhal & Brooks-Gunn, 2000; Skyes & Musterd, 2011). Deze ontwikkeling vindt meestal plaats rond de overgang naar de middelbare school. Deze scholen liggen verder weg, buiten de wijk. De jongens brengen minder tijd in de wijk door, terwijl ze op school met jongens uit andere stadsdelen omgaan.

Vaak blijven de grote plekken in de wijk op deze leeftijd voor de meeste respondenten nog wel belangrijk, denk aan het tennispark en het winkelcentrum. Maar school en werk worden steeds belangrijker en nemen de plaats van de wijk in. Hoe ouder ze worden, hoe meer bewegingsvrijheid de jongens hebben. In hun jonge jaren leggen de ouders restricties op, waardoor de jonge jongens niet alle buurtinvloeden meekrijgen (Karsten, 1998; Valentine, 1997). Er zijn diverse redenen waarom respondenten op verschillende leeftijden voor een bepaalde plek kiezen. De jongsten kiezen vooral een plek, omdat die dichtbij huis is, terwijl de ouderen zich meer laten leiden door vrienden die op een bepaalde plek willen afspreken. Op deze leeftijd speelt bovendien mee welke faciliteiten een plek biedt, zoals een voetbalveld of, als je van muziek houdt, een studio bij het Cultuurhuis.

Als laatste spelen persoonlijke voorkeuren en het sociaalruimtelijk gedrag mee. Dit kan ook gezien worden als de agency van de jongens. Agency speelt een rol bij de keuze voor een plek. Het sociaalruimtelijk gedrag hangt ervan af en ook waartoe een jongen zich aangetrokken voelt. Zo kan een jongen bijvoorbeeld voor een plek kiezen, waar altijd wat gebeurt en kan zo sneller in aanraking komen met ruzie of geweld. Of kiest een jongen met zijn sociaal ruimtelijk gedrag juist voor een rustige plek, waar hij niet wordt lastig gevallen. De een zal een plek als onprettig ervaren, terwijl een ander het spannende plek vindt. Dit bepaalt zijn keuze in de wijk voor bepaalde plekken en zijn ervaringen op deze plekken. Dit geeft aan dat de persoonlijke eigenschappen, de

persoonlijkheid van een jongen ook een rol speelt bij zijn gedrag in de wijk, zoals ook besproken wordt in de literatuur (Nieuwenhuis, 2014; Visser et al., 2015b);).

Wat ervaren de jongens als positieve en negatieve plekken in Kanaleneiland en waarom?

De respondenten zijn positief over de plekken in de wijk. Ze geven vooral aan dat ze zich thuis voelen in Kanaleneiland, waardoor ze zelf weinig slechte of negatieve plekken aanwijzen en ook niet aangeven plekken te mijden. De respondenten in dit onderzoek hebben voornamelijk een positieve kijk op hun wijk en de plekken in de wijk. Dit komt volgens hen, doordat ze in Kanaleneiland zijn opgegroeid, ze iedereen kennen en zich zodoende veilig voelen in de wijk. Ze hebben een grote verbondenheid met en zijn trots op de wijk. Mede gevoed door het slechte imago van Kanaleneiland leidde dit vroeger tot een wij-zijgevoel, waardoor de jongens zich afzetten tegen anderen en Kanaleneiland een gesloten gemeenschap werd. De negatieve berichtgeving over de wijk heeft hierbij een versterkende rol gespeeld.

Een plek kan bij verschillende jongens meerdere betekenissen oproepen (Bolt et al., 2011; Visser et al., 2015a). Dit komt ook naar voren in dit onderzoek. Er zijn plekken in Kanaleneiland die zowel genoemd worden bij de plekken die worden gemeden, als bij andere respondenten op de mindmap terugkomen als goede plekken. Aber en Nieto (2000) geven in dit verband aan dat breder moet worden gekeken naar de ervaringen van bewoners in een achterstandswijk. Zij omschrijven dit in de plurastic theory, waarbij ook wordt gekeken naar de positieve ervaringen in de wijk. Opvallend is dat de respondenten in de wijk wel op hun hoede zijn om problemen te voorkomen. Ze hebben een soort beschermingsmechanisme ontwikkeld. Dit mechanisme wordt ook genoemd in het onderzoek van Visser en collega's (2015b) onder jongeren in de Rotterdamse wijk Feijenoord. Bij de groep jonge respondenten valt op dat ze van hun ouders op tijd thuis moeten zijn. Hierdoor worden de negatieve effecten van de plekken ondergraven, want slechte zaken spelen zich voornamelijk in de avond en nacht af. Als de respondenten wel een slechte ervaring opdoen, dan mijden ze de betreffende plek een tijdje. Ze gaan het probleem even uit de weg om het tot rust te laten komen, maar gaan daarna wel naar de plek terug.

Hoe ervaren de jongens de wijk Kanaleneiland en de verandering van de openbare en fysieke ruimte door de stedelijke herstructurering?

Kijken we in de wijk naar de veranderingen door de herstructurering dan valt op dat bij de respondenten met betrekking tot een en dezelfde plek de ervaring per leeftijdsgroep verschilt. De oudere respondenten hebben het vooral over plekken in Kanaleneiland-Zuid die zijn veranderd of verdwenen. De middengroep heeft juist een sterke beleving bij de herstructurering van het tennispark. Vroeger was daar een leeg onaantrekkelijk veld, dat bovendien als gevaarlijk werd gezien. Door de herstructurering is aan het tennispark de speeltuin en het Johan Cruijff-court toegevoegd, waardoor het nu een aantrekkelijke plek is. De jonge respondenten vallen juist de kleine veranderingen in de wijk op, zoals nieuwe waterpunten en nieuw hekwerk. Door de herstructurering is de plek waar de respondenten heengaan op de korte termijn niet veranderd, maar wel is te zien dat over langere tijd genomen de keuze voor een plek wel degelijk door de herstructurering wordt beïnvloed. Zo is het tennispark nu de belangrijkste plek in de wijk. Hetzelfde geldt voor de speeltuinen op de binnenplaatsen. Deze waren eerst onaantrekkelijk, maar worden nu wel door de jongens gebruikt. Over het algemeen worden de veranderingen in Kanaleneiland als positief gezien. De wijk is rustiger geworden en de plekken zijn verbeterd. Maar er klinkt ook een ander geluid. Vroeger gebeurde er genoeg geven respondenten aan, maar nu is het rustiger in de wijk. Alleen op het tennispark is het druk. Sommige respondenten ervaren de wijk daarom als te rustig, zelfs als dood, terwijl ze het voor de herstructurering een drukke en gezellige wijk vonden. Ze vinden dat de salsa uit de wijk verdwijnt.

Naast de fysieke veranderingen van diverse openbare plekken, is ingezet op sociale menging in de wijk. Respondenten hebben verschillende ervaringen. Als eerste geven ze aan dat ze de nieuwe middenklasse bewoners niet vaak zien. Deze zitten meer binnen, zodat er geen menging plaatsvindt tussen oude en nieuwe

bewoners. Er zijn woonblokken die in hun geheel worden bewoond door autochtone nieuwelingen, terwijl daarnaast een blok staat met alleen de oude allochtone bewoners. Dit geeft aan dat er parallel lifes ontstaan (Kleinhans et al., 2000; Van Beckhoven & Van Kempen, 2003). Daarnaast vinden de respondenten dat deze veranderingen ook de sociale cohesie en de sociale controle in de wijk aantasten. Waar vroeger in de portiekflat iedereen elkaar kende en hielp, is dit de afgelopen periode minder geworden. Het valt echter op dat deze ervaring vooral naar voren komt bij de oudere jongens en de middengroep. Als gekeken wordt naar de jonge groep respondenten, dan vermelden zij wel positieve ervaringen met sociale menging. Zo hebben zij meer autochtone vrienden dan de oudere respondenten. Een goed voorbeeld van sociale menging is het verhaal van een oudere jongen die beschrijft hoe hij vroeger iedereen kende en zodoende ook elk vriendje van zijn broertje kende. Maar sinds kort is dit veranderd. In de buurt kent hij de vriendjes van zijn broertje niet meer, en dit geldt ook voor zijn ouders, broers en kennissen, terwijl dit vroeger altijd wel het geval was. Hier is terug te zien dat sociale menging wel degelijk effect heeft op de jonge jongens.

Een negatieve ervaring van de respondenten met de herstructurering en het beleid van sociale menging is, dat gezinnen die met plezier in Kanaleneiland woonden, vanwege dit beleid en de sloop en nieuwbouw moesten verhuizen naar andere wijken. Deze respondenten geven aan dat er vrienden of familie gedwongen uit de wijk zijn vertrokken en dat ze hierdoor de wijk als minder leuk ervaren. Dit komt overeen met de resultaten van andere onderzoeken (Bolt et al., 2011).

In hoeverre komen het gebruik en de ervaringen van de jongens overeen met de ervaringen van de professionals in Kanaleneiland?

Gekeken wordt naar de overeenkomsten en verschillen tussen de ervaringen van jongens en de door de professionals gehanteerde focussen met betrekking tot dezelfde de plekken in Kanaleneiland. Uit de interviews met de professionals komt naar voren, dat de focus van de herstructurering redelijk in overeenstemming is met de ervaringen van de respondenten op deze plekken. De focus bij de herstructurering voor Noord lag op het tennispark, de binnenplaatsen tussen de portiekflats en de Arkzone (Kanaalzone). De veranderingen op deze plekken zijn door de meeste respondenten als positief ervaren. Waar de oudere jongens aangegeven dat ze vroeger het gebied van het tennispark als leeg en behoorlijk gevaarlijk ervoeren, geven de jonge respondenten aan er nu wel te komen en het een goede plek te vinden. Zo geeft een respondent aan, dat hij vroeger vaak op deze plek gepest werd en dat dit door de ingrepen minder is geworden. Dit is ook terug te zien bij de Arkzone (Kanaalzone). De respondenten vertellen dat hier vroeger 's nachts veel overlast was door de oudere jongens. Nu is het een groene plek geworden, waar je lekker kunt spelen. Als er gesproken wordt met de professionals hebben zij dezelfde ervaringen. Er komt echter wel een opvallend verschil tussen de professionals en de jongens naar voren in de omschrijving van de wijk. De professionals vinden dat er nog wel rumoer in de wijk is, terwijl dit bij de jongens niet naar voren komt. Opvallend is juist dat zij meer het tegenovergestelde vinden. Ze vinden Kanaleneiland juist rustiger en sommigen vinden de wijk zelfs dood.

In loop van de tijd zijn de ervaringen met de herstructurering veranderd. Dit komt onder andere door de veranderde plannen. Bij de start van de herstructurering was het plan om het merendeel van Kanaleneiland te slopen en vervolgens nieuwbouw voor de middenklasse te realiseren. Door deze insteek zijn er in Kanaleneiland-Zuid plekken verdwenen en moesten bewoners verhuizen voor de nieuwe middenklasse. Dit is door de respondenten als slecht ervaren, terwijl de professionals het positiever zien omdat de overlast in Zuid verminderde. De respondenten zeggen echter dat de jongens vanwege deze veranderingen nu door de wijk zwerven, waardoor er minder toezicht op hen is en ze meer overlast veroorzaken. Als laatste valt nog op dat er tijdens de herstructurering veel wantrouwen vanuit de wijk richting overheid toe. Dit kwam door de ervaringen met de overheid in het begin van de herstructurering zoals het opleggen van de sloop en de gedwongen verhuizingen zonder ook maar enig overleg met de bewoners te plegen. Dit is ook terug te zien bij de respondenten die vrienden of familie uit de wijk hebben zien vertrekken. Door de veranderde aanpak van de overheid is het wantrouwen de laatste jaren minder geworden; zij is meer met de bewoners in gesprek gegaan. Zo wordt de jeugd erbij betrokken als nu een nieuwe binnenplaats wordt ontwikkeld, zodat de speelplaats ook

echt door de jeugd gebruikt zal worden. De respondenten zien dat er aandacht voor de wijk is en ze voelen dat de overheid met de wijk bezig is. Waar vroeger ingetrapt deuren en kogelgaten nog weken in de wijk zichtbaar bleven, zijn de huizen nu goed onderhouden en als iets kapot is, wordt het meteen vervangen.

De professionals en de overige respondenten zien beide veel potentie in Kanaleneiland. Ze zien de toekomst rooskleurig tegemoet door de investeringen in de wijk en de ligging van de wijk in de stad. Zo komt de middenklasse thans sneller naar de wijk toe. Opgemerkt moet worden dat dit de kans vergroot dat Kanaleneiland in de toekomst gaat gentrificeren. Het beleid van sociale menging kan worden uitgelegd als een stedelijke strategie om de wijk te laten gentrificeren (Smith, 2002; Van der Graaf & Veldboer, 2009). Uit het onderzoek blijkt dat sommige effecten al zichtbaar zijn. Zo zijn oorspronkelijke bewoners verhuisd om plaats te maken voor nieuwe middenklasse bewoners. Bovendien wordt in Kanaleneiland steeds meer gebouwd voor de middenklasse. Dit komt overeen met wat er over de state led gentrification wordt geschreven (Uitermark et al., 2007). De opwaardering van de wijk wordt door respondenten enerzijds als positief maar anderzijds ook als negatief beschouwd. Sommige jongens voelen zich minder thuis in de wijk en willen later uit de wijk vertrekken. Daarentegen vinden de meeste professionals dat de wijk zich positief ontwikkelt en blijven ze geloven in sociale menging en diversiteit in verschillende vormen zowel sociaaleconomisch als in woningaanbod. Wel moet worden opgemerkt dat door de crisis en de gewijzigde herstructureringsplannen thans meer wordt ingezet op renovatie van de flats, waardoor er meer bewoners dan oorspronkelijk gepland, kunnen blijven wonen. Ook is de herkenbaarheid van de oude wijk gebleven, wat een positieve invloed heeft op de bestaande bewoners.

7.2 Beantwoording hoofdvraag

Door middel van het beantwoorden van de deelvragen waarbij de uitkomsten van het onderzoek in perspectief gezet zijn, kan nu de hoofdvraag beantwoord worden.

Hoe is de stedelijke herstructurering van Kanaleneiland van invloed op de buurtervaringen en het sociaalruimtelijk gedrag van jongens en in hoeverre komen de ervaringen en het sociaalruimtelijk gedrag van de jongens overeen met de ervaringen van professionals?

De stedelijke herstructurering van Kanaleneiland heeft de wijk in zowel sociaal als in fysiek opzicht veranderd. Het betreft hier de ingrepen in de openbare ruimte en die in de fysieke omgeving. Bij de fysieke omgeving is vooral ingezet op speelgelegenheden voor de jeugd, dat wil zeggen de Johan Cruyff-courts en de speeltuin bij het tennispark in Noord, de binnenplaatsen tussen de portiekflats en de Arkzone (Kanaalzone). Er is tijdens de stedelijke herstructurering ingezet op sociale menging, waardoor een andere bevolkingssamenstelling is ontstaan met meer middenklasse en autochtone bewoners. Wat opvalt is, dat de beleidsverwachtingen en de uiteindelijke ervaringen van de jongens redelijk overeenkomen. De insteek van de renovatie van de binnenplaatsen, het tennispark en de Arkzone (Kanaalzone) heeft een positieve invloed gehad op de wijk en de respondenten. Dit zag er in het begin niet naar uit, omdat de communicatie slecht verliep en de herstructurering vooral uit sloop en nieuwbouw bestond. Door de economische crisis was er minder geld beschikbaar en moesten de plannen worden aangepast. Waar eerst de plannen vooral draaiden om sloop van de portiekflats en nieuwbouw van middenklassehuizen, werd er bij de gewijzigde plannen meer uitgegaan van renovatie. Als gevolg hiervan is er meer kans op doorstroming van de zittende bewoners. Daarnaast werd ingezet op een syntagmatische integrale aanpak. Dit houdt in dat er onder andere samengewerkt wordt tussen de gemeente, de ontwikkelaars, woningcorporaties en beleggers, maar ook met organisaties in de wijk zoals de politie en welstandsorganisaties (zoals Doenja dienstverlening en Jongerenwerk Utrecht). Daarnaast is er in de loop van de tijd ook meer overleg met de bewoners zelf in de wijk ontstaan. Sinds de verandering van de plannen landt de herstructurering beter in de wijk. Echter de sociaal menging die in de wijk is toegepast, heeft niet altijd de gewenste uitwerking. Zo moesten oorspronkelijke bewoners, die er fijn woonden, weg. Dit leidde tot ergernis en woede richting de overheid, wat versterkt werd, doordat de geplande sloop uiteindelijk niet doorging.

De stedelijke herstructurering heeft wel degelijk invloed op de buurtervaringen van de jongens in het onderzoek. De buurtervaring is altijd al positief geweest vanwege de grote verbondenheid van de mensen met de wijk. Ze voelden zich veilig in de wijk en kenden tijdens hun jeugd iedereen. Een versterkende factor hierbij was de destijds negatieve berichtgeving, waardoor de wijk naar elkaar toe groeide en een gesloten gemeenschap werd. De verandering in buurtervaring komt vooral door de verandering van een onrustige wijk naar een rustiger wijk. De wijk werd vroeger als onrustiger ervaren, want er waren vaak politieoptredens en opstootjes. Door de herstructurering wordt de wijk nu als rustiger gezien. Behalve een verandering in buurtervaring is er ook een verandering in de ervaringen op de plekken. Dit geldt vooral voor het tennispark. Voor de herstructurering was het een leeg veld met weinig tot geen speeltoestellen, terwijl het tegenwoordig voor de jongens het middelpunt van de wijk is met een grote speeltuin en het Johan Cruijff-court. Volgens sommige jongens is het de enige plek in de wijk, waar het gezellig en druk is. Deze veranderingen zijn terug te zien in het verschil tussen de verhalen van de oudere en de jongere jongens. De oudere groep geeft aan vroeger, hoe later op de avond het werd, hoe gevaarlijker de wijk werd en ze dan naar huis gingen. Daarnaast mochten ze niet ver weg, ze moesten in de buurt van de ouderlijke woning blijven. Bij de jongere jongens komt deze ervaring niet terug. Zij vertellen geen plekken te mijden en dat ze ook niet in de buurt van hun huis moeten blijven. Door de verandering in de wijk is het beeld van de wijk ook veranderd. Er komen tegenwoordig meer mensen van buiten naar de wijk toe. Vroeger heerste er onder de jeugd een wij-zijgevoel tegenover andere wijken en de politie, wat leidde tot veel opstootjes. Op dit moment komt dit wij-zij-gevoel alleen nog op bepaalde momenten naar boven, zoals tijdens de ramadan en gedurende de jaarwisseling. Het is dus waarneembaar hoe de herstructurering van de wijk de buurtervaring van de jongens heeft veranderd. Het merendeel geeft aan dit een positieve verandering te vinden, maar er zijn ook geluiden dat door de veranderingen de wijk te stil wordt.

Het beleid van sociale menging heeft ook invloed gehad op de buurtervaring van de respondenten. Het valt op dat sociale menging verschillende invloeden kan hebben. De respondenten geven aan er weinig van te merken en weinig contact te hebben met de nieuwe bewoners. Ze zien de nieuwe burens alleen bij het vuilnis buiten zetten. Hierdoor ervaren ze een verslechtering in de verbondenheid met de burens. Er ontstaan in de wijk parallel lifes. Waar men vroeger elkaar hielp, wordt nu aangegeven dat dit niet meer gebeurt. Maar de professionals en oudere jongens geven aan dat dit nog kan veranderen. Zij denken dat de nieuwe bewoners de wijk nog aan het ontdekken zijn en zich later wel meer gaan mengen met de oude bewoners van de wijk. Een opvallend verschil met de jonge respondenten is dat we bij hen wel sociale menging zien. Zij hebben in de wijk nu al meerdere autochtone vrienden, terwijl de oudere respondenten aangeven pas op de middelbare school buiten de wijk in aanraking met autochtone jongens te komen. Het geeft de verschillende ervaringen met de beoogde sociale menging weer. Oudere respondenten merken weinig positieve en zelfs negatieve effecten, terwijl de jonge respondenten wel positieve effecten signaleren.

Gekeken naar het sociaal ruimtelijk gedrag van de respondenten valt op dat dit door de herstructurering een klein beetje is beïnvloed. Door bij de herstructurering positieve speelgelegenheden te ontwikkelen en aan te bieden aan de jongens, wil men hen verleiden tot positief gedrag. De respondenten geven aan dat dit wel degelijk van invloed is. Als zich namelijk vervelen dan gaan ze rondjes lopen en rotzooi trappen, wat dan weer overlast geeft. Door de ontwikkeling van verschillende goede speelgelegenheden en de aanwezigheid van buurthuizen hebben de jongens nu genoeg mogelijkheden om activiteiten te ondernemen. Doordat ze nu naar deze plekken trekken, lopen ze zich minder in de wijkte vervelen. De herstructurering beïnvloedt hiermee ook het sociaalruimtelijk gedrag. Daarnaast valt op dat bij de jonge respondenten door kleine ingrepen op het tennispark zoals een waterpunt, meer jongens hiernaar toe gaan en er ook langer blijven. Het sociaalruimtelijk gedrag en de keuzes die worden gemaakt, verschillen per leeftijd. Zo geeft de jonge groep respondenten de voorkeur aan de speeltuinen dichtbij huis. Deze bevinden zich in Kanaleneiland vooral op de binnenplaatsen van de portiekflats. Op latere leeftijd kijken de respondenten meer naar wat een plek hen biedt of waar hun vrienden naar toe gaan. Daarnaast spelen bij de oudere respondenten school, werk en vrienden een grotere rol en ervaren ze meer vrijheid. Het geeft aan dat de herstructurering het sociaal ruimtelijk gedrag wel beïnvloed.

Wel verschilt deze invloed per leeftijdsgroep en zodoende zal de herstructurering de meeste invloed hebben op de jongens van jongere leeftijd.

De ervaringen van de respondenten en de ervaringen van de professionals komen op verschillende punten overeen. Beide groepen geven aan dat door de focus van de herstructurering op de verbetering van omgevingskwaliteit te leggen, een positieve verandering heeft plaatsgevonden in de wijk. De plekken waarop gefocust wordt, worden door de respondenten genoemd als voor hun belangrijke plekken in de wijk. In de loop van de jaren is de integrale aanpak van gemeente met de organisaties en bewoners in de wijk ontwikkeld. Hierdoor heeft het eerdere wantrouwen tegenover de overheid plaatsgemaakt voor het gevoel onder de respondenten, dat de gemeente daadwerkelijk met de wijk bezig is en dat er naar hun geluisterd wordt. Dit heeft geleid tot meer vertrouwen bij de respondenten. Het valt echter op dat er verschillen zijn in buurtervaring wat betreft de sfeer in de wijk.. Waar er bij de professionals nog redelijk veel over rumoer in de wijk wordt gesproken, is dit bij de respondenten niet het geval. Door hen wordt er juist over gepraat hoe rustig de wijk tegenwoordig is. Ook is er een verschil in ervaring en beleving van de sociale ingrepen en vooral de sociale menging. Dit wordt door de professionals als een positieve aanpak gezien en is volgens hen ook een goede aanpak voor toekomst, terwijl bij de respondenten een meer diffuus beeld van de sociale menging naar voren komt van zowel positieve als negatieve ervaringen.

Samenvattend komt uit het onderzoek het beeld naar voren, dat de buurtervaringen door de herstructurering zijn veranderd. Vooral de ingrepen in de openbare ruimte en de speelplekken hebben een positieve invloed, maar de sociale menging heeft daarentegen een verschillend effect op de respondenten. De een ervaart een gering effect, anderen zien of ervaren zelf positieve effecten. De ervaringen verschillen per leeftijdscategorie, de wijk wordt dus door de diverse leeftijdsgroepen verschillend ervaren. Ditzelfde kan gezegd worden met betrekking tot de keuze voor een plek. Jonge jongens blijven in de buurt van huis en maken hier vrienden. Op latere leeftijd krijgen ze meer vrijheid en ervaren dan minder invloed van de plekken en de buurt. Het sociaalruimtelijk gedrag kan enigszins worden beïnvloed door het verbeteren van de wijk in die zin dat de jongens thans minder restricties opgelegd krijgen en zich vrijer door de wijk kunnen bewegen en zodoende ook andere jongens ontmoeten. Dit is van belang, omdat het sociaalruimtelijk gedrag een belangrijk mechanisme is hoe jongens in aanraking komen met buurtinvloeden. Dit kan in een achterstandswijk negatieve effecten op de jongens hebben (Visser et al., 2015a). Wat opvalt is dat er overeenkomsten zijn tussen de ervaringen van de professionals en de respondenten. Naar voren komt dat de veranderingen in de wijk door de herstructurering door beide groepen als positief worden ervaren. Hierbij moet wel worden opgemerkt bij de respondenten een meer diffuus beeld naar voren komt. Wel is er een verschil in beleving en ervaring van de wijk te zien tussen de professionals en de respondenten. Waar professionals nog meer rumoer in de wijk zien, vinden de respondenten de sfeer in de wijk juist (te) rustig. Als laatste moet worden opgemerkt dat de ervaringen met de herstructurering thans positiever zijn nu de gemeente voor een meer integrale aanpak heeft gekozen, waarbij ook naar de bewoners wordt geluisterd en samen wordt gewerkt met organisaties in de wijk. Dit komt ook naar voren bij andere literatuur (Kullberg et al.,2015).

7.3 Discussie & Aanbeveling

Evaluatie herstructureringsbeleid en aanbevelingen

In deze thesis is onder andere gekeken naar de stedelijke herstructurering en de invloed hiervan op jongens in Kanaleneiland. In het onderzoek is ervoor gekozen om zo dicht mogelijk bij de onderzoeksopdracht te blijven. De focus ligt hierbij op de ingrepen ter verbetering van de omgevingskwaliteit en de sociale menging. Dit heeft vooral invloed op de ervaringen en belevingen van de jongens en heeft vervolgens invloed op hun sociaalruimtelijk gedrag. Dit gedrag kan eventueel invloed hebben op hoe jongens in aanraking komen met de buurtinvloeden. Door deze keuzes zijn andere aspecten van de herstructurering in Kanaleneiland en de effecten hiervan, minder aan bod gekomen.

In de interviews met de respondenten zijn aspecten uit de literatuur bevestigd. Het blijkt dat eenzelfde plek voor verschillende jongens verschillende betekenissen kan hebben. Zo ervaart de ene jongen een plek als positief en ervaart een ander dezelfde plek als negatief. Dit verschil in betekenisgeving komt ook bij de herstructurering terug. Deze wordt door verschillende jongens anders ervaren. De een vindt het goed en ervaart een positief effect, terwijl een ander juist vindt dat de salsa uit de wijk verdwijnt en dat de sfeer in de wijk minder wordt. In het beleid moet dus rekening worden gehouden met zowel de negatieve als de positieve ervaringen in de wijk. Er moet niet blind worden gekeken naar cijfers en het beperken van mogelijk negatieve effecten. Het is van belang om in toekomstig beleid rekening te houden met zowel de negatieve als de positieve ervaringen verschillende ervaringen en uitkomsten voor jongens.

Daarnaast komt naar voren dat de buurt anders wordt gebruikt en ervaren door verschillende leeftijdsklasse. Door de jonge respondenten wordt meer gebruik gemaakt van de plekken dichtbij huis zoals de binnenplaatsen. Daarentegen trekken de oudere jongens verder de wijk in en gaan vooral naar die plekken, waar hun mogelijkheden geboden worden, zoals het winkelcentrum, de buurthuizen of plekken waar ze kunnen sporten of hangen. Dit komt ook naar voren bij de verschillende herstructureringsaanpakken. Sociale menging heeft wel degelijk een positief effect bij de jonge jongens, maar dit is minder terug te zien bij de oudere respondenten. Er moet dus voor verschillende leeftijdsklasse in de toekomst verschillend beleid worden ontwikkeld. Bij de jonge jongens kan de focus vooral liggen op sociale menging en het bieden van goede speelplekken in de buurt van hun woning, terwijl bij de oudere jongens juist de focus moet liggen op plekken die mogelijkheden bieden op wijkniveau. Deze aanpak kan worden gezien als een beleid ter verbetering van de (fysieke) omgevingskwaliteit.

Als laatste valt op dat door de veranderingen in de loop van de jaren in Kanaleneiland meer vertrouwen in het herstructureringsbeleid van de gemeente is ontstaan. Deze verandering is mogelijk geworden, omdat er steeds meer een systematische en integrale aanpak werd ontwikkeld. Dit houdt niet alleen in dat de gemeente met diverse uitvoeringsorganisaties als woningcorporaties samenwerkt, maar ook luistert naar de bewoners zelf. Dit houdt in dat, als er speelplekken worden gerenoveerd, er eerst met de jeugd in de wijk wordt gepraat en dat hun wensen worden meegenomen in de besluitvorming. Dit geeft aan de bewoners de boodschap dat er naar hen wordt geluisterd en geeft hun ook duidelijkheid. Zo ontstaat wederzijds vertrouwen. Voor toekomstig beleid moet de integrale aanpak omarmd worden, want dit levert betere oplossingen en laat het beleid beter landen in de wijk.

Aanbevelingen vervolgonderzoek:

Het verschil in ervaring tussen de verschillende leeftijdsgroepen komt ook naar voren bij de verhalen over sociale menging. De oudere jongens zeggen dat zij geen of slechts een gering effect merken van de sociale menging of juist een slecht effect waarnemen. Bij de jongere generatie komt juist naar voren dat zij een positieve invloed ervaren en zelf ook meer mengen met de nieuwe bewoners en vrienden hebben die nieuw in de wijk zijn. Dit gaat in tegen het algemene beeld in de wetenschappelijke literatuur dat sociale menging weinig tot een gering effect heeft (Miltenburg, 2017a; Permentier et al., 2013; Wittebrood et al., 2011;) Het gaat ook in tegen het algemeen discours in de media (Hameleers, 2017; Miltenburg, 2017b; Sahadat, 2017a; Willemsen, 2017). Het is dus van belang dat meer onderzoek wordt gedaan hoe sociale menging invloed heeft op de jongere generatie in de wijk.

Een ander aspect wat naar voren komt, is de generatiekwestie. Dit wordt in het onderzoek meermaals genoemd, zowel in interviews met de jongens als bij de professionals. De respondenten geven aan dat er minder overlast is en dat de wijk rustiger is geworden. Dit wordt onder andere toegeschreven aan de veranderingen door de ingrepen van de herstructurering. Tevens zien de respondenten en professionals minder oudere jongens met slechte bedoelingen in de wijk rondhangen. Zij zijn nu volwassen en in een andere levensfase aanbeland (trouwen, kinderen), of ze zijn verhuisd naar andere wijken of steden. Daarnaast wordt opgemerkt dat de vorige generatie een slechtere sociaaleconomische status had, waardoor de verleiding om

voor het snelle geld en de criminaliteit te kiezen groter was. Het is interessant om te onderzoeken of de jongens van deze generatie minder snel kiezen om in de criminaliteit te stappen en of dit komt door een verbetering van de sociaaleconomische status of door ingrepen door de herstructurering. Daarnaast verdient het onderzoek of het gevoel van de respondenten klopt dat veelal oudere jongens die overlast veroorzaakten naar andere plekken zijn getrokken.

Als laatste moet worden opgemerkt dat dit onderzoek is uitgevoerd in de gemeente Utrecht, waar men tot nu toe vasthoudt aan het beleid van herstructurering en sociale menging. Men is na de crisis in 2012 en ondanks dat het budget voor de krachtwijkenaanpak van de overheid op was, met een gewijzigde aanpak doorgegaan met het herstructureringsbeleid. Voor vervolgonderzoek is het is interessant om te kijken hoe het de jongens in de andere veertig krachtwijken is vergaan. Hoe is daar de samenwerking, waar is daar de focus op gelegd en hoe is het beleid van herstructurering door de jongens in die andere krachtwijken ervaren?

Literatuur

- Aber, J., Gephart, M., Brooks-Gunn, J., Connell, J. & Spencer, M. (1997). Neighborhood, family, and individual processes as they influence child and adolescent outcomes. *Neighborhood Poverty, 1*, 44-61.
- Aber, M. S. & Nieto, M. (2000). Suggestions for the investigation of psychological wellness in the neighborhood context: Toward a pluralistic neighborhood theory. In: Cicchetti D., Rappaport J., Sandler I. & Weissberg R. (Eds.). *The Promotion of Wellness in Children and Adolescents*, (pp. 185-220). Washington (DC), USA: CWLA Press.
- Alarasi, H., Martinez, J., & Amer, S. (2016). Children's perception of their city centre: A qualitative GIS methodological investigation in a Dutch City. *Children's Geographies, 14*(4), 437-452.
- Ainsworth, J. W. (2002). Why does it take a village? The mediation of neighborhood effects on educational achievement. *Social Forces, 81*(1), 117-152.
- Ananat, E. O. (2011). The wrong side (s) of the tracks: The causal effects of racial segregation on urban poverty and inequality. *American Economic Journal: Applied Economics, 3*(2), 34-66.
- Amersfoort, H. van. (2001). *Transnationalisme, moderne diaspora's en sociale cohesie*. Amsterdam: IMES.
- Andersson, E. (2004). From valley of sadness to hill of happiness: the significance of surroundings for socioeconomic career. *Urban Studies, 41*(3), 641-659.
- Anderson, E. (2000). *Code of the Street: Decency, Violence, and the Moral Life of the Inner City*. New York, USA : WW Norton & Company.
- Andersen, H. S. (2002). Can deprived housing areas be revitalised? Efforts against segregation and neighbourhood decay in Denmark and Europe. *Urban studies, 39*(4), 767-790.
- Andersson, R., Musterd, S., Galster, G. & Kauppinen, T. (2005). What mix matters? Exploring the relationships between individuals' incomes and different measures of their neighbourhood context. *Housing Studies, 22*(5), 637-660.
- Aneshensel, C. S., & Sucoff, C. A. (1996). The neighborhood context of adolescent mental health. *Journal of health and social behavior, 29*3-310.
- Ansell, N. (2009). Childhood and the politics of scale: descaling children's geographies?. *Progress in human geography, 33*(2), 190-209.
- Atkinson, R., & Kintrea, K. (2000). Owner-occupation, social mix and neighbourhood impacts. *Policy & Politics, 28*(1), 93-108.
- Bachelard, G. (1964). *The Poetics of Space*. Boston, USA: Orion Press.
- Barber, B. L., Eccles, J. S., & Stone, M. R. (2001). Whatever happened to the jock, the brain, and the princess? Young adult pathways linked to adolescent activity involvement and social identity. *Journal of adolescent research, 16*(5), 429-455.
- Barber, B. L., Stone, M. R., & Eccles, J. S. (2005). Adolescent participation In: organized activities. *What Do Children Need to Flourish?*, (pp. 133-146) . New York, USA: Springer.
- Barends, I. (2009, 9 december). Imago van Kanaleneiland flink opgepoetst. *Trouw*, Geraadpleegd op 09-10-2017 van <https://www.trouw.nl/home/imago-van-kanaleneiland-flink-opgepoetst~af93e9bb/>
- Beckhoven, E. van, & Kempen, R. van. (2003). Social effects of urban restructuring: a case study in Amsterdam and Utrecht, the Netherlands. *Housing Studies, 18*(6), 853-875.

- Beekman, T., Scott, J., & Lyons, F. (2001). *Improving the understanding of the influence of owner occupiers in mixed tenure neighbourhoods*. Edinburgh: Scottish Homes.
- Berenschot (2011). *Evaluatie Krachtwijken Utrecht, rapportage*. Utrecht: Berenschot. Geraadpleegd van: <http://www.consultancy.nl/media/Berenschot%20-%20Evaluatie%20Krachtwijken%20Utrecht-1975.pdf>
- Bergeijk, E. van, Kokx, A., Bolt, G., & Kempen, R. van. (2008). *Helpt herstructurering? Effecten van stedelijke herstructurering op wijken en bewoners*. Delft: Eburon Uitgeverij BV.
- Beveren, P. van. (2014). *Bewonersparticipatie in de Bijlmermeer: Inbreng en invloed bij stedelijke vernieuwing*. Amsterdam: los Press.
- Beyers, J. M., Bates, J. E., Pettit, G. S., & Dodge, K. A. (2003). Neighborhood structure, parenting processes, and the development of youths' externalizing behaviors: A multilevel analysis. *American journal of community psychology*, 31(1-2), 35-53.
- Bleeker, H., & Mulderij, K. (1978). *Kinderen buiten spel: op zoek naar een vriendelijke woonomgeving voor kinderen*. Meppel: Boom Koninklijke Uitgevers.
- Boeije, H. 't Hart, H., & Hox, J. (2009). *Onderzoeksmethoden*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.
- Boer, N. D. (2001). De opkomst van de wijkaanpak als dominante strategie in het sociaal beleid. In J.W. Duyvendak, en L. Veldboer (red.), *Meeting point Nederland: over samenlevingsopbouw, multiculturaliteit en sociale cohesie* (pp. 29-50). Amsterdam: Boom.
- Bolen, E., & Hecht, K. (2003). *Neighborhood Groceries: New Access to Healthy Food in Low-income Communities*. San Francisco, CA, USA: California Food Policy Advocates.
- Bolt, G., Burgers, J., & Kempen, R. van. (1998). On the social significance of spatial location; spatial segregation and social inclusion. *Journal of Housing and the Built Environment*, 13(1), 83-95.
- Bolt, G., Hooimeijer, P., Kempen, R. van, Zwanenberg, D. (2011). *Jongeren, sloop en sociale stijging: effecten van gedwongen verhuizingen op de woon-, onderwijs-, arbeids- en vrijetijdscarrière van jongeren*. Delft: Eburon Uitgeverij BV.
- Bolt, G., & Torrance, M. (2005). *Stedelijke herstructurering en sociale cohesie*. Utrecht/Den Haag: DWG/. Nethur partnership
- Booher, D. and J. E. Innes (2002). "Network Power in Collaborative Planning." *Journal of Planning Education and Research* 21(3), 221-236
- Brandenburg, A. M., & Carroll, M. S. (1995). Your place or mine?: The effect of place creation on environmental values and landscape meanings. *Society & Natural Resources*, 8(5), 381-398.
- Brett, A., Moore, R. C., & Provenzo, E. F. (1993). *The complete playground book*. Syacuse (NY), USA: Syracuse University Press.
- Bridge, G. (2002). The neighbourhood and social networks. *CNR ppaper*, 4, 1-32.
- Broberg, A., Kyttä, M., & Fagerholm, N. (2013). Child-friendly urban structures: Bullerby revisited. *Journal of Environmental Psychology*, 35, 110-120.
- Brooks-Gunn, J., Duncan, G. J., Klebanov, P. K., & Sealant, N. (1993). Do neighborhoods influence child and adolescent development?. *American journal of sociology*, 99(2), 353-395.
- Burke, C. (2005). "Play in focus": Children researching their own spaces and places for play. *Children Youth and Environments*, 15(1), 27-53.
- Buurtmonitor Utrecht.(2017), Wistudata. Geraadpleegd van <http://utrecht.buurtmonitor.nl/>

- Bryman, A. (2012). *Social research methods 4th edition*. Oxford, England: Oxford University Press.
- Case, A. C., & Katz, L. F. (1991). *The company you keep: The effects of family and neighborhood on dis-advantaged youths*. (NBER Working Paper No. 3705). Cambridge, MA, USA: National Bureau of Economic Research.
- Casey, R., Chaix, B., Weber, C., Schweitzer, B., Charreire, H., Salze, P., . . . Simon, C. (2012). Spatial accessibility to physical activity facilities and to food outlets and overweight in French youth. *International Journal of Obesity*, 36(7), 914-919.
- Chawla, L. (2002). *Growing Up in an Urbanising world*. London, England: Earthscan & UNESCO
- Christian, H., Zubrick, S. R., Foster, S., Giles-Corti, B., Bull, F., Wood, L., . . . & Boruff, B. (2015). The influence of the neighborhood physical environment on early child health and development: A review and call for research. *Health & place*, 33, 25-36.
- Christensen, J. H., Mygind, L., & Bentsen, P. (2015). Conceptions of place: approaching space, children and physical activity. *Children's Geographies*, 13(5), 589-603.
- Churchman, A. (2003). Is there a place for children in the city?. *Journal of Urban Design*, 8(2), 99-111.
- Clark, C., & Uzzell, D. L. (2006). The socio-environmental affordances of adolescents' environments. In C. Spencer, & M. Blades (Eds.), *Children and their environment Learning, using and designing spaces* (pp. 176–195). Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Crowder, K. & South, S. J. (2003). Neighborhood distress and school dropout: The variable significance of community context. *Social Science Research*, 32(4), 659-698
- Damm, A. P., & Dustmann, C. (2014). Does growing up in a high crime neighborhood affect youth criminal behavior? *The American Economic Review*, 104(6), 1806-1832.
- Darling, N. & Steinberg, L. (1997). Community influences on adolescent achievement and diversity. In: Duncan G.J., Brooks-Gunn J., & Aber J.L. (Eds.), *Neighborhood Poverty, Volume 2: Policy Implications in Studying Neighborhoods*, (pp. 120-131). New York, USA: Russell Sage Foundation.
- Davis, K. (2010). Coming of age online: The developmental underpinnings of girls' blogs. *Journal of Adolescent Research*, 25(1), 145-171.
- Ding, D., Sallis, J. F., Kerr, J., Lee, S., & Rosenberg, D. E. (2011). Neighborhood environment and physical activity among youth: A review. *American Journal of Preventive Medicine*, 41(4), 442-455.
- Douglass, M., & Friedmann, J. (1998). *Cities for citizens: Planning and the rise of civil society in a global age*. London, England: John Wiley
- Driskell, D. (2002). *Creating Better Cities with Children and Youth: A Manual for Participation*. Sterling, USA: Stylus Publishing.
- Driessen, F., Duursma, F., & Broekhuizen, J. (2014). *De ontwikkeling van de criminaliteit van Rotterdamse autochtone en allochtone jongeren van 12 tot 18 jaar: De rol van achterstanden, ouders, normen en vrienden*. Apeldoorn/Utrecht: Politie & Wetenschap/Bureau Driessen.
- Dubow, E. F., Edwards, S., & Ippolito, M. F. (1997). Life stressors, neighborhood disadvantage, and resources: A focus on inner-city children's adjustment. *Journal of Clinical Child Psychology*, 26(2), 130-144.
- Dujardin, C., & Goffette-Nagot, F. (2007). Neighborhood effects, public housing, and unemployment in France (Working paper 05-05). Paris, France: GATE
- Duncan, G. J., Boisjoly, J., & Mullan Harris, K. (2001). Sibling, peer, neighbor, and schoolmate correlations as indicators of the importance of context for adolescent development. *Demography*, 38(3), 437-447

- Eccles, J. S., & Gootman, J. A. (2002). Features of positive developmental settings. *Community programs to promote youth development*, 86-118
- Eikelenboom, K., & Pas, G. (2009). *Banen of barbecues?: Kanaleneiland als case study van het wijkbeleid*. Wetenschappelijk Bureau GroenLinks.
- Eijk, G. van (2010). Does living in a poor neighbourhood result in network poverty? A study on local networks, locality-based relationships and neighbourhood settings. *Journal of Housing and the Built Environment*, 25(4), 467-480.
- Eisenhauer, B. W., Krannich, R. S., & Blahna, D. J. (2000). Attachments to special places on public lands: An analysis of activities, reason for attachments, and community connections. *Society & Natural Resources*, 13(5), 421-441.
- Ellen, I. G., & Turner, M. A. (1997). Does neighborhood matter? Assessing recent evidence. *Housing policy debate*, 8(4), 833-866.
- Emmelkamp, R. (2004). *Een veilig avontuur: alledaagse plaatsen en vrijetijdsbesteding in de verhalen van jongeren en ouders*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- Florida, R. (2005). *Cities and the creative class*. New York, USA: Routledge.
- Forrest, R., & Kearns, A. (2001). Social cohesion, social capital and the neighbourhood. *Urban studies*, 38(12), 2125-2143.
- Francis, M. (1988). Negotiating between children and adult design values in open space projects. *Design Studies*, 9(2), 67-75.
- Francis, M., & Lorenzo, R. (2002). Seven realms of children's participation. *Journal of environmental psychology*, 22(1-2), 157-169.
- Franck, K. A., & Paxson, L. (1989). Women and urban public space. In *Public places and spaces* (pp. 121-146). New York, USA: Springer.
- Frank, K. I. (2006). The potential of youth participation in planning. *CPL bibliography*, 20(4), 351-371.
- Freeman, C., & Tranter, P. J. (2011). *Children and their urban environment: Changing worlds*. New York, USA: Routledge.
- Galster, G. (2012). The mechanism (s) of neighbourhood effects: Theory, evidence, and policy implications. In: M. van Ham, D. Manley, N. Bailey, L. Simpson & D. Maclennan (red), *Neighbourhood effects research: New perspectives* (pp. 23-56). Dordrecht: Springer Netherlands
- Galster, G., & Sharkey, P. (2017). Spatial foundations of inequality: A conceptual model and empirical overview. *The Russell Sage Foundation Journal of the Social Sciences: Spatial Foundations of Inequality*, 2-3.
- Gardner, C. B. (1995). *Passing by: Gender and public harassment*. Berkeley (CA), USA: University of California Press
- Gemeente Utrecht, Mitros, Portaal & Bo-Ex.. (2008). *Meedoen in de krachtwijken Voorstellen voor het versterken van de bewonersparticipatie in de Utrechtse krachtwijken*. Geraadpleegd op 20-09-2017 van https://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/bestuur-en-organisatie/initiatief-en-invloed/Meedoen_20in_20de_20krachtwijken_1_.pdf
- Gemeente Utrecht (2007) *Kanaleneiland Leert! Wijkactieplan Kanaleneiland*. Utrecht: Gemeente Utrecht
- Gemeente Utrecht (2009) *Kansrijk Kanaleneiland-noord Gebiedsplan voor de vernieuwing van Kanaleneiland-Noord 2008-2018*. Utrecht: Gemeente Utrecht
- Gemeente Utrecht (2010), *Vooruit in Kanaleneiland-Zuid: Aanpak Kanaleneiland-Zuid 2010-2020*. Utrecht: Gemeente Utrecht
- Gemeente Utrecht (2013). *Wijkambities Zuidwest 2014-2018*. Utrecht: Gemeente Utrecht. Geraadpleegd van: <https://www.utrecht.nl/bestuur-en-organisatie/initiatiefen-invloed/participatie/wijkambities-en-wijkactieprogrammas/>

- Gemeente Utrecht, Onderzoek (2016). *WijkWijzer 2016, De 10 Utrechtse wijken en 5 krachtwijken in cijfers*. Utrecht: Gemeente Utrecht. Geraadpleegd van: <https://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/bestuur-enorganisatie/publicaties/onderzoek-en-cijfers/2016-06-Wijkwijzer-2016.pdf>
- Gerritsen, S., & Reininga, T. (2011). *Buurteffecten in perspectief*. Den Haag: Centraal Planbureau
- Gleeson, B., & Sipe, N. (2006). *Creating child friendly cities: Reinstating kids in the city*. New York (NY), USA: Routledge.
- Gobillon, L., Magnac, T., & Selod, H. (2011). The effect of location on finding a job in the Paris region. *Journal of Applied Econometrics*, 26(7), 1079-1112.
- Gobillon, L., Selod, H., & Zenou, Y. (2007). The mechanisms of spatial mismatch. *Urban studies*, 44(12), 2401-2427
- Goldfeld, S., Mathews, T., Brinkman, S., Woolcock, G., Myers, J., Kershaw, P., . . . & Wiseman, J. (2010). *The Kids in Communities Study: Measuring community level factors influencing children's development. Report for VicHealth*. Melbourne, Australië: Murdoch Children's Research Institute.
- Goldfeld, S., Woolcock, G., Katz, I., Tanton, R., Brinkman, S., O'Connor, E, . . . & Giles-Corti, B. (2015). Neighbourhood effects influencing early childhood development: conceptual model and trial measurement methodologies from the Kids in Communities Study. *Social Indicators Research*, 120(1), 197-212.
- Goodchild, B., & Cole, I. (2001). Social balance and mixed neighbourhoods in Britain since 1979: A review of discourse and practice in social housing. *Environment and Planning D: Society and Space*, 19(1), 103-121.
- Gotham, K. F. (2003). Toward an understanding of the spatiality of urban poverty: The urban poor as spatial actors. *International Journal of Urban and Regional Research*, 27(3), 723-737
- Graaf, P. van der, & Veldboer, L. (2009). The effects of state-led gentrification in the Netherlands. In: *City in sight: Dutch dealings with urban change* (pp. 61-80) Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Green, E. & Singleton, C. (2006). Risky bodies at leisure: Young women negotiating space and place. *Sociology*, 40(5), 853-871.
- Greider, T., & Garkovich, L. (1994). Landscapes: The social construction of nature and the environment. *Rural sociology*, 59(1), 1-24.
- Groves, R., Middleton, A., Murie, A., & Broughton, K. (2003). *Neighbourhoods that work. A Study of Bournville Estate, Birmingham.*, Bristol, England: The Policy Press
- Hagan, J., & Foster, H. (2001). Youth violence and the end of adolescence. *American Sociological Review*, Vol. 66, No. 6 (Dec., 2001), 874-899.
- Hair, N. L., Hanson, J. L., Wolfe, B. L., & Pollak, S. D. (2015). Association of child poverty, brain development, and academic achievement. *JAMA Pediatrics*, 169(9), 822-829.
- Hameleers, J. (2017, 7 april). Een betere buurt begint bij jezelf. *Het Parool*, p. 37.
- Ham, M. van (2012). *De buurt. Best belangrijk*. Delft: TU Delft, Faculteit Bouwkunde.
- Harding, D. J. (2009). Violence, older peers, and the socialization of adolescent boys in disadvantaged neighborhoods. *American Sociological Review*, 74(3), 445-464.
- Hart, R. A. (1987). Children's participation in planning and design. In *Spaces for children*, pp. 217-239. New York (NY), USA: Springer
- Hart, R.A. (1992). *Children's Participation: From Tokenism to Citizenship*. Innocenti Essays no 4. Florence: UNICEF International Child Development Center

- Hart, R. A. (2013). *Children's participation: The theory and practice of involving young citizens in community development and environmental care*. New York (NY), USA: Routledge.
- Harcourt, W. and A. Escobar. (2002). "Women and the Politics of Place." *Development* 45(1): 7-14.
- Harvey, D. (2000). *Spaces of hope*. Edinburgh, England: Edinburgh University Press
- Haywood, G., Rothenberg, M., & Beasley, R. (1974). Children's play and urban playground environments: A comparison of traditional, contemporary, and adventure types. *Environment and Behavior*, 6, 131-168.
- Helleman, G., & Wassenberg, F. (2004). The renewal of what was tomorrow's idealistic city. Amsterdam's Bijlmermeer high-rise. *Cities*, 21(1), 3-17.
- Herweijer, L. (2008). *Gestruikeld voor de start: de school verlaten zonder startkwalificatie*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Holloway, S. L. (2014). Changing children's geographies. *Children's Geographies*, 12(4), 377-392.
- Holloway, S. L., & Valentine, G. (2000). Spatiality and the new social studies of childhood. *Sociology*, 34(4), 763-783.
- Horelli, L. (1998). Creating child-friendly environments: case studies on children's participation in three European countries. *Childhood*, 5(2), 225-239.
- Horelli, L. (2007). Constructing a theoretical framework for environmental child-friendliness. *Children Youth and Environments*, 17(4), 267-292.
- Hüttenmoser, M. (1995). Children and their living surroundings: Empirical investigations into the significance of living surroundings for the everyday life and development of children. *Children's Environments*, 403-413.
- Jencks, C. & Mayer, S.E. (1990). The social consequences of growing up in a poor neighborhood. In: L. Lynn & M. McGeary (red), *Inner-city poverty in the United States* (pp. 111-186). Washington D.C, USA: National Academy Press.
- Jong, J. D. de. (2007). *Kapot moeilijk: een etnografisch onderzoek naar opvallend delinquent groepsgebruik van Marokkaanse jongens*. Amsterdam: Aksant.
- Junger-Tas, J., Steketee, M.J., Moll, M. & Tierolf, B. (2008). *Achtergronden van jeugddelinquentie en middelengebruik*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Jupp, B., Sainsbury, J., & Akers-Douglas, O. (1999). *Living together: Community life on mixed tenure estates*. London, England: Demos.
- Kain, J. F. (1992). The spatial mismatch hypothesis: three decades later. *Housing policy debate*, 3(2), 371-460.
- Karsten, L. (1998). Growing up in Amsterdam: Differentiation and segregation in children's daily lives. *Urban Studies*, 35(3), 565-581.
- Karsten, L. (2002). Mapping childhood in Amsterdam: the spatial and social construction of children's domains in the city. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*, 93(3), 231-241.
- Karsten, L. (2003). Children's use of public space: the gendered world of the playground. *Childhood*, 10(4), 457-473.
- Karsten, L. (2005). It all used to be better? Different generations on continuity and change in urban children's daily use of space. *Children's Geographies*, 3(3), 275-290.
- Karsten, L. (2007). Housing as a way of life: Towards an understanding of middle-class families' preference for an urban residential location. *Housing Studies*, 22(1), 83-98.
- Karsten, L., & Vliet, W. van. (2006). Children in the city: Reclaiming the street. *Children Youth and Environments*, 16(1), 151-167.

- Kauppinen, T.M. (2004). *Neighbourhood effects in a European city: The educational careers of young people in Helsinki*. Paper presented at the European Network for Housing Research Conference, Cambridge, England, 2-6 July.
- Kauppinen, T. M. (2007). Neighborhood effects in a European city: Secondary education of young people in Helsinki. *Social Science Research*, 36(1), 421-444.
- Kempen, R. van, & Priemus, H. (1999). Undivided cities in the Netherlands: Present situation and political rhetoric. *Housing Studies*, 14(5), 641-657.
- Kempen, R. van, & Priemus, H. (2002). Revolution in social housing in the Netherlands: possible effects of new housing policies. *Urban Studies*, 39(2), 237-253.
- Kempen, R. van., & Wissink, B. (2014). Between places and flows: towards a new agenda for neighbourhood research in an age of mobility. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 96(2), 95-108
- Kennett, P. & Forrest, R. (2003). From planned communities to deregulated spaces: social and tenurial change in high quality state housing. *Housing Studies*, 18(1), 47-64.
- Kintrea, K., St. Clair, R., & Houston, M. (2011). *The influence of parents, places and poverty on educational attitudes and aspirations*. York, England: Joseph Rowntree Foundation.
- Kipke, M. D., Iverson, E., Moore, D., Booker, C., Ruelas, V., & Peters, A. L. et al. (2007). Food and park environments: Neighborhood-level risks for childhood obesity in east Los Angeles. *Journal of Adolescent Health*, 40(4), 325-333.
- Kleinhans, R. (2003). Displaced but still moving upwards in the housing career? Implications of forced residential relocation in the Netherlands. *Housing Studies*, 18(4), 473-499.
- Kleinhans, R. (2004). Social implications of housing diversification in urban renewal: A review of recent literature. *Journal of Housing and the Built Environment*, 19(4), 367-390.
- Kleinhans, R.J. (2005). *Sociale implicaties van herstructurering en herhuisvesting* (Proefschrift TU Delft). Delft: DUP Science.
- Kleinhans, R., & Bolt, G. (2014). More than just fear: on the intricate interplay between perceived neighborhood disorder, collective efficacy, and action. *Journal of Urban Affairs*, 36(3), 420-446.
- Kleinhans, R., Duyvendak, W. G. J., & Veldboer, L. (2000). *Integratie door differentiatie? Een onderzoek naar de sociale effecten van gemengd bouwen*. Den Haag: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
- Kleinhans, R. J. & Kruythoff, H. M. (2002) *Herstructurering: in het Spoor van de Vertrekkers: Een Exploratief Onderzoek naar de Ervaringen van Herstructureringsurgente uit Hoograven* (Utrecht) en Morgenstond (Den Haag). Utrecht: DGVH/ NETHUR
- Kleinhans, R., Priemus, H., & Engbersen, G. (2007). Understanding social capital in recently restructured urban neighbourhoods: two case studies in Rotterdam. *Urban studies*, 44(5-6), 1069-1091.
- Knowles-Yáñez, K. L. (2005). Children's participation in planning processes. *Journal of Planning Literature*, 20(1), 3-14.
- Kohen, D. E., Brooks-Gunn, J., Leventhal, T. & Hertzman, C. (2002). Neighborhood income and physical and social disorder in Canada: Associations with young children's competencies. *Child Development*, 73(6), 1844-1860.
- Kohen, D. E., Leventhal, T., Dahinten, V. S., & McIntosh, C. N. (2008). Neighborhood disadvantage: Pathways of effects for young children. *Child development*, 79(1), 156-169.
- Koskela, H., & Pain, R. (2000). Revisiting fear and place: women's fear of attack and the built environment. *Geoforum*, 31(2), 269-280.
- Koster, M., & Mulderij, K. (2011). *Gezellig en gewend: Jongeren over Overvecht, herstructurering en de toekomst*. Amsterdam: SWP.

- Knox, M., Alcock, D., Roderick, A. & Iles, J. (2002) *Approaches to Community Governance: Models for Mixed Tenure Communities*. Bristol, England: The Policy Press.
- Kruijff, Nils. de. (2007, 10 april). Vlam slaat in de pan op Kanaleneiland - Vijftig jongeren trekken twee camerapalen omver en belagen politie; geen aanhoudingen. *Algemeen dagblad*, p. 1.
- Kullberg, J., Noije, L. van, Berg, E. van den, Mensink, W., Igalla, M., & Posthumus, H. (2015). Betrokken wijken Ervaringen van bewoners en professionals met wijkverbetering in vier (voormalige) aandachtswijken. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Kyle, G., & Chick, G. (2007). The social construction of a sense of place. *Leisure Sciences*, 29(3), 209-225.
- Lansdown, G. (2001). *Promoting children's participation in democratic decision*. Florence, Italy: Innocenti Research Center, UNICEF
- Laughlin, D. L., & Johnson, L. C. (2011). Defining and exploring public space: perspectives of young people from Regent Park, Toronto. *Children's Geographies*, 9(3-4), 439-456.
- Larson, R. W. (2000). Toward a psychology of positive youth development. *American psychologist*, 55(1), 170-183
- Lee, J., & Abbott, R. (2009). Physical activity and rural young people's sense of place. *Children's Geographies*, 7(2), 191-208
- Leventhal, T., & Brooks-Gunn, J. (2000). The neighborhoods they live in: the effects of neighborhood residence on child and adolescent outcomes. *Psychological bulletin*, 126(2), 309.
- Leventhal, T., & Brooks-Gunn, J. (2003). Moving to opportunity: an experimental study of neighborhood effects on mental health. *American journal of public health*, 93(9), 1576-1582.
- Loebach, J., & Gilliland, J. (2010). Child-led tours to uncover children's perceptions and use of neighborhood environments. *Children Youth and Environments*, 20(1), 52-90.
- Loebach, J. E., & Gilliland, J. A. (2016). Free range kids? Using GPS-derived activity spaces to examine children's neighborhood activity and mobility. *Environment and behavior*, 48(3), 421-453.
- Lord, H., & Mahoney, J. L. (2007). Neighborhood crime and self-care: Risks for aggression and lower academic performance. *Developmental psychology*, 43(6), 1321- 1333
- Lupton, R. (2003). Neighbourhood effects: Can we measure them and does it matter? LSE STICERD Research Paper No. CASE073.
- Lynch, K. (1984). *Good City Form*. Cambridge (MA), USA: Massachusetts Institute of Technology press
- Lynch, K. & Banerjee, T. (1977). *Growing Up in Cities: Studies of the Spatial Environment of Adolescence in Cracow, Melbourne, Mexico City, Salta, Toluca, and Warszawa*. Cambridge (MA), USA: Massachusetts Institute of Technology Press.
- MacDonald, R., Shildrick, T., Webster, C. & Simpson, D. (2005). Growing up in poor neighborhoods: The significance of class and place in the extended transitions of 'socially excluded' young adults. *Sociology*, 39(5), 873-891
- Madge, C. & O'Connor, H. (2006). Parenting gone wired: Empowerment of new mothers on the internet? *Social & Cultural Geography*, 7(2), 199-220.
- Madge, C. (1997). Public parks and the geography of fear. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*, 88(3), 237-250
- Malone, K. (1999). 'Growing up in cities' as a model of participatory planning and 'place making' with young people. *Youth Studies Australia*, 18(2), 17.
- Malone, K., & Hartung, C. (2010). Playing with power: Children's participation in theory. , in B. Percy-Smith and N. Thomas (eds.), *A handbook of children and young people's participation* Oxon, England: Routledge.

- Manley, D., & Ham, M. van. (2010). Neighbourhood effects, housing tenure and individual employment outcomes. In *Neighbourhood effects research: New perspectives*, pp. 147-173). Dordrecht: Springer Netherlands
- Marsh, H., & Kleitman, S. (2002). Extracurricular school activities: The good, the bad, and the nonlinear. *Harvard educational review*, 72(4), 464-515.
- Matthews, H. (1995). Living on the edge: children as 'outsiders'. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*, 86(5), 456-466.
- Matthews, H., Limb, M., & Percy-Smith, B. (1998). Changing worlds: the microgeographies of young teenagers. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*, 89(2), 193-202.
- Martin, G., & Watkinson, J. (2003). *Rebalancing communities: Introducing mixed incomes into existing rented housing estates*. York, England: Joseph Rowntree Foundation.
- Midouhas, E., Kuang, Y. & Flouri, E. (2014). Neighbourhood human capital and the development of children 's emotional and behavioural problems: The mediating role of parenting and schools. *Health & Place*, 27, 155-161
- Miltenburg, E. (2017a). *A different place to different people. Conditional neighborhood effects on residents' socio-economic status* (Proefschrift Universiteit van Amsterdam). Amsterdam
- Miltenburg, E.M.. (2017b). Het mengen van buurten bestendigt bestaande ongelijkheid. Geraadpleegd op 15-09-2017 van <https://www.socialevraagstukken.nl/ongelijkheid-komt-niet-door-de-buurt-waar-iemand-woont/>
- Moore, R. C. (1990). *Childhood's domain: play and place in child development*. Berkeley (CA), USA: MIG communications.
- Moore, R. C. (1993). *Plants for Play: A Plant Selection Guide for Children's Outdoor Environments*. Berkeley (CA), USA: MIG Communications.
- Moore, R. L., & Graefe, A. R. (1994). Attachments to recreation settings: The case of rail-trail users. *Leisure sciences*, 16(1), 17-31.
- Morenoff, J. D., Sampson, R. J., & Raudenbush, S. W. (2001). Neighborhood inequality, collective efficacy, and the spatial dynamics of urban violence. *Criminology*, 39, 517-560.
- Morrissey, T. W., Hutchison, L. & Winsler, A. (2014). Family income, school attendance, and academic achievement in elementary school. *Developmental Psychology*, 50(3), 741-753.
- Morrow, V. (2001). Using qualitative methods to elicit young people's perspectives on their environments: some ideas for community health initiatives. *Health education research*, 16(3), 255-268.
- Musterd, S., Ostendorf, W., & De Vos, S. (2003). Neighbourhood effects and social mobility: a longitudinal analysis. *Housing Studies*, 18(6), 877-892.
- Murie, A., Knorr-Siedow, T., & Kempen, R van. (2003). *Large housing estates in Europe general developments and theoretical backgrounds*. Utrecht: Utrecht University, Faculty of Geosciences.
- Nicholson, S. (1971). How not to cheat children, the theory of loose parts. *Landscape Architecture*, 62(1), 30-34.
- Nic Gabhainn, S., & Sixsmith, J. (2006). Children Photographing Well-being: Facilitating Participation in Research. *Children & Society*, 20(4), 249-259.
- Nieuwenhuis, J. (2015). *Neighbourhood effects on youth's achievements: the moderating role of personality*. Utrecht: Utrecht University.
- Nieuwenhuis, J., Hooimeijer, P. & Meeus, W. (2015). Neighbourhood effects on educational attainment of adolescents, buffered by personality and educational commitment. *Social Science Research*, 50, 100-109.

- Nieuwenhuis, J., Hooimeijer, P., Dorsselaer, S. van, & Vollebergh, W. (2013). Neighbourhood effects on school achievement: the mediating effect of parenting and problematic behaviour?. *Environment and Planning A*, 45(9), 2135-2153.
- Nordström, M. (2010). Children's views on child-friendly environments in different geographical, cultural and social neighbourhoods. *Urban studies*, 47(3), 514-528.
- Orellana, M. F. (1999). Space and place in an urban landscape: Learning from children's views of their social worlds. *Visual Studies*, 14(1), 73-89.
- Owens, P. E. (1988). Natural landscapes, gathering places, and prospect refuges: Characteristics of outdoor places valued by teens. *Children's Environments Quarterly*, 17-24.
- Pawson, H., Kirk, K., & McIntosh, S. (2000). *Assessing the impact of tenure diversification: the case of Niddrie, Edinburgh*. Edinburgh: Scottish Homes
- Perkins, C. (2007). Community mapping. *The Cartographic Journal*, 44(2), 127-137.
- Permentier, M., Bolt, G., & van Ham, M. (2007). Comparing residents' and non-residents' assessments of neighbourhood reputations. In *American Association of Geographers meetings, San Francisco, April* (Vol. 335).
- Permentier, M. G., Kullberg, J., & Noije, L. L. J. (2013). *Werk aan de wijk: een quasi-experimentele evaluatie van het krachtwijkenbeleid*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Pinkster, F. M. (2014). Neighbourhood effects as indirect effects: Evidence from a Dutch case study on the significance of neighbourhood for employment trajectories. *International Journal of Urban and Regional Research*, 38(6), 2042-2059.
- Plotnick, R. D., & Hoffman, S. D. (1999). The effect of neighborhood characteristics on young adult outcomes: Alternative estimates. *Social Science Quarterly*, 1-18.
- Putnam, R. D. (2015). *Our Kids: The American Dream in Crisis*. New York (NY), USA: Simon and Schuster.
- Rankin, B. H., & Quane, J. M. (2002). Social contexts and urban adolescent outcomes: The interrelated effects of neighborhoods, families, and peers on African-American youth. *Social Problems*, 49(1), 79-100.
- Reich, S. M., Subrahmanyam, K. & Espinoza, G. (2012). Friending, IMing, and hanging out face-to-face: Overlap in adolescents' online and offline social networks. *Developmental Psychology*, 48(2), 356-368.
- Relph, E. (1976). *Place and placelessness*. London, England: Pion Limited.
- Riggio, E. (2002). Child friendly cities: good governance in the best interests of the child. *Environment and Urbanization*, 14(2), 45-58.
- Rotger, G.P. & Galster, G. (2015). Neighborhood context and criminal behaviors of the disadvantaged: Evidence from Copenhagen. Paper for the ENHR-conference in Lisbon, 30 June - 2 July 2015.
- Ruckenstein, M. (2013). Spatial extensions of childhood: From toy worlds to online communities. *Children's Geographies*, 11(4), 476-489.
- Rudzitis, G. (1993). Nonmetropolitan geography: migration, sense of place, and the American West. *Urban Geography*, 14(6), 574-585.
- Ryden, K. C. (1993). *Mapping the invisible landscape: Folklore, writing, and the sense of place*. Iowa City (IA), USA: University of Iowa Press
- Sack, R. D. (1997). *Homo Geographicus a Framework for Action, Awareness, and Moral Concern*. Baltimore (MD), USA: Johns Hopkins University Press.
- Scales, P. C., Benson, P. L., Leffert, N., & Blyth, D. A. (2000). Contribution of developmental assets to the prediction of thriving among adolescents. *Applied developmental science*, 4(1), 27-46.

- Sahadat, I.a. (2017, 22 maart). Ook tussen welvarende burens trekt arm zich niet op aan rijken *Volkskrant*, p. 20.
- Sahadat, I.b. (2017, 6 mei). Slechter af in de betere buurt. *de Volkskrant*, pp. 48-49.
- Sampson, R. J. (2008). Moving to Inequality: Neighborhood Effects and Experiments Meet Social Structure 1. *American Journal of Sociology*, 114(1), 189-231.
- Sampson, R. J., & Groves, W. B. (1989). Community structure and crime: Testing social-disorganization theory. *American Journal of Sociology*, 94(4), 774-802.
- Sampson, R. J., Raudenbush, S. W. & Earls, F. (1997). Neighborhoods and violent crime: A multilevel study of collective efficacy. *Science*, 277(5328), 918-924.
- Sampson, R. J., Morenoff, J. D., & Gannon-Rowley, T. (2002). Assessing "neighborhood effects": Social processes and new directions in research. *Annual review of sociology*, 28(1), 443-478.
- Santiago, A. M., Galster, G. C., Lucero, J., Ishler, K. J., Lee, E. L., Kypriotakis, G. & Stack, L. (2014). *Opportunity Neighborhoods for Latino and African American Children*. Washington, DC, USA: U.S. Department of Housing and Urban Development, Office of Policy Development and Research.
- Schaefer-McDaniel, N. (2007). "They Be Doing Illegal Things" Early Adolescents Talk About Their Inner-City Neighborhoods. *Journal of Adolescent Research*, 22(4), 413-436.
- Schrijvers, C. T. M. & Schoemaker, C. G. (2008). *Spelen met gezondheid. Leefstijl en psychische gezondheid van de Nederlandse jeugd*. Bilthoven: RIVM.
- Schneiders, J., Drukker, M., Ende, J van der., Verhulst, F. C., van Os, J., & Nicolson, N. A. (2003). Neighbourhood socioeconomic disadvantage and behavioural problems from late childhood into early adolescence. *Journal of epidemiology and community health*, 57(9), 699-703.
- Sharkey, P. T. (2006). Navigating dangerous streets: The sources and consequences of street efficacy. *American Sociological Review*, 71(5), 826-846.
- Sharkey, P., & Faber, J. W. (2014). Where, when, why, and for whom do residential contexts matter? Moving away from the dichotomous understanding of neighborhood effects. *Annual Review of Sociology*, 40, 559-579.
- Shields, R. (2013). *Places on the margin: Alternative geographies of modernity*. New York (NY), USA: Routledge.
- Shumaker, S. A., & Taylor, R. B. (1983). Toward a clarification of people-place relationships: A model of attachment to place. *Environmental psychology: Directions and perspectives*, 2, 19-25.
- Simons, R. L., Johnson, C., Beaman, J., Conger, R. D. & Whitbeck, L. B. (1996). Parents and peer group as mediators of the effect of community structure on adolescent problem behavior. *American Journal of Community Psychology*, 24(1), 145-171.
- Simpson, B. (1997). "Towards the Participation of Children and Young People in Urban Planning and Design." *Urban Studies* 34 (5-6), 907-926
- SIRE. (2017). Laat jij jouw jongen genoeg jongen zijn[Persbericht]. Geraadpleegd op 19 september 2017 van <http://sire.nl/nieuws/nieuwe-sire-campagne-%C2%B4laat-jij-jouw-jongen-genoege-jongen-zijn%C2%B4>
- Small, M. L., & Feldman, J. (2012). Ethnographic evidence, heterogeneity, and neighbourhood effects after moving to opportunity. In *Neighbourhood effects research: New perspectives*, pp. 57-77. Dordrecht: Springer Netherlands
- Small, M. L., & Newman, K. (2001). Urban poverty after the truly disadvantaged: The rediscovery of the family, the neighborhood, and culture. *Annual Review of sociology*, 27(1), 23-45.
- Smith, N. (2002). New globalism, new urbanism: gentrification as global urban strategy. *Antipode*, 34(3), 427-450.

- Snel, E., Hoek, T. & Chessa, T. (2001). *Kinderen in armoede: opgroei in de marge van Nederland*. Assen: Van Gorcum.
- Sobel, D. (1998). *Mapmaking with Children: Sense of Place Education for the Elementary Years*. Portsmouth (NS), USA: Heinemann.
- Solon, G., Page, M. E., & Duncan, G. J. (2000). Correlations between neighboring children in their subsequent educational attainment. *Review of Economics and Statistics*, 82(3), 383-392.
- Somer, K., & Mason, P. (2007). *De functionele stad: de CIAM en Cornelis Van Eesteren, 1928-1960*. Rotterdam: NAI Uitgevers..
- Spencer, M. B. (2001). Resiliency and fragility factors associated with the contextual experiences of low resource urban African American male youth and families. In: A. Booth & A.C. Crouter (Eds.), *Does it Take a Village? Community Effects on Children, Adolescents, and Families*, pp. 51-77. London, England: Psychology Press.
- Stedman, R. C. (2003). Is it really just a social construction?: The contribution of the physical environment to sense of place. *Society & Natural Resources*, 16(8), 671-685.
- Steinberg, L. & Monahan, K.C. (2007). Age differences in resistance to peer influence. *Developmental Psychology*, 43(6), 1531-1543
- Steketee, M., Tierolf, B., & Mak, J. (2014). *Kinderen in Tel Databoek 2014. Kinderrechten als basis voor lokaal jeugdbeleid*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Sykes, B., & Kuyper, H. (2009). Neighbourhood effects on youth educational achievement in the Netherlands: can effects be identified and do they vary by student background characteristics?. *Environment and Planning A*, 41(10), 2417-2436
- Sykes, B. & Musterd, S. (2011). Examining neighbourhood and school effects simultaneously: What does the Dutch evidence show? *Urban Studies*, 48(7), 1307- 1331.
- Tan, S., & Spies, H. (2014). *Rotterdamse jongeren over sociale ongelijkheid en werkloosheid*. Geraadpleegd van <http://www.plusconfidence.nl/sites/default/files/Rotterdamse%20jongeren%20over%20sociale%20ongelijkheid%20en%20Owerkloosheid.pdf>
- Travlou, P., Owens, P. E., Thompson, C. W., & Maxwell, L. (2008). Place mapping with teenagers: locating their territories and documenting their experience of the public realm. *Children's Geographies*, 6(3), 309-326.
- Tuan, Y. F. (1977). *Space and place: The perspective of experience*. Minesota (MI), USA: University of Minnesota Press.
- Tunstall, R. (2003). 'Mixed tenure' policy in the UK: privatisation, pluralism or euphemism?. *Housing, Theory and Society*, 20(3), 153-159.
- Tunstall, S., Tapsell, S., & House, M. (2004). Children's perceptions of river landscapes and play: What children's photographs reveal. *Landscape research*, 29(2), 181-204.
- Uitermark, J., Duyvendak, J. W., & Kleinhans, R. (2007). Gentrification as a governmental strategy: social control and social cohesion in Hoogvliet, Rotterdam. *Environment and Planning A*, 39(1), 125-141.
- UNICEF. (2004). *Building child friendly cities: A framework for action*. Florence, Italy: UNICEF Innocenti Research Centre.
- Urban Fabric / Steenhuis stedenbouw/landschap (2006), Tien naoorlogse wijken van Utrecht, Cultuurhistorisch onderzoek en ruimtelijk analyse, cd-rom, Utrecht: Gemeente Utrecht.
- Valentine, G. (1996). Children should be seen and not heard: The production and transgression of adults' public space. *Urban Geography*, 17(3), 205-220.
- Veldboer, L., Kleinhans, R., & Duyvendak, J. W. (2002). The diversified neighbourhood in western Europe and the United States. *Journal of International Migration and Integration/Revue de l'integration et de la migration internationale*, 3(1), 41-64.

- Vet, E. de, Ridder, D. de & Wit, J. de (2011). Environmental correlates of physical activity and dietary behaviours among young people: A systematic review of reviews. *Obesity Reviews*, 12(5), 130-142.
- Villanueva, K., Giles-Corti, B., Bulsara, M., McCormack, G. R., Timperio, A., Middleton, N., . . . & Trapp, G. (2012). How far do children travel from their homes? Exploring children's activity spaces in their neighborhood. *Health & Place*, 18(2), 263-273.
- Visser, K., Bolt, G., & Kempen, R. van. (2015a). *Buurteffecten op kinderen en jongeren – Een literatuurstudie*. Utrecht: Utrecht University.
- Visser, K., Bolt, G. & Kempen, R. van (2015b). 'Come and live here and you'll experience it': Youths talk about their deprived neighbourhood. *Journal of Youth Studies*, 18(1), 36-52.
- Visser, K. (2014). Navigating the neighbourhood *How youths deal with displacement and life in a deprived neighbourhood*. (Proefschrift Universiteit van Utrecht University): Utrecht
- Vries, S. de, Bakker, I., Overbeek, K. van, Boer, N., Hopman-Rock, M. & Jeugd, P. W. (2005). *Kinderen in prioriteitswijken: lichamelijke (in) activiteit en overgewicht*. Leiden: TNO Kwaliteit van Leven.
- VROM (1997). *Nota stedelijke vernieuwing*. Den Haag: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer / Wonen, Wijken en Integratie.
- VROM (2000). *Mensen Wensen Wonen. Wonen in 21ste eeuw*. Den Haag: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer / Wonen, Wijken en Integratie.
- VROM (2003). *Nieuwbouw en herstructurering. Doorstroming en dynamiek in nieuwe en oude wijken*. Den Haag: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer..
- VROM (2004). *Voortgang Actieprogramma Herstructurering 56-wijken*. Den Haag: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.
- VROM (2007). *Actieplan Krachtwijken: van aandachtswijk naar krachtwijk*. Den Haag: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer / Wonen, Wijken en Integratie.
- VROM-Raad (The Council for Housing, Spatial Planning and the Environment) (2002) *Haasten en onthaasten in de stedelijke herstructurering (Make haste and slow down in urban restructuring)*. VROM-Raad, Den Haag.
- Wandersman, A., & Nation, M. (1998). Urban neighborhoods and mental health. *American Psychologist*, 53(6), 647-656.
- Ward, C. (1978). The child in the city. *Society*, 15(4), 84-91.
- Weijters, G., Scheepers, P., & Gerris, J. (2007). Distinguishing the city, neighbourhood and individual level in the explanation of youth delinquency: A multilevel approach. *European Journal of Criminology*, 4(1), 87-108.
- Weijters, G., Scheepers, P., & Gerris, J. (2009). City and/or neighbourhood determinants? Studying contextual effects on youth delinquency. *European Journal of Criminology*, 6(5), 439-455.
- Weinhardt, F. (2014). Social housing, neighborhood quality and student performance. *Journal of Urban Economics*, 82, 12-31.
- Wendel-Vos, G., Blokstra, A., Zwakhals, S., Wijga, A. & Tjihuis, M. (2005). *De fysieke omgeving in relatie tot bewegen en voeding. Onderzoek in het kader van preventie van overgewicht*. Bilthoven: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)
- White, R. (1993). Youth and the conflict over urban space. *Children's Environments*, 85-93.
- White, R. J., & Green, A. E. (2011). Opening up or closing down opportunities?: The role of social networks and attachment to place in informing young peoples' attitudes and access to training and employment. *Urban Studies*, 48(1), 41-60.

- Wilson, W. J. (1987). *The Truly Disadvantaged: The Inner City, the Underclass, and Public Policy*. Chicago (IL), USA: Univ. Press, Chicago.
- Williams, D. R., & Stewart, S. I. (1998). Sense of place: An elusive concept that is finding a home in ecosystem management. *Journal of forestry*, 96(5), 18-23.
- Willemsen, M. (2017, 23 maart). Een rijke buurman trekt je niet omhoog. *NRC*, p. 5. Geraadpleegd op 15-09-2017 van <https://www.nrc.nl/nieuws/2017/03/23/een-rijke-buurman-trekt-je-niet-omhoog-7535560-a1551708>
- Wridt, P. (2010). A qualitative GIS approach to mapping urban neighborhoods with children to promote physical activity and child-friendly community planning. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 37(1), 129-147.
- Wittebrood, K., Permentier, M., & Pinkster, F. (2011). *Wonen, wijken & interventies: krachtwijkenbeleid in perspectief*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Wodtke, G. T., Harding, D. J., & Elwert, F. (2011). Neighborhood effects in temporal perspective: The impact of long-term exposure to concentrated disadvantage on high school graduation. *American Sociological Review*, 76(5), 713-736.
- Woolley, H., Dunn, J., Spencer, C., Short, T., & Rowley, G. (1999). Children describe their experiences of the city centre: a qualitative study of the fears and concerns which may limit their full participation. *Landscape research*, 24(3), 287-301.
- Yarwood, R., and N. Tyrrell. 2012. "Why Children's Geographies?" *Geography*, 97 (3), 123–128.
- Young, L., & Barrett, H. (2001). Adapting visual methods: action research with Kampala street children. *Area*, 33(2), 141-152.
- Zwaard, J. van der (2005). De Nederlanders achterna? Twijfels van Allochtone Sociale Stijgers Over Verhuizen Naar 'Een Betere Buurt'. *Sociologie*, 1(4), 463-475.

Bijlages:

Bijlage 4.1: Interviewmatrix respondenten

Respondenten jongens:	Leeftijd:	Afkomst:	Plek ontmoet:	Datum:	Tijd in Kanaleneiland	Organisatie
001	17	Surinaams/NL	Cultuurhuis	06-06-2017	Altijd	-
002	14	Marokkaans	Tennispark	06-06-2017	Altijd	-
003	12	Bulgaars	Huis van Vrede	06-06-2017	Afgelopen 2 jaar	-
004	22	Surinaams	ROC	20-06-2017	7 tot 11 jaar	-
005	21	Bosnisch	ROC	20-06-2017	6 tot 16 jaar	-
006	20	Marokkaans	ROC	20-06-2017	Altijd	-
007	16	Marokkaans	Cultuurhuis	21-06-2017	Altijd	-
008	14	Turks	Cultuurhuis	21-06-2017	Altijd	-
009	13	NL/Filipijns	Via respondent 020	30-06-2017	Altijd	-
010	15	Marokkaans	Globe College	29-06-2017	Altijd	-
011	15	Marokkaans	Globe College	29-06-2017	Altijd	-
012	15	Marokkaans	Globe College	29-06-2017	Afgelopen 8 jaar	-
013	15	Marokkaans	Globe College	29-06-2017	Altijd	-
014	15	Marokkaans	Globe College	29-06-2017	Altijd	-
015*	28	Marokkaans	Via kennis bij SCP	16-05-2017	Altijd	Gemeente Utrecht
016*	24	Marokkaans	Tennispark	08-06-2017	Tot 2,5 jaar geleden	Harten voor sport
017*	20+	Marokkaans	Krachtstation	14-06-2017	Tot 3 jaar geleden	Stichting Trendy
018*	20+	Marokkaans	Krachtstation	22-06-2017	Altijd	Stichting trendy

* Zowel respondent als jongeren maar ook als professional

Bijlage 4.2: Interviewmatrix professionals

Professionals	Functie:	Bedrijf/Organisatie	Datum:
001	Gebiedsmanager Kanaleneiland	Gemeente Utrecht	20-07-2017
002	Wijkadviseur Zuidwest	Gemeente Utrecht	27-06-2017
003	Junior Wijkadviseur Zuidwest	Gemeente Utrecht	27-06-2017
004	Gebiedsmanager veiligheid	Gemeente Utrecht.	23-05-2017
005	Sociaal Makelaar	Doenja Dienstverlening	29-05-2017
006	Directeur	Globe College	14-06-2017
007	Leerlingenraadbegeleider, docent en mentor	Globe College	14-06-2017
008	Leerlingenraad, begeleider, docent en mentor	Globe College	14-06-2017
009	Directeur	ROC Midden Nederland (Morco Polo laan)	21-06-2017
010	Wijkagent	Politie	23-05-2017
011	Directeur	Labyrint	30-05-2017
012	Wijkbeheerder	Mitros	17-05-2017
013	Directeur	Jongeren Cultuurhuis	06-06-2017

Bijlage 4.3: Topiclijst respondenten

<p>Mindmap: - Voor het beginnen moet er aan de respodent of het gesprek mag worden opgenomen en zal er een korte uitleg over het onderzoek worden gegeven</p>	<p>Datum: Naam respondent:</p>
<p>Thema 1: Woonplek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wordt samen opgezocht op de plattegrond 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Waar woon je in Kanaleneiland? <ul style="list-style-type: none"> • Als de respondent niet Kanaleneiland woont dan belangrijkste plek in Kanaleneiland • Ook als woonplaats niet wil prijsgeven 2. Hoe lang woon je al in Kanaleneiland?
<p>Thema 2: Plekken en Routes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Plekken en routes worden door de respondent zelf op de plattegrond gezet, onderzoeker helpt als de respondent er niet uitkomt. • Wordt gevraagd of de respondent kort commentaar er bij wil schrijven (steekwoorden) 	<ol style="list-style-type: none"> 3. Wat zijn belangrijke routes door de wijk heen ? <ul style="list-style-type: none"> • Denk aan de route van huis naar school/buurthuis/(hang)plekken/ • Zijn hier opvallen dingen aan plekken die je mijdt daarvoor omrijdt <ul style="list-style-type: none"> ○ Zoja waarom 4. Wat zijn de belangrijkste plekken in de buurt? <ul style="list-style-type: none"> • Waarom zijn dit belangrijke plekken? • Wat zijn hun ervaringen op deze plek ? • Waarvoor kiezen ze voor deze plek ? 5. Wat zijn slechte plekken in de wijk? Plekken die de respondent mijdt? <ul style="list-style-type: none"> • Waarom? • Ervaringen?
<p>Thema 3: Veranderingen in de buurt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Plekken en routes worden door de respondent zelf op de plattegrond gezet, onderzoeker helpt als de respondent er niet uitkomt. • Wordt gevraagd of de respondent kort commentaar er bij wil schrijven (steekwoorden) 	<ol style="list-style-type: none"> 6. Waar in de buurt zien zijn veel veranderingen? <ul style="list-style-type: none"> • Invloed op hun? • Wat voor veranderingen? • Positief of negatief?

<p>Topiclijst interview:</p> <p>THEMA 1: Plekken</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Waarom zijn deze plekken belangrijk voor jou? <ul style="list-style-type: none"> • Waarom juist op deze plek(ken)? • Wat gebeurt er op de plek? • Kom je hier zelf vaak/ af en toe ? 2. Wat betekend de plek op voor jou? <ul style="list-style-type: none"> • Hoe voel je op deze plek? • Waardoor komt dit? • Wat voor ervaringen heb je hier meegemaakt goede en slechte ervaringen 3. Waarom kies je voor deze plek? <ul style="list-style-type: none"> • Wat trekt je het meest aan in deze plek?
--	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Mogelijkheden/dichtbij/onderhoud/vrienden • Wat biedt de plek jouw? <p>4. Wat doe je op de plek en met wie? (goede plekken)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doe je op de plek waarvoor de plek is bedoeld? • Zo niet hoe komt dit? • Zijn er ook andere groepen op deze plek? • Onderlinge contact met andere groepen of bewoners en voorbijgangers? • Hoe is dit contact? <p>5. Ontmoet je andere mensen op de plek?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zo ja wie heb je hier ontmoet? • Alleen vrienden of ook andere groepen? • Is het een ontmoetingsplaats voor jouw? • Heb je je ook ontmoetingen tussen buurtgenoten? <p>6. Hoe gedraag je op de plek?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hoe gedraag je onderling • Hoe gedraag je tegenover andere groepen op de plek? • Zijn er wel eens conflicten tegenover andere geweest op deze plek? <p>7. Zijn er Veranderingen geweest op deze plek?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zo ja wat is er veranderd? • Heeft dit invloed op de mensen die hier naar toe komen? • Is er invloed op de ontmoetingen en gedragingen op deze plek? • Heb je hierdoor nieuwe vrienden ontmoet? <p>Ik heb je ook gevraagd om foto's te maken van plekken die mijdt of in de buurt slechte plekken vindt zou je hier ook iets meer over willen vertellen?</p> <p>8. Waarom vindt je het een slechte plek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Waar door komt dit <p>9. Mijdt deze plekken of andere plekken in de buurt?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gedraag je anders op deze plek? <p>10. Zijn er plekken die je eerst mijden maar op dit moment niet meer?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zo ja waarom nu niet meer wat is er veranderd? • Zo nee wat zou er moeten veranderen voordat je deze plek niet meer mijdt <p>11. Er is de afgelopen tijd veel veranderd in Kanaleneiland heeft dit invloed op de plekken die jij voorheen of op dit moment mijdt?</p>
THEMA 2: Context van de buurt	<p>We hebben nu eerst over de plekken in de buurt gehad.. Ik zal het graag nu meer in het algemeen over de wijk Kanaleneiland hebben. In de mindmap hebben hier al naar gekeken zullen er nu dieper op ingaan.</p> <p>12. Hoe zie jij de buurt Kanaleneiland?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat voel je als grenzen van de buurt? <p>13. Hoeveel tijd breng je door in Kanaleneiland?</p> <ul style="list-style-type: none"> • waar breng je de meeste tijd door? • Is de buurt van belang voor jouw? • Heb je veel contact met vrienden in de buurt <p>14. Wat doe je allemaal in de buurt?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Heb je vrienden ontmoet in Kanaleneiland en zo ja op welke plekken in de buurt? • Of via school en social media? • Dient de buurt als een ontmoetingsplaats? • Wat doe je zoal buiten de buurt? <p>15. Wat vindt je van de buurt en woonomgeving?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vindt je Positief of negatief om in Kanaleneiland te wonen?

	<ul style="list-style-type: none"> • Wat betekend je buurt voor jouw (in je eigen woorden) ? • Voel je verbonden met Kanaleneiland? • Hoe zal je de wijk omschrijven? <p>16. Zijn er genoeg speelplekken in Kanaleneiland aanwezig</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zo nee wat mis je nog? • Wat kan er verbeterd worden <p>17. Maak je ook gebruik van lokale voorzieningen? (denk aan sport, winkels, buurthuizen) in Kanaleneiland?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zoja zijn de plekken binnen of in de buitenruimte? • Zo nee gebruik je de voorzieningen buiten Kanaleneiland <ul style="list-style-type: none"> ○ Zoja waarom? <p>18. (eventueel) Uit de mindmap blijkt dat je vooral een bepaald deel van Kanaleneiland gebruikt ?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Waarom ? • Heeft dit te maken met de veranderingen/vrienden/speelplekken? <p>19. Wat trekt je aan in de plek om naar toe te gaan?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat vindt je belangrijk aan deze plekken? • Mogelijkheden/plek/ouders/vrienden • Wat moet een plek bieden ?
THEMA 3: Veranderingen in de buurt	<p>20. In de afgelopen jaren is er veel veranderd in de buitenruimte in Kanaleneiland wat heb je hiervan gemerkt?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vindt je deze veranderingen positief of negatief? • Zijn er veranderingen gemaakt op plekken waar je gebruikt van maakt of maakte? • Zoja wat vindt je hiervan? • Heeft het jouw ervaring op deze plek veranderd? <p>21. Is jouw keuze voor plekken in de buurt veranderd door de aanpassingen in de buurt?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zoja waardoor is deze keuze veranderd ? • Wat is er anders aan deze plekken dan de vorige plekken (foto's) • Zijn er plekken in buurt die bent gaan vermijden? <p>22. Is jouw bewegen door de buurt hierdoor veranderd, denk aan de plekken waar je naar toe gaat of mijdt ?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Waarom ben je de andere plekken gaan gebruiken? • Mogelijkheden/plek/onderhoud <p>23. Is er door deze veranderingen in de buurt nieuwe op de plekken waar je komt?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Heb je contact met de nieuwe groepen? • Is er een verschil in gedragingen op bepaalde plekken in de buurt? • Heb je andere vrienden leren kennen? • Zijn er nieuwe groepen op plekken? <p>24. Wat vindt je van de veranderingen in de buitenruimte van Kanaleneiland wat voor invloed heeft dit op de ervaringen van jongeren in de wijk?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Waarom? • Denk je dat het overheen met wat jongeren zelf willen? • Wat zal je zelf veranderen aan de plekken
THEMA 4: Algemeen:	<p>25. Hoe ziet een normale dag eruit?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hoe breng je dag door? • Denk aan werk/school • Vrije tijd <p>26. Wat is je leeftijd</p> <p>27. Hoe ziet het huishouden eruit? <i>Heb je broers en zussen?</i></p> <p>28. Kun je je ouders beschrijven? (leeftijd, werk, opleiding, manier van opvoeden, etnische groep)</p>

Bijlage 4.4: Voorbeeld topiclijst respondenten en tevens professional:

Sportcoach harten voor sport Kanaleneiland (Respodent 016)

Wij fijn dat u tijd heeft om met ons een gesprek te voeren, vinden het erg interessant om u ervaringen te horen over Kanaleneiland, het opgroeien in Kanaleneiland, en het werk als buurtsport coach. Introduceren onderzoek, vragen of opgenomen mag worden.

1 Werk als buurtcoach?

Wat houdt het werken als sportbuurtcoach in? Hoe lang ben je buurtcoach? wat daarvoor gedaan? Waarom gaan doen?

Kunt iets vertellen over harten voor sport? Hoe is dit georganiseerd was dit vanuit de gemeente? Wat houdt het werk als buurtsportcoach precies in? Kun je schetsen hoe je dag eruit zag bij dat werk?

Zijn jongeren de enige of belangrijkste doelgroep? Welke leeftijden? Bezoek je ook ouders?

2 Contact met jongeren in de wijk

Lukt het je om goed contact te krijgen met jongeren in de wijk? Stapte jongeren makkelijk op jullie af? Met welke jongeren kom je in contact? Waren er ook jongeren waar je geen grip op had?

Wat hebben jongeren aan de hart voor sport? Hoe zou je de relatie met de jongeren omschrijven? Kan de straatcoach de jongeren in het algemeen verder helpen?

Hoe lang volg je dezelfde jongeren? Blijf je contact houden? afstemming van activiteiten (doenja)? Welk beeld heb je van verschillende groepen jongeren in de wijk? Zijn er groepen die niet met elkaar omgaan?

3 Kanaleneiland:

Wat vind je van de voorzieningen die er voor jongeren zijn in Kanaleneiland? (zoals culturele en sportvoorzieningen) (overbodig, toegevoegd)

Wat is goed, wat (nog) niet? Heb je veel zien veranderen op dit punt? Heeft de wijkverbetering veel voor jongeren opgeleverd? Op welke manier? Zijn er ook onvoorziene veranderingen opgetreden?

Kun je vergelijken met je eigen jeugd in Kanaleneiland? Welke partijen spelen een belangrijke sociale rol in de wijk? Wat hebben deze partijen de jongeren te bieden? Hoe wordt er tegen deze partijen aangekeken door jongeren?

Heb je het gevoel dat jongeren worden bereikt door deze partijen? Waarom wel/niet? In welke mate zijn jongeren betrokken bij de realisatie van de voorzieningen? Welke inspraak hebben ze gehad en wat zie je hier van terug?

Hebben jongeren last gehad van het imago van Kanaleneiland denk je? Wordt er veel over ze geklaagd (hangen, overlast...) en is dat nog veranderd in de loop der jaren? Hoe kijk je naar dat soort klachten? In hoeverre zijn ze terecht? Of zijn klagers onredelijk?

Er is in de wijk de nodige nieuwbouw gerealiseerd. Wat heeft dat met de contacten van bewoners gedaan? Heeft het veel invloed gehad? Zijn er andere contacten ontstaan voor zover

4 Perceptie van de wijk:

Hoe zou je Kanaleneiland omschrijven? Hoe zien de jongeren hun eigen wijk?

Hoe zouden hun Kanaleneiland omschrijven? Hoe verschilt dit met de perceptie van de buitenstaanders?

Denk je dat voor jongeren lastig is om aan te geven dat ze uit Kanaleneiland komen of komen ze hier graag voor uit ?

Wat zijn voor jongeren belangrijke plekken in de buurt? Waarom deze plekken? In hoeverre veranderd ?Wat is er bijzonder aan deze plekken?

5. Opgroeien in de wijk:

Hoe was het om op te groeien in Kanaleneiland? Wat is het verschil met nu? Hoe heeft de herstructurering hieraan bijgedragen? Zijn er plekken veranderd, bijgekomen of verdwenen?

Is positieve of negatieve verandering In hoeverre is dit veranderd in de afgelopen jaren?

Welke knelpunten/opgaves/problemen liggen er in de buurt? In hoeverre is dit veranderd in de afgelopen jaren? In hoeverre zijn jongeren betrokken bij de veranderingen in de buurt? In hoeverre is er volgens u rekening gehouden met jongeren?

Hebben jongeren het wel eens met u over de veranderingen in de buurt? Zijn ze zich hier bewust van? Wat vinden ze hier van? Waar liggen volgens u onbenutte kansen in de buurt? Wat is de kracht van Kanaleneiland?

7. Schoolatitude

Wat is de rol van school in de contacten van de jongeren? Heeft u het idee dat jongeren op school veelal met dezelfde personen omgaan (zelfde situatie → uit dezelfde buurt, dezelfde sociaal economische achtergrond).

Wie zijn belangrijk voor jongeren als het over school gaat? Ouders/vrienden/docenten? Hoe zou u de houding van jongeren tegenover de school typeren? Waar komt dit vandaan?

Welke invloed spelen vrienden hierbij? In welke mate speelt groepsdruk hier een rol? In hoeverre wordt het belang van school ingezien door jongeren? Zijn hier verschillen te zien tussen jongeren? Waaraan ligt dat? Hoe verklaar je die verschillen.

8. Houding tegenover rechtstaat/geloof

Hoe zou u de houding van jongeren tegenover de politie omschrijven? Hoe komt dit? Waarom deze houding? Wat is de invloed van vrienden/ouders daarop?

In welk mate speelt groepsdruk daar een rol in? In hoeverre is deze houding verandert?Heeft u het gevoel dat jongeren de politie ondermijnen? Hoe wordt er gekeken naar andere instellingen zoals bijvoorbeeld de gemeente? Heeft u het gevoel dat jongeren begrepen worden door deze partijen?

Welke rol speelt de moskee voor jongeren? Heeft u het gevoel dat jongeren worden bereikt door de moskee? Op welke manier is dat te zien? Zijn hier voorbeelden van?

Afsluiting

Ter afsluiting heeft u nog ingangen bij organisaties voor jongeren in Kanaleneiland die voor ons onderzoek van belang kunnen zijn? En tips op hoe het best de jongeren te benaderen?

En eventueel helpen in contact te komen met jongens uit de en ons te introduceren

Bijlage 4.5 Voorbeeld topiclijst professionals

Wijkadviseur gemeente Utrecht. (professionals 002 & 003)

Internettekst: "De wijkadviseurs zijn het aanspreekpunt voor initiatieven in een wijk of buurt. De wijkadviseurs geven advies en tips over ruimte of geld. Zij brengen u in contact met actieve bewonersgroepen. De wijkadviseurs weten de weg binnen de gemeente". Mensen kunnen terecht voor:

- Voor uw vraag over de gemeente. Bijvoorbeeld over plannen voor uw wijk. Of over zaken die bij u in de straat of buurt spelen.
- Voor uw ideeën of plannen voor het verbeteren van de wijk. Bijvoorbeeld als u gebruik wilt maken van het initiatievenfonds.
- Voor een afspraak met de wijkwethouder
- Hoe u met de wijkraad in contact kunt komen
- Voor uw vragen over betrokkenheid en inspraak in de wijk
- Voor informatie over bewonersgroepen en ondernemersverenigingen.
- Voor folders en andere informatie over uw wijk

En voor Overlast melden. Voor uw melding over het onderhoud van speelplekken, straten en groen, overlastsituaties, veiligheid en verkeer."

Intro:

Graag een gesprek over uw werkzaamheden als wijkadviseur, over de kwesties die u in Kanaleneiland tegenkomt en over de rol / positie van jongeren daarin in het bijzonder. En graag gebruiken we uw netwerk in de wijk om enkele partners te benaderen, in het bijzonder de twee middelbare scholen in Transwijk: wie zijn de directeuren en kunnen we hen melden dat de gemeente achter ons onderzoek staat? We willen de directeuren vragen of we op school mogen komen voor contact met een leraar of mentor met het verzoek ons in contact te brengen met bovenbouwleerlingen.

Hetzelfde geldt voor het jongerenwerk YoU. Wie binnen de gemeente kunnen we het beste vragen om toestemming voor het benaderen van partijen in het sociale domein? (We hebben Cultuurhuis en Doenja al met succes benaderd; YoU heeft de boot afgehouden wegens teveel onderzoek; te grote belasting. Heeft u een beeld van onderzoeken waarvoor uw partners benaderd zijn?

Gespreksonderwerpen:

1 Uw werk.

Wat houdt wijkadviseur zijn precies in? (Uit de website gemeente Utrecht krijg ik de indruk dat het accent ligt op fysieke kwesties in de wijk, maar u zou ook de wegwijzer zijn binnen de gemeente...).

Welke vragen komt u tegen in dit werk? Komen de vragen altijd van wijkbewoners? Weten ze u te vinden? Waar en hoe? Gaat u ook zelf op zoek naar kwesties en vragen? Kunt u schetsen hoe een typische werkdag eruit kan zien?

Hoe lang doet u dit al? Is het een blijvende functie of hangt hij samen met de transformatie van Kanaleneiland?

Hoe is uw werk afgestemd met bijvoorbeeld wijkagenten en woningcorporaties? Bent u het centrale meldpunt voor bijvoorbeeld overlast? Heeft u regulier overleg met partners in de wijk? Wie sluiten daarbij aan? Heeft u ook overleg met andere wijkadviseurs, in andere wijken?

2 Issues in Kanaleneiland.

Welke zaken leven het meest onder bewoners van Kanaleneiland? Hoe merkt u dat? Hoe indicatief zijn de vragen die u krijgt? Zijn er ook bewoners die niet met vragen komen maar die wel problemen hebben? Wat kunt u voor hen betekenen?

Bij de aanwijzing van Kanaleneiland als krachtwijk zijn indrukwekkende plannen voor de wijk gemaakt, zowel fysiek als sociaal (woningnieuwbouw; opwaardering van publieke ruimten en voorzieningen; culturaanbod etc.). Kunt u daarover vertellen wat naar uw idee belangrijke aanpassingen, verbeteringen zijn geweest, zowel fysiek als sociaal? Zijn er ook zaken geweest die niet uit de verf kwamen?

Kunt u iets vertellen over aanvragen voor burgerinitiatieven? Wat wordt er zoal gevraagd? En zijn er ook opvallende verschillen met issues die in andere wijken spelen? Vragen die daar leven?

3 Jongeren in Kanaleneiland.

Jeugd en jongeren vormen een belangrijke groep in de wijk. Hoe centraal is deze groep in het werk dat u doet? Gaat het vaak over hen? Hoe ziet het netwerk van instanties rondom de jongeren eruit? (Doenja en de sociaal makelaars voor gezin tot en met de basisschoolkinderen; YoU voor jongeren; Cultuurhuis; Jeugd en Gezin; buurtteam,).

Heeft u een beeld van informele netwerken rondom jongeren; zoals burgerinitiatieven, vrijwilligerswerk (buurtvaders? Huiswerkclassen...), kerk, moskee...? Heeft u zelf ook contact met jongeren?

Hoe gaat het nu met de jongeren in de wijk? Is er de afgelopen jaren veel veranderd voor hen? Alles ten goede? Wat zijn de belangrijkste veranderingen geweest voor deze groep? Hoort u wel eens iets terug van de jongeren hierover? Hoe ze het waarderen? Of misschien via uw partners?

Kunt u iets zeggen over verschillende groepen jongeren in de wijk? In hoeverre zijn er die actief zijn met burgerinitiatieven, vrijwilligerswerk of culturele activiteiten? Zijn er jongeren die u niet kunt bereiken; waarmee het lastig blijft? Of groepen die met elkaar in de clinch liggen?

En iets over plekken waar jongeren graag komen. Welke zijn dat? Is dat nog veranderd door de vernieuwingen in de wijk?

Weet u iets over hoe belangrijk Kanaleneiland is voor de identiteit van de jongeren? Zijn ze trots op de wijk in het algemeen? Of op onderdelen? Waarop wel of niet? Op de community? Zijn er belangrijke symbolen? Hebben ze last of last gehad van een slecht imago van de wijk?

4 Jongerenwerk en andere contacten in de wijk.

In de Uitvoeringsnota Vernieuwend welzijn (2011) van de gemeente staat dat het jongerenwerk is weggehaald bij de brede Wijkwelzijnsorganisaties. Weet u waarom dat is gebeurd? Voor hoe lang gelden aanbestedingen van welzijns- en jongerenwerk? Waar worden deze organisaties op afgerekend?

Met welke partners moeten we absoluut spreken als we meer over de jongeren in de wijk willen weten en als we met ze in contact willen komen?

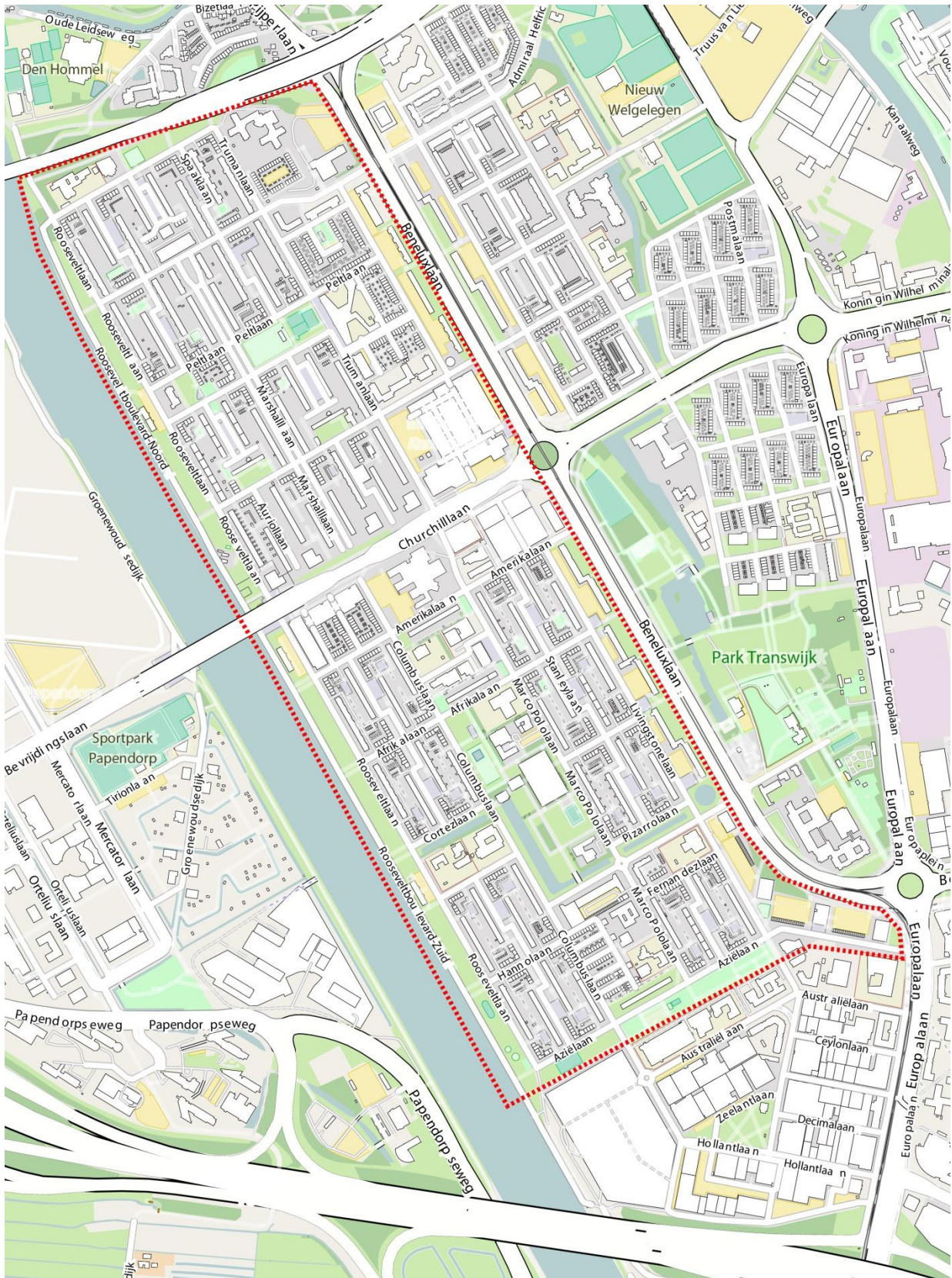
Bijlage 4.6: Codeboom NVivo Respondenten

Name	Sources	References
Belangrijke plekken, slechte plekken	13	37
Betekenis	2	2
Keuze voor een plek	7	9
Benodigheden	1	2
Dichtbij, locatie	5	6
Vrienden	3	4
Ervaringen	13	26
Ervaringen vroeger en nu	4	8
Gedragingen in de wijk,plek	8	11
Imago,stigma	8	11
Jij zij gevoel	7	7
Herstructurering	6	10
Fysieke veranderingen	12	35
Omschrijving vroeger en nu	8	20
Plekken nu en vroeger	6	10
Sociale menging	11	22
Kanaleneiland context	11	30
Omschrijving Kanaleneiland	14	19
Positief en Negatief	3	4
Verbondenheid	10	20
Trots	8	8
Veilig	3	5

Bijlage 4.7: Codeboom NVivo professional

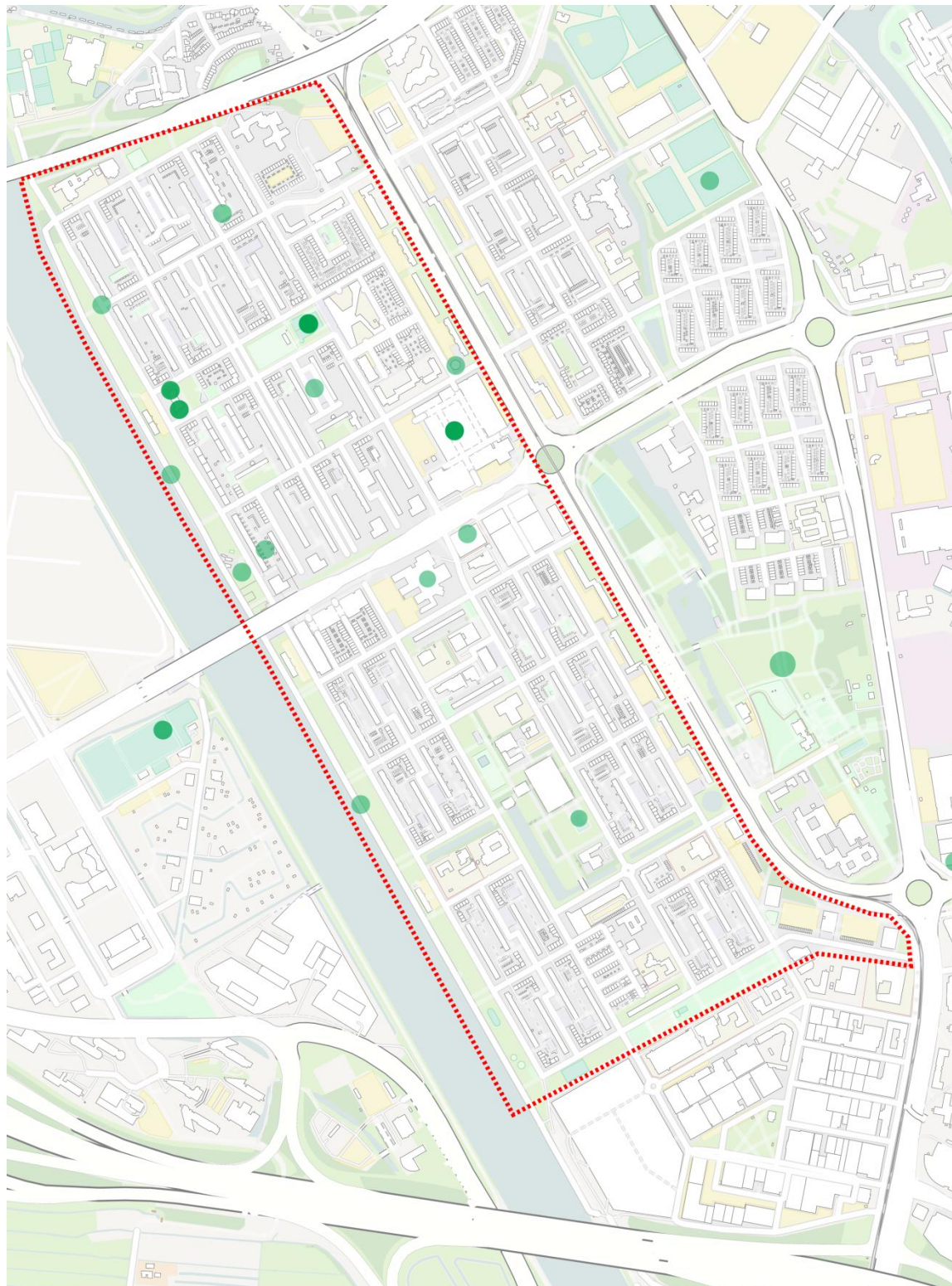
Name	Sources	References
Herstructurering	3	7
Bewoners participatie	2	4
Crisis	1	1
Doel herstructurering	1	2
fysieke ingerepen	2	3
Genterfication	3	3
inergaal aanpakken	5	10
Sociale ingrepen	2	2
Sociaal menging	6	10
jongeren	2	4
Invloed herstructurering	1	1
Jongeren netwerk JOU	5	9
Omschrijving Kanaleneiland	5	13
Onrust wijk (ramadan)	1	2
stigma	3	4
Verandering Kanaleneiland	5	8
Verbondenheid	1	1
Trots	2	4

Bijlage 4.8: Plattegrond maken mindmap

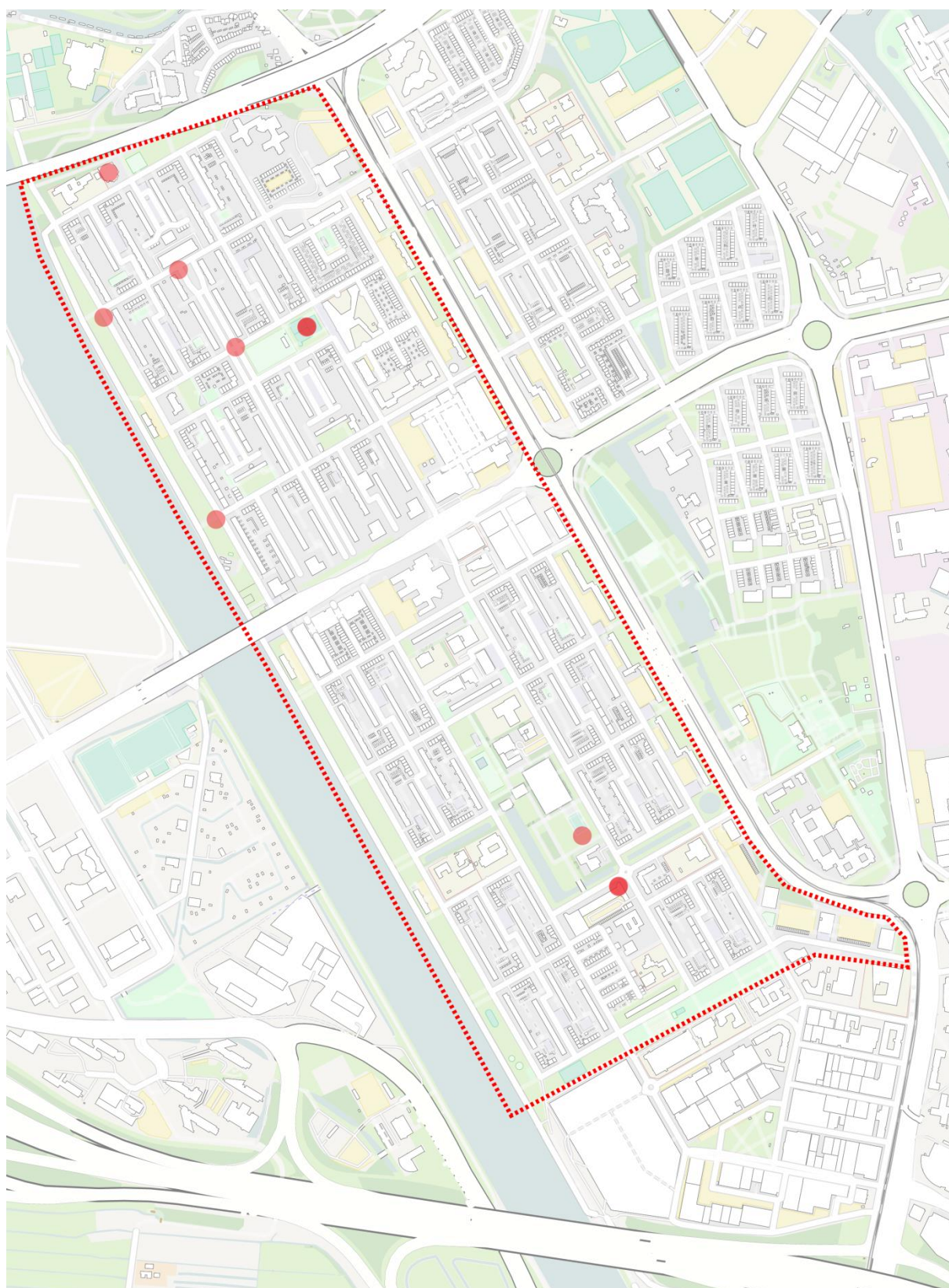

Bijlage 4.9: Mindmaps

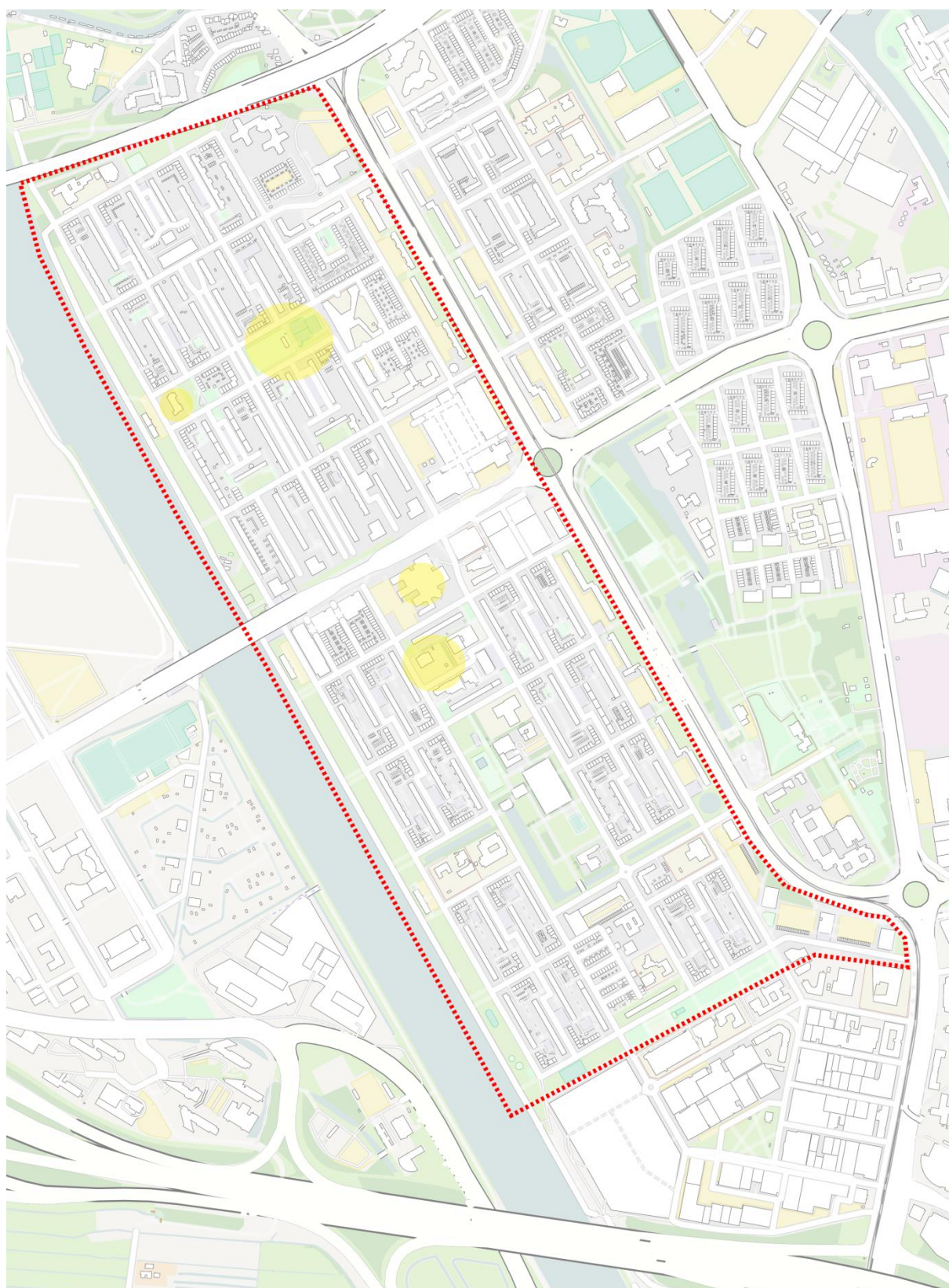
Mindmap goede plekken aangeven door Respondenten

Mindmap plekken respondenten mijden of als slecht zien:

Mindmap van de plekken door de Respondenten gezien als meest veranderd

Bijlage 4.10: Verslagen veldwerk observaties

Veldwerk: observeren Kanaleneiland 8 mei 2017: 15.30 -18.15 uur

Jongeren benaderd:

- Kanaleneiland-Zuid- Johan Cruijff-court: plek waar jongeren hangen (hoofdplek. Altijd zie je een groepje hangen en staan)
 - o Groepje van vier jongens aangesproken, doen stoer. Na de inleiding hebben ze geen interesse om mee te doen zijn. Zeggen wel:
 - *alles positief is, alles beter dan vroeger 'vroeger stolen de duiven nog' (cynisch)*
 - *'Wij vinden alles goed overal positief over'. (cynisch)*
 - Ook zeggen ze: *'Als je hangjongeren wil vinden, moet je naar de Aldi gaan. Daar staan ze.'*
 - o Binnenplaats: bij voetbalveldje jongens benaderd. Zij zijn ook jonger dan de doelgroep. Op de vraag om mee te werken, antwoorden ze geen interesse zonder directe reden.
 - Kennen zij ook niemand die mee wil werken? Zij wijzen op de flats, waar kinderen wonen en gaan de jongeren af die daar wonen (Hieruit kun je opmaken dat ze samen in de flats wonen en plaatselijk van dit veldje gebruik maken)
 - o Vijf jongeren in de leeftijd van 14 tot 16 jaar benaderd op het Kruispunt (Ze noemen de hangplek het kruispunt. Ze gaan daarheen of naar andere). Ze luisteren en willen meewerken, maar zeggen wel dat, als ze straks aangegeven wat hun hangplek is, *'dan halen jullie het weg'*.
 - E-mail van jongeren maar eerst verkeerde dan echte adres? Een tweede geeft zijn adres ook, maar ook het verkeerde. Een ander haalt het weg, uiteindelijk weer een verkeerd e-mail adres. Als ik ze later nog een keer tegenkom in de wijk en dan geven ze aan dat vrienden hebben afgeraden om mee te werken (indicatie van groepsdruk).
 - Wel opmerkelijk. Tijdens een gesprek stopt een auto met daarin drie jongvolwassenen die stoned zijn:
 - *Auto: wat komt ie doen?*
Jongeren : onderzoek naar hangplekken
Auto: waarom ga je hier hangen, zeker over criminaliteit (voor gevoel zijn ze er niet van gediend)
Auto: Achterraam naar beneden (nog jongen met joint) Je moet niet in Kanaleneiland zijn ga Transwijk, en rijden weer weg

Instelling binnengelopen:.

- Jongerenwerk Jou (Noord maar ook vestiging in Zuid): gesprekje met medewerker Galid uitgelegd gegeven over het onderzoek. Hij kan niet toezeggen dat ze kunnen meewerken. Dat moet via de teamleider, die uiteindelijk zegt dat ze niet meewerken.

Opvallend

- In Noord zijn er veel jongeren hangen op sowieso drie plekken: het, Johan Cruijff-court, 't Kruispunt, en de Aldi en er zijn veel voetbalveldjes met jongeren die voetballen. In Zuid is het rustig. Er zijn niet echt hangjongeren, rustiger.
- Veel kinderen die spelen tussen de huizen worden in de gaten gehouden door hun ouders vanaf het balkon, sociale controle.

Veldwerk: observeren Kanaleneiland 11 mei 2017: 15.00-17.00 uur*Instellingen:*

Werkplaats:

- Gesproken aan het einde van de dag, de werkplaats met op donderdag bouwen en op maandag de fietsmakers:
 - Gesproken met Boris, veel informatie over Doenja en wat zij doen, maar de doelgroep die zij met de werkplaats bedienen, stopt rond het dertiende jaar. Als ze ouder zijn, legt hij uit, dan krijgen ze andere interesses en gaan liever aan scooters sleutelen dan met fietsen bezig te zijn. Hij geeft aan dat ik het beste de stichting JOU kan benaderen. Daar zitten de jongeren die voor dit onderzoek interessant zijn.
 - Zelf is hij ook wel met jongeren bezig geweest. Vroeger woonden veel kunstenaars in Noord. Daar waren toen veel jongeren tegen want het werd gevoeld alsof die het overnamen. Er is toen een video-clip gemaakt van jongeren met een lied tegen de kunstenaars. Meer als grap.
 - Geeft aan er dat volgens hem wel jongeren zijn die graag mee willen werken en actief in de buurt zijn.
 - Geeft aan dat ik ook kan kijken bij het Leger des Heils. Daar worden ook dingen georganiseerd waar jongeren eventueel op af zouden kunnen komen.

Cultuurhuis:

- Aziz Aarab gesproken. Deze heeft niet van Mieke gehoord dat we er *mogen rondlopen en jongeren benaderen*. Hij heeft hier zelf namelijk slechte ervaringen mee. *Het is hem al teveel gevraagd en dan heeft hij jongeren aangeleverd die daarna boos op hem waren, omdat het niet het resultaat oplevert, wat ze verwachten. Of het kost teveel tijd, waardoor de relatie met de jongeren weg is, die zo zorgvuldig is opgebouwd. Hij zegt daarom dat hij wantrouwend is naar onderzoeken en de media. Hij is bang dat het de relatie met de jongeren schaadt. Raadt af om alleen de jongeren te benaderen, want als er een zegt dat je van de politie bent, dan ben je van de politie. Hij geeft wel aan dat hij zelf ideeën heeft voor onderzoeken in Kanaleneiland onder jongeren.*
- Mag wel jongeren benaderen voor eventuele interviews, maar dit moet dan wel altijd gemeld worden aan degene van de organisatie die op dat moment aanwezig is.

Observaties op straat:

- Het valt op dat er in het begin minder jongeren op straat zijn en hangen, maar later wel meer.
- In Zuid bij het Johan Cruijff-veldje onder het gele koepeltje voor hangjongeren.
- In Noord hangen aan het eind van dag veel jongeren rond bij de buurtcentra van Jou. Hier staat ook de wijkagent bij, niet benaderd omdat we geen toestemming van de teamleider hebben.
- De jongeren hangen ook langs het water op de groenstrook aan het einde van Noord.
- Bij de Aldi hangen de wat oudere gasten.

Veldwerk: observeren Kanaleneiland 17 mei 2017*Instellingen gesproken:*

Huis van Vrede, met de eigenaar gesproken:

- Het onderzoek uitgelegd en hij was enthousiast. *Hij is zelf niet blij met de ontwikkelingen van de buurt. Door de herstructurering krijgen mensen niet meer betaalbare woningen. Naast dit kunnen*

ook kinderen van hun buurtcentra niet op sommige scholen terecht vanwege de achtergrond dat ze christelijk zijn.

- Daarnaast hebben we van hem toestemming gekregen om daar binnen te stappen om jongeren te benaderen. Hij gaf echter wel aan dat er maar weinig jongeren normaal zijn, alleen bij de huiswerkklassen en het ontbijt op zondag. Hij heeft ons uitgenodigd voor het ontbijt op zondag om 11 uur en voor huiswerkklassen waar we bij mogen zitten en de dan aanwezige jongeren mogen benaderen.

Jongeren aangesproken op straat:

Johan Cruijff-court Noord bij de school:

- De buurtcoach van Harten van Sport aangesproken tijdens het voetballen met jongeren. Hij staat open voor een interview en we mogen meelopen bij zijn werk woensdag van 13.00 - 17.00 op de Johan Cruijff-veldjes in Kanaleneiland om zo jongeren te kunnen benaderen. Hij vond dit goed, maar hij vroeg ons wel om de teamleider om toestemming te vragen.
 - Daarnaast is hij zelf ook opgegroeid in Kanaleneiland> Dus ook interview met hem ingepland.

Veldwerk observeren 23-05-2017: 15.30-17.00 uur

Op straat aangesproken:

- Johan Cruijff-veldje Zuid. Een oudere jongere aangesproken (25jaar) en uitleg gegeven over het onderzoek en gevraagd hoe jongeren te benaderen. Gevraagd of hij jongeren weet. Hij geeft ook aan dat beter is om een jongere apart te benaderen en dit niet in een groep te doen. Hij roept naar een jongere van een groepje of die eventueel mee wil doen, maar die is al eerder benaderd en herkent het en roept vervolgens dat hij niet mee wil doen (boos).

- Groepje jongeren tegengekomen op 't Kruispunt bij de groenstrook. Ben ze al eerder tegengekomen. Een van hen geeft aan dat hij van vrienden allemaal nee heeft gehoord en daarom niet meer mee wil doen. Het zijn erg wantrouwende jongeren 'wat doen ze dan voor ons'; 'kom maar terug als echt slecht is' ze hebben het gevoel dat als ze meewerken, ze in het systeem zitten en dan in de gaten worden gehouden. 'Begint al als je vijf jaar oud bent'. Een andere jongere begint over een 'camera vast bij je en alles opnemen.' 'Vertrouwen op zich jou wel, maar niet wat ermee gedaan wordt'.

- Bij het Johan Cruijff-veldje in Noord op oudere jongeren afgestapt (in de twintig). Een van hen werkt voor de Stichting Trendy. Hij gaat voetballen met enkele jongeren met een verstandelijke beperking. Geeft aan dat het lastig wordt om jongeren te benaderen. Ze willen niet bekend zijn, jongeren hebben daar geen zin in. Door dit wantrouwen bij de jongeren is het beter als er een tussenpersoon is. Hij vindt het wel interessant en wil graag helpen, maar het is wel moeilijk. Hand-out gegeven zodat hij eventueel aan jongeren die hij kent, kan uitleggen wat het onderzoek inhoudt, en gezegd dat hij altijd contact kan opnemen met ons.

Veldwerk observeren 24-05-2017: 15.30-17.00 uur

- Meegelopen met de sportcoach in Kanaleneiland van Harten van Sport op het Johan Cruijff-veldje in Noord. Deze activiteit was voor jongeren tot met twaalf jaar, maar ook de jongens die pauze of gym hebben van de dichtstbijzijnde school doen mee. Het is gedisciplineerd met een aanvoerder per ploeg en de coach is scheidsrechter met fluit en kaarten. In Noord is het druk in zuid andere dynamiek veel rustiger geen drukte.

- Jongeren aangesproken bij het veldje op Zuid, maar ze hebben geen tijd. Een jongere onder het gele koepeltje op de hangplek wil niet meewerken. Geen zin zegt hij en hij vertelt dat andere vrienden ook niet willen. Ook een jongen tegengekomen die zegt wel te willen meewerken en nummers uitgewisseld (maar later

wordt er niet gereageerd op een sms of telefoontje). Ook een ouder gesproken die wilde weten wat ik kwam doen en hem een handout meegegeven.

- In het Cultuurhuis bij de dj-klas met een jongen van 14 jaar gepraat. Hij wist nog niet of hij mee wilde werken. Hij had weinig tijd en moest erover nadenken. Misschien later. Vaker gezien en toen hem uit kunnen leggen wat het interview inhield.

Veldwerk observeren 30-05-2017: 16.00-17.00 uur

- Meegelopen met de sportcoach in Noord en op veldje op Zuid. Een jongen aangesproken die daar zit. Hij wil wel meewerken en we maken een afspraak voor volgende week maandag.

- Weer bij de dj-klas geweest en jongeren benaderd. De een wil wel meewerken maar hij is 14 jaar en moet dus ouderlijk consent hebben. Hij wil daarom niet meewerken, want zijn ouders mogen niet weten, niet doorgevraagd waarom. De andere jongen is vijftien jaar. Hij is dezelfde van de vorige keer en met hem nu toch een afspraak gemaakt voor volgende dag gemaakt om toch het interview te doen.

Veldwerk observeren 01-06-2017: 14.00-15.30 uur

- Om twee uur een afspraak met Diko in het Cultuurhuis, maar hij komt niet opdagen. Wel een andere jongen aangesproken (Nigel). Dezewil wel meewerken. Nummers uitgewisseld.

- Rondje door de wijk gedaan en twee jongens aangesproken, maar beginnen altijd bij de tweede vraag over wat ze er voor krijgen. Als wordt gezegd dat ze er niks voor krijgen, dan zeggen ze dat ze niet willen meewerken.

- afspraak bij Huis van Vrede met respondent, maar deze komt niet opdagen, maar is wel aanwezig bij de huiswerkklas. De begeleidster heeft het nummer van de moeder en heeft dan gebeld en een nieuwe afspraak gemaakt op dinsdag de volgende week.

Veldwerk observeren 15-06-2017: 10.00-13.00 uur

- Veldwerk op locatie bij het ROC. We mogen daar jongeren benaderen voor interviews. Hebben de hand out uitgedeeld, deze opgehangen en op tafels gelegd.

- Een jongen die gevraagd wordt, komt niet uit Kanaleneiland, maar roept wel dat het een ghettobuurt is. Een groepje wil handje contantje de tien euro nu gelijk hebben en het interview doen. Nu afspraak gemaakt om het interview later de volgende dag te doen, maar dan bellen ze mij dat het(niet meer gebeurt).

- Rondje door de wijk gemaakt. Jongeren bij het tennispark benaderd die al eerder waren benaderd. Toen kon ik geen geld bieden, nu wel. Nu willen ze wel meewerken, maar hebben nu geen tijd. Wel nummers uitgewisseld (uiteindelijk niks geworden).

Veldwerk observeren 23-06-2017

- Een groepje van drie jongens tegengekomen na interviews met een andere jongen. Een van de jongens is al eerder benaderd en vraagt of we nog op zoek zijn naar jongeren voor interviews.

- Als uitleg volgt dat we tien euro kunnen bieden begint een jongen met stoere praat in de straattaal. Wil dan wel minimaal twintig euro ontvangen, omdat we dan grootste crimineel van Kanaleneiland te spreken krijgen. Hij weet waar er allemaal is ingebroken en nog meer en kan zo dertig man regelen. Of we behalve hem dan wel alle drie voor een interview betalen.

- Als hij merkt dat ik niet echt toehap, vraagt hij hoeveel interviews we dan al hebben. Dat het er rond de vijftien zijn, verbaast hem. Ook dat er jongeren hebben meegewerkt. Dan zegt hij dat *'dat al wel veel geld is en hoe dan bewaard wordt en of je een envelop met geld bij je hebt. Dus waar is dan je auto? SDan is traks je ruit ingeslagen en je geld is weg. Haha. Doe wel je tas af als je gaat interviewen, he, haha.'* Het geeft beetje raar gevoel, want is nou stoere praat of zit er een beetje waarheid in?

- Op het laatst wel weer zeggen dat ze dat goede jongens zijn en niveau 4 doen.

Veldwerk observeren 30-06-2017 's avonds rond 20.00 uur

Voor interview was ik in de wijk en werd daarvoor herkend door groepje jonge jongens die al eens was benaderd. Ze vroegen of ik nog op zoek was, beetje dollen maar wel aardig. Maar ik was niet meer op zoek dus laten ze je rustig gaan. Wel een bevestiging dat, als ze je ze kennen, ze aardig zijn en je opnemen in de wijk (denk ook aan de sportcoach en de dj-klas).

Algemene observatie:

De wijk is anders tijdens de ramadan. Het is overdag minder druk en er wordt meer klederdracht gedragen.

Sociaal en Cultureel Planbureau

Verhalen over opgroeien in Kanaleneiland

Ben jij een jongen tussen de 12 en 30 jaar en woon je in Kanaleneiland? Vind je het leuk om iets te vertellen over je buurt en zo een bijdrage te leveren aan het zichtbaar maken van jongeren bij beleidsmakers? Dan zijn we op zoek naar jou.

Het Sociaal en Cultureel Planbureau en de Universiteit Utrecht onderzoeken hoe belangrijk de woonbuurt is voor jeugd en jongeren. We doen dit onderzoek in Kanaleneiland omdat er veel jongeren wonen en er van alles in de wijk is veranderd. Wij willen graag van de jongeren zelf horen wat belangrijk voor ze is en waarom. De verhalen willen we verwerken in een rapport voor beleidsmakers over de invloed van de buurt op jeugd en jongeren.

Het gesprek duurt een half uur tot een uur. In het onderzoek zullen geen namen worden genoemd. Je blijft dus onherkenbaar. Als dank voor het deelnemen krijg je een tegemoetkoming van 10 euro.

Als je interesse hebt, neem dan contact op met:

Jeroen de Vries:

Telefoon: ...

Email: ...

Bijlage 4.12: Ouderlijk consent

Sociaal en Cultureel Planbureau

Onderzoek verhalen opgroeien in Kanaleneiland

Voor het onderzoek naar verhalen van jongeren over het opgroeien in Kanaleneiland van het Sociaal en Cultureel Planbureau vragen uw toestemming om een interview af te mogen nemen met uw zoon.

Vanuit het Sociaal en Cultureel Planbureau en Universiteit Utrecht onderzoeken we hoe belangrijk de woonbuurt is voor jeugd en jongeren. We doen dit onderzoek omdat er veel gezegd en geschreven wordt over Kanaleneiland, waarbij de stem van jongeren meestal ontbreekt. Wij willen graag het verhaal van de jongeren horen over opgroeien in Kanaleneiland. De laatste jaren is er veel veranderd in Kanaleneiland we willen weten hoe jongeren dit ervaren.

Doel van het onderzoek:

Het doel van het onderzoek is om beter de begrippen wat de woonbuurt voor jongeren betekent. Het beeld en de ervaringen van de jongeren zelf ontbreken vaak, vandaar dit onderzoek. We willen via interviews achter de verhalen van jongeren komen. Dit project is onderdeel van het groter onderzoek over burgers en buurt van het Sociaal en Cultureel Planbureau.

Wie doet het onderzoek?

Het onderzoek wordt uitgevoerd door het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) en de Universiteit Utrecht. Het Sociaal cultureel planbureau is een bekend landelijke onderzoeksbureau dat de overheid adviseert. Het bureau doet onderzoek naar sociale en culturele ontwikkelingen in Nederland.. Het onderzoek dient daarnaast als dataverzameling voor een scriptie voor de master Stadsgeografie aan Universiteit Utrecht faculteit geowetenschappen.

Inhoud interview:

We willen praten over zaken als: Wie zijn je vrienden? Waar zie je elkaar en waarom juist daar? Welke pleinen, parken of andere plekken en voorzieningen zijn fijn om te zijn? Welke juist niet? Hoe kijk je aan tegen school, vrienden, bijbaantjes, tegen Kanaleneiland? Welke goede dingen zie je daar en wat is juist moeilijk of vervelend? Mis je nog iets in de wijk?

Het is een open gesprek, waarin er vragen zijn voorbereid maar waarin de persoon vooral veel kan vertellen. Het gesprek duurt 30-60 minuten. De locatie, datum en tijd zal in overleg worden vastgesteld. Het interview wordt opgenomen zodat we niet alles letterlijk mee hoeven te schrijven en we onze volle aandacht op het gesprek kunnen richten.

Hoe wordt er omgegaan met de verkregen informatie?

Het onderzoek van het Sociaal cultureel planbureau is altijd wetenschappelijk en onafhankelijk. Het gesprek is vertrouwelijk en de verkregen informatie wordt zorgvuldig behandeld. De geluidsopnamen worden letterlijk uitgetypt en daarbij geanonimiseerd. Het interview en de geïnterviewde zullen in het rapport niet herkenbaar beschreven worden.

Niemand heeft toegang tot de informatie buiten de onderzoekers. Wanneer de geïnterviewde tijdens het gesprek het interview wil beëindigen, dan kan dit altijd en dan wordt op dat moment gestopt. De geïnterviewde(n) hoeft geen reden op te geven. Ook hoeft de geïnterviewde(n) niet te antwoorden als hij/zij dat liever niet wil.

De geluidsopnamen worden maximaal 6 jaar bewaard voor wetenschappelijke verificatie. Niemand anders dan de medewerkers bij het onderzoek hebben toegang tot de informatie. De informatie uit de interviews wordt alleen gebruikt voor onderzoek van het SCP en het schrijven van de masterscriptie voor Universiteit Utrecht. In publicaties en rapportages op basis van het materiaal wordt geen informatie over individuen verstrekt. Er kunnen letterlijke citaten worden opgenomen maar we noemen geen namen. Iedereen blijft anoniem.

Hebt u nog vragen over dit onderzoek?

Wilt u meer informatie hebben over dit onderzoek, dan kunt u contact opnemen met de onderzoeker van het SCP die u heeft benaderd:

Jeroen de vries (telefoon/mail)

Tessa Ligtenberg (telefoon/mail)

Rachid Mouktadibillah (telefoon/mail)

Jeanet Kullberg, projectleider (telefoon/mail)

Toestemmingsformulier

- Ik geef toestemming dat mijn zoon mee mag doen aan het onderzoek, zoals beschreven op dit formulier.
- Ik weet dat het interview absoluut vertrouwelijk is en dat de onderzoekers mijn anonimiteit garanderen en vertrouwelijk omgaan met de informatie die wordt verteld.
- Ik ben akkoord dat het interview wordt opgenomen en dat de audio-opname wordt uitgetypt en anoniem gemaakt..
- Ik ben akkoord dat de onderzoekers het interview gebruikt voor zijn scriptie voor de masterstudie Urban Geography aan de Universiteit Utrecht.
- Ik ben akkoord dat de verkregen informatie of bewerking daarvan uitsluitend voor analyse en/of wetenschappelijke presentaties zal worden gebruikt.

Datum:

Naam:

Handtekening:

Sociaal en Cultureel Planbureau:

Op de website van het SCP vindt u meer informatie over het onderzoek van het SCP en over de omgang van het SCP met onderzoeksgegevens. http://www.scp.nl/Onderzoek/FAQs_over_het_gebruik_van_onderzoeksgegevens_bij_het_SCP